

ПОЛТАВСЬКА ОБЛАСНА РАДА

Пленарне засідання тридцять сьомої позачергової сесії восьмого скликання

Р І Ш Е Н Н Я

24 грудня 2024 року

№ 889

Про внесення змін до рішення обласної ради від 20 грудня 2019 року № 1242 «Про Стратегію розвитку Полтавської області на 2021 – 2027 роки»

Керуючись пунктом 16 частини першої статті 43 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», пунктом 5 статті 2 Закону України «Про місцеві державні адміністрації», статтею 10 Закону України «Про засади державної регіональної політики», Порядком розроблення регіональних стратегій розвитку і планів заходів з їх реалізації, а також проведення моніторингу реалізації зазначених стратегій і планів заходів, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 4 серпня 2023 р. № 816 «Деякі питання розроблення регіональних стратегій розвитку і планів заходів з їх реалізації та проведення моніторингу реалізації зазначених стратегій і планів заходів» та у зв'язку з прийняттям постанови Кабінету Міністрів України від 13 серпня 2024 р. № 940 «Про внесення змін до Державної стратегії регіонального розвитку на 2021 – 2027 роки», з метою забезпечення сталого розвитку області, створення сприятливого середовища для інноваційної діяльності, підвищення рівня інноваційної та інвестиційної активності регіону,

ОБЛАСНА РАДА ВИРІШИЛА:

1. Внести зміни до Стратегії розвитку Полтавської області на 2021 – 2027 роки, затвердженої рішенням двадцять дев'ятої сесії Полтавської обласної ради сьомого скликання від 20 грудня 2019 року № 1242 «Про Стратегію розвитку Полтавської області на 2021 – 2027 роки» (зі змінами), виклавши її в новій редакції, що додається на 256 аркушах.

2. Організацію виконання цього рішення покласти на Департамент економічного розвитку, торгівлі та залучення інвестицій Полтавської обласної державної (військової) адміністрації, контроль за виконанням – на постійну комісію обласної ради з питань бюджету та управління майном.

Голова обласної ради

Олександр БІЛЕНЬКИЙ

Полтавська обласна державна адміністрація

Додаток
до рішення пленарного засідання
тридцять сьомої позачергової сесії
обласної ради восьмого скликання
24.12.2024 № 889

Зміни до

СТРАТЕГІЇ

розвитку Полтавської області

2021-2027

ЗМІСТ

1. Вступ.....	5
2. Підхід, методика та процес підготовки Стратегії.....	7
3. Соціально-економічний аналіз розвитку Полтавської області.....	12
3.1. Розміщення та типологія.....	12
3.2. Природні ресурси та стан довкілля.....	18
3.3. Демографія та адміністративно-територіальний устрій.....	34
3.4. Регіональна економіка	60
3.5. Сільське господарство.....	75
3.6. Соціальна інфраструктура	82
3.7. Бюджет та його наповнення	112
4. АНАЛІЗ СИЛЬНИХ СТОРІН, МОЖЛИВОСТЕЙ РОЗВИТКУ, СЛАБКИХ СТОРІН ТА ЗАГРОЗ РОЗВИТКУ ОБЛАСТІ (SWOT-АНАЛІЗ).....	123
4.1. Результати SWOT-аналізу Полтавської області	123
4.2. SWOT-матриця Полтавської області	125
4.3. TOWS-матриця Полтавської області	129
4.4. Порівняльні переваги, виклики і ризики Полтавської області	138
5. Смарт-спеціалізація регіону.....	141
5.1 Використання потенціалу місцевих мінеральних ресурсів, в тому числі покладів бішофіту, в промисловому та агропромисловому секторах економіки, індустрії здоров'я і краси.....	141
5.2. Забезпечення умов для інституційної підтримки розвитку інновацій, їх комерціалізації та трансферу технологій в усі сфери регіональної економіки, стимулювання співробітництва на рівні освіта-наука-бізнес.....	142
5.3 Використання наявного потенціалу лікувальної та санаторно-курортної бази для забезпечення психологічного, фізичного, психічного та соціального здоров'я людини, в т.ч. у напрямку реабілітації.....	144
6. Сценарії розвитку Полтавської області до 2027 року	147
7. Стратегічне бачення розвитку Полтавської області	153
8. Стратегічні, оперативні цілі і завдання	154
8.1. Стратегічна ціль 1. ВИСОКА ЯКІСТЬ ЖИТТЯ, КОМФОРТНІ І БЕЗПЕЧНІ УМОВИ ТА ДОБРОБУТ.....	154
Оперативна ціль 1.1. Здорове населення області з максимальною тривалістю активного періоду життя	156
Оперативна ціль 1.2. Універсальна система соціального захисту населення	161
Оперативна ціль 1.3. Сучасний освітній простір як базис для задоволення потреб суспільства та економіки, підвищення правової культури населення.....	165
Оперативна ціль 1.4. Цивільний захист населення, оборона та публічна безпека.....	170

8.2. Стратегічна ціль 2. ЗБАЛАНСОВАНА ІННОВАЦІЙНА КОНКУРЕНТОСПРОЖНА ЕКОНОМІКА	173
Оперативна ціль 2.1. Інноваційний та науковий розвиток економіки області на основі смарт-спеціалізації	174
Оперативна ціль 2.2. Розвинена інвестиційна та бізнес- інфраструктура, активізація інвестиційної діяльності та зайнятості населення.....	178
Оперативна ціль 2.3. Розвиток креативних індустрій, культури та туризму.....	182
Оперативна ціль 2.4. Сталий розвиток та комплексне відновлення регіону.	184
8.3.Стратегічна ціль 3. ЕФЕКТИВНЕ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ГРОМАД, ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БАЛАНСУ ЕКОСИСТЕМ ТА ОХОРОНА ДОВКІЛЛЯ	186
Оперативна ціль 3.1. Прозоре та дієве місцеве врядування.....	187
Оперативна ціль 3.2. Інфраструктурний розвиток територій та пріоритетна увага сільській місцевості	190
Оперативна ціль 3.3. Раціональне та екобезпечне господарювання	194
Оперативна ціль 3.4. Збереження та відтворення якості довкілля.....	200
8.4. Стратегічна ціль 4. ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ – НОВІ МОЖЛИВОСТІ РОЗВИТКУ УСІХ СФЕР РЕГІОНУ.....	203
Оперативна ціль 4.1. Розбудова електронних інформаційно комунікаційних мереж та систем; цифрова безпека.....	205
Оперативна ціль 4.2. Цифровізація публічних сервісів та послуг.....	208
Оперативна ціль 4.3. Інтеграція цифровізації в усі сфери життя.....	211
8.5. Етапи та механізми реалізації стратегічних, оперативних цілей і завдань, а також джерела їх фінансування.....	213
9. Система моніторингу та оцінки результативності реалізації Стратегії.....	215
10. Узгодженість Стратегії з програмними та стратегічними документами.....	217
Додатки.....	220

Перелік скорочень

SWOT–аналіз – аналіз сильних і слабких сторін, можливостей і загроз.
АЕС – атомна електростанція.
АЗПСМ – амбулаторії загальної практики – сімейної медицини.
АПК – агропромисловий комплекс.
АЗС – автозаправна станція.
АТО/ООС – антитерористична операція/ операція об'єднаних сил.
ВВП – валовий внутрішній продукт.
ВДВ – валова додана вартість.
ВПО – внутрішньо переміщені особи.
ВРП – валовий регіональний продукт.
ВРХ – велика рогата худоба.
ГЗК – гірничо-збагачувальний комбінат.
ДСРР – Державна стратегія регіонального розвитку на 2021 – 2027 роки.
ЄС – Європейський Союз.
ЗДО – заклад дошкільної освіти.
ЗЗСО – заклад загальної середньої освіти.
ЗОШ – загальноосвітня школа.
ЗУ – Закон України.
ІРЛР – розрахунок індексу регіонального людського розвитку.
КМУ – Кабінет Міністрів України.
КП – Комунальне підприємство.
ЛПЗ – лікувально-профілактичні заклади.
ММС – міжмуніципальне співробітництво.
МГН – маломобільні групи населення.
НПЗ – нафтопереробний завод.
ОМС – органи місцевого самоврядування.
ПАТ – Публічне акціонерне товариство.
ПДВ – податок на додану вартість.
ПДФО – податок з доходів фізичних осіб.
ПЗФ – природно-заповідний фонд.
ПН – пункти незламності.
ПП – приватне підприємство.
ПрАТ – Приватне акціонерне товариство.
РГ – робоча група.
РТМ – район теплових мереж.
С/г – сільське господарство.
СЕА – соціально-економічний аналіз.
СЕО – стратегічна екологічна оцінка.
СРР – Стратегія розвитку Полтавської області.
ТГ – територіальна громада.
ТЕЦ – теплова електростанція.
ТОВ – Товариство з обмеженою відповідальністю.
ТПВ – тверді побутові відходи.
ФАП – фельдшерсько-акушерський пункт.
ЦПМСД – центр первинної медико-санітарної допомоги.
ЦНАП – центр надання адміністративних послуг.
ЦПП – центр підтримки підприємництва.
ЦСР – Цілі Сталого Розвитку.

1. ВСТУП

Стратегія регіонального розвитку Полтавської області була розроблена на підставі Закону України „Про засади державної регіональної політики”, Цілей Сталого Розвитку (далі – ЦСР), затверджених на Саміті Організації Об’єднаних Націй зі сталого розвитку, з урахуванням Державної стратегії регіонального розвитку на 2021 – 2027 роки (далі – ДСРР) та досвіду реалізації „Стратегії розвитку Полтавської області на період до 2020 року”.

Необхідність підготовки та прийняття актуалізованої Стратегії розвитку області викликана завершенням строку реалізації Стратегії розвитку Полтавської області на період до 2020 року, а також наявністю нових завдань/викликів, які постали як перед Україною в цілому, так і перед областю, та суттєво впливають на розвиток регіону, якість життя його мешканців.

Стратегія регіонального розвитку Полтавської області (далі – Стратегія) розроблялась на основі чинного українського законодавства із використанням кращого європейського та українського досвіду робочою групою із розробки Стратегії регіонального розвитку Полтавської області на 2021 – 2027 роки та Планів заходів з її реалізації протягом низки семінарів та дискусій у період із квітня до листопада 2019 року за технічного сприяння з боку експертів Програми для України з розширення прав і можливостей на місцевому рівні, підзвітності та розвитку „U-LEAD з Європою”, Проекту міжнародної технічної допомоги „Партнерство для розвитку міст” (ПРОМІС) та проекту „Інтегрований розвиток міст в Україні”, що виконується німецькою урядовою компанією „Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH”. Оновлення СРР відбувалось у 2020 році. У 2023 році до актуалізації СРР долучились експерти Проекту USAID „Підвищення ефективності роботи і підзвітності органів місцевого самоврядування” („ГОВЕРЛА”).

З метою забезпечення сталого розвитку області, створення сприятливого середовища для інноваційної діяльності, підвищення рівня інноваційної та інвестиційної активності регіону розробка СРР першочергово була спрямована на імплементацію у стратегічне планування розвитку Полтавщини смарт-спеціалізації. Для цього до складу робочої групи було залучено широке коло науковців, представників бізнес кіл, громадськості, органів місцевого самоврядування, в тому числі від депутатського корпусу області. Процес стратегічного планування розвитку області на період до 2027 року носить відкритий, прозорий характер та був доступний до участі всім бажаючим і зацікавленим особам.

Смарт-спеціалізація дозволить вивести область на новий рівень розвитку, відкрити нові інвестиційні горизонти, прискорити впровадження інновацій, забезпечить використання сучасних наукових розробок і створення нових конкурентоздатних видів бізнесу.

Смарт-спеціалізація розроблена відповідно до вимог чинного законодавства та з урахуванням наказу Міністерства економіки України від 10 червня 2024 року № 14563 „Про затвердження Методичних рекомендацій щодо застосування смартспеціалізації на регіональному рівні”. Для розробки

смарт-спеціалізації використано матеріали підготовлені у експертній групі „Смарт спеціалізація у країнах Програми розвитку та інтеграції” для Управління Спільного дослідницького центру Європейської комісії, Дирекції з розвитку та інновацій. Матеріали для звіту були підготовані Гюго Голландерс (незалежний експерт, за підтримки Айше Халілова). Для проведення аналізу також було використано дані Державної служби статистики України та Міністерства економічного розвитку і торгівлі України.

Вперше при розробці такого важливого прогностичного документу довгострокового планування, як Стратегія регіонального розвитку Полтавської області на 2021 – 2027 роки, було проведено його стратегічну екологічну оцінку, що передбачає визначення, опис та оцінювання наслідків виконання Стратегії для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, виправданих альтернатив, розроблення заходів із запобігання, зменшення та пом'якшення можливих негативних наслідків.

Стратегія регіонального розвитку Полтавської області на 2021 – 2027 роки затверджена рішенням пленарного засідання двадцять дев'ятої сесії сьомого скликання Полтавської обласної ради від 20.12.2019 № 1242 (зі змінами).

В центрі розвитку області та всієї країни стоїть людина, і вирішення її потреб/проблем/прагнень, що неможливо без стабільного розвитку та зростання економіки, та є основним завданням СРР. Це своєрідна „конституція розвитку” області, яка в кінцевому результаті має перетворити Полтавщину на регіон високої якості життя, комфортних умов та добробуту.

Протягом 2014 – 2019 років обмежуючими негативними факторами, що мали вплив на розвиток області, були погіршення демографічної ситуації, втрата традиційних ринків збуту продукції внаслідок збройного конфлікту на сході України, відтік робочої сили за межі області та країни.

Тому, СРР до 2027 року передбачає формування комплексної системи проєктів та заходів, які, виходячи із розуміння поточної ситуації та рівня розвитку області, зможуть концентрувати зусилля органів влади області та різних суб'єктів регіонального розвитку для досягнення принципу пріоритетності інтересів людини. Підґрунтя для цього було закладено в минулих роках успішною реалізацією реформи децентралізації, що створила нові можливості та кращу мотивацію для органів місцевого самоврядування територіальних громад у стимулюванні місцевого розвитку.

Актуалізація СРР зумовлена необхідністю врахування:

наслідків повномасштабної війни РФ проти України; їх вплив на область та територіальні громади;

підвищення ролі безпеки та стійкості до зовнішніх чинників;

набуття Україною статусу кандидата на членство в ЄС;

кліматичних зобов'язань України щодо зниження викидів парникових газів, відмови від використання вугілля на державних електростанціях та скорочення викидів метану на 30%;

оновлення ДСРР.

Повномасштабна війна, роз'язана проти України російською федерацією 24.02.2022 докорінним чином змінила економічну та демографічну ситуацію в області. Головними напрямками розвитку області стали посилення обороноздатності, всебічна допомога військовослужбовцям Збройних Сил України у опорі та вигнанні агресора з територій нашої незалежної та суверенної держави, підтримка переселенців, допомога фронтовим областям і забезпечення нормального, наскільки це можливо, життя Полтавщини.

Стратегія регіонального розвитку Полтавської області узгоджена з Генеральною схемою планування території України, основними планувальними документами території Полтавської області, а також з містобудівною документацією.

Розроблення СРР здійснено на основі оцінки потреб зацікавлених сторін та вигодонабувачів (бенефіціарів) Полтавської області, оцінки гендерного впливу та з урахуванням розвитку територіальних громад області, а також їх стратегій розвитку.

Стратегія регіонального розвитку Полтавської області на 2021 – 2027 роки – головний планувальний документ, основним вектором якого є реалізація на регіональному рівні урядової політики щодо відновлення, розвитку та розбудови регіону, його економічного потенціалу, забезпечення пріоритетності інтересів людини, раціонального використання і збереження наявних в області ресурсів, ефективного управління, збалансованого просторового розвитку.

2. ПІДХІД, МЕТОДИКА ТА ПРОЦЕС ПІДГОТОВКИ СТРАТЕГІЇ

Порядок розроблення регіональних стратегій розвитку і планів заходів з їх реалізації, а також проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації зазначених регіональних стратегій і планів заходів визначається постановою Кабінету Міністрів України від 04 серпня 2023 р. № 816.

Стратегічне бачення розвитку регіону – перспектива соціально-економічного та інноваційного розвитку регіону в довгостроковому періоді з урахуванням його унікальних особливостей.

Нова політика регіонального розвитку базується на дотриманні наступних принципів:

<i>Субсидіарність</i>	ключовий принцип політики розвитку, який передбачає, що кожна дія окремих політик, зокрема регіональної політики, запрограмована та реалізована на мінімальних можливих рівнях
<i>Комплексний територіальний підхід</i>	передбачає, що об'єктом в рамках регіональної політики є територія, яка характеризується специфічним набором соціальних, просторових, екологічних та економічних особливостей. Принцип полягає у узгодженні заходів із специфікою певної території, щоб він точно відповідав різним потребам розвитку цієї території
<i>Партнерство та співпраця</i>	включає побудову культури партнерства та співробітництва, орієнтованої на взаємодію громадян та публічних інституцій щодо розвитку. Застосовується до встановлення міцних відносин на основі довіри, як вертикально між національними, регіональними та

	місцевими установами, так і горизонтально – між місцевими органами влади та різними зацікавленими сторонами, включаючи приватний та соціальний сектори
<i>Територіальна та секторальна концентрація</i>	Забезпечення реальної територіальної концентрації означає, що зона втручання не охоплює весь регіон. Секторальна концентрація полягає у концентрації ресурсів та діяльності на обмеженому переліку галузей та секторів, які є пріоритетними з точки зору розвитку регіону. Це правило означає підтримку тих галузей та секторів, які завдяки своєму потенціалу дозволяють виявити конкурентні переваги регіону і є рушійною силою економічного розвитку
<i>Прийняття рішень на основі доказів</i>	заплановані заходи повинні базуватися на основі отриманого досвіду, зібраних даних, висновків, рекомендацій, аналізів та оцінки для забезпечення та підтримки високих стандартів управління та реалізації регіональної політики
<i>Сталі інвестиції</i>	принцип сприяє побудові кругової економіки, яка максимізує ефективне використання ресурсів і зменшує утворення відходів. Означає співпрацю та координацію в таких сферах як: планування розвитку, просторове планування, житлова та транспортна політика, охорона природи та якість повітря.
<i>Розвиток мереж</i>	підтримка проєктів, що спрямовуються на побудову мереж територіальних громад, в першу чергу тих, що передбачають тісне співробітництво міських та сільських територій
<i>Просторове планування</i>	відповідність планування та реалізації програм та проєктів регіонального розвитку Генеральній схемі планування території України

З метою економічної інтеграції до загального ринку Європейського Союзу, включення в глобальні ланцюги доданої вартості, трансформації регіональної економіки, Стратегія регіонального розвитку Полтавської області на 2021 – 2027 роки розроблена з врахуванням смарт-спеціалізації.

Смарт-спеціалізація (S3) – підхід, що передбачає аргументоване визначення суб'єктами регіонального розвитку окремих стратегічних цілей та завдань щодо розвитку видів економічної діяльності, які мають інноваційний потенціал з урахуванням конкурентних переваг регіону та сприяють трансформації секторів економіки в більш ефективні.

Розроблення регіональних стратегій і планів заходів на засадах смарт-спеціалізації передбачає дотримання таких принципів:

<i>Концентрація знань</i>	зосередження зусиль на обмеженій кількості пріоритетних видів економічної діяльності з метою підвищення конкурентоспроможності регіонів
<i>Інноваційна спрямованість</i>	визначення окремих напрямів та завдань регіональної стратегії розвитку з метою прийняття та впровадження нових технологічних рішень та інноваційних процесів у певних видах економічної діяльності з урахуванням наявного інноваційного потенціалу регіону та можливостей його нарощування
<i>Відкритість</i>	забезпечення залучення заінтересованих представників, зокрема суб'єктів підприємництва, науково-дослідних установ, закладів вищої освіти та громадських об'єднань, до процесу розроблення та реалізації регіональної стратегії

<i>Паритетність</i>	створення рівних можливостей для висловлення позицій усіх сторін та забезпечення максимального врахування їх інтересів під час розроблення та реалізації регіональної стратегії розвитку
<i>Координація</i>	взаємозв'язок та узгодженість регіональної стратегії розвитку з довгостроковими стратегіями, планами і програмами розвитку на державному, регіональному та місцевому рівні
<i>Доповнюваність</i>	забезпечення взаємозв'язку науки, освіти, виробництва, фінансових ресурсів
<i>Диверсифікація</i>	можливість створення нових видів економічної діяльності у визначених галузях економіки
<i>Вузька спеціалізація</i>	обмеження переліку видів економічної діяльності, вибір яких зумовлений перспективними можливостями регіону та які провадитимуться на внутрішньому і зовнішньому ринку

Процес розробки Стратегії регіонального розвитку мав висхідний характер та відпрацьовувався робочою групою, яка в ході аналізу набору статистичних даних і спостережень, дискусій та обговорень визначала напрями подальшого розвитку області.

Етапи розробки Стратегії:

1. Організація роботи

На цьому етапі було створено Керівний Комітет з розробки Стратегії регіонального розвитку Полтавської області, яким було затверджено „Положення про робочу групу з розробки проекту Стратегії регіонального розвитку Полтавської області на 2021 – 2027 роки та Плану заходів з її реалізації на 2021 – 2023 роки”, орієнтовний графік робіт робочої групи з розробки Стратегії. Сформовано склад робочої групи, який було затверджено розпорядженням голови, та визначено керівників тематичних фокус-груп за пріоритетними напрямками розвитку, відповідальних за організацію роботи над документом. Склад РГ сформований із: 1) органи влади та місцевого самоврядування (представники облдержадміністрації, облради, депутатського корпусу), 2) приватні компанії (представники великих, середніх, малих підприємств і приватні підприємці), 3) науковці, 4) громадські організації, в тому числі ті, які опікуються питаннями гендерної рівності й охорони довкілля.

Для цілей стратегічного планування було визначено, що робоча група (РГ) – робочий орган, створений для організації та підготовки пропозицій з розробки Стратегії регіонального розвитку Полтавської області на 2021 – 2027 роки та Планів заходів з її реалізації. Саме на засіданнях РГ презентуються, обговорюються усі напрями роботи та ухвалюються відповідні рішення, а робочі матеріали та напрацювання оприлюднюються на офіційному вебсайті Полтавської обласної державної адміністрації для ознайомлення широкого кола зацікавлених осіб та громадськості.

2. Здійснення соціально-економічного аналізу

Найбільш тривалим і відповідальним етапом роботи над Стратегією є проведення соціально-економічного аналізу (СЕА) області. При такому аналізі здійснюється інвентаризація та інтерпретація статистичних даних та їх візуалізація. Стратегічний аналіз є чимось більшим від розгляду статистичних

показників, оскільки передбачає також оцінку структурних, політичних, економічних та соціальних умов.

Соціально-економічний аналіз, порівняльні переваги, виклики та ризики, що враховують специфіку Полтавщини, є основою стратегічного планування, поєднуючи в собі потреби територій (районів області) і шляхи розв'язання проблем.

Дослідження думки представників громадськості, бізнесових кіл стало обов'язковим елементом аналізу середовища в процесі стратегічного планування. Зібрана інформація зводиться до єдиного документу, який відображає консolidовану думку представників органів місцевого самоврядування, ділових кіл і громадськості області. Корисним стало проведення опитування щодо визначення слабких сторін регіону та галузей, що матимуть найбільше значення у стратегічній перспективі розвитку області.

3. Здійснення SWOT-аналізу

СЕА став основою роботи над аналізом потенціалу, визначенням конкурентних переваг регіону. В основу методики виконання цієї роботи було покладено SWOT-аналіз. На декількох відкритих засіданнях РГ в режимі мозкового штурму проведено обговорення щодо визначення сильних та слабких сторін регіону, можливостей розвитку та зовнішніх загроз. При цьому, було проаналізовано значний масив статистичних даних для здійснення аргументованого обґрунтування сильних та слабких сторін області.

За результатами виконання даного етапу було розроблено СЕА, складено SWOT-аналіз та SWOT-матрицю, визначено порівняльні переваги регіону (з аналізом ризиків).

4. Визначення Місії, стратегічного Бачення

На цьому етапі РГ визначила Місію та стратегічне Бачення розвитку регіону – бажаного стану соціально-економічної системи у майбутньому, як певний підсумок реалізації Стратегії.

5. Визначення смарт-спеціалізації регіону

На підставі СЕА, сильних та слабких сторін, визначених за результатами SWOT-аналізу, РГ здійснювалось обговорення та вибір тих видів економічної діяльності, які мають інноваційний потенціал з врахуванням конкурентних переваг і особливостей розвитку регіону та сприяють трансформації секторів економіки в більш ефективні. За наслідками визначення напрямків економічної діяльності, які можуть стати конкурентоспроможними на рівні країни, а також у міжнародному масштабі, РГ формулювались стратегічні цілі, оперативні цілі та завдання з врахуванням визначеної смарт-спеціалізації регіону.

6. Формування стратегічних та оперативних цілей із відповідними заходами

На засіданнях РГ обговорювались аналітичні матеріали та їх результати, досягався консенсус щодо пріоритетів розвитку, що є визначальними для області. Бажана „траєкторія” розвитку, що мала привести громаду до Бачення, складалася з низки стратегічних напрямів розвитку, які мають відповідати не тільки Баченню розвитку й Місії територіальної громади, але й базувались на

проведеному аналізі її розвитку та перевагах, ресурсах і визначальних можливостях.

З визначенням напрямів розвитку було продовжено процес свідомого вибору конкретних способів, системи цілей і результатів розв'язання визначених проблем, реалізації можливостей. Далі за кожним з визначених напрямів розвитку розроблялися стратегічні (загальні) цілі, на основі яких формулювалися цілі нижчого порядку – оперативні цілі.

На цьому етапі також розпочинається процес розробки Плану реалізації Стратегії, який формується на основі визначених у Стратегії стратегічних і оперативних цілей (після того, як їх схвалено), а робочі підгрупи узгоджують конкретні заходи, які мають бути вжиті для досягнення загальних і конкретних цілей.

За кожною оперативною ціллю розроблялася низка проектів, що відображають, які заходи необхідно здійснити, якого результату необхідно досягти, хто є відповідальним за реалізацію даного проекту, хто є виконавцем і співвиконавцем конкретного заходу, який строк виконання, який обсяг прогнозованих коштів необхідно залучити та з яких джерел їх можна отримати для реалізації даного проекту.

7. Проведення стратегічної екологічної оцінки

Для передбачення та запобігання появі негативних екологічних впливів на довкілля, які можна очікувати в результаті впровадження Стратегії, використовується Стратегічна екологічна оцінка (СЕО). СЕО – системний і запобіжний процес аналізу впливу на довкілля запропонованих проектів документів розвитку стратегічного характеру. Після отримання результатів СЕО проводиться доопрацювання Стратегії з урахуванням наданих зауважень та рекомендацій.

8. Моніторинг та система індикаторів оцінки ефективності впровадження Стратегії

У системі стратегічного планування моніторинг та оцінка є заключним етапом розробки Стратегії та здійснюються протягом усього періоду її впровадження. Інструментом моніторингу є система комплексних показників (індикаторів), які відображають як ефективність виконання конкретних завдань, так і засвідчують їхню релевантність стратегічним цілям Стратегії розвитку громади.

Система моніторингу ефективності виконання Стратегії передбачає багаторівневу ієрархічну модель системи індикаторів.

9. Громадське обговорення та ухвалення Стратегії

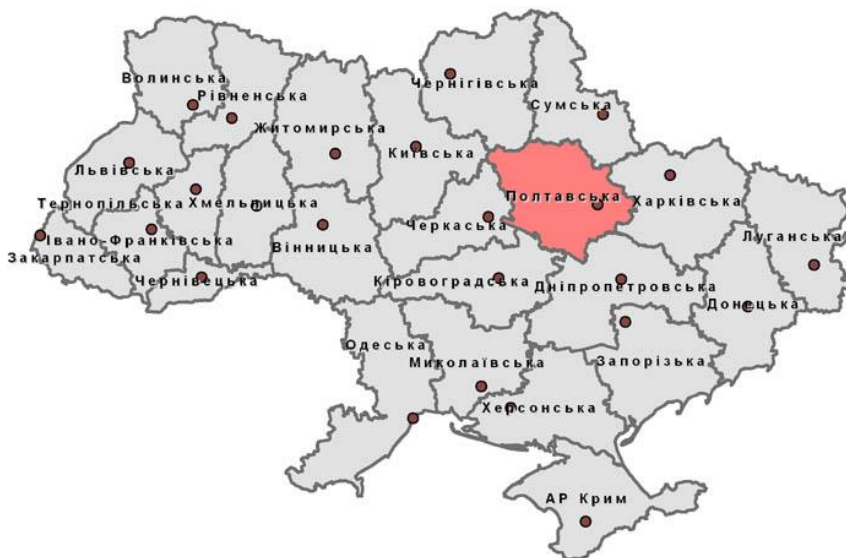
Розробивши Стратегію з Планом її реалізації, РГ ініціює проведення громадського обговорення, після проведення якого допрацьована Стратегія подається на розгляд і ухвалення обласною радою в якості політики економічного розвитку регіону.

3. СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ РОЗВИТКУ ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Розміщення та типологія

Географічне розміщення

Територія Полтавської області розташована в центральній і північно-східній частинах України, майже цілком у межах Придніпровської низовини, на лівобережжі басейну Дніпра. Виняток становить невелика ділянка площею близько 150 км² на правобережжі басейну Дніпра, в межах Придніпровської височини.

Полтавська область має найбільшу в Україні кількість областей – сусідів – 7. На півночі область межує з

Чернігівською (протяжність меж – 107 км) і Сумською (238 км) областями; на півдні – з Дніпропетровською (173 км) і Кіровоградською (149 км); на сході – з Харківською (188 км); на заході – з Київською (19 км) та Черкаською (225 км) областями.

Загальна протяжність меж Полтавської області становить близько 1100 км, з яких 162 км проведені по акваторіях Кременчуцького (98 км) і Кам'янського (64 км) водосховищ. Полтавську область утворено 22 вересня 1937 року, її сучасні межі встановлені у 1954 році.

Площа Полтавської області – 28 750,68 км² (6-а за своєю величиною серед областей країни – 4,8 % території України) та перевищує площу таких країн, як наприклад Ізраїль (20 770 км²), Словенія (20 253 км²). Протяжність території з півночі на південь – 213,5 км, із заходу на схід – 245 км.

Транспортна інфраструктура

На території Полтавщини функціонують залізничний, автомобільний, річковий, трубопровідний, повітряний види транспорту. Провідне місце у перевезенні вантажів в області належить трубопровідному і залізничному транспорту, в перевезенні пасажирів – автомобільному, електричному і залізничному транспорту.

До найближчих іноземних держав, з якими межує Україна, від Полтавської області автошляхами можна дістатись:

Країна	Прапор	Відстань, км	Час у дорозі
Польща		1253,3	14 год. 38 хв.
Румунія		1233,7	18 год. 14 хв.
Угорщина		1502,0	17 год. 16 хв.
Словаччина		1381,9	17 год. 8 хв.
Білорусь		806,0	9 год. 49 хв.
Молдова		623,8	10 год. 29 хв.
росія		223,8	3 год. 10 хв.

Найкоротша відстань від рубежів Полтавщини до побережжя Чорного моря складає 330 км, а до побережжя Балтійського моря — понад 1300 км.

Залізничний транспорт

Залізниця по області розміщена досить рівномірно. Максимальна віддаленість населених пунктів від залізниці не перевищує 50 км.

Експлуатаційна довжина залізничних колій загального користування у Полтавській області становить 851,6 км, у тому числі 514,3 км обслуговується електровозною та 337,3 км – тепловозною тягою.

Найбільшими та структуроутворюючими залізничними вузлами є: Полтава, Кременчук, Гребінка, Ромодан, а також залізничні станції Лубни та Миргород.

Полтавська дирекція залізничних перевезень Південної залізниці згідно з обсягом виконання пасажирських, вантажних та технічних операцій віднесена до I класу. Дирекція має у своєму підпорядкуванні 8 пасажирських вокзалів.

Напрямок від Полтави до Кременчука є частиною стратегічно важливого залізничного ходу для здійснення перевезень транзитних вантажів у напрямку

Схід (з боку Китаю та країн Східного регіону) – Одеські чорноморські порти для подальшого їх транспортування морем.

Автомобільний транспорт

Автомобільний транспорт займає одну з провідних ролей як у внутрішньообласних, так і в зовнішніх зв'язках. Крім того, він обслуговує та доповнює залізничний і річковий транспорт.

Таблиця 1.

Динаміка показників автомобільних доріг Полтавської області за 2018 – 2020 роки

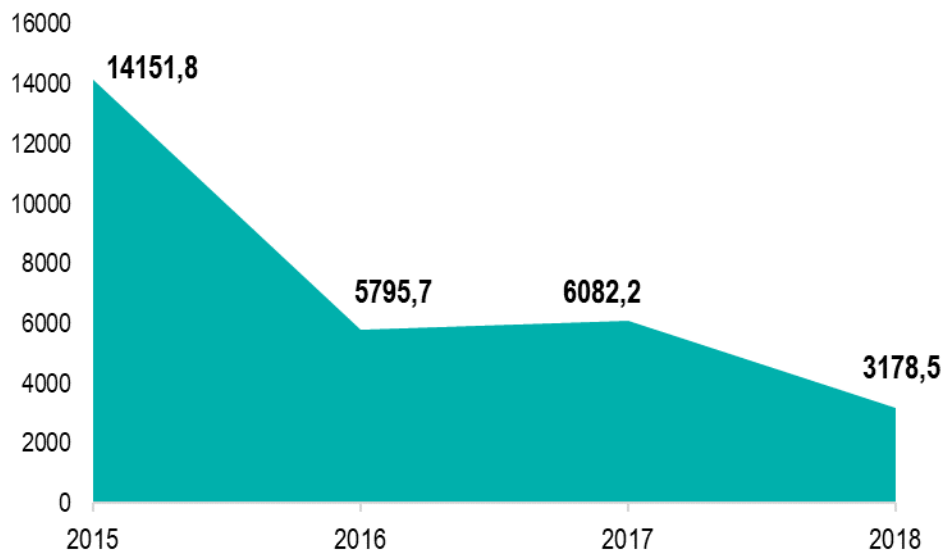
Показник	2018	2019	2020
Довжина автомобільних доріг загального користування з твердим покриттям, тис. км ¹	8,9	8,9	8,9
Щільність автомобільних доріг загального користування з твердим покриттям державного та місцевого значення, км шляхів на 1 тис.км ² території	308,2	308,2	308,2
Щільність автомобільних доріг загального користування з твердим покриттям державного значення в регіоні, км шляхів на 1 тис.км ² території	37,9	37,9	37,9

¹ За даними Державного агентства автомобільних доріг України (Укравтодор). З 2018 року – за даними Укравтодору в частині автомобільних доріг загального користування державного значення та Полтавської обласної державної адміністрації в частині автомобільних доріг загального користування місцевого значення.

Показник щільності автомобільних доріг загального користування з твердим покриттям державного значення в області є найгіршим серед усіх областей України (регіон за цим показником у рейтингу областей за 2018 рік займав 22 місце).

В області сформована мережа автобусних маршрутів, яка постійно оновлюється в залежності від соціальних потреб населення. Відповідно до укладених договорів 130 перевізників усіх форм власності виконують рейси на 560 внутрішньообласних автобусних маршрутах (186 міжміських та 374 приміських). Станом на 01.01.2023 в області функціонувало 14 автостанцій.

Обсяг вантажообороту автомобільного та залізничного транспорту,
тис. тонн-кілометрів на 1000 осіб населення

За показником обсягу вантажообороту автомобільного та залізничного транспорту область у 2018 році займала 8 місце серед регіонів, проте динаміка вантажообороту свідчить про його щорічне зменшення – з 14151,8 тис. т. км у 2015 році до 3178,5 тис. т. км у 2018 році, тобто у 4,5 рази (по Україні тенденція до зменшення – у 4,6 разів).

Повітряний транспорт

Повітряний транспорт представлений Полтавським обласним комунальним підприємством „Аеропорт-Полтава” – це цілісний майновий комплекс, що знаходиться у с.Супрунівка за 7 км від м.Полтави, розташований на земельній ділянці площею 214 га та включає аеровокзал площею 5682 м², бетонну злітно-посадкову смугу довжиною 2 550 м та шириною 42 м (площа 10,71 га), яка обладнана світлосигнальною системою посадки літаків М2\2. Планова пропускна здатність становить 400 пас/год.

Полтавське обласне комунальне підприємство „Аеропорт-Полтава” має зручне географічне розташування, знаходиться в центрі логістичних пасажирських та вантажних маршрутів між містами Київ, Харків, Дніпро.

З метою приведення інфраструктури аеропорту у відповідність з міжнародними стандартами за рахунок коштів обласного бюджету у 2018 році здійснено наступні заходи: капітальний ремонт існуючої будівлі аеровокзалу з улаштуванням міжнародного пункту пропуску; поточний ремонт штучної злітно-посадкової смуги, руліжної доріжки та перону; укомплектування спецтехнікою та обладнанням.

Реалізовані заходи дозволили забезпечити виконання міжнародних та внутрішніх чартерних авіарейсів, сприяти здійсненню навчально-тренувальних польотів.

Зокрема, 26.03.2019 з міжнародного „Аеропорт-Полтава” здійснено перший чартерний рейс Полтава – Шарм-ель-Шейх (Єгипет), а 02.05.2019 – перший авіарейс Полтава – Анталія (Туреччина).

Всього з 26.03. – 20.06.2019 здійснено 37 чартерних авіарейсів, з них: з „Аеропорт-Полтава” відправлено 19 авіарейсів, прийнято 18 рейсів.

У зв'язку із закриттям повітряного простору України для виконання польотів цивільної авіації через військову агресію російської федерації та запровадження на території України воєнного стану, виконання більшої частини виробничих завдань та функцій підприємства „Аеропорт-Полтава” за основним видом діяльності не здійснюється.

Тролейбусний транспорт

В області також функціонують два підприємства електротранспорту у м. Кременчук та м. Полтава, загальна довжина контактних ліній яких становить 204,4 км, у тому числі м. Полтава – 75 км, м. Кременчук – 129,4 км. Тролейбусний парк даних підприємств налічує близько 150 тролейбусів, більшість з яких пристосована для перевезення осіб з інвалідністю.

Річковий транспорт

Судноплавні річки області – Дніпро, Ворскла, Сула. Транспортні шляхи проходять по Дніпру, Сулі – від гирла до пристані Тарасівка, по Ворсклі – від гирла до м. Кобеляки.

Річковий транспорт в області представлений ПрАТ „Кременчуцький річковий порт” – спеціалізоване транспортне підприємство, яке оснащено всіма видами машин, устаткування та обладнання, що дозволяють здійснювати повний комплекс робіт та послуг в даній галузі.

Найбільш перспективними в регіоні є перевезення: мінерально-будівельних вантажів (пісок, щебінь, камінь, цегла, асфальт та інше), залізобетонних виробів та металу.

Порт відкритий для суден змішаного типу „ріка – море” і має сполучення з портами Дніпра, Чорного і Середземного морів, а також може постачати продукцію на ринки Європи.

Основні планувальні документи території, планувальна та містобудівна документація

Основні планувальні документи території

Основним планувальним документом території є „Схема планування території Полтавської області”, виконана ДП Український Державний науково-дослідний інститут проектування міст „Діпромісто” імені Ю.М. Білоконя. В основу Схеми покладено Генеральну схему планування території України.

Область має лінійно-вузлову структуру, яка формується в результаті перетину двох головних планувальних осей загальнодержавного значення (осей першого рангу): Північ – Південь та Південний захід – Схід.

На головних планувальних осях розташовані міста Полтава, Миргород, Хорол, Лубни, Пирятин, Горішні Плавні, Кременчук та смт Козельщина.

До осей другого рангу можна віднести державні національні та регіональні дороги і територіальні дороги місцевого значення, які забезпечують зв'язки області з головними промисловими центрами центральної, східної та західної України.

Планувальна та містобудівна документація

Основна містобудівна документація області регіонального рівня – Схема планування території Полтавської області, затверджена рішенням шістнадцятої сесії Полтавської обласної ради шостого скликання від 23.05.2013 потребує внесення змін.

Динаміка розроблення містобудівної документації у 2015 – 2018 роках

Станом на 2022 рік із 1852 населених пунктів області оновленою містобудівною документацією генеральних планів забезпечені 454.

У 2022 році на 5-ти засіданнях архітектурно-містобудівної ради Департаменту будівництва, містобудування і архітектури обласної військової адміністрації розглянуто і погоджено до затвердження 30 проєктів, з них:

14 генеральних планів, 11 з яких мають плани зонування території;

11 детальних планів території;

3 проєкти щодо внесення змін до генплану з планом зонування території;

2 проєкти щодо внесення змін до детального плану території.

Станом на 01.09.2023 нові генеральні плани із зонінгами затверджені на 464 населені пункти, що складає 25,2% від загальної кількості населених пунктів області.

Оновлено генеральні плани 13 міст: Глобиного, Заводського, Зінькова, Карлівки, Лохвиці, Пирятин, Решетилівки, Полтави, Миргорода, Лубен, Кременчука, Горішніх Плавень, Гадяча. Із 20 селищ 16 забезпечені оновленою містобудівною документацією.

Історико-архітектурні опорні плани затверджено в 12 населених пунктах із 13, занесених до Списку історичних населених місць України: містах Полтаві, Гадячі, Зінькові, Кременчуці, Лубнах, Миргороді, Пирятині, Лохвиці та селищах міського типу Великій Багачці, Диканьці, Козельщині, Опішні.

Законом України „Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо планування використання земель” введено новий вид містобудівної документації на місцевому рівні – комплексний план просторового розвитку території територіальної громади (далі – Комплексний план). Розроблення Комплексних планів для 60-ти територіальних громад є актуальним завданням у найкоротші терміни.

Станом на 01.01.2023 року триває розроблення Комплексного плану Лохвицької міської територіальної громади за рахунок коштів цільової субвенції з державного бюджету, отриманої у 2021 році. Лубенська, Миргородська та Оржицька територіальні громади за підтримки Проєкту USAID „Говерла” розпочали роботу по розробленню своїх Комплексних планів. Ще 19 територіальних громад області прийняли рішення про розроблення Комплексних планів.

Природні ресурси та стан довкілля

Клімат

Область розташована у середній частині Лівобережної України. Кліматичний пояс – помірний, тип – помірно-континентальний. Середня температура січня: $-3,7^{\circ}\text{C}$, липня: $+21,4^{\circ}\text{C}$, кількість опадів становить 580 – 480 мм/рік, що випадають переважно влітку у вигляді дощів. На півдні та південному заході область омивають води Кременчуцького та Дніпродзержинського водосховищ.

Полтавська область знаходиться в помірному кліматичному поясі. Найбільший вплив на формування погодних умов і клімату області мають величина і характер сонячного випромінювання, віддаленість регіону від великих водних мас, належність області до зони дії переважно атлантичних помірних та арктичних холодних повітряних мас, рівнинність.

Територія області належить до недостатньо вологої, теплої, крайній південний схід – до посушливої, дуже теплої агрокліматичної зони. Середньорічна кількість опадів на території області змінюється, збільшуючись з півдня на північ.

У цілому, кліматичні умови області сприятливі для людей і розвитку сільськогосподарського виробництва.

Ґрунти

Ґрунти Полтавської області формувалися: у помірному кліматі з майже оптимальним зволоженням; переважно на лісових карбонатних пухких породах, які вирізняються багатим мінеральним складом і мають гарні фізико-хімічні

властивості; лучно-степовою і степовою рослинністю на слабо дренованих вододілах і терасах, та широколистяно-лісовою рослинністю на подрібнених правобережжях річок; на півдні області характерне неглибоке залягання ґрунтових мінералізованих вод, на півночі – промивний водний режим; під впливом давнього господарського освоєння.

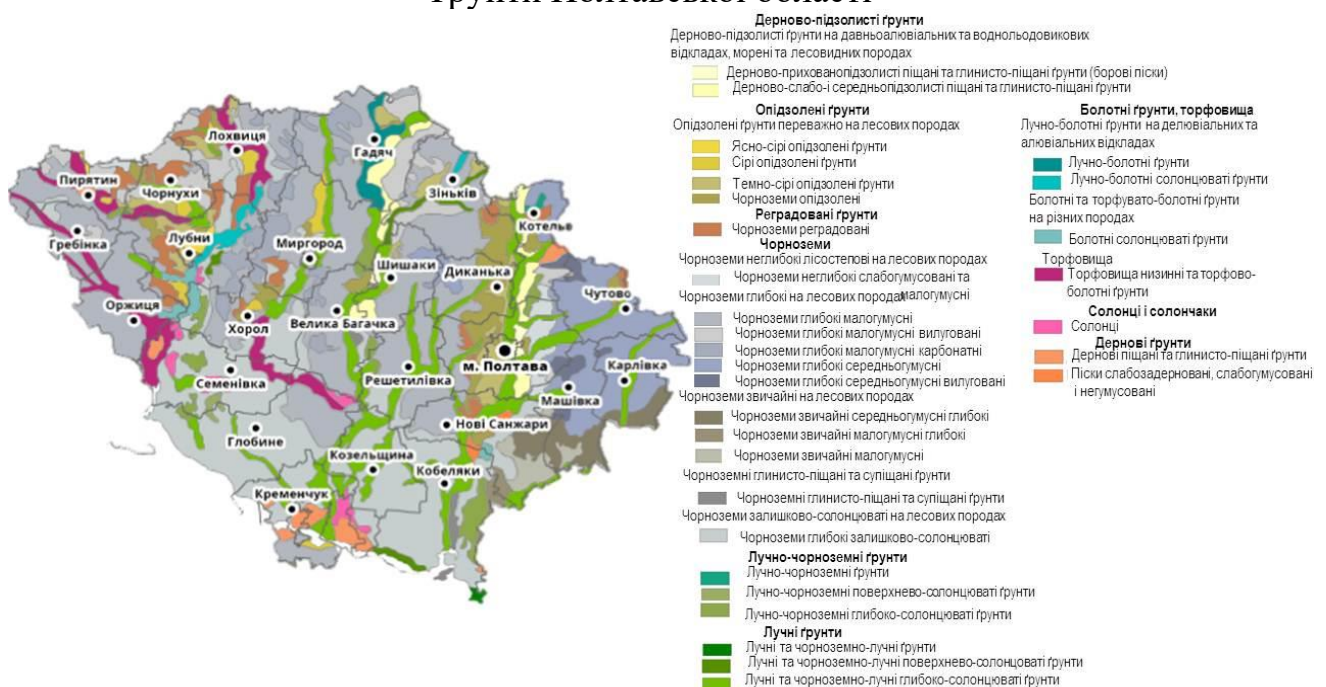
Основні типи ґрунтів Полтавщини: чорноземи, сірі лісні, піщані, заплавні, болотні. По суті, всі вони утворилися на потужних лесових відкладеннях і лише незначна частина ґрунтового покриву утворилася на алювіальних наносах, головним чином на борових терасах Дніпра та його притоках.

Ґрунти в області є високо родючими – чорнозем займає 9/10 (90%) площі орних земель та придатні для вирощування практично усіх видів сільськогосподарської продукції, притаманної даній кліматичній зоні і навіть деяких південних видів (винограду, персиків та ін.).

Зміст гумусу знаходиться у межах 3% – 5%. Зустрічаються також і солончаки, в основному в руслах річок. Якісний показник ґрунту на Полтавщині складає 72 бали (для порівняння, по Україні в цілому – 69, Львівської області – 43, Івано-Франківської області – 42). У Полтавському, Решетилівському, Новосанжарському і Чутівському районах якісний показник ґрунту складає відповідно 71, 70, 72 і 76 балів.

Незважаючи на значні площі, зайняті чорноземами та високий вміст гумусу в ґрунтах, в Полтавській області мають місце процеси, що негативно позначаються на стані ґрунту та зменшують його родючість. Основним процесом є втрата гумусу ґрунту. Також дії водної ерозії піддаються 369 тис. га сільськогосподарських угідь області, вітрової ерозії – 380 тис. га, що складає відповідно 17,1% та 17,6% від загальної площі сільськогосподарських угідь області.

Ґрунти Полтавської області

Разом з тим, ґрунти Полтавської області легко піддаються механічному руйнуванню внаслідок ерозії та дефляції. Відсоток еродованих та ерозійно небезпечних сільськогосподарських земель по області коливається в межах 5 – 62% від загальної площі. Висока активність ерозії пов'язана з високою розораністю земель. Розораність території земель Полтавської області складає 63,6%, що більше ніж в середньому по Україні (до 60%).

Ресурси для сільськогосподарського природокористування в області можна оцінити, як високі. За 100-бальною шкалою середня якість області за ступенем їх придатності для вирощування зернових і технічних культур становить 65 балів.

За останніми даними Головного управління Держгеокадастру у Полтавській області (2015 рік) сільськогосподарські угіддя займають 75,3% площі області, що на 6,6% вище загальноукраїнського показника, ліси займають 10% площі (по Україні – 17,7%), землі під забудовами – 6,1% (по Україні – 6,0%). Сюди входять такі колишні райони: Пирятинський, Гребінківський, Оржицький, Лубенський, Миргородський, Гадяцький, Зіньківський, Шишацький, Решетилівський, Глобинський, Кобеляцький, Полтавський, Котелевський, Чутівський, Карлівський.

Кількість рекультивованих земель є меншою у порівнянні з обсягами щорічно порушуваних. За останніми даними Головного управління Держгеокадастру у Полтавській області, станом на 01.01.2019 року площа порушених земель становила – 0,045 тис. га, площа рекультивованих – 0,023 тис. га.

Співвідношення площ ріллі, природних кормових угідь, лісових насаджень, що склалося, негативно впливає на стійкість агроландшафту. Так, у 2018 році площа порушених земель склала 0,045 тис. га (у 2017 році – 0,007 тис. га), відпрацьованих – 0,230 тис. га (у 2017 році – 0,015 тис. га), рекультивованих – 0,023 тис. га (у 2017 році – 0,015 тис. га).

Таблиця 2.

Розподіл земель Полтавської області

тис. га

Станом на	Усього земель	в тому числі								
		сільськогосподарські угіддя		ліси та інші лісовкриті площі		збудовані землі		землі під водою	відкриті заболочені землі	інші землі
		площа	%	площа	%	площа	%			
01.01.2018	2875,0	2164,2	75,3	287,2	10,0	176,4	6,1	148,4	85,9	12,8
01.01.2019	2875,0	2167,1	75,4	276,7	9,6	202,2	7,0	141,9	75,2	11,9
01.01.2020	2875,0	2174,8	75,6	280,2	9,7	182,6	6,4	146,9	77,5	13,0

Природні мінеральні ресурси

Геологічна будова території, різний вік, походження та історія розвитку геоструктур зумовили поширення в області різноманітних геологічних покладів, корисних копалин. Усього на Полтавщині розвідано біля 300 родовищ корисних копалин, серед яких нафта, газ та конденсат, залізна руда, граніт, пісок, глина, бішофіт та інші.

Майже 90% української нафти й газу видобуваються на території 3 областей – Полтавської, Сумської та Харківської.

Полтавщина на загальнодержавному рівні забезпечує 60,5% видобутку газового конденсату, 43,4% газу природного, 10,1% нафти сирої.

В регіоні виявлено 13 родовищ нафти та газу, зокрема, Радченківське, Сагайдацьке, Зачепилівське, Кибинцівське, Глинсько-Розбишівське, Більське, Чорнухинське та інші.

Розвідані та занесені до державного фонду родовищ 68 родовищ вуглеводнів, частина з яких комплексні – нафта, природний і супутній газ та газовий конденсат; 41 – газоконденсатне, 9 – нафтогазові. У промисловій розробці на території Полтавської області перебуває 66 родовищ, підготовлено до промислової розробки – 4. Пошуково-розвідувальні роботи на нафту і газ проводяться на 332 площах. Найбільші нафтоконденсатні родовища знаходяться в Гадяцькому, Лохвицькому, Зіньківському районах; найбільші з газоконденсатних родовищ – в Полтавському, Машівському, Котелевському, Гадяцькому та Чутівському районах.

Серед корисних копалин важливе місце належить залізняку. Великі їх поклади залягають у межах Кременчуцької магнітної аномалії, створюваної залізними кварцитами, що простягаються від Криворіжжя і проходять за 8 км на схід від Кременчука. Найбільше промислове значення мають Горішньоплавнівське, Лавриківське, Єристівське родовища. Завдяки процесу збагачення концентрат заліза в рудах, що видобуваються на Горішньоплавнівському та Лавриківському родовищах, складає від 60 до 65%. Середній вміст заліза в руді на Єристівському родовищі – 33,5%. Загальні запаси залізної руди на цих 3 родовищах становлять 2,4 млрд т. Перспективним

для освоєння є Біланівське родовище, запаси залізної руди якого оцінені у 10 млрд т., вміст заліза у руді – близько 30%. У Кременчуцькому районі є також величезні запаси кварцитів, які легко піддаються збагачуванню.

Понад Дніпром залягають поклади граніту. Сотні тисяч кубометрів граніту щороку добувають тільки з 6 кар'єрів – Крюківського, Чикалівського, Тахтаївського, Малокохнівського, Піщанського, Редутського – в Кременчуцькому районі.

В більшості територіальних громад області є поклади високоякісних глин, придатних для виробництва цегли, гончарної черепиці, посуду тощо. Зустрічається і мергель. Найбільші родовища його зосереджені поблизу селища міського типу Градизька Глобинського району та села Максимівки Кременчуцького району (гора Пивиха).

Крім звичайних сортів піску, які використовуються на цегельних заводах, у цементному виробництві і для виготовлення залізобетону, на Полтавщині є поклади високоякісного чистого кварцевого піску та його кольорових різновидностей, придатних для виробництва скла і силікатної цегли. Запаси пісків різної якості складають 15 млн т. Більшість цих родовищ зосереджені в колишніх Зіньківському, Миргородському, Диканському, Кременчуцькому і Гадяцькому районах (відповідно до останніх даних). Полтавщина займає 6 місце в Україні за покладами торфу.

Понад 120 родовищ торфу розвідано в долинах річок західної й північної частин області, зокрема, по річках Сліпорід, Оржиця, Сула, Хорол, Удай та інших. Найбільші запаси торфу — в Лохвицькому і Лубенському районах. В останні роки видобуток торфу практично зупинено.

На території області виявлено 20 джерел мінеральних вод, які відносять до хлоридно-натрієвих, гідрокарбонатно-хлоридно-натрієвих (вуглекислих). Найвідоміше з них – Миргородське, було відкрите ще у 1914 році. Однак використання його почалося лише за радянських часів. В урочищі Бутова Гора, між Яреськами і Шишаками, поблизу річки Псла, відкрите джерело, вода якого має в собі велику кількість корисних речовин для лікування хворих із зниженою кислотністю шлунку. Біля джерела побудовано завод, який випускає „Гоголівську” мінеральну воду. У селищі Нові Санжари відкрито води, які за хімічним складом близькі до джерел „П'ятигорський нарзан”, „Сойми” та аналогічні водам Трускавця і Слов'янська. У глибинних горизонтах Дніпровсько-Донецької западини залягають термальні води з практично невичерпними запасами.

На Східно-Полтавському та Затуринському родовищах видобувають бішофіт (насичений розчинами хлориду магнію, домішками мікроелементів), який використовують у будівництві та медицині.

Водні ресурси

Територія області покрита густою мережею річок. У структурі гідрографічної сітки одна велика річка Дніпро (в межах області – 145 км), середні річки – Сула (213 км), Удай (129 км), Оржиця (89 км), Псел (350 км),

Хорол (241 км), Ворскла (226 км), Мерло (28 км), Оріль (80 км), а також 1771 малих річок загальною довжиною 11501 км.

Таблиця 3.

Розподіл річок області по їх протяжності

Категорія річок	По площі водозбору, км ²	Кількість річок	Загальна протяжність, км	Частка протяжності річок в їх сумарній протяжності, %
Великі	понад 50000	1	145	1,1
Середні	2000-50000	8	1360	10,5
Малі більше 10 км	до 2000	137	3596	27,6
Малі менше 10 км	до 2000	1634	7905	60,8
Разом	x	1780	13006	100,0

Малих річок, завдовжки понад 10 км, нараховується 137 штук, їх загальна довжина – 3674 км. Загальна кількість річок, що обліковуються, складає 146 штук, загальною протяжністю 5101 км.

У межах області налічується наступна кількість поверхневих водних об'єктів, які розташовані в басейні річки Дніпро:

- 65 водосховищ загальною площею водного дзеркала 6,260 тис. га, загальним об'ємом – 143,560 млн м³;

- 2691 ставки загальною площею водного дзеркала 20,025 тис. га, загальним об'ємом – 279,012 млн м³;

- 583 озера загальною площею водного дзеркала 4,531 тис. га, загальним об'ємом – 7,850 млн м³.

Основними джерелами водних ресурсів області є річки Дніпро, Псел, Ворскла, Сула, Оріль та їх притоки, а також Кременчуцьке і Кам'янське водосховища на річці Дніпро.

Гідрографічна мережа річок області помірно розвинута, середня густина її, без врахування малих річок, водотоків і струмків довжиною менше 10 км, становить 0,17 км на 1 км², а з їх врахуванням – 0,45 км на 1 км², що майже співпадає із середньою густиною річкової мережі в Україні.

Водні ресурси в межах області визначені по методу водного балансу, як різниця стоку між вище розташованими і нижче розміщеними розрахунковими створами. Водні ресурси області з врахуванням стоку суміжних територій встановлені по характерах річного стоку річок.

Природні ресурси підземних вод є одним із основних джерел господарсько-питного водопостачання населених пунктів області. Підземні води залягають у виді декількох водоносних горизонтів, які відрізняються по своїх запасах та хімічними показниками. Основними водоносними горизонтами, придатними до використання, на території області є: четвертинний (алювіальний) Полтавський, Харківський, Бучакський, Сінеман-нижньокрейдний і Юрський. Найбільше розповсюджений Бучакський водоносний горизонт, який залягає на відносно невеликих глибинах і повсюди на території області.

До земель водного фонду в області належать землі, зайняті річками, озерами, водосховищами, ставками, болотами, прибережними захисними смугами уздовж річок та навколо водойм, землі під гідротехнічними спорудами та каналами.

Лісові ресурси

Полтавська область належить до малолісних областей України.

Понад 92% площі області знаходиться у межах природної зони лісостепу, і тільки близько 8% (її крайня південно-східна частина) – у межах степової природної зони Східноєвропейської рівнини.

Площа земель лісового фонду Полтавської області станом на 01.01.2019 року становить 285,7 тис. га (9,9% від загальної площі області), в тому числі лісові ділянки – 272,5 тис. га, із них вкриті ліською рослинністю землі – 256,6 тис. га.

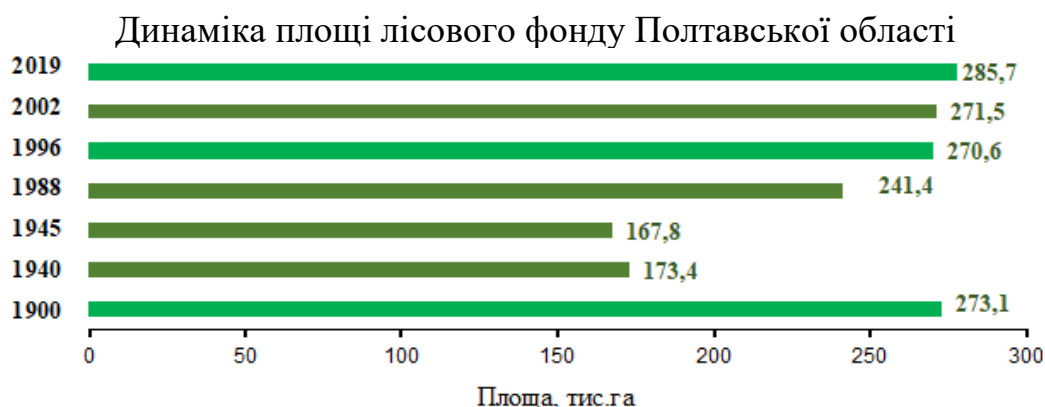
Загальний запас деревостанів – 52,6 млн м³.

Середній запас деревини на 1 га – 232 м³.

Середній вік – 60 років.

Лісистість території – 8,9% (середня по Україні – 15,7%).

Середній річний приріст деревини – 4,0 м³ на 1 га.

Всі ліси Полтавської області віднесено до лісів з особливим режимом лісокористування, який передбачає обмежене використання лісосировинних ресурсів. Частка захисних та рекреаційно-оздоровчих лісів становить відповідно 65% та 18% загальної площі лісів. Ліси природоохоронного та історико-культурного призначення займають решту 17% лісових територій і мають стійку тенденцію щодо збільшення.

Щорічно лісовими насадженнями області поглинається близько 1,4 млн тонн вуглецю.

Внаслідок різноманітних історичних процесів та господарської діяльності 65% сучасних лісів області – штучні лісові насадження.

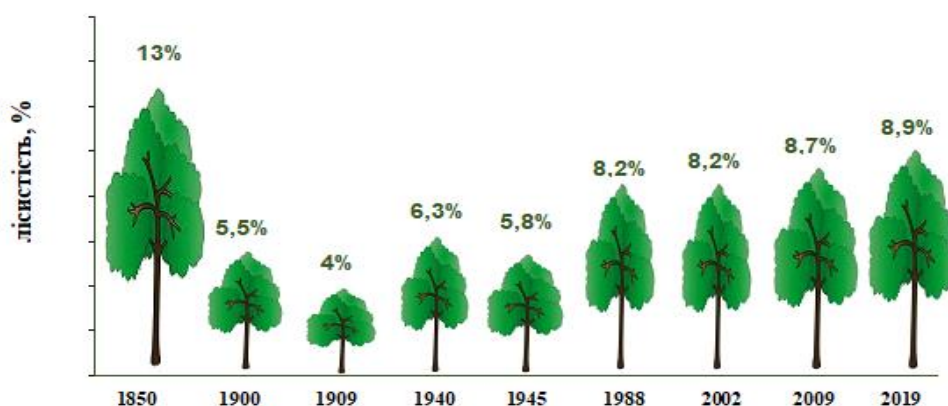
Ліси області розміщені нерівномірно, переважно в долинах річок Ворскли, Псла, Сули, Хоролу, Удаю, а також по берегах Кременчуцького і Дніпродзержинського водосховищ. Найбільші лісові масиви зосереджені в Котелевському, Гадяцькому та Шишацькому районах регіону, лісистість яких

вдвічі перевищує обласний показник (8,9%), і навіть середній показник по Україні – 15,7%.

Найбільш лісодефіцитними регіонами області залишаються Глобинський, Семенівський та Машівський адміністративні райони, лісистість яких взагалі не перевищує 3%, що пов'язано з інтенсивним сільськогосподарським використанням території.

В порівнянні із 1990 роком середній клас бонітету лісів області підвищився на 0,2, відносна повнота збільшилась на 0,02, середній вік насаджень на 13 років, середній запас на 1 га вкритих лісом ділянок зріс на 41 м³ (+21%), що в цілому свідчить про позитивний характер лісгосподарської діяльності.

Лісистість території Полтавщини

Близько 5% лісового фонду Полтавщини становлять насадження, створені за участю деревних порід – інтродуцентів. Це лісові культури акації білої, сосни кримської, сосен Веймутова та Банка, модрин європейської та японської, ялиці, ялини, дуба бореального, бархату амурського та інших порід, які не характерні для природних лісів Полтавщини.

Протягом останнього десятиріччя в породному складі лісів області в цілому спостерігаються позитивні зміни, які відбуваються за рахунок заміни похідних малоцінних насаджень на цільові корінні шляхом проведення рубок та лісовідновлення, а також шляхом прийняття та заліснення неугідь. Продуктивність лісів області формується під впливом природного росту деревостанів та здійснення комплексу лісгосподарських заходів.

Запас на 1 га вкритих лісовою рослинністю земель в лісах Полтавської області становить 232 м³ деревини. Середній приріст деревостанів складає 4,0 м³ в рік на 1 гектар лісовкритих площ і коливається від 4,2 м³ в північних та центральних районах області до 3,8 м³ в південних.

Рекреаційні ресурси і курортні зони

До ключових територій екомережі належать території та об'єкти природно-заповідного фонду (далі – ПЗФ), у межах яких збереглися найбільш цінні природні комплекси.

Станом на 01.01.2023 природно-заповідний фонд Полтавської області налічував 396 територій та об'єктів загальною площею 142,8 тис. га, що складає

4,968% від загальної площі області. З них 30 мають статус загальнодержавного значення: 2 національні природні парки; 20 заказників; 1 ботанічна пам'ятка природи; 1 ботанічний сад; 2 дендрологічних парки; 4 парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва.

Кількість територій та об'єктів ПЗФ місцевого значення становить **366**, з яких: 5 – регіональні ландшафтні парки, 161 – заказники (55 ландшафтних, 3 лісових, 38 ботанічних, 7 загальнозоологічних, 2 орнітологічних, 4 ентомологічних та 52 гідрологічних), 138 – пам'ятки природи (13 комплексних, 111 ботанічних, 2 зоологічних, 3 гідрологічних, 9 геологічних), 48 заповідних урочищ, 1 дендрологічний парк, 13 парків-пам'яток садово-паркового мистецтва.

У 2018 році природні території у Карлівському районі площею 26,0 га оголошені ландшафтним заказником місцевого значення „Піщанка”, у Зіньківському районі – комплексною пам'яткою природи місцевого значення „Кургани” (площа 0,82 га).

Таблиця 4.

Питома вага заповідних земель у загальній площі в розрізі областей

Регіон	Усього земель, тис. га	Площа земель заповідників та національних природних парків, (тис. га)				Питома вага заповідних земель у загальній площі, %
		2015	2016	2017	2021	
Україна	60354,9	1769,1	1997,4	1997,4	2074,6	3,4
Полтавська	2875,0	22,8	22,8	22,8	22,8	0,8
Суміжні області						
Дніпропетровська	3192,3	3,8	3,8	3,8	3,8	0,1
Київська	2812,1	17,2	244,2	244,2	244,2	8,7
Кіровоградська	2458,8	-	-	-	-	-
Сумська	2383,2	40,4	40,4	40,4	40,4	1,7
Харківська	3141,8	22,7	22,7	22,7	22,7	0,7
Черкаська	2091,6	19,9	19,9	19,9	19,9	1,0
Чернігівська	3190,3	42,0	42,0	42,0	42,0	1,3
Області, близькі по ВРП						
Львівська	2183,1	60,4	60,4	60,4	81,7	3,7
Одеська	3331,4	100,7	100,7	100,7	100,7	3,0

В 2018 році в області нараховувалося 2078 об'єктів культурної спадщини, а в 2023 році їх кількість вже становить 3059 об'єктів. За 2018 рік було виявлено 19 нових об'єктів, розглянуто облікової документації на 42 об'єкти, 8 об'єктів Міністерством культури України внесені до Державного реєстру нерухомих пам'яток. Паспортизовано 38 земських шкіл. У 2023 році 12 об'єктів Полтавської області отримали статус щойно виявлених, 1 об'єкт Міністерством культури України внесено до Державного реєстру нерухомих пам'яток.

Полтавська область налічує 16 санаторно-оздоровчих закладів, баз відпочинку.

Полтавщина – край українських традицій і самобутньої культури, просякнutoї козацьким духом і народними віруваннями. Такою ми знаємо її з творів Гоголя. Й досі на Полтавщині щороку організуються гучні національні ярмарки. Сорочинський ярмарок – справжній фестиваль народного мистецтва, що привертає не тільки українських жителів, але й іноземців.

Найцікавіші для відвідування об'єкти Полтавської області: музей гончарства, історико-культурний заповідник „Поле Полтавської битви”, музей-садиба І. Котляревського, заповідник-музей М. Гоголя, Мгарський монастир, Спаська церква, Полтавський Хрестовоздвиженський монастир та інші.

Стан довкілля

Стан навколишнього природного середовища в області залишається відносно стабільним і у порівнянні з більшістю інших областей України доволі прийнятним.

Проблема поводження з відходами є однією з основних для забезпечення сталого розвитку держави, в тому числі й Полтавської області.

У 2020 році утворилося 2721,689 тис. т (у 2019 році – 4541,850 тис. т; у 2018 році – 4891,344 тис. т; у 2017 році – 4110,990 тис. т; у 2016 році – 5421,2 тис. т) відходів, що на 40% менше ніж у попередньому році (без врахування утвореної пустої породи від видобування корисних копалин, а саме за 2020 рік – 76941,503 тис. т, за 2019 рік – 92900,964 тис. т; за 2018 рік – 30929,095 тис. т; за 2017 рік – 35040,085 тис. т).

Таблиця 5.

Відходи від економічної діяльності підприємств та організацій і домогосподарств Полтавської області за 2014 – 2020 роки

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Відходи від економічної діяльності підприємств та організацій і домогосподарств, тис. тонн	5013,7	4431,7	5421,2	4110,9*	4891,3**	4541,8	2721,7

* разом з утворенням пустої породи від днопоглиблювальних робіт (30929,095 тис.т) кількість утворених відходів I-IV класів небезпеки у 2017 році становить – 35040,085 тис.т

** разом з відходами (породи гірські, земля), що утворюються під час проведення розкривних робіт у процесі створення шахт (копалень) та кар'єрів (14942,342 тис.т) – 19833,686 тис.т

Основна частина утворених відходів – 2693,145 тис. т, або 98,9% від загального обсягу, належить до IV класу небезпеки (у 2019 році – 4461,764 тис. т; у 2018 році – 4790,465 тис. т; у 2017 році – 4035,505 тис. т).

Обсяги відходів IV класу небезпеки Полтавської області
за 2014 – 2020 роки

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Обсяги відходів IV класу небезпеки, тис. тонн	4935,0	4379,2	5369,8	4035,5	4790,5	4461,8	2693,1

Кількість місць видалення промислових відходів – недостатня. Не вирішеним залишається питання захоронення, відповідно до вимог екологічної безпеки, промислових відходів підприємств обласного центру.

Станом на 01.01.2022 року в області налічується 537 сміттєзвалищ загальною площею 439,95 га. З них перевантажених – 9 (площею 21,3 га), не відповідають нормам екобезпеки – 200 (площею 123,96 га). Відсоток охоплення населення послугами зі збирання твердих побутових відходів (ТПВ) в області у 2021 році становив – 78 (у 2020 році – 78%, у 2019 році – 78%).

У регіоні непроста ситуація з вивозом й відновленням ТПВ. Відсутність комплексного підходу до видалення побутових відходів у населених пунктах, схем їхнього санітарного очищення та полігонів для розміщення ТПВ призводить до того, що численні балки й цвинтарі перетворилися на стихійні звалища.

Впродовж 2011-2013 років з території області ТОВ „С.І. Груп Консорт ЛТД” (Ізраїль) вивезено на відновлення 1509,7 тонн отрутохімікатів. Повністю очищені від небезпечних пестицидів 18 районів з 25-ти.

Наразі нагальною є необхідність продовження робіт щодо знешкодження небезпечних отрутохімікатів, яких в області залишилося ще близько 160 тонн (за останніми статистичними даними 2020 року), а саме: у Гребінківському – 64,4 т, Лохвицькому – 55,9 т, Пирятинському – 8,26 т, Чорнухинському – 6,28 т районах та залишки в Оржицькому – 14,16 т та Лубенському – 11,0 т районах (у зв'язку з відсутністю в Україні технологій, які відповідають міжнародним стандартам з відновлення непридатних до використання пестицидів, є потреба у визначенні на державному рівні підприємств, що здійснюють відповідну діяльність за кордоном, та організації централізованого вивезення непридатних пестицидів до інших держав).

Основними забруднювачами навколишнього природного середовища промисловими відходами є підприємства ПрАТ „Полтавський гірничо-збагачувальний комбінат” (станом на 01.01.2019 накопичено у відвалах та хвостосховищах 2,339 млрд т нетоксичних відходів; станом на 01.01.2022 – 2,526 млрд т) та ПАТ „Кременчуцький сталеливарний завод” (станом на 01.01.2019 у відвалі формувальних сумішей на орендованій земельній ділянці знаходиться 7,463 млн т відходів, які вважаються нетоксичними; станом на 01.01.2022 – 7,401млн т).

У 2021 році від стаціонарних джерел забруднення Полтавської області у повітря надійшло 52,4 тис. тонн забруднюючих речовин (без урахування викидів діоксиду вуглецю).

Із загальної кількості забруднюючих речовин, що надійшли в атмосферу, викиди метану та оксиду азоту, які належать до парникових газів, становили відповідно 7,329 тис. т (13,9% обласних викидів) та 0,0454 тис. т (0,09% обласних викидів). Для порівняння у 2018 році ці викиди становили 6,519 тис. тонн (12,5% обласних викидів) та 0,080 тис. тонн (0,14% обласних викидів), тобто динаміка за 3 роки є негативною. Крім цих речовин, у 2021 році в атмосферу було викинуто 2600,0 тис.т (більше ніж у попередньому майже на 19,3%) діоксиду вуглецю, а порівняно з 2018 роком динаміка викидів діоксиду вуглецю є позитивною (у 2018 році в атмосферу було викинуто 3342,137 тис. тонн).

За останніми річними статистичними даними спостерігається позитивна тенденція щодо скорочення викидів забруднюючих речовин стаціонарними джерелами – з 2011 року зберігається поступове скорочення викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарним джерелами:

- у 2015 році – 88,4% обсягів 2014 року;
- у 2016 році на рівні 2015 року – 101,1% обсягів 2015 року;
- у 2017 році – 99,4% обсягів 2016 року;
- у 2018 році – 93,3% обсягів 2017 року;
- у 2019 році – 97,7% обсягів 2018 року;
- у 2020 році – 89,9% обсягів 2019 року.

Значний вклад в забруднення атмосферного повітря вносять суб'єкти підприємницької діяльності.

Серед стаціонарних джерел головними забруднювачами є підприємства м. Кременчука та м. Горішні Плавні, а також районів, на території яких здійснюється видобування і транспортування газу. У 2021 році (за останніми наявними даними) на м. Кременчук припадає 27,4% (у 2019 році – 29,7%). На м. Горішні Плавні, яке розташоване в зоні впливу двох потужних гірничо-збагачувальних комбінатів, – 20,8 %.

В розрізі підприємств, які здійснюють найбільший вплив на атмосферне повітря у Полтавській області, наступна градація:

- ПАТ „Укртатнафта” (нафтопереробна промисловість) – 22,8% загальних обласних викидів – найбільший забруднювач, як і попередніх роках (2018 рік – 11,015 тис. тонн викидів, або 21,12% загальних обласних викидів);
- ПрАТ „Полтавський гірничо-збагачувальний комбінат” (видобувна промисловість) – 17,6% обласних викидів (2018 рік – 9,203 тис. тонн або 17,7% обласних викидів);
- ТОВ „Кременчуцька ТЕЦ” (виробництво та розподілення електроенергії) – 5,7% обласних викидів (2018 рік – 2,430 тис. тонн або 4,7% усіх викидів);
- ТОВ „Єристівський гірничо-збагачувальний комбінат” (видобувна промисловість) – 4,2% обласних викидів (2018 рік – 1,358 тис. тонн або 2,6% загальних викидів);
- ТОВ „Біланівський ГЗК” (виконання робіт з розкриття родовища) – 0,1%-0,2% обласних викидів (2018 рік – 77,858 тонн викидів також на рівні 0,2% обласних викидів).

Обсяги викидів шкідливих речовин у розрахунку на одну особу області у 2021 році становили 38,5 кг (у 2020 році – 33,2 кг, у 2019 році – 36,6 кг, у 2018 році – 37,06 кг, у 2017 році – 39,35 кг) та є меншими ніж середній показник в Україні в 1,4 рази. За наявними статистичними даними у 2018 році на кожного мешканця Гадяцького району припадало 145,9 кг шкідливих речовин, Лохвицького – 115,1 кг, міста Горішні Плавні – 201,4 кг шкідливих речовин (це найвищі показники по області). На кожного мешканця Семенівського району – лише 1,69 кг (найменший показник по області).

Щільність викидів від стаціонарних джерел забруднення у розрахунку на квадратний кілометр території області у 2021 році становила 1,8 тонни (у 2018 році – 1,814 тонн, у 2017 році – 1,944 тонни) шкідливих речовин. Динаміка свідчить про незначне щорічне зменшення щільності викидів. Також показник є меншим ніж середній показник в Україні у 2,2 рази.

Таблиця 7.

Обсяги викидів шкідливих речовин у розрахунку на одну особу у розрізі областей за 2015 – 2021 роки

Область	Обсяги викидів шкідливих речовин у розрахунку на одну особу, кг						
	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік	2021 рік
Україна	*	*	60,8	59,3	58,5	53,6	54,2
Полтавська	38,5	39,23	39,35	37,06	36,6	33,2	38,5
Суміжні області							
Дніпропетровська	221,7	256,9	203,5	191,6	180,8	169,2	172,4
Київська	45,1	56,7	27,5	47,0	47,6	37,3	33,1
Кіровоградська	14,5	12,2	12,7	12,8	13,6	11,5	12,2
Сумська	15,64	17,87	18,50	19,21	20,2	19,7	17,5
Харківська	19,6	37,0	16,7	16,7	39,9	35,6	28,0
Черкаська	46,1	42,3	39,4	47,7	43,2	43,4	40,7
Чернігівська	32,28	35,90	30,75	29,28	27,5	21,2	23,7
Області, близькі по ВРП							
Львівська	43,1	40,7	40,4	40,7	35,3	30,3	30,3
Одеська	10,9	11,0	12,4	15,7	13,9	18,0	15,2

* Державною службою статистики України дані за 2016 та 2015 роки не оприлюднювалися

Таблиця 8.

Щільність викидів від стаціонарних джерел забруднення у розрахунку на квадратний кілометр території у розрізі областей за 2015 – 2021 роки

Область	Щільність викидів від стаціонарних джерел забруднення у розрахунку на квадратний кілометр території, тонн						
	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік	2021 рік
Україна	*	*	4,483	4,350	4,3	3,9	3,9
Полтавська	1,934	1,955	1,944	1,814	1,8	1,6	1,8
Суміжні області							
Дніпропетровська	22,7	26,093	20,6	19,2	18,1	16,7	16,8
Київська	2,8	3,5	1,7	3,0	3,0	2,4	2,1
Кіровоградська	0,6	0,5	0,5	0,495	0,5	0,4	0,5
Сумська	0,73	0,83	1,17	1,14	0,9	0,9	0,8

Харківська	1,7	3,2	1,4	1,4	3,4	3,0	2,3
Черкаська	2,7	2,5	2,3	2,8	2,5	2,5	2,3
Чернігівська	1,063	1,163	0,990	0,930	0,9	0,7	0,7
Області, близькі по ВРП							
Львівська	5,0	4,7	4,7	4,7	4,1	3,5	3,5
Одеська	0,783	0,792	0,889	1,123	1,0	1,3	1,1

* Державною службою статистики України дані за 2016 та 2015 роки не оприлюднювалися

Статистична аналітика щодо розрахунку обсягів викидів забруднюючих речовин та парникових газів в атмосферне повітря від пересувних джерел (в тому числі від автотранспорту) по області у 2016 – 2018 роках не здійснювалась.

У попередніх роках кількість викидів від пересувних джерел дорівнювала або навіть перевищувала кількість викидів в атмосферу від стаціонарних джерел забруднення. Лєвова частка забруднюючих речовин від пересувних джерел припадала на автотранспорт. В містах Гадяч, Полтава, Миргород і Лубни викиди від автотранспорту становили більше 80% усіх по місту (менше 20% припадало на викиди від стаціонарних джерел забруднення), також більше 70% районних викидів постійно фіксувалося в колишніх Козельщинському, Кобеляцькому та Пирятинському районах. Розрахунок обсягів викидів забруднюючих речовин та парникових газів в атмосферне повітря від пересувних джерел (в тому числі від автотранспорту) Головним управлінням статистики в Полтавській області за 2020 рік (як і за 2016 – 2019 роки) не здійснювався.

У 2020 році 576 (у 2019 році – 623, у 2018 році – 614, у 2017 році 641, у 2016 році – 540, у 2015 році – 651, у 2014 році – 464) підприємств Полтавщини здійснювали викиди забруднюючих речовин та парникових газів. Найбільше підприємств розташовано у великих містах Полтава та Кременчук. В середньому одним підприємством області викинуто в атмосферне повітря 79,539 т (у 2019 році – 81,797 т, у 2018 році – 84,945 т, у 2017 році – 87,196 т, у 2016 році – 104,103 т; у 2015 році – 85,4 т; у 2014 році – 135,6 т) забруднюючих речовин.

Найбільший негативний вплив діяльності підприємств спостерігається у м. Кременчуці, де викинуто 27,4% від усіх викидів стаціонарних джерел області. Основним забруднювачем повітря в цьому місті є ПАТ „Укртатнафта” – 22,8% обласних викидів. У м. Горішні Плавні об’єми викидів забруднюючих речовин становлять 26% від усіх викидів стаціонарних джерел області, з яких майже 40% – у вигляді суспендованих твердих частинок. Найбільшим забруднювачем атмосфери в цьому місті є ПрАТ „Полтавський ГЗК” – 21% обласних викидів.

Підприємствами обласного центру впродовж 2020 року викинуто 0,855 тис.т забруднюючих речовин (1,9% від усіх викидів стаціонарних джерел області).

Сучасний стан поверхневих водних об’єктів Полтавської області підданий антропогенному тиску виробничої діяльності суб’єктів господарювання.

Станом на 2021 рік із 156 км загального фронту берегів Кременчуцького водосховища в межах Полтавської області 46,9 км (на 2018 рік – 44 км) піддані водній абразії. Найбільшого руйнування зазнають береги поблизу п'яти населених пунктів Кременчуцького району: інтенсивність розмиву цих берегів становить 3-7, а в окремі роки до 10-15 метрів на рік.

Аналітичні дослідження підтверджують відсутність суттєвих негативних змін у стані майже усіх річок Полтавської області – за даними Регіонального офісу водних ресурсів у Полтавській області вміст забруднюючих речовин у поверхневих водах здебільшого не перевищує гранично допустимих концентрацій.

У 2021 році найбільше свіжої води використовувалось (без врахування потреб у сільськогосподарській галузі) у житло-комунальному і побутовому господарстві (водопостачання; каналізація; поводження з відходами) – 36,492 млн м³ (або 45,2% загального використання води) та у добувній промисловості і розробленні кар'єрів 14,89 млн м³ (або 18,4% загального використання води по області). Для порівняння у 2018 році найбільше свіжої води використовувалось у житлово-комунальному і побутовому господарстві – 44,81 млн м³ та у промисловості 29,44 млн м³. Також великі обсяги води надходять на потреби сільського господарства, а саме вирощування однорічних і дворічних культур – 12,651 млн м³ (або 15,6% обласного використання). Високі показники споживання води у підприємств переробної промисловості – 8,07 млн м³ (або 10% загального обласного використання).

У 2021 році у поверхневі водні об'єкти скинуто очисними спорудами 44 підприємств області 72,743 млн м³ стічних вод, що майже на рівні попереднього 2020 року (41 підприємство скинули 69,432 млн м³ зворотних вод).

У поверхневі водні об'єкти області у 2021 році скинуто 3,106 млн м³ недостатньо очищених стічних вод, що складає або 3,9% від загальних скидів усіма очисними спорудами, та на 1,086 млн м³ або на 3,5% більше ніж у 2020 році (у 2018 році скинуто 2,174 млн м³ недостатньо очищених стічних вод або 3,1% від загальних скидів усіма очисними спорудами). Показники свідчать про тенденцію зростання скидів недостатньо очищених стічних вод у поверхневі водні об'єкти. Усі ці скиди – від очисних споруд житлово-комунального господарства. Робота очисних споруд – є незадовільною внаслідок фізичної та моральної застарілості обладнання, несвоєчасного проведення поточних та капітальних ремонтів.

Погіршення гідрологічного та санітарного стану водних об'єктів виникає також внаслідок недотримання режиму господарської діяльності в прибережних захисних смугах, замулення та засмічення, забруднення русел річок і акваторій водойм, зарегулювання стоку, зниження самоочисної здатності тощо.

Комунальними підприємствами області експлуатується більше 1 тис. км каналізаційних мереж. Каналізаційні мережі, споруди, насосні агрегати в багатьох населених пунктах відпрацювали нормативний термін експлуатації та

потребують капітального ремонту. Недостатнє фінансування цих заходів призводить до забруднення навколишнього середовища.

Таблиця 9.

Загальне водовідведення у поверхневі водні об'єкти у розрізі областей за 2015 – 2021 роки

Область	Загальне водовідведення у поверхневі водні об'єкти, млн м ³						
	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік	2021 рік
Україна	5581,00	5612,00	4921,00	*	5573	5292	4837
Полтавська	69,16	68,47	70,55	71,20	78	77	78
Суміжні області							
Дніпропетровська	682,4	857,2	616,7	692,8	739	598	634
Київська	666,7	623,9	270,8	473,0	487	598	474
Кіровоградська	30,25	42,0	43,65	24,88	40	33	38
Сумська	45,59	48,38	47,20	46,03	46	45	35
Харківська	288,4	325,1	270,3	298,8	290	312	242
Черкаська	106,4	110,7	106,5	87,62	104	79	86
Чернігівська	77,99	86,83	71,60	95,52	77	75	75
Області, близькі по ВРП							
Львівська	207,7	215,0	167,6	164,9	168	165	189
Одеська	176,4	159,0	158,7	388,0	161	156	149

** станом на 01.01.2019 р. Державною службою статистики України не оприлюднені підсумкові дані про основні показники використання та охорони водних ресурсів.

Втрати води при транспортуванні у 2021 році порівняно з 2020 роком збільшились на 0,321 млн м³, або 12,5% до 13,901 млн м³ (у 2020 році – 13,58 млн м³). Майже усі втрати мають місце у комунальному і побутовому водопостачанні через зношеність та незадовільний стан водопровідних мереж.

За рахунок оборотного та послідовного водопостачання зекономлено 889,5 млн м³ свіжої води, що більше на 1% ніж у 2020 році (881,7 млн м³).

Значної шкоди довкіллю завдають зсувні процеси. Відповідно до останнього Витягу з матеріалів за область до Аналітичного огляду стану техногенної і природної безпеки в Україні за 2019 рік, ураження території від зсувів становить у м. Полтава – 4,383 км² (61 зсув), у смт. Опішня – 2,209 км² (32 зсуви) у м. Лубни – 1,651 км² (12 зсувів), у смт. Шишаки – 3,243 км² (53 зсуви), у м. Гадяч – 1,624 км² (17 зсувів), у м. Кобеляки – 1,433 км² (9 зсувів), у м. Карлівка – 0,936 км² (6 зсувів). Загальна площа ураження становить – 15,479 км². За 2018 рік загальна площа ураження від зсувів склала – 110,668 км² або 0,4% площі області.

Проміжні висновки:

- область має потужну мінерально-сировинну базу, зокрема багата на поклади корисних копалин, таких як нафта, газ та конденсат, залізна руда, граніт, пісок, глина, бішофіт тощо. Полтавщина на загальнодержавному рівні забезпечує 60,5% видобутку газового конденсату, 43,4% газу природного, 10,1% нафти сирію;
- чорнозем займає 90% площі орних земель та придатний для

виращування практично усіх видів сільськогосподарської продукції. Проте, розораність території земель області перевищує загальноукраїнський показник на 3,6%;

- в області низький відсоток заповідання, існують загрози для об'єктів природно-заповідного фонду;
- стан навколишнього природного середовища в області залишається відносно стабільним і в порівнянні з більшістю інших областей України доволі прийнятним;
- обсяги викидів шкідливих речовин у розрахунку на одну особу у порівнянні з 2020 роком збільшились на 15,9% та є меншими ніж середній показник в Україні на 28,8%; разом з тим до 2020 року в області спостерігалась позитивна тенденція щодо скорочення викидів забруднюючих речовин стаціонарним джерелами;
- існують проблеми щодо поводження з відходами I - III класів небезпеки, зберігання в небезпечних умовах непридатних та заборонених до використання хімічних засобів захисту рослин;
- відсутні негативні зміни у стані річок області, вміст забруднюючих речовин у поверхневих водах здебільшого не перевищує гранично допустимих концентрацій;
- спостерігається підтоплення земель та населених пунктів регіону, постійне руйнування берегів Кременчуцького водосховища внаслідок водної абразії (46,9 км); за даними Регіонального офісу водних ресурсів у Полтавській області підриє ворогом Каховської гідроелектростанції у червні 2023 року не мав негативного впливу на стан Кременчуцького водосховища;
- основними забруднювачами земельних ресурсів промисловими відходами залишаються підприємства гірничодобувної та нафтопереробної промисловості.

Демографія та адміністративно-територіальний устрій

Чисельність населення

Демографічна ситуація в Полтавській області містить ризики для майбутнього розвитку її територій, що пов'язано, головним чином, зі скороченням природного приросту населення, незбалансованістю у співвідношенні між чоловіками та жінками, диспропорцією вікових груп, що є стримуючим фактором у режимі відтворення населення та поступово призводить до скорочення чисельності осіб працездатного віку.

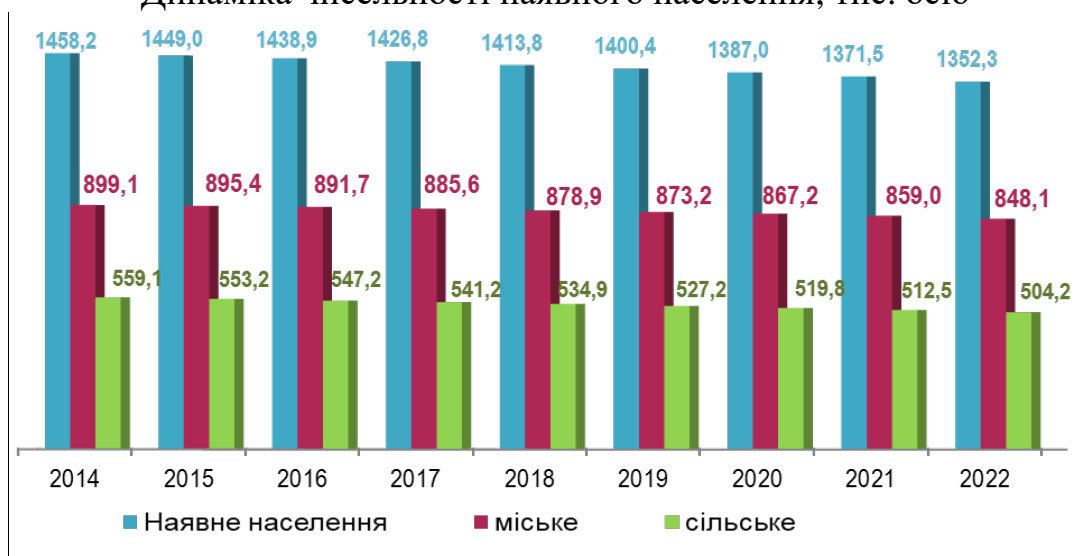
Демографічний стан, природний приріст населення

Чисельність наявного населення в області станом на 01 січня 2022 року (за останніми статистичними даними) становила 1352,3 тис. осіб і це 3,3% від населення України, у тому числі міське – 848,08 тис. осіб (3,0%), сільське – 504,203 тис. осіб (4,0%). Питома вага у загальній чисельності населення:

міського складала 62,71% (по Україні – 69,7%), сільського населення – 37,29% (по Україні – 30,3%).

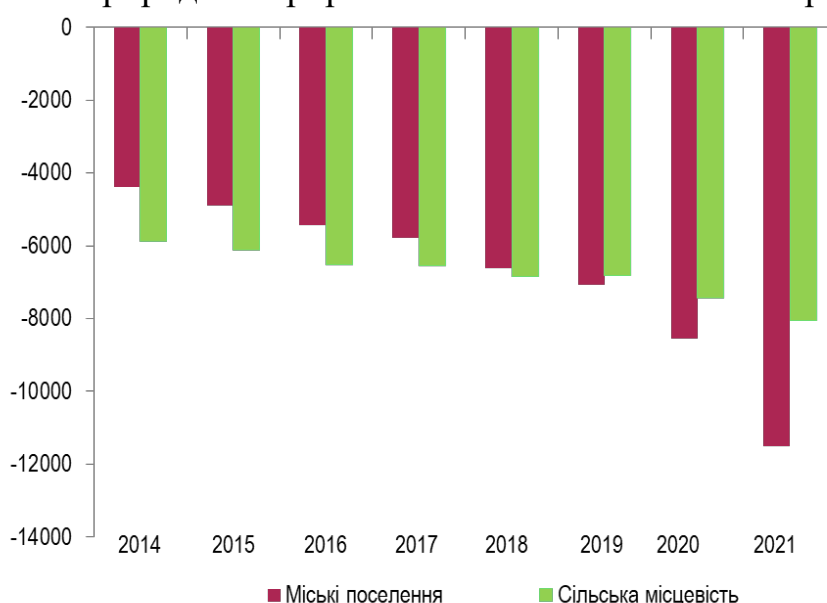
Динаміка чисельності наявного населення за останні 9 років свідчить про його скорочення на 7,3% (з 01.01.2014 до 01.01.2022). А в динаміці 2018 року до 2014 року – свідчила про скорочення на 3,0%. При цьому, природне скорочення населення відбувається як за рахунок міського, так і сільського населення: міське скоротилось на 5,7% або на 51,0 тис. осіб (2018 до 2014: на 2,2% або на 20,2 тис. осіб), сільське населення – на 9,8% або на 54,9 тис. осіб (2018 до 2014: на 4,3% або на 24,2 тис. осіб). Проте інтенсивність зменшення сільського населення є майже у 2 рази вищою, ніж міського.

Динаміка чисельності наявного населення, тис. осіб

Упродовж лише 2021 року чисельність наявного населення зменшилася на 19,2 тис. осіб (при тому що за 2017 рік – на 13,4 тис. осіб, а з 2014 року – на 105,9 тис. осіб). Основною причиною зменшення чисельності населення є природне скорочення – кількість померлих у 2021 році становить 25,6 тис. осіб (у 2018 році – 13,5 тис. осіб).

Природний приріст населення за 2014 – 2021 роки (осіб)

Таблиця 10.

Загальні коефіцієнти народжуваності, смертності та природного приросту (скорочення) населення

(на 1000 наявного населення осіб)

	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік	2021 рік
Кількість живонароджених	10,0	9,3	8,7	7,8	7,2	6,5	6,3	5,9
Кількість померлих	17,1	17,0	17,1	16,5	16,8	16,4	17,8	20,3
Природний приріст (+,-)	-7,1	-7,7	-8,4	-8,7	-9,6	-9,9	-11,5	-14,4

Статистичні дані свідчать, що в 2014 – 2021 роках, в усіх містах та районах області внаслідок перевищення кількості померлих над кількістю народжених спостерігається скорочення чисельності населення.

Таблиця 11.

Приріст, скорочення (+,-) чисельності населення по містах та районах у 2018 році

(осіб)

	Загальний приріст, скорочення (+,-) населення ¹	Природний приріст, скорочення (+,-) населення	Міграційний приріст, скорочення (+,-) населення ²
Полтавська область	-13390	-13466	76
м. Полтава	-1220	-1898	678
м. Гадяч	-310	-204	-106
м. Горішні Плавні (міськрада)	-407	-420	13
м. Кременчук	-1186	-1357	171
м. Лубни	-327	-464	137
м. Миргород	-261	-292	31
райони			
Великобагачанський	-457	-316	-141
Гадяцький	-555	-497	-58
Глобинський	-810	-639	-171
Гребінківський	-304	-277	-27
Диканський	-319	-226	-93
Зіньківський	-536	-360	-176
Карлівський	-459	-387	-72
Кобеляцький	-612	-478	-134
Козельщинський	-306	-239	-67
Котелевський	-265	-160	-105
Кременчуцький	-348	-519	171
Лохвицький	-703	-515	-188
Лубенський	-367	-503	136
Машівський	-215	-158	-57
Миргородський	-577	-412	-165
Новосанжарський	-444	-372	-72

Оржицький	-365	-257	-108
Пирятинський	-376	-355	-21
Полтавський	528	-517	1045
Решетилівський	-383	-209	-174
Семенівський	-420	-335	-85
Хорольський	-559	-440	-119
Чорнухинський	-265	-187	-78
Чутівський	-255	-282	27
Шишацький	-307	-191	-116

¹ Інформація сформована на основі наявних адміністративних даних щодо державної реєстрації народження і смерті та зміни реєстрації місця проживання.

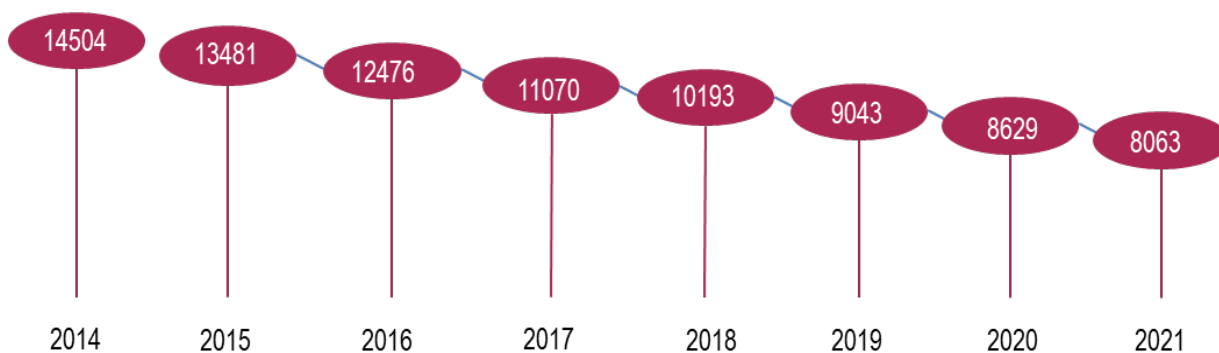
² Інформація сформована за даними реєстрації/зняття з реєстрації місця проживання, які надають органи реєстрації.

Таблиця 12.
Приріст, скорочення (+,-) чисельності населення по районах у 2021 році
(осіб)

	Загальний приріст, скорочення (+,-) населення	Природний приріст, скорочення (+,-) населення	Міграційний приріст, скорочення (+,-) населення ¹
Кременчуцький	-5141	-5490	349
Лубенський	-2922	-3132	210
Миргородський	-3652	-3241	-411
Полтавський	-7531	-7672	141

¹ Усі потоки міграції включають внутрішньорегіональну, міжрегіональну та міждержавну.

Кількість живонароджених в області у 2014 – 2021 роках, осіб

Таблиця 13.

Кількість померлих за окремими причинами смерті

показник	2018		2021	
	Осіб	у % до підсумку	Осіб	у % до підсумку
Усього померлих	23659	100,0	27598	100,0
у т.ч. від				
хвороб системи кровообігу	16748	70,8	17806	64,5
новоутворень	3195	13,5	2946	10,7

зовнішніх причин смерті	1121	4,7	1063	3,8
із них від				
транспортних нещасних випадків	133	0,6	137	0,5
випадкових утоплень та занурень у воду	83	0,4	69	0,3
випадкових отруень та дії алкоголю	88	0,4	46	0,2
навмисних самоушкоджень	294	1,2	326	1,2
наслідків нападу з метою вбивства чи нанесення ушкодження	51	0,2	43	0,2
хвороб органів травлення	781	3,3	748	2,7
хвороб органів дихання	285	1,2	622	2,3

Опосередковане визначення чисельності наявного населення області у 2023 році

Водночас, зважаючи на війну, в області значно зросла кількість внутрішньо переміщених осіб, що перемістились після 24 лютого 2022 року з регіонів, які перебувають в окупації чи під активними обстрілами.

На кінець 2021 року чисельність ВПО складала 22,6 тис. осіб.

Станом на початок 2023 року в області на обліку налічувалося 192864 внутрішньо переміщених осіб, ріст – у 8,5 разів. Пікова чисельність внутрішньо переміщених осіб на Полтавщині зафіксована у листопаді 2022 року – 202777 осіб.

Найбільше внутрішньо переміщених осіб перебуває у містах: м. Полтава – 51770 осіб, м. Кременчук – 30303 особи, м. Горішні Плавні – 8432 особи, м. Лубни – 8082 особи, м. Миргород – 7883 осіб.

Зважаючи на ріст чисельності ВПО, в області збільшилася кількість осіб з інвалідністю на 10%, кількість дітей з інвалідністю – на 10%, кількість людей похилого віку зросла на 44,202 тис. осіб.

За електронним реєстром, що ведеться КП „Полтавський обласний центр екстренної медичної допомоги та медицини катастроф Полтавської обласної ради”, до закладів охорони здоров'я Полтавської області за 2018 рік за медичною допомогою звернулося 891 внутрішньо переміщених осіб, за 2019 рік – 543, за 2020 рік – 175, за 2021 рік – 140, за 2022 рік – 715, за 9 місяців 2023 року – 408 внутрішньо переміщених осіб.

Тобто динаміка свідчить про різке зростання звернень за медичною допомогою саме у 2022 році, після початку війни (у 5 разів порівняно з 2021 роком).

Водночас згідно зі статистикою подання декларацій про вибір лікаря первинної медичної допомоги до початку війни (01.01.2022) та вже у 2023 році, кількість пацієнтів з деклараціями незначно зросла (на 0,01 млн осіб). З цього можна зробити висновок, що чисельність постійного населення області після повномасштабного вторгнення не зменшилась, а навпаки зросла. Незначні показники росту кількості укладених декларацій можуть бути за рахунок внутрішньо переміщених осіб.

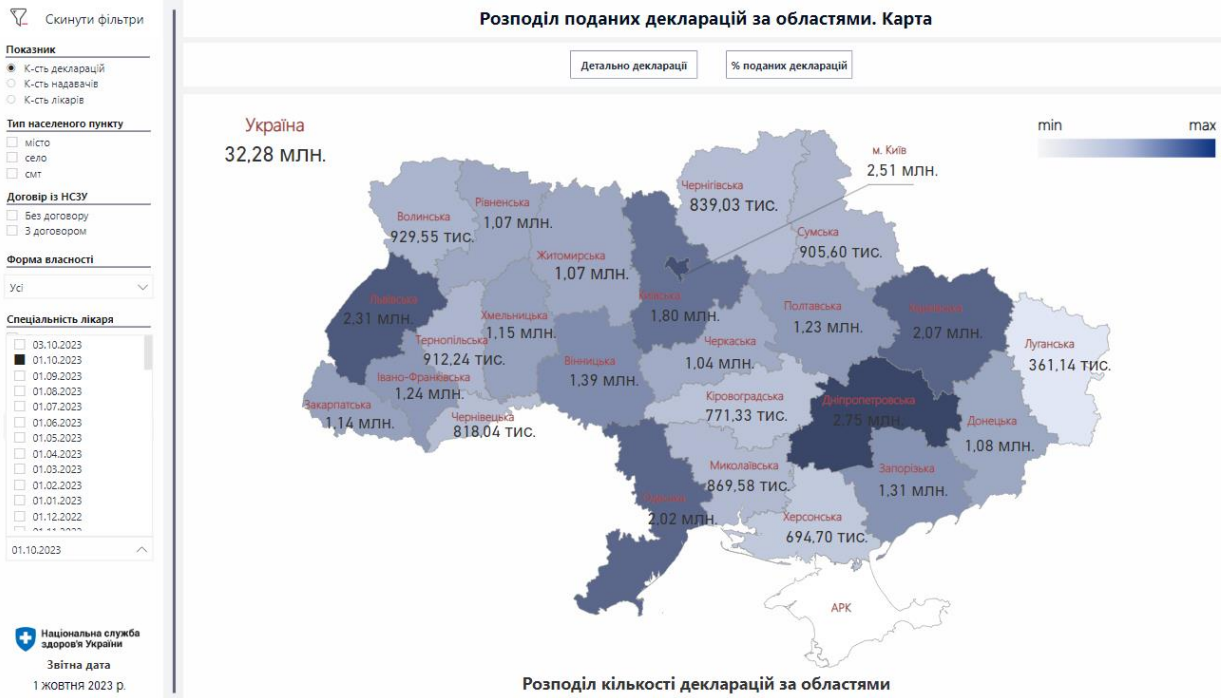
Статистика поданих декларацій про вибір лікаря первинної медичної допомоги

	Кількість пацієнтів з деклараціями, млн осіб	Відсоток населення, якими заключено декларації з лікарями первинної медичної допомоги, %
01.01.2019	0,97	69,53
01.01.2020	1,11	80,35
01.01.2021	1,16	84,35
01.01.2022	1,21	89,53
01.01.2023	1,22	90,33
01.10.2023	1,23	90,93

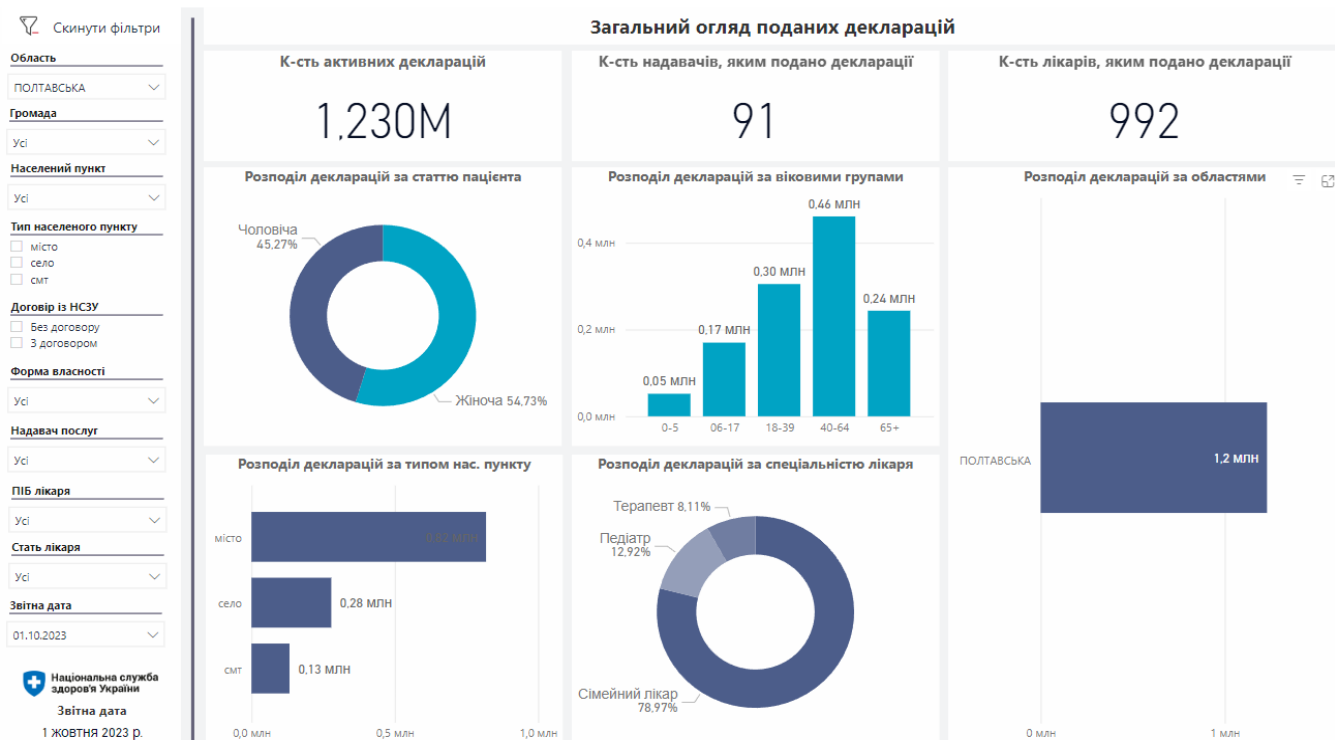
Статистика поданих декларацій про вибір лікаря первинної медичної допомоги

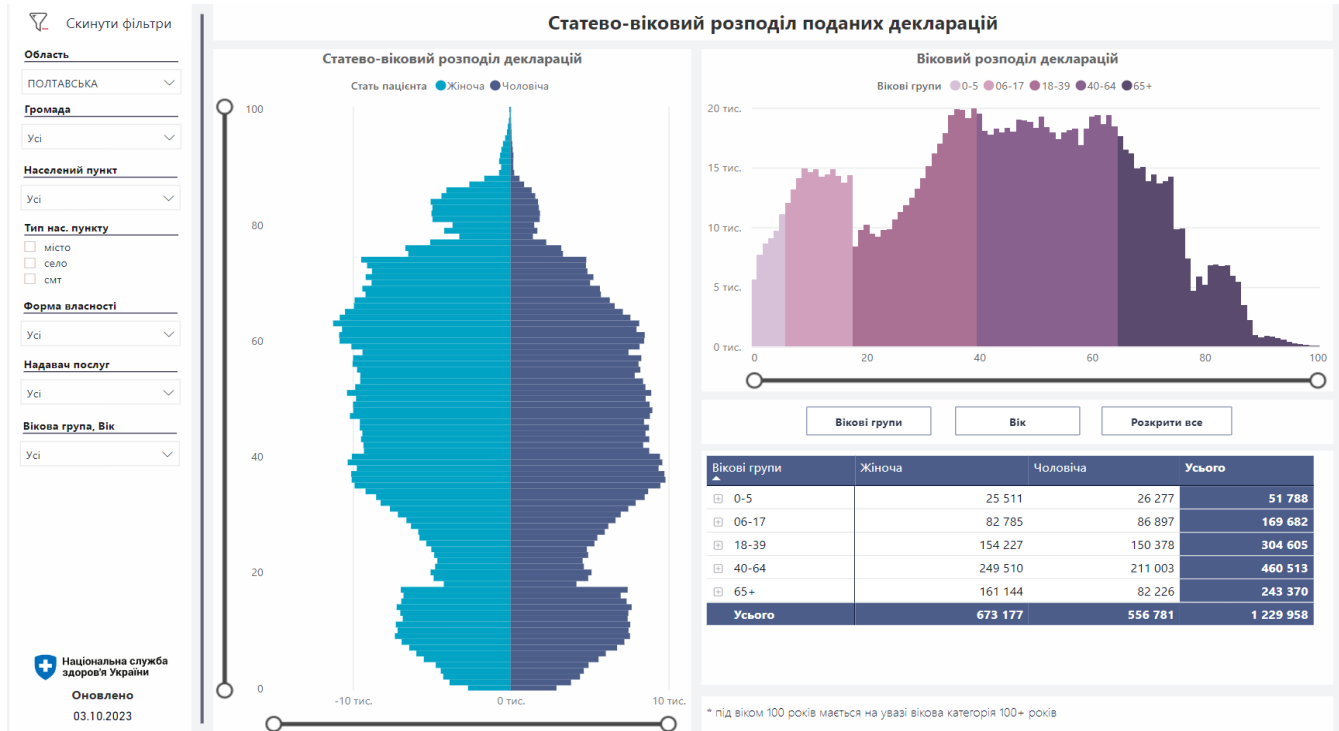

Статистика поданих декларацій про вибір лікаря первинної медичної допомоги

Статистика поданих декларацій про вибір лікаря первинної медичної допомоги

Також для аналізу стану наявного населення в області використано інформацію щодо здійснення освітнього процесу в області.

Динаміка загальної чисельності учнів у 2022 році (до початку війни) та у 2023 році свідчить про незначне зменшення їх кількості – на 2,5% при тому, що кількість школярів, які забрали документи з місцевих шкіл збільшилась у 2023 році у 2,3 рази порівняно з 2022 роком. Водночас динаміка працевлаштованих вчителів у період 2018 – 2022 років була позитивною, тоді як з початком війни динаміка стала негативною – кількість звільнених вчителів незначно (на 5,3%) переважає над працевлаштованими.

Таблиця 15.

Показники чисельності учнів та вчителів

	2018/2019	2019/2020	2020/2021	2021/2022	2022/2023	2023/2024
Загальна кількість учнів у ЗЗСО	128792	131327	133652	134570	135994	131196
Кількість школярів, які навчалися на дистанційній формі навчання	91	263	3213	2436	32925	25881
Кількість школярів, які забрали документи з місцевих шкіл	1247	1705	1271	1758	3784	4118
Кількість звільнених вчителів	788	822	718	1147	1394	1236
Кількість працевлаштованих вчителів	1014	1035	926	1654	1195	1173

*без приватних, державних та закладів освіти обласного підпорядкування

Для моніторингу ситуації щодо виїзду населення області за кордон, зважаючи на військовий час, можна використати результати опитування, яке було проведено Соціологічною групою „Рейтинг” на замовлення Центру аналізу та соціологічних досліджень Міжнародного республіканського інституту у 21 обласному центрі України (у Києві та обласних центрах, де безпекова ситуація дозволяла проводити опитування).

Опитування було проведено з 21 квітня по 22 травня 2023 року методом особистого інтерв'ю вдома у респондентів. Всього було опитано 16 800 жителів України віком 18 років і старше.

Це опитування є одним з найбільш повних зрізів громадської думки в Україні.

Так, в обласному центрі нашого регіону показники свідчать про виїзд за кордон 33% населення та ще 11% покинули межі області і переїхали до інших регіонів країни. Переважна більшість респондентів на опитуванні відповіли, що їх близькі родичі вихали до таких країн як Польща (43%) та Німеччина (29%).

Чи є у Вас близькі родичі, наприклад чоловік, дружина, батьки чи діти, які змінили своє місце проживання і виїхали в іншу область України, чи за кордон через повномасштабне вторгнення росії в Україну?*

(Декілька відповідей)

	Вінниця	Луцьк	Дніпро	Житомир	Ужгород	Запоріжжя	Івано-Франківськ	Київ	Хмельницький	Львів	Миколаїв	Одеса	Полтава	Рівне	Суми	Тернопіль	Харків	Хмельницький	Черкаси	Чернівці	Чернігів
Так, в іншій області України	6%	6%	8%	6%	9%	18%	5%	12%	5%	5%	26%	6%	11%	6%	12%	5%	34%	5%	8%	7%	9%
Так, за кордоном	32%	39%	35%	37%	32%	42%	32%	31%	32%	25%	38%	38%	33%	37%	39%	32%	38%	32%	31%	31%	29%
Ні	66%	58%	61%	59%	62%	49%	66%	63%	64%	72%	45%	57%	62%	60%	54%	66%	41%	65%	64%	65%	65%
Важко відповісти/Немає відповіді	<1%	<1%	1%	1%	1%	1%	1%	<1%	1%	<1%	<1%	1%	<1%	<1%	1%	<1%	-	1%	<1%	1%	<1%

* Повне запитання містило уточнення: Не враховуються родичі, які служать в ЗСУ

До якої країни виїхали Ваші родичі?

(Серед тих, хто має близьких родичів, які виїхали за кордон, спонтанні відповіді, декілька відповідей)

	Вінниця (n=254)	Луцьк (n=315)	Дніпро (n=278)	Житомир (n=298)	Ужгород (n=258)	Запоріжжя (n=333)	вано-Франківськ (n=253)	Київ (n=247)	Кропивницький (n=259)	Львів (n=204)	Миколаїв (n=306)	Одеса (n=303)	Полтава (n=263)	Рівне (n=298)	Суми (n=315)	Тернопіль (n=252)	Харків (n=302)	Хмельницький (n=256)	Черкаси (n=251)	Чернівці (n=251)	Чернігів (n=235)
Польща	44%	57%	30%	55%	18%	45%	37%	32%	44%	45%	40%	23%	43%	55%	40%	42%	27%	56%	43%	26%	37%
Німеччина	32%	26%	40%	23%	24%	34%	16%	32%	29%	25%	30%	36%	29%	29%	33%	18%	43%	21%	26%	33%	33%
Італія	9%	5%	3%	5%	5%	6%	11%	8%	5%	9%	4%	8%	6%	9%	6%	10%	4%	14%	8%	20%	6%
США	5%	10%	3%	5%	4%	3%	16%	3%	3%	10%	3%	7%	5%	9%	3%	20%	4%	6%	8%	9%	2%
Канада	3%	3%	3%	2%	8%	4%	11%	3%	5%	9%	4%	7%	6%	8%	6%	15%	3%	5%	6%	4%	4%
Чеська Республіка	2%	4%	1%	1%	22%	3%	6%	3%	3%	2%	5%	3%	7%	3%	2%	-	2%	1%	3%	3%	3%
Литва	1%	1%	1%	1%	<1%	2%	1%	2%	6%	1%	3%	2%	1%	2%	3%	<1%	3%	1%	1%	1%	4%
Іспанія	1%	<1%	3%	1%	1%	2%	2%	3%	1%	1%	1%	2%	3%	2%	1%	1%	1%	1%	4%	2%	1%
Франція	1%	<1%	3%	<1%	2%	1%	2%	3%	<1%	1%	4%	2%	4%	1%	1%	<1%	2%	1%	1%	4%	1%
росія	1%	1%	4%	1%	2%	1%	1%	1%	1%	-	1%	2%	2%	2%	1%	1%	1%	2%	1%	1%	<1%
Нідерланди	3%	2%	1%	1%	1%	1%	1%	1%	1%	1%	1%	1%	2%	1%	1%	1%	2%	<1%	3%	1%	1%
Швейцарія	2%	1%	1%	<1%	1%	1%	1%	2%	<1%	1%	2%	1%	2%	1%	<1%	2%	2%	1%	1%	1%	<1%
Ірландія	1%	<1%	1%	1%	<1%	<1%	1%	2%	1%	2%	<1%	<1%	1%	-	1%	<1%	3%	<1%	1%	2%	1%
Болгарія	1%	<1%	1%	<1%	<1%	1%	2%	1%	1%	-	4%	4%	1%	-	-	-	1%	-	1%	1%	-
Румунія	1%	<1%	1%	-	1%	<1%	<1%	1%	<1%	-	2%	5%	1%	-	-	-	1%	-	-	1%	-
Інше	8%	10%	8%	9%	25%	14%	15%	14%	10%	14%	17%	15%	17%	7%	15%	10%	16%	3%	10%	11%	10%
Важко відповісти/Немає відповіді	13%	5%	16%	11%	15%	8%	13%	12%	1%	10%	9%	10%	4%	5%	7%	12%	5%	6%	10%	13%	8%

81

Слід зауважити, що частка внутрішньо переміщених осіб, які переїхали в область з початком війни (192,864 тис. осіб), складає понад 14% до загальної чисельності населення області, що була обрахована статистично на початок 2022 року (1352,3 тис. осіб).

Таким чином, завдяки опосередкованим факторам можна зробити висновок, що фактично чисельність наявного населення області станом на 01.01.2023 не зменшилась, а завдяки внутрішньо переміщеним особам, є на рівні або незначно вищою 01.01.2022.

Міграція населення

Міграція населення є наступним чинником формування чисельності населення. Міграційний приріст у 2021 році склав 289 осіб, спостерігалася тенденція збільшення у Кременчуцькому районі (349 осіб), Лубенському районі (210 осіб), Полтавському районі (141 особа). Міграційне скорочення спостерігалася лише в Миргородському районі (-411 осіб).

Міграційний рух населення¹

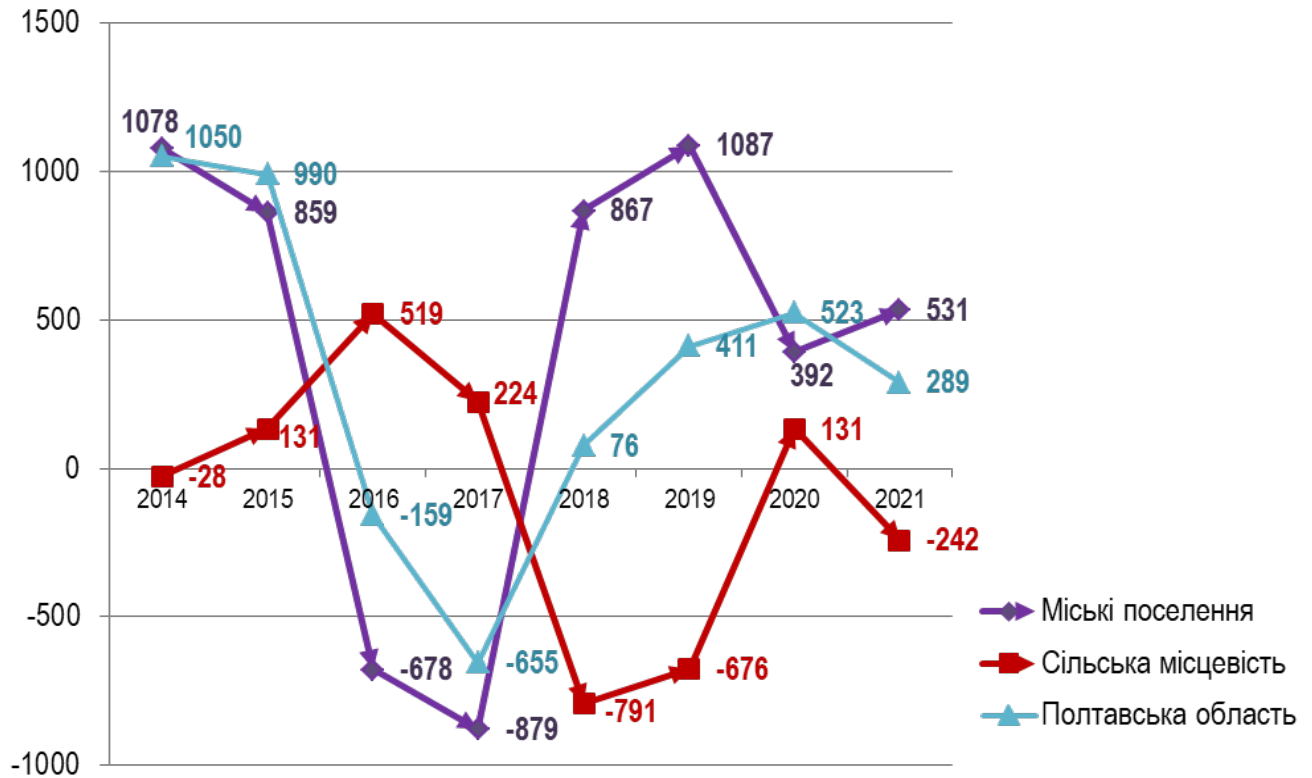
(осіб)

Період	Усі потоки міграції			у тому числі міждержавна міграція		
	кількість прибулих	кількість вибулих	міграційний приріст, скорочення (+,-)	кількість прибулих	кількість вибулих	міграційний приріст, скорочення (+,-)
Міські поселення та сільська місцевість						
2009	24864	24659	205	603	409	194
2010	25189	25142	47	726	309	417
2011	23873	24212	-339	689	274	415
2012	23946	23732	214	1687	270	1417
2013	24979	24533	446	1394	394	1000
2014	22961	21911	1050	1322	548	774
2015	23735	22745	990	1020	328	692
2016	12591	12750	-159	482	140	342
2017	19972	20627	-655	1254	418	836
2018	29902	29826	76	1510	665	845
2019	25659	25248	411	1937	1083	854
2020	19038	18515	523	1201	535	666
2021	20296	20007	289	1803	994	809
Міські поселення						
2009	15368	14634	734	456	335	121
2010	15608	14885	723	514	252	262
2011	14768	14380	388	520	219	301
2012	15090	14480	610	1514	228	1286
2013	16545	15064	1481	1227	350	877
2014	15013	13935	1078	1151	510	641
2015	14842	13983	859	843	301	542
2016	7020	7698	-678	434	118	316
2017	11705	12584	-879	1068	379	689
2018	18116	17249	867	1306	505	801
2019	15911	14824	1087	1582	949	633
2020	11340	10948	392	792	475	317
2021	12703	12172	531	1327	831	496
Сільська місцевість						
2009	9496	10025	-529	147	74	73
2010	9581	10257	-676	212	57	155
2011	9105	9832	-727	169	55	114
2012	8856	9252	-396	173	42	131
2013	8434	9469	-1035	167	44	123
2014	7948	7976	-28	171	38	133
2015	8893	8762	131	177	27	150
2016	5571	5052	519	48	22	26
2017	8267	8043	224	186	39	147
2018	11786	12577	-791	204	160	44

2019	9748	10424	-676	355	134	221
2020	7698	7567	131	409	60	349
2021	7593	7835	-242	476	163	313

¹ Інформація сформована на основі наявних адміністративних даних щодо зміни реєстрації місця проживання.

Міграційний рух населення в області у 2014 – 2021 роках, осіб

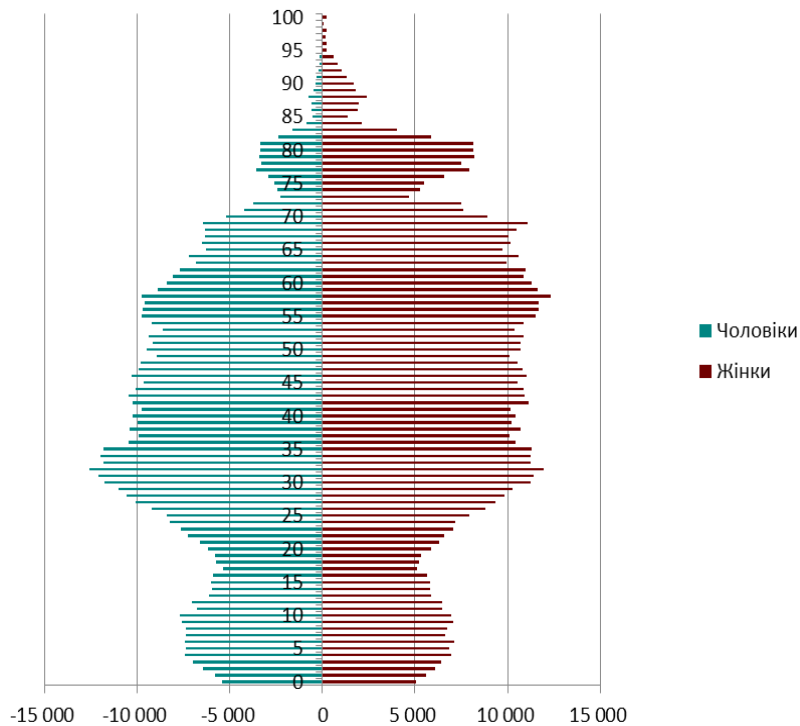

Розподіл населення за статтю та віком

Статевий склад населення області характеризується стабільною перевагою жінок у його загальній кількості. На кожні 1000 жінок області станом на 01 січня 2022 року в середньому припадає 860 чоловіків (станом на 01 січня 2019 року – 856 чоловіків).

Питома вага чоловіків та жінок значно коливається в залежності від вікової групи. Так, за останніми даними (на 01.01.2019 року) чоловіки у віці 0-39 років складають 51,4% загальної кількості осіб цієї вікової групи, а починаючи з вікової групи 40-79 років частка чоловіків зменшується до 43,0%, а частка жінок зростає та становить у цій віковій групі 57,0%.

Розподіл постійного населення за статтю та віком на 01 січня 2019 року

Таблиця 17.

Середній вік населення за статтю та типом поселень по області

років

	Міські поселення та сільська місцевість			Міські поселення			Сільська місцевість		
	обидві статі	чоловіки	жінки	обидві статі	чоловіки	жінки	обидві статі	чоловіки	жінки
Станом на 01.01.2019	42,5	39,5	45,1	42,0	39,1	44,4	43,4	40,3	46,2
Станом на 01.01.2020	42,7	39,7	45,3	-	-	-	-	-	-
Станом на 01.01.2021	42,9	39,9	45,5	-	-	-	-	-	-
Станом на 01.01.2022	43,0	40,0	45,6	-	-	-	-	-	-

В цілому як в міських поселеннях, так і в сільській місцевості жінки мають більший на 5,6 років середній вік ніж чоловіки. За останніми статистичними даними 2018 року у міських поселеннях різниця у середньому віці між чоловіками та жінками становить 5,3 роки, а у сільській місцевості – 5,9 років.

Таблиця 18.

Розподіл постійного населення за статтю за регіонами України¹*(осіб)*

Регіони	2002		2018		2021		на 1000 жінок припадає чоловіків		
	чоловіки	жінки	чоловіки	жінки	чоловіки	жінки	2002	2018	2021
Україна	22316317	25924585	19558180	22658586	19006979	21990719	861	863	1157
Полтавська	742204	879003	648051	757940	621789	722656	844	855	1162

Суміжні області									
Дніпропетровська	1638504	1922720	1474258	1753573	1412426	1680750	852	841	1190
Київська	841463	979598	804110	944395	819430	969870	859	851	1184
Кіровоградська	516610	609094	437439	512396	414272	483025	848	854	1166
Сумська	592005	704758	500764	591328	474587	558993	840	847	1178
Харківська	1328884	1566929	1240629	1437742	1198683	1384642	848	863	1155
Черкаська	635822	762491	558482	658252	532640	624475	834	848	1172
Чернігівська	560445	675620	459621	551915	432326	518447	830	833	1199
Області, близькі по ВРП									
Львівська	1234896	1371060	1190549	1320689	1164991	1294772	901	901	1111
Одеська	1148820	1306846	1115925	1256090	1102880	1237452	879	888	1122

у 2002 році – за переписом на 5 грудня 2001 року, у 2018 та у 2021 – на 01 січня.

Демографічне навантаження на населення

Важливою характеристикою вікової структури населення є показник демографічного навантаження. У міжнародних статистичних спостереженнях розраховується навантаження на осіб віком 15-64 роки.

На 1 січня 2019 року (за останніми статистичними даними) на 1000 осіб відповідного віку в цілому по області припадало 471 особа у віці 0-14 років та у віці 65 років і старшому, у тому числі по міських поселеннях – 446 осіб, а по сільській місцевості – 514 осіб.

У загальному навантаженні питома вага дітей у віці 0-14 років становила 44,6% (210 осіб), питома вага осіб у віці 65 років і старшому – 55,4% (261 особа).

В середньому по Україні демографічне навантаження на 1000 осіб постійного населення у віці 15–64 роки становило 475 осіб.

Таблиця 19.

Демографічне навантаження на населення у віці 15 – 64 роки за типом поселень по містах та районах

(на 1 січня 2019 року; на 1000 осіб у віці 15–64 роки)

	Міські поселення та сільська місцевість			Міські поселення			Сільська місцевість		
	загальне навантаження	у тому числі особами у віці		загальне навантаження	у тому числі особами у віці		загальне навантаження	у тому числі особами у віці	
		0–14 років	65 років і старшому		0–14 років	65 років і старшому		0–14 років	65 років і старшому
Полтавська область	471	210	261	446	205	241	514	218	296
м. Полтава	424	195	229	424	195	229	х	х	х
м. Гадяч	407	192	215	407	192	215	х	х	х
м. Горішні Плавні (міськрада)	428	189	239	423	188	235	536	213	323
м. Кременчук	446	204	242	446	204	242	х	х	х
м. Лубни	490	199	291	490	199	291	х	х	х
м. Миргород	444	195	249	444	195	249	х	х	х

райони									
Великобагачанський	497	219	278	462	216	246	515	221	294
Гадяцький	519	205	314	x	x	x	519	205	314
Глобинський	553	240	313	529	260	269	567	228	339
Гребінківський	512	235	277	494	241	253	530	230	300
Диканський	523	254	269	506	264	242	536	247	289
Зіньківський	484	211	273	461	223	238	503	203	300
Карлівський	502	240	262	499	233	266	505	246	259
Кобеляцький	510	230	280	505	251	254	512	218	294
Козельщинський	520	237	283	495	239	256	531	236	295
Котелевський	483	238	245	471	242	229	502	231	271
Кременчуцький	546	224	322	x	x	x	546	224	322
Лохвицький	476	202	274	452	207	245	497	197	300
Лубенський	542	217	325	x	x	x	542	217	325
Машівський	498	219	279	475	226	249	503	217	286
Миргородський	497	198	299	465	214	251	503	195	308
Новосанжарський	501	217	284	472	210	262	511	219	292
Оржицький	498	215	283	457	205	252	511	218	293
Пирятинський	488	212	276	475	232	243	501	193	308
Полтавський	489	225	264	x	x	x	489	225	264
Решетилівський	481	246	235	431	236	195	511	253	258
Семенівський	497	210	287	452	220	232	512	207	305
Хорольський	488	200	288	462	211	251	506	193	313
Чорнухинський	472	191	281	458	219	239	476	182	294
Чутівський	514	246	268	504	258	246	522	238	284
Шишацький	503	232	271	523	224	299	498	235	263

Частка населення області у віці 0-15 років станом на 01 січня 2018 року становила 15,1 % або 211,8 тис. осіб (по Україні – 16,3 %), у віці 16-59 років – 60,9 % або 855,9 тис. осіб (по Україні – 60,8 %), у віці 60 років і старше – 24,0 % або 338,3 тис. осіб (по Україні – 22,9 %).

Гендерний профіль області

Жінки складають більше половини населення області – 53,8%. Загалом по області кількість чоловіків переважає кількість жінок у віковій групі 0-39 роки, а вже у віковій групі 40-70 і старше років частка чоловіків зменшується на 28,1%, а жінок відповідно зростає та складає у цій віковій групі – 41,8%.

Середній вік і жінок, і чоловіків збільшився за період з 2015 по 2018 роки на 0,5 роки і склав для чоловіків – 39,5 років (ріст віку – на 0,5 років), а для жінок – 45,1 роки (ріст віку – 0,6 років). А вже за період з 2015 по 2021 роки середній вік і жінок, і чоловіків збільшився на 1,0 рік і склав для чоловіків 40,0 років (ріст віку – 1,0 рік), а для жінок – 45,6 років (ріст віку – 1,1 років).

Таблиця 20.
Середній вік жінок та чоловіків за типом поселень за 2015 – 2021 роки
років

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Міські поселення та сільська місцевість							
Обидві статі	42	42,1	42,2	42,5	42,7	42,9	43,0
чоловіки	39	39,1	39,2	39,5	39,7	39,9	40,0
жінки	44,5	44,6	44,7	45,1	45,3	45,5	45,6
Міські поселення							
Обидві статі	41,2	41,4	41,6	42,0	-	-	-
чоловіки	38,4	38,5	38,7	39,1	-	-	-
жінки	43,6	43,8	44	44,4	-	-	-
Сільська місцевість							
Обидві статі	43,1	43,2	43,2	43,4	-	-	-
чоловіки	39,8	39,9	40	40,3	-	-	-
жінки	46	46	46	46,2	-	-	-

Середня очікувана тривалість життя чоловіків у 2017 році була менша ніж у жінок на 9,5 років (67,2 роки проти 76,7), а вже у 2021 році – на 8,7 років (65,6 роки проти 74,3). За даними 2015-2018 років вона більша і у жінок і у чоловіків у міській місцевості у порівнянні із сільською. Не зважаючи на скорочення розриву між чоловіками та жінками, протягом останніх років спостерігається тенденція до зменшення середньої очікуваної тривалості життя.

Таблиця 21.
Середня очікувана тривалість життя при народженні (за статтю та типом поселень) за 2014 – 2021 роки
років

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Міські поселення та сільська місцевість								
Обидві статі	70,89	71,22	71,33	72,07	71,76	71,92	71,16	70,01
чоловіки	66,10	66,09	66,44	67,21	66,67	67,00	66,35	65,64
жінки	75,49	76,25	76,05	76,72	76,74	76,65	75,85	74,29
Міські поселення								
Обидві статі	71,75	72,04	72,31	73,02	-	-	-	-
чоловіки	67,11	67,02	67,59	68,14	-	-	-	-
жінки	75,97	76,72	76,6	77,45	-	-	-	-
Сільська місцевість								
Обидві статі	69,36	69,75	69,61	70,41	-	-	-	-
чоловіки	64,48	64,58	64,52	65,64	-	-	-	-
жінки	74,53	75,28	75,03	75,40	-	-	-	-

Зайнятість та безробіття

Порівняно з 2014 роком рівень економічної активності в області у 2021 році знизився як для чоловіків (на 34,2 тис. осіб менше), так і для жінок (на 18,4 тис. осіб).

Таблиця 22.
Економічно активне населення у віці 15-70 років за 2014 – 2021 роки¹
тис. осіб

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
	681,2	664,3	653	653,3	653,9	661,4	643,2	628,6
З них:								
жінки	323,7	316,0	307,2	307,6	309,4	310,9	310,8	305,3
чоловіки	357,5	348,3	345,8	345,7	344,5	350,5	332,4	323,3
міські поселення	425,0	426,6	418,1	417,4	419,3	425,5	416,9	406,4
сільська місцевість	256,2	237,7	234,9	235,9	234,6	235,9	226,3	222,2

¹ з 2019 року - Робоча сила

Таблиця 23.
Зайняте населення у віці 15-70 років за 2014 – 2021 роки
(% до населення відповідної вікової групи)

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
	55,7	54,2	53,3	54,0	55,1	56,6	54,8	54,0
жінки	50,9	49,2	48,8	50,3	50,1	50,4	49,2	49,7
чоловіки	61,1	59,9	58,3	58,2	60,6	63,5	61,0	58,8

Відповідно у динаміці з 2014 по 2021 рік рівень зайнятості населення у віці 15-70 років впав на 2,3 в.п. для чоловіків та на 1,2 в.п. для жінок.

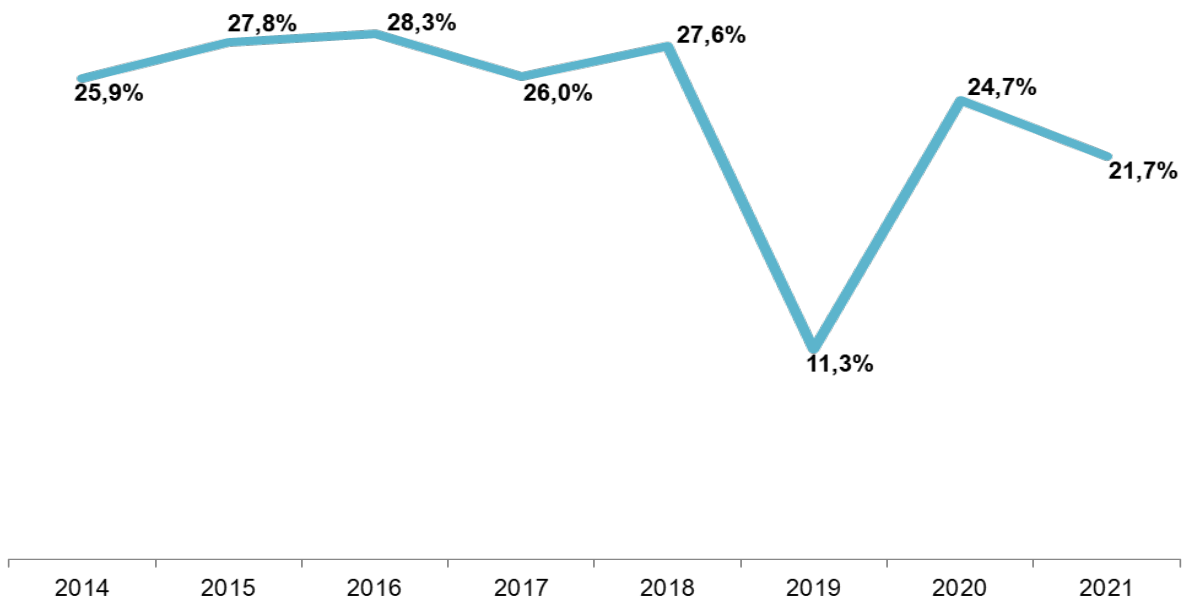
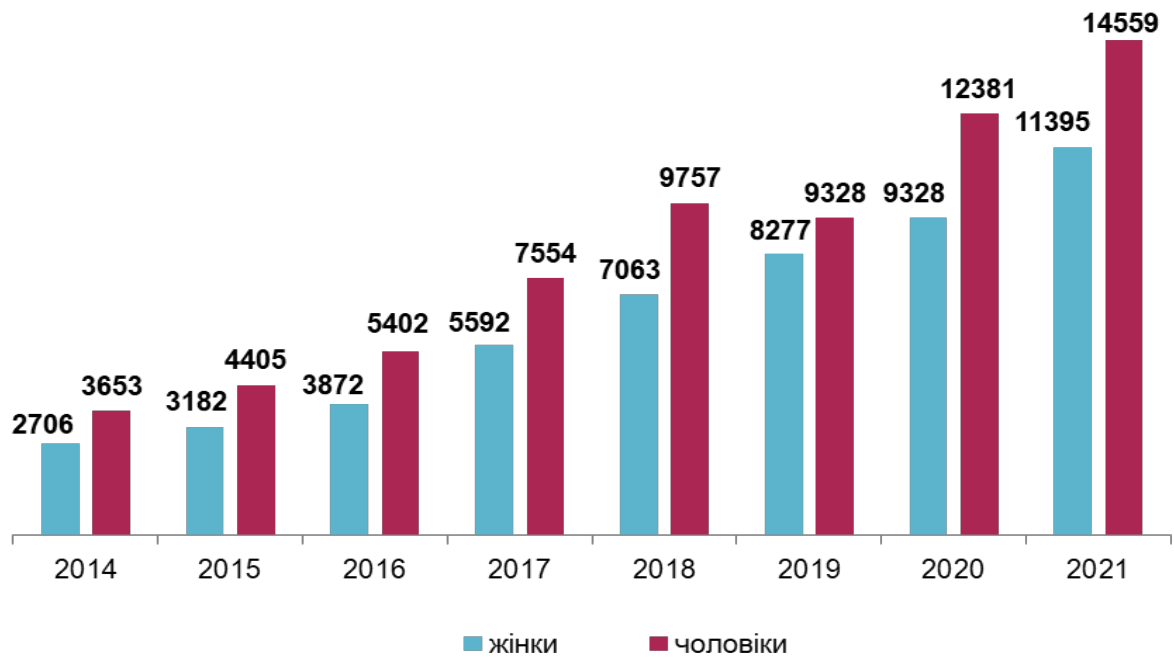
Таблиця 24.
Безробітне населення у віці 15-70 років, за 2014 – 2021 роки
(% до економічно активного населення відповідної вікової групи)

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
	11,5	12,1	12,6	12,0	11,2	10,6	12,0	12,4
жінки	10,3	11,8	10,5	8,3	10,1	11,0	14,1	13,0
чоловіки	12,5	12,5	14,6	15,2	12,2	10,3	10,0	11,9

Рівень безробіття серед економічно активних жінок є більшим ніж серед чоловіків та відповідно у динаміці з 2014 по 2021 рік зріс на 2,7 в.п. для жінок, водночас для чоловіків рівень безробіття скоротився на 0,6 в.п.

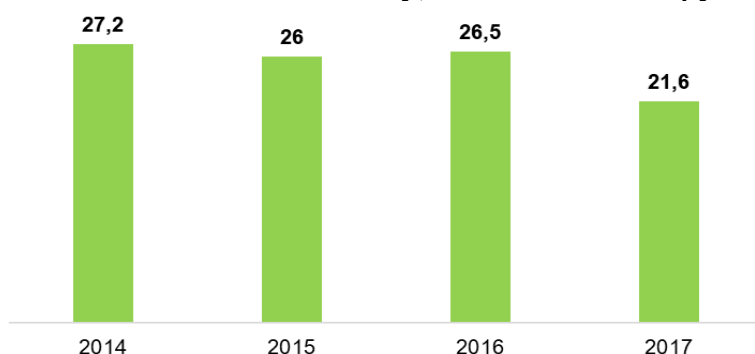
У 2021 році середньомісячна заробітна плата чоловіків була на 3164 грн вища ніж у жінок. Це найвищий гендерний розрив в оплаті праці починаючи з 2014 року, порівняно з 2020 роком він зріс на 3,6%. Найменші гендерні розриви в оплаті праці спостерігались у 2014 (на 947 грн), 2015 (на 1223 грн), 2019 (на 1051 грн) роках.

Динаміки середньомісячної заробітної плати в розрізі жінки/чоловіки за 2014 – 2021 роки

Охорона здоров'я населення

Коефіцієнт народжуваності (кількість живонароджених на 1000 жінок відповідного віку) жінок вікової групи 15-19 років

Коефіцієнт народжуваності (кількість живонароджених на 1000 жінок відповідного віку) жінок вікової групи 15-19 років зменшився з 27,2 у 2014 році до 21,6 у 2017 році.

Із загальної кількості ВІЛ-інфікованих та хворих на СНІД жінки склали 38%.

Таблиця 25.

Кількість ВІЛ-інфікованих та хворих на СНІД в області

	ВІЛ-інфіковані						Із числа ВІЛ-інфікованих – хворі на СНІД					
	2014	2015	2016	2017	2020	2021	2014	2015	2016	2017	2020	2021
Кількість хворих з діагнозом, що встановлений уперше в житті, осіб	419	449	401	372	288	282	201	255	209	200	39	50
у т. ч. жінок	205	198	190	158	-	-	67	93	77	76	-	-
Кількість хворих, які перебували на обліку в медичних закладах, на кінець року, осіб	2919	3188	3358	3532	3673	3659	787	950	1037	1115	1006	1004
у т. ч. жінок	1429	1564	1652	1746	-	-	274	343	374	405	-	-

Таблиця 26.

Смертність жінок від причин, що пов'язані з вагітністю, пологами та ускладненнями післяпологового періоду

Показник	2014	2015	2016	2017
Кількість випадків смерті, пов'язаної з вагітністю, (осіб)	3	3	1	2
материнська смерть, (осіб)	3	2	–	2
кількість випадків смерті матері від зовнішніх причин, (осіб)	–	1	1	–

За результатами аналізу розподілу випадків смерті за статтю та основними причинами смерті, за даними Державної служби статистики України, у 2021 році 61,9% складає смертність від хвороб системи кровообігу (у 2017 році – 74,5%).

Чоловіки в середньому в 6,4 рази частіше помирають від туберкульозу та в 2 рази частіше від хвороб, зумовлених ВІЛ, ніж жінки. Серед померлих від злякисних новоутворень органів дихання і грудної клітини в 2017 році чоловіки склали 80%.

Чоловіки в середньому в 3,5 разів частіше помирають від зовнішніх причин (здебільшого від транспортних нещасних випадків, дії алкоголю та навмисних самоушкоджень). В 2017 році серед померлих від навмисних самоушкоджень чоловіки склали 79,5%, особливо із сільських поселень – 56,4% від кількості померлих чоловіків.

Таблиця 27.

Розподіл померлих області за 2014 – 2021 роки

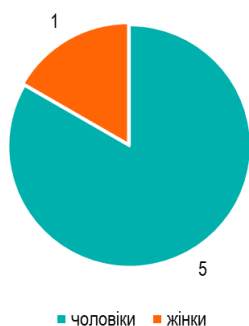
	2014		2015		2016		2017		2020	2021
	жінки	чол.	жінки	чол.	жінки	чол.	жінки	чол.		
Усього померлих від усіх причин	12947	11837	12669	11829	12790	11647	12241	11173	24601	27598
у тому числі від										
деяких інфекційних та паразитарних хвороб	69	197	50	217	60	184	40	155	165	135
з них від										
туберкульозу	24	96	13	89	13	87	7	60	-	-
хвороби, зумовленої вірусом імунодефіциту людини (ВІЛ)	31	55	27	62	35	51	23	63	-	-
новоутворень	1 509	1 856	1 516	1 970	1 501	1 807	1 444	1 807	3160	2946
з них від										
злякисних новоутворень губи, ротової порожнини і глотки	24	132	21	144	31	125	24	128	-	-
злякисних новоутворень органів дихання та грудної клітки	103	453	97	462	85	400	99	405	-	-
меланоми та інших злякисних новоутворень шкіри	19	23	23	26	27	27	23	26	-	-
злякисного новоутворення молочної залози	291	2	278	2	300	5	284	1	-	-
злякисних новоутворень жіночих статевих органів	273		305		286		247		-	-
злякисних новоутворень сечових органів	12	233	15	238	13	230	21	211	-	-
злякисних новоутворень	31	30	22	40	26	29	37	39	-	-

головного мозку та інших частин центральної нервової системи										
хвороб системи кровообігу	9 816	7 404	9 631	7 376	9 747	7 593	9 292	7 231	17089	17086
хвороб органів дихання	143	349	137	308	104	274	87	222	466	622
хвороб органів травлення	310	520	295	471	324	425	303	414	794	748
природжених вад розвитку, деформації та хромосомних аномалій	40	26	21	28	16	22	13	17	-	-
зовнішніх причин	302	1 068	269	1 069	262	927	253	888	1051	1063
з них від										
транспортних нещасних випадків	58	148	49	157	40	143	49	115	-	-
випадкових утоплень	11	108	17	67	13	77	12	72	-	-
нещасних випадків спричинених дією диму, вогню та полум'я	26	67	21	68	27	66	23	57	-	-
випадкового отруєння та дії алкоголю	15	70	14	62	13	60	21	75	-	-
навмисного самоушкодження	79	301	71	324	72	225	58	225	-	-
наслідків нападу з метою убивства чи нанесення ушкодження	20	51	25	44	20	50	16	45	-	-

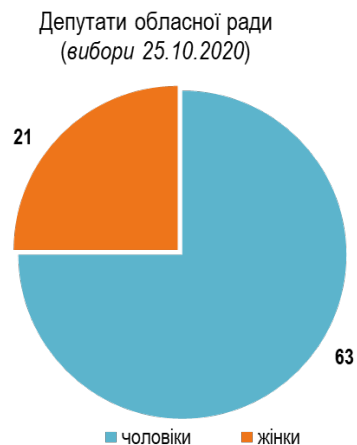
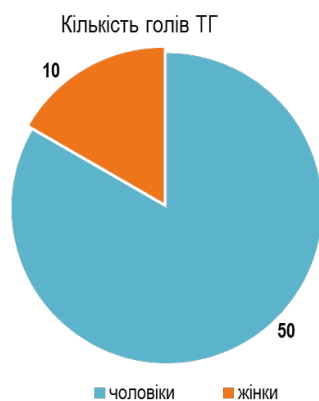
Освіта

Загальна кількість навчальних закладів 3-4 рівнів акредитації – 6. Розподіл за статтю керівників навчальних закладів: 5 чоловіків і 1 жінка.

Механізми мирного вирішення конфліктів впроваджені у 31 закладі освіти.

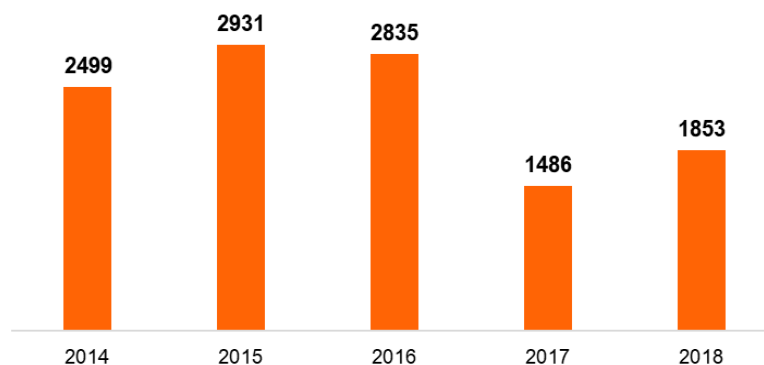
Представництво жінок і чоловіків в органах виконавчої влади та місцевого самоврядування

За результатами виборів за новим адміністративно-територіальний устроєм, які відбулися 25 жовтня 2020 року, серед голів територіальних громад продовжують переважати чоловіки (чоловіки – у 50 ТГ, жінки – у 10 ТГ).

Правопорушення та правосуддя

Кількість правопорушень

Кількість зареєстрованих заяв, повідомлень про вчинені правопорушення та інші події, пов'язані з домашнім насильством у 2018 році знизилась в 1,3 рази порівняно з 2014 роком, проте є більшою порівняно зі спадом 2017 року.

Таблиця 27.

Кількість потерпілих

№ з/п	Вид	2015		2016		2017	
		ч	ж	ч	ж	ч	ж
1	Сексуальне насильство	1	13	-	32	-	10
2	Домашнє насильство	229	3465	267	2904	231	2285
3	Злочин на ґрунті ненависті	-	-	-	-	-	-
4	Сексуальні домагання	-	-	-	-	-	-

Таблиця 28.

Відомості про осіб, які потерпіли від кримінальних правопорушень

	2016		2017	
	Кількість потерпілих	у т.ч. жінок	Кількість потерпілих	у т.ч. жінок
УСЬОГО	19024	7066	18170	6167
у тому числі				
від тяжких та особливо тяжких злочинів	7094	2634	6157	2188
з них від				
умисних вбивств і замахів на вбивство	89	29	50	14
умисних тяжких тілесних ушкоджень	92	14	64	15
зґвалтувань і спроб зґвалтування	8	8	11	11

торгівлі людьми або інших встановлених угод щодо передачі людини	1	–	2	1
пов'язаних з насильством у сім'ї	60	50	82	63

Станом на 01.01.2022 року звернення щодо випадків дискримінації за ознакою етнічної приналежності та статі не надходили.

Кризовий центр адаптації надає допомогу жінкам, постраждалим від домашнього насильства. Центр розрахований на одночасне перебування 35 осіб, в тому числі з дітьми. Центр надає послуги з підтриманого проживання, соціального супроводу та консультування (психологічного, соціального, юридичного, соціально-медичного, педагогічного тощо). Сприяє працевлаштуванню та перекваліфікації, а також проводить інформаційно-просвітницькі заходи з протидії домашньому насильству та торгівлі людьми.

Результати діяльності Центру за 2022 рік:

- надано допомогу 74 постраждалим від домашнього насильства (35 жінок, 39 дітей);

- одній постраждалій від торгівлі людьми;

- одній жінці з дитиною, постраждалій від трудової експлуатації;

- жінкам із дітьми, які опинилися в складних життєвих обставинах (3 жінки, 2 дитини);

На базі центру з початку повномасштабного вторгнення було облаштовано Шелтер для внутрішньо переміщених осіб. Послугами Шелтеру для ВПО скористались 145 осіб, з них 50 – діти.

Таблиця 29.

Документи щодо впровадження гендерної політики в області

№ з/п	Назва документу	Дані документу	Посилання в інтернеті
1	Обласна Програма з реалізації молодіжної політики, підтримки сім'ї, забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на 2015 – 2019 роки	Рішення Полтавської обласної ради від 14.05.2015 р. (зміни від 19.10.2018 № 883)	https://usms.gov.ua/uploads/2018/06/2018-06-25/sim-jamolod-gender-programa.pdf
2	План обласних заходів з реалізації Національного плану дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 „Жінки, мир, безпека” на період до 2020 року	Рішення Міжвідомчої координаційної ради з гендерних питань та проблем сім'ї при облдержадміністрації від 12.09.2017 р.	-
3	Обласна комплексна програма соціального захисту і соціального забезпечення населення області на 2013 – 2020 роки	Рішення Полтавської обласної ради від 28.02.2013 р.	http://www.adm-pl.gov.ua/sites/default/files/programa_soczahust_2013_2020.pdf

	(включено компонент щодо реабілітації учасників АТО)		
4	Комплексна програма соціального захисту населення Полтавської області на 2021 – 2025 роки	Рішення Полтавської обласної ради від 29.12.2020 № 38 (зі змінами)	https://oblrada-pl.gov.ua/doc/doc/1131
5	Обласна Програма з реалізації молодіжної політики на 2021 – 2025 роки	Рішення Полтавської обласної ради від 29.12.2020 № 41 (зі змінами)	https://oblrada-pl.gov.ua/doc/doc/1134

Адміністративно-територіальний поділ

Полтавська область – адміністративно-територіальна одиниця України з обласним центром – м. Полтава. Адміністративний поділ області: 4 райони; 16 міст; 20 селищ; 1803 сільських населених пунктів.

Таблиця 30.

Кількість адміністративно-територіальних одиниць по містах обласного значення

(на 01 січня 2021 року)

Міста обласного значення, райони	Територія, тис. км ²	Райони	Міста		Райони у містах	Селища міського типу	Сільські населені пункти
			усього	у тому числі обласного значення			
Полтавська область	28750,68	25	16	6	5	20	1805
м. Полтава	103,81	–	1	1	3	–	–
м. Гадяч	18,28	–	1	1	–	–	–
м. Горішні Плавні (міськрада)	173,87	–	1	1	–	–	6
м. Кременчук	95,86	–	1	1	2	–	–
м. Лубни	30,55	–	1	1	–	–	–
м. Миргород	28,97	–	1	1	–	–	–

Відповідно до процесу децентралізації та згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 17.07.2020 № 807-ІХ „Про утворення та ліквідацію районів” у Полтавській області утворено 4 райони: Кременчуцький, Миргородський, Лубенський та Полтавський, які об’єднали у своєму складі 25 колишніх районів області.

Крім цього, розпорядження Кабінету Міністрів України від 12.06.2020 р. № 721-р „Про визначення адміністративних центрів та затвердження територій територіальних громад Полтавської області” затверджено території 60 територіальних громад Полтавської області.

Таблиця 31.

Інформація щодо територіальних громад

(на 01 січня 2022 року)

№ з/п	Район	Назва територіальної громади	Чисельність населення, (за даними Держстату)	Площа території громади, км ² (за даними Держгеокадастру)
1.	Полтавський	Полтавська міська ТГ	305539	548,878
2.		Коломацька сільська ТГ	4904	191,271
3.		Мачухівська сільська ТГ	7882	247,083
4.		Новоселівська сільська ТГ	6293	255,239
5.		Терешківська сільська ТГ	11994	201,004
6.		Щербанівська сільська ТГ	13065	98,773
7.		Диканська селищна ТГ	17729	679,410
8.		Зіньківська міська ТГ	23674	1050,382
9.		Опішнянська селищна ТГ	8133	310,588
10.		Карлівська міська ТГ	20292	330,989
11.		Ланнівська сільська ТГ	7058	269,422
12.		Мартинівська сільська ТГ	4555	253,559
13.		Кобеляцька міська ТГ	25631	1214,047
14.		Білицька селищна ТГ	11360	390,59
15.		Котелевська селищна ТГ	14169	402,267
16.		Великорублівська сільська ТГ	4382	393,363
17.		Машівська селищна ТГ	11711	390,645
18.		Михайлівська сільська ТГ	5760	444,333
19.		Новосанжарська селищна ТГ	21826	669,67

20.		Драбинівська сільська ТГ	4077	245,778	
21.		Нехворощанська сільська ТГ	4941	287,462	
22.		Решетилівська міська ТГ	25784	1105,041	
23.		Чутівська селищна ТГ	12932	535,529	
24.		Скороходівська селищна ТГ	8700	325,791	
25.	Миргородський	Миргородська міська ТГ	48788	631,214	
26.		Великосорочинська сільська ТГ	7094	408,103	
27.		Ромоданівська селищна ТГ	4823	89,465	
28.		Комишнянська селищна ТГ	8132	522,128	
29.		Великобагачанська селищна ТГ	10952	418,025	
30.		Білоцерківська сільська ТГ	5161	312,532	
31.		Гоголівська селищна ТГ	5306	189,124	
32.		Гадяцька міська ТГ	26571	204,531	
33.		Великобудищанська сільська ТГ	6862	392,261	
34.		Краснолуцька сільська ТГ	3978	247,187	
35.		Лютенська сільська ТГ	5037	373,518	
36.		Петрівсько-Роменська сільська ТГ	4111	210,065	
37.		Сергіївська сільська ТГ	2661	167,618	
38.		Лохвицька міська ТГ	21840	818,791	
39.		Заводська міська ТГ	11127	193,829	
40.		Сенчанська сільська ТГ	7526	358,26	
41.		Шишацька селищна ТГ	18107	751,85	
42.		Кременчуцький	Кременчуцька міська ТГ	218132	169,679
43.			Кам'янопотоківська сільська ТГ	10879	234,806
44.			Омельницька сільська ТГ	4824	224,821
45.	Піщанська сільська ТГ		14918	291,522	
46.	Пришибська сільська ТГ		2897	171,767	
47.	Горішньоплавніська міська ТГ		54721	376,156	
48.	Глобинська міська ТГ		24830	1197,727	
49.	Градизька селищна ТГ		14960	1276,563	
50.	Козельщинська селищна ТГ		13506	724,504	
51.	Новогалицинська селищна ТГ		4631	194,103	
52.	Семенівська селищна ТГ		17144	805,475	
53.	Оболонська сільська ТГ		5758	469,785	
54.	Лубенський	Лубенська міська ТГ	67483	1073,86	
55.		Гребінківська міська ТГ	21003	595,000	
56.		Оржицька селищна ТГ	15154	754,407	
57.		Новооржицька селищна ТГ	9825	453,323	
58.		Пирятинська міська ТГ	29711	923,103	
59.		Хорольська міська ТГ	31622	1062,33	
60.		Чорнухинська селищна ТГ	9818	622,127	
60	ВСЬОГО	-	1352283	28750,673	

Проміжні висновки:

- чисельність населення області має щорічну тенденцію до зменшення (в тому числі за останній період на 1,4%) за рахунок природного скорочення. Основними причинами природного скорочення чисельності

населення є хвороби системи кровообігу (61,9% смертності) та новоутворення (10,7% смертності);

- незважаючи на війну та міграцію окремих громадян в більш безпечні регіони / країни, загальна чисельність постійного населення області, завдяки росту кількості внутрішньо переміщених осіб із зон бойових дій та окупованих територій на 14,3%, залишилась на рівні або незначно зросла з 01.01.2022;
- майже в усіх вікових категоріях переважну кількість становлять жінки, середній вік жінок вищий за вік чоловіків на 5,6 років;
- завершено реформу децентралізації та створено в області 60 громад та 4 райони.

Регіональна економіка

Структура економіки області

Економіка регіону формується переважно за рахунок добувної та переробної промисловості, агропромислового сектору, а також оптової та роздрібною торгівлі.

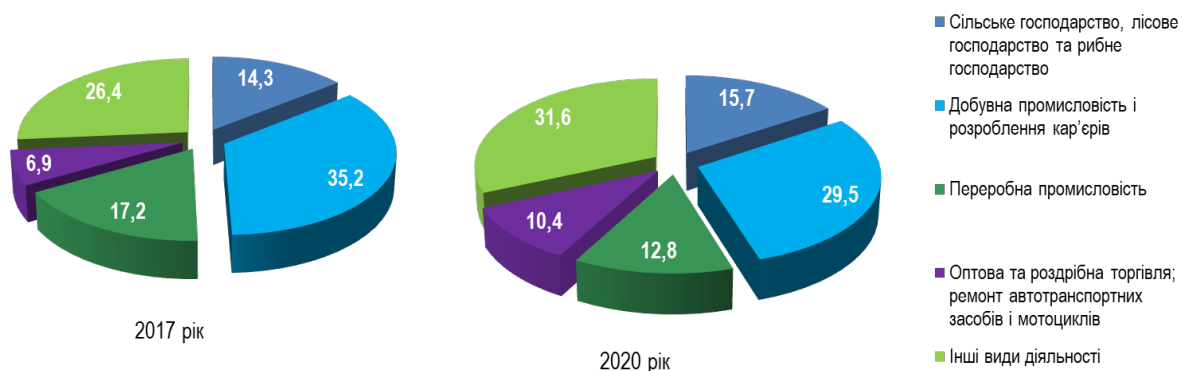
Таблиця 32.

Динаміка частки валової доданої вартості видів економічної діяльності у загальному обсязі ВДВ області

(у фактичних цінах; % до підсумку)

	2020 рік	2019 рік	2018 рік	2017 рік	2016 рік	2015 рік	2014 рік
Всього	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство	15,7	14,4	16,8	14,3	19,6	21,7	16,3
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	29,5	31,9	32,2	35,2	32,2	25,2	24,7
Переробна промисловість	12,8	13,9	15,3	17,2	16,3	16,6	19,9
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	10,4	9,0	7,5	6,9	6,4	6,4	7,2
Інші види діяльності	31,6	30,8	28,4	26,4	25,5	30,1	31,9

Частка валової доданої вартості видів економічної діяльності у загальному обсязі ВДВ, %

Як видно з динаміки протягом 7 років з 2014 по 2020 відбувається зменшення частки ВДВ переробної промисловості на 7,1 в.п. (з 19,9% до 12,8%) та нарощення потужностей добувної промисловості на 4,8 в.п. порівняно з 2014 роком при одночасному спаді на 5,7 в.п. порівняно з піковою активністю у 2017 році. Частка ВДВ сільськогосподарського виробництва в період з 2017 по 2020 рік коливається в межах близько 1 в.п. в сторону збільшення або зменшення, а порівняно з 2014 роком у 2020 є незначний спад на 0,6 в.п.

Водночас за 7 років з 2014 по 2020 можна спостерігати стабільний ріст частки ВДВ за видом діяльності „Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів” – загалом на 3,2 в.п. (з 7,2% до 10,4%).

Валовий регіональний продукт

Валовий регіональний продукт Полтавської області за 2017 рік склав 150,9 млрд грн, а вже за 2021 рік – 266,7 млрд грн (приріст 76,7%).

Питома вага області за цим показником у 2017 році становила 5,1%, у 2021 році – 4,9% та мала тенденцію до щорічного утримання позицій. Серед суміжних областей найбільшу питому вагу мали Дніпропетровська, Харківська та Київська області.

Валовий регіональний продукт у розрахунку на одну особу за 2017 рік склав 106,2 тис. грн, а за 2021 рік – 195,8 тис. грн, що є найвищим показником серед областей та другим – після м. Києва, а також значно перевищив показники Дніпропетровської, Харківської та Київської областей і щороку перевищував показник по Україні.

Індекс фізичного обсягу валового регіонального продукту Полтавської області (у цінах попереднього року) мав тенденцію до скорочення: 2014 рік – 96,0%, 2015 – 93,8%, 2016 – 97,9%, 2017 – 97,2%. У 2018 році досягнуто позитивної динаміки цього показника – 105,8% (за попередніми даними), що було характерним для всіх регіонів та України в цілому. Позитивну динаміку за даним показником продемонстровано і в 2021 році – 101,4%.

Таблиця 33.

Валовий регіональний продукт у розрізі регіонів

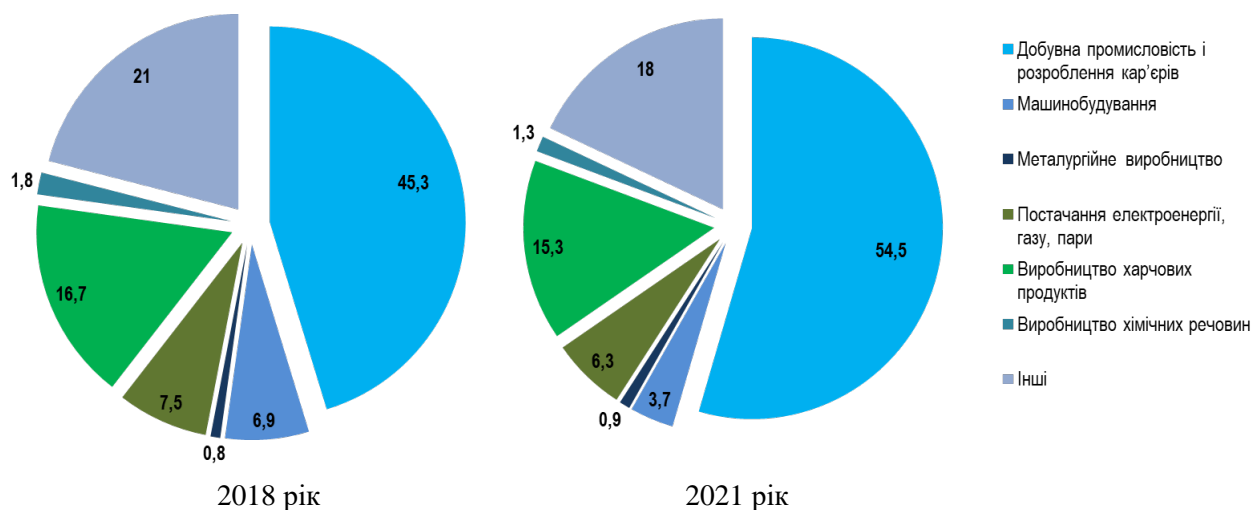
Область	ВРП, млн грн		Частка регіону, %		ВРП у розрахунку на одну особу, грн		Індекси фізичного обсягу ВРП, %		
	2017	2021	2017	2021	2017	2021	2017	2018	2021
Україна	2983882	5450849	100	100	70233	131734	102,5	103,3	104,4
Полтавська	150904	266694	5,1	4,9	106248	195825	97,2	105,8	101,4
Суміжні області									
Дніпропетровська	313830	582363	10,5	10,7	97137	186697	102,1	102,5	103,9
Київська	157043	291519	5,3	5,3	90027	162696	104,6	106,5	101,3
Кіровоградська	53031	99564	1,8	1,8	55183	109183	98,6	105,8	107,5
Сумська	56530	105254	1,9	1,9	51419	100760	100,2	103,9	100,6
Харківська	187454	319796	6,3	5,8	69489	122227	101,4	101,8	102,3
Черкаська	73176	131154	2,5	2,4	59697	112145	98,3	105,7	106,2
Чернігівська	56672	113474	1,9	2,1	55198	117225	102,2	104,2	104,1
Області, близькі по ВРП									
Львівська	147404	296182	4,9	5,4	58221	119049	103,8	105,4	107,4
Одеська	149530	271669	5,0	5,0	62701	115129	104,2	100,9	106,8

Промисловий потенціал

Полтавська область відноситься до числа лідерів з розвинутою промисловою базою. Виробнича спеціалізація області: видобуток вуглеводнів, розроблення кар'єрів, виробництво коксу та продуктів нафтопереробки, харчових продуктів і напоїв, хімічної продукції, машинобудування.

За обсягами реалізованої промислової продукції область займає 5 – 6 місця серед регіонів України та забезпечує близько 7% загальнодержавного обсягу.

Структура обсягів реалізованої промислової продукції у 2018 році та 2021 році, %

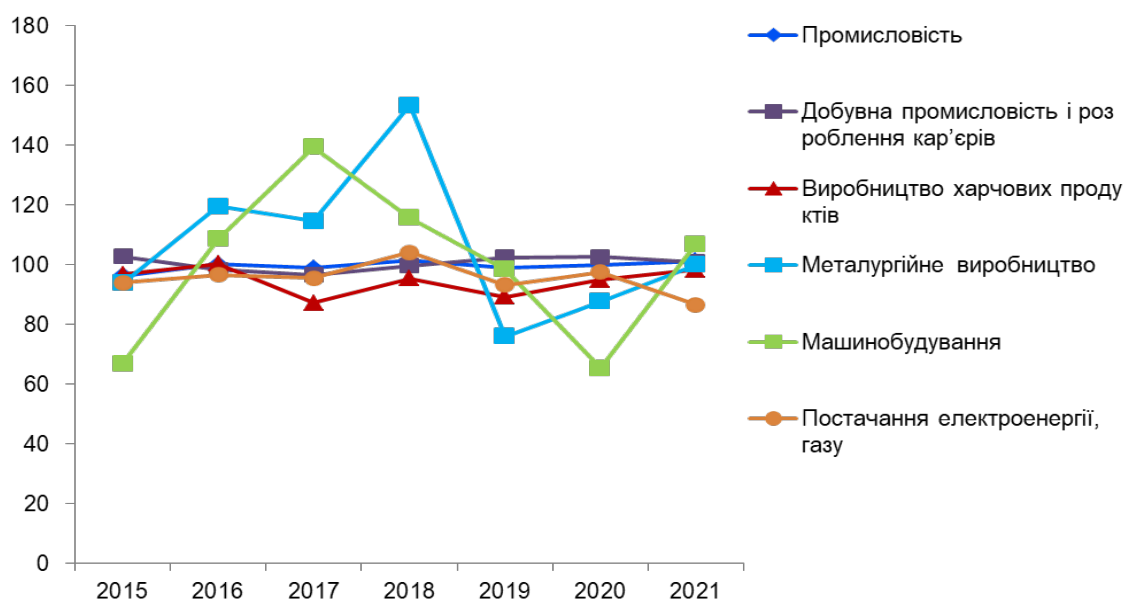
Таблиця 34.

Основні показники розвитку промисловості у 2018 та 2021 роках

Область	Індекс промислової продукції, %		Обсяг реалізованої промислової продукції, млн грн		Питома вага регіону в загально-українських обсягах, %		Обсяг реалізованої промислової продукції в розрахунку на одну особу, грн 2018
	2018	2021	2018	2021	2018	2021	
Україна	101,6	101,9	2508579,5	3589379	100,0	100,0	*
Полтавська	101,5	101,2	186759,6	241570,8	7,4	6,7	132723,4
Суміжні області							
Дніпропетровська	103,0	107,2	481481,4	670478,3	19,2	18,7	149583,7
Київська	102,0	97,5	114297,4	157978,3	4,6	4,4	64900,7
Кіровоградська	102,2	81,7	29574,0	46697,9	1,2	1,3	31101,1
Сумська	110,3	102,0	48004,2	61434,6	1,9	1,7	44127,6
Харківська	102,9	93,5	190358,2	231411,0	7,6	6,4	70902,1
Черкаська	102,3	98,3	70242,2	93617,4	2,8	2,6	57890,8
Чернігівська	99,2	97,6	35997,1	39512,7	1,4	1,1	35538,2
Області, близькі по ВРП							
Львівська	102,4	104,8	100229,1	146990,3	4,0	4,1	39681,9
Одеська	92,4	107,0	58166,5	94699,0	2,3	2,6	24422,3

В промисловому виробництві зосереджено близько 1300 підприємств різних форм власності. Головними промисловими центрами області є міста Полтава (30,6% в загальних обсягах реалізованої продукції), Кременчук (30,4%) та Горішні Плавні (17,6%).

Індекси промислової продукції у 2015 – 2021 роках за видами діяльності, %

Гірничодобувна галузь має найбільшу вагу в промисловому секторі регіональної економіки, що обумовлено наявністю розвіданих запасів залізних руд (понад 17% від запасів України), значна частина з них – багаті руди.

При цьому, область займає одне з провідних місць в Україні та за її межами з видобутку корисних копалин (залізних руд), проте обсяги їх видобутку щорічно скорочуються: за 2018 рік видобуто майже 33 млн т залізної руди, у 2017 році – 38,5 млн т, у 2016 – 41,4 млн т, у 2015 – 39,0 млн т.

Галузь є найбільш експортоорієнтовною (понад 50% обсягів експортних поставок) та в значній мірі залежить від кон'юнктури зовнішніх ринків і коливання цін на метал. З початком війни у 2022 році експорт залізної руди різко впав, що пов'язано з порушенням логістичних зв'язків. Також зменшився і обсяг видобування сировини (статистичні дані відсутні, зважаючи на Закон України „Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни”).

Провідними підприємствами галузі є ПрАТ „Полтавський гірничо-збагачувальний комбінат”, який здійснює повний технологічний цикл від видобутку сирової руди відкритим способом до виробництва залізородних окатишів, підготовленої сировини для металургійних підприємств, а також ТОВ „Єривський гірничо-збагачувальний комбінат”.

Наявність значних запасів вуглеводнів в регіоні сприяли формуванню потужної **нафтодобувної** галузі Полтавщини: понад 43% українського газу, 60% газового конденсату та 10% нафти видобувається з надр Полтавщини. Видобуток вуглеводнів здійснюється у 16 районах області.

З нафтогазовим комплексом співпрацює значна кількість підприємств і організацій, які задіяні в обслуговуванні галузі. Так, на ринку нафтопереробної промисловості області працює близько 20 суб'єктів господарської діяльності (НПЗ та міні НПЗ), що здійснюють переробку вуглеводневої сировини різного ступеня, найбільшим з яких є ПАТ „Укртатнафта”. У 2022 році внаслідок неодноразових ворожих ракетних обстрілів Кременчуцький нафтопереробний завод було повністю зруйновано. Підприємство було найбільшим виробником нафтопродуктів в Україні, мало важливе стратегічне значення як одне з джерел створення стратегічного запасу нафтопродуктів (завод переробляв 7 тисяч тонн нафти за добу, забезпечував понад 30% всього українського ринку). Орієнтовні збитки від руйнувань складають 94,1 млрд грн.

Серед провідних галузей промисловості слід окремо виділити **машинобудівний комплекс**. У структурі галузі основними є залізничне машинобудування, автомобільна техніка, технологічне устаткування для хімічної, харчової і легкої індустрії, електричне та електронне устаткування, верстат- та приладобудування.

Провідними підприємствами галузі є ПАТ „Крюківський вагонобудівний завод”, на базі якого поєднано виробництво вантажного рухомого складу і транспорту соціального призначення, ПрАТ „АвтоКраз”, ПрАТ „Кременчуцький завод дорожніх машин”, ПрАТ „Кременчуцький колісний завод” та інші.

Харчова промисловість є традиційною галуззю спеціалізації Полтавщини, яка в структурі промислового виробництва посідає 3 місце після видобувної та нафтопереробної промисловості. Розвиток галузі обумовлений наявністю достатньої сировинної бази в області.

Галузь області представлена: молокопереробною, м'ясопереробною, цукровою, олійною-жировою, борошномельно-круп'яною, плодоконсервною, виробництвом хліба та хлібобулочних виробів, кондитерських виробів, печива, тістечок, мінеральної води та інших безалкогольних напоїв тощо.

Підприємства харчової промисловості Полтавщини спеціалізуються на виробництві продукції, яка відповідає міжнародним стандартам, та здійснюють поставки на внутрішні і зовнішні ринки. Дозвіл на експорт продукції згідно з Реєстром затверджених експортних потужностей Державної служби України з питань безпеки харчових продуктів та захисту споживачів в Полтавській області отримали 20 підприємств молокопереробної галузі, 10 підприємств м'ясопереробної, по 3 підприємства з виробництва меду й продуктів бджільництва та з виробництва яєць курячих харчових.

Проміжні висновки:

- в області досить розвинена промислова виробнича база, а також наявні потужні підприємства нафтогазовидобуваної, машинобудівної, харчової, хімічної галузей, легкої промисловості, здатні виробляти конкурентоспроможну продукцію;
- промисловий комплекс області має диференційований рівень виробництва. При цьому, в м. Горішні Плавні переважає гірничодобувна промисловість, що є ознакою монопрофільності виробництва. У містах Полтаві та Кременчуці переважає машинобудівна галузь промисловості, у м. Кременчуці також зосереджена нафтопереробна галузь;
- в основних галузях промислового виробництва області переважає значна частка експортно-орієнтованих підприємств, що робить регіональну економіку залежною від кон'юнктури зовнішнього ринку. Застаріле технологічне обладнання частини підприємств та висока собівартість продукції робить її неконкурентоздатною на внутрішніх і зовнішніх ринках;
- з 24.02.2022 значна частина експорто-орієнтованих підприємств втратили ринки збуту, були порушені логістичні зв'язки, що призвело до скорочення обсягів виробництва та реалізації промислової продукції.

Зовнішньоекономічна діяльність

Починаючи з 2014 року в зовнішній торгівлі області відбувається суттєвий перерозподіл – країни Європейського Союзу зайняли лідируючу позицію найбільшого торговельного партнера Полтавщини за обсягами експорту та імпорту товарів. Також з 2016 року запрацювала Угода про зону вільної торгівлі між Україною та Європейським Союзом, з 2017 – діє механізм вільної торгівлі з Канадою.

Все це в значній мірі сприяло розширенню кола зовнішніх ринків:

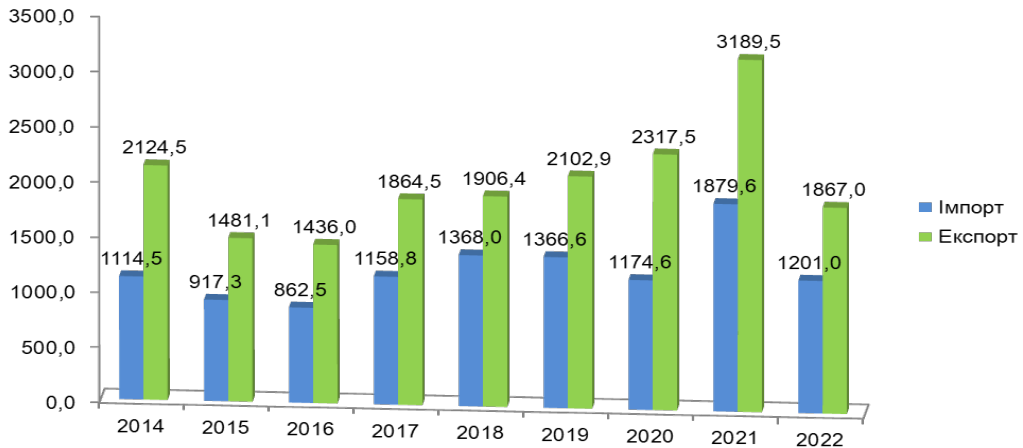
у 2022 році зовнішньоекономічні операції проводились з партнерами із 131 країни світу (2021 – 141 країн, 2020 – 136 країн, 2019 – 141 країн, 2018 – 147 країн, 2017 – 143 країн, 2016 – 135 країн, 2015 – 128 країн, 2014 – 121 країни).

Область співпрацює з усіма членами ЄС та має значну частку обсягів експортних поставок до цих країн:

2021 рік – 39,4% загального обсягу експорту (2020 рік – 35,1%, 2019 рік – 43,5%, 2018 рік – 51,3%, 2017 рік – 47,9%, 2016 рік – 40,4%, 2015 рік – 41,0%, 2014 рік – 39,3%).

За підсумками 2022 року зовнішньоторговельний оборот товарів області склав 3068,0 млн дол. США. Позитивне сальдо склало 665,9 млн дол. США (у 2021 році також позитивне – 1309,7 млн дол. США). Коефіцієнт покриття експортом імпорту склав 1,55 (у 2021 році – 1,70).

Динаміка зовнішньоекономічної діяльності, млн дол. США

Інвестиційна діяльність

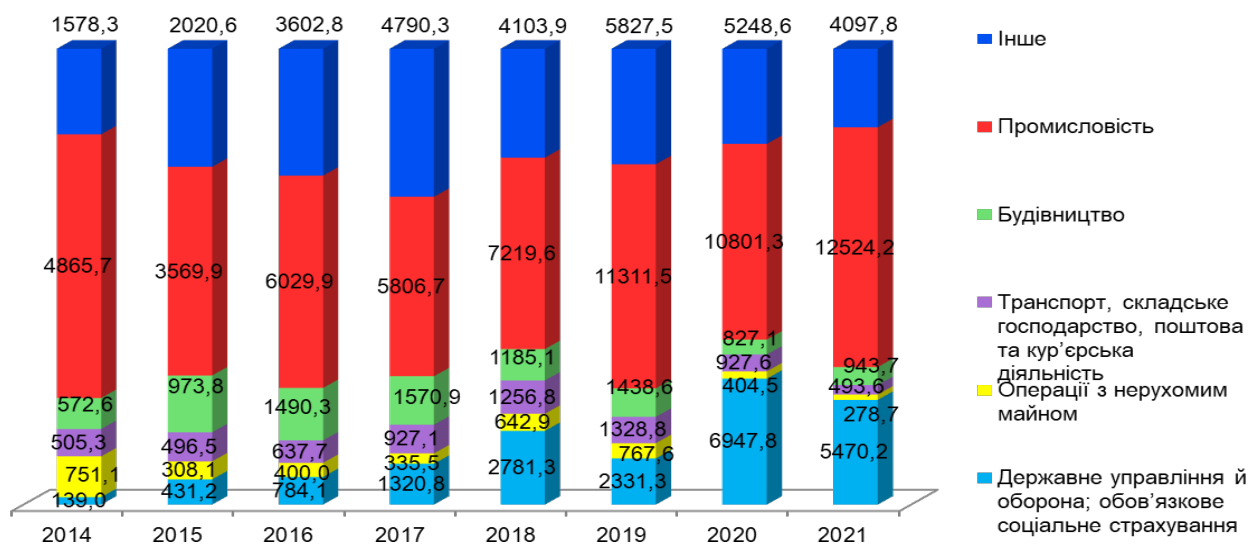
Капітальні інвестиції

Обсяги освоєних капітальних інвестицій, починаючи з 2016 року, мають тенденцію до активного зростання. Традиційно, переважна більшість капітальних інвестицій освоюється підприємствами промислового та агропромислового комплексу. Зокрема, у 2021 році частка капітальних інвестицій освоєна в промисловості становить 52,6% (12524,2 млн грн) та сільському господарстві 13,3% (3175,9 млн грн). У 2018 році, в порівнянні з 2014 роком, обсяг капітальних інвестицій освоєних підприємствами області зріс у 2,1 рази, в тому числі в промисловості в 1,5 рази, у сільському господарстві – у 2,6 рази. У 2021 році обсяг капітальних інвестицій освоєних підприємствами області порівняно з 2018 роком також зріс – на 36,3%, в тому числі в промисловості на 79,7%.

В 2021 році частка освоєних інвестицій у підприємства, що займаються операціями з нерухомим майном, у структурі капітальних інвестицій становить

11,7% та має позитивну динаміку до зростання, хоча ще в 2018 році був значний спад до 4,5% порівняно з 2014 роком (8,5%).

Капітальні інвестиції в економіку області за видами економічної діяльності, млн грн

Динаміка залучення прямих іноземних інвестицій в економіку Полтавської області демонструє поступове зростання.

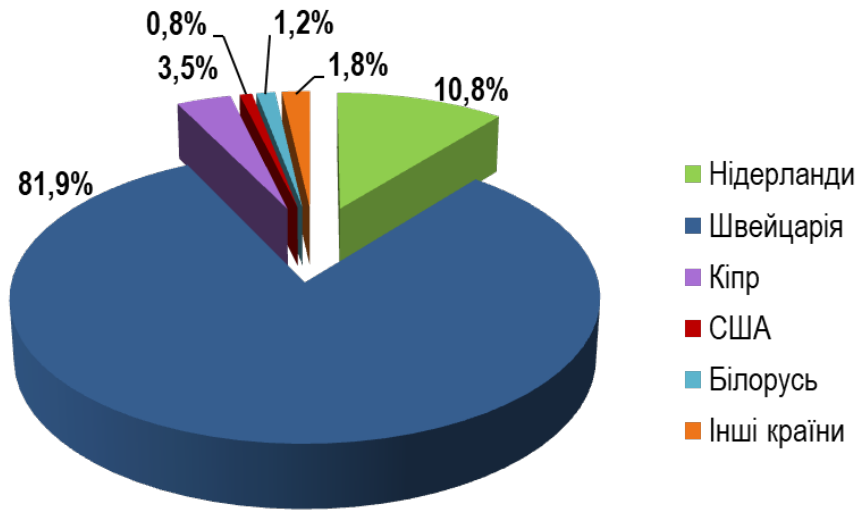
Станом на 31.12.2021 року накопичений обсяг прямих іноземних інвестицій з початку інвестування (інструменти участі у капіталі) склав 2878,7 млн дол. США, станом на 31.12.2020 року – 1947,0 млн дол. США, на 31.12.2019 – 1876,8 млн дол. США, на 31.12.2018 – 929,3 млн дол. США, на 31.12.2017 – 924,8 млн дол. США, на 31.12.2016 – 768,4 млн дол. США, на 31.12.2015 – 741,7 млн дол. США.

Прямі іноземні інвестиції в Полтавську область надходять із 41 країни світу. До основних країн-інвесторів, на які припадає близько 98,2% загального обсягу прямих інвестицій, входять:

- Швейцарія – 2447,4 млн дол. США (81,9%);
- Нідерланди – 323,7 млн дол. США (10,8%);
- Кіпр – 105,7 млн дол. США (3,5%);
- США – 24,0 млн дол. США (0,8%);
- Білорусь – 34,4 млн дол. США (1,2%);
- Інші країни – 53,7 млн дол. США (1,8%).

Найвагоміші обсяги прямих інвестицій акумульовано у підприємствах промисловості – 76,4% та в установах і організаціях, що здійснюють діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування – 12,1%.

Географічна структура іноземних інвестицій у відсотковому співвідношенні
(станом на 31.10.2021)

Галузева структура інвестицій в Полтавській області:

- промисловість – 2835,6 млн дол. США (94,9%): добувна промисловість і розроблення кар'єрів – 2537,7 млн дол. США (84,9%), переробна промисловість – 297,9 млн дол. США (10,0%);

- оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів – 37,9 млн дол. США (1,3%);

- діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування – 52,3 млн дол. США (1,7%);

- транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність – 23,1 млн дол. США (0,8%);

- інші – 40,0 млн дол. США (1,3%).

Згідно з моніторингом соціально-економічного розвитку регіонів, складеного Міністерством розвитку громад та територій України за січень – червень 2019 року, Полтавська область посідала 3 місце у рейтингу за напрямком „Інвестиційний розвиток та зовнішньоекономічна співпраця”, що було забезпечено показниками:

- обсяг капітальних інвестицій у розрахунку на одну особу населення (крім інвестицій з державного бюджету) – 6108,9 грн (4 місце);

- обсяг прямих іноземних інвестицій у розрахунку на одну особу населення наростаючим підсумком з початку інвестування – 810,5 дол. США (4 місце);

- обсяг експорту товарів у розрахунку на одну особу населення – 739,8 дол. США (5 місце).

Зовнішньоекономічна та інвестиційна діяльність у 2018 році

Область	Місце регіону за напрямком „Інвестиційний розвиток та зовнішньоекономічна співпраця”	Обсяг капітальних інвестицій у розрахунку на одну особу населення (крім інвестицій з державного бюджету), грн	Обсяг прямих іноземних інвестицій у розрахунку на одну особу населення нарастаючим підсумком з початку інвестування, дол. США	Обсяг експорту товарів у розрахунку на одну особу населення, дол. США	Частка реалізованої інноваційної продукції у загальному обсязі реалізованої промислової продукції, %*
Україна	-	11941,3	767,0	1119,9	0,7
Полтавська	15	11175,6	733,9	1354,8	0,2
Суміжні області					
Дніпропетровська	6	17016,0	1112,7	2399,3	0,1
Київська	10	21352,4	906,7	1054,4	0,8
Кіровоградська	14	6373,3	78,9	548,7	1,8
Сумська	9	6144,1	168,4	737,4	2,0
Харківська	7	7629,5	249,7	476,4	2,2
Черкаська	12	8153,9	276,3	647,5	1,1
Чернігівська	13	7732,6	431,9	745,4	1,0
Області, близькі по ВРП					
Львівська	18	9194,1	367,8	750,6	0,8
Одеська	21	8378,0	509,2	700,5	0,3

* дані за 2017 рік - періодичність подання інформації про інновації змінено з „річної” на „один раз на два роки”

Євроінтеграційний курс та роль областей у ньому

Європейський парламент 23 червня 2022 ухвалив резолюцію із закликом невідкладно надати статус кандидата на членство в Європейському Союзі для України, а Європейська Рада надала Україні статус кандидата на вступ до Європейського Союзу.

Одночасно із рекомендацією затвердження статусу кандидата Брюссель висунув на адресу Києва вимоги щодо проведення реформ, надавши список із семи пунктів:

- Реформа Конституційного суду;
- продовження судової реформи (завершення формування складу Вищої ради правосуддя та Вищої кваліфікаційної комісії суддів України);
- антикорупція, включно з призначенням керівника САП;
- боротьба з відмиванням коштів;
- втілення антиолігархічного закону;
- узгодження аудіовізуального законодавства з європейським;
- зміна законодавства про нацменшини.

Ці вимоги необхідно виконати для того, щоб Україна зберегла статус кандидата, адже надання статусу кандидата не є остаточним, і ЄС може скасувати його у разі, якщо офіційний Київ ігноруватиме порядок денний реформ.

Таким чином перед Україною, а відтак і регіонами для подальшої євроінтеграції постає ряд завдань з імплементації цінностей і норм ЄС, низки

базових реформ у різних сферах, вирішення комплексу внутрішніх проблем, що уповільнюють наближення до євроспільноти.

З метою дотримання євроінтеграційного курсу в країні та області має бути забезпечено втілення наскрізних принципів ЄС:

стабільність демократії та верховенство права,
боротьба з корупцією, запровадження прозорих процедур на всіх рівнях – від обрання керівників структур до використання коштів та ресурсів,
захист прав людини та прав національних меншин,
наявність якісної освіти і науки,
наявність розвиненої інфраструктури,
наявність ринкової економіки зі значною часткою малого бізнесу,
поглиблення секторального співробітництва,
виконання євроінтеграційних законів тощо.

Окремої уваги потребує дотримання Європейського Зеленого Курсу всіма секторами економіки, зокрема, транспорту, енергетики, сільського господарства, будівництва та промисловості.

Європейський Зелений Курс затверджує рух до кліматично нейтрального європейського континенту у 2050 році.

Складовими частинами курсу є:

чиста, безпечна і доступна енергія,
перехід до циркулярної економіки,
енергоефективне будівництво та реконструкція,
сталий та „розумний” транспорт,
збереження та відновлення біорізноманіття,
справедлива, здорова та екологічна система продовольства,
нульове забруднення довкілля,
посилення кліматичних амбіцій.

Реалізація вищевказаних принципів ЄС в області дозволить зробити життя мешканців області стабільним та безпечним, економіку стійкою, підвищити ефективність використання ресурсів, відновити біорізноманіття та зменшити забруднення, перетворивши кліматичні та екологічні виклики на можливості в усіх сферах у справедливий та інклюзивний спосіб.

Розвиток малого та середнього підприємництва

Протягом 2014 – 2015 років в області відбувалось скорочення чисельності представників малого та середнього бізнесу обумовлене змінами в податковому законодавстві. Така тенденція була характерною для всіх регіонів, переважно це були „сплячі” підприємства, що не проводили діяльності.

Починаючи з 2016 року позитивна динаміка чисельності малих та середніх підприємств почала поступово відновлюватись. Так, у 2018 році кількість малих підприємств зросла на 8% і становила 10345 одиниць (по Україні зросла на 5%), кількість середніх підприємств зросла на 6% і становила 600 одиниць (по Україні – на 8%). В 2020 році кількість малих підприємств становила 10446 одиниць (+1% порівняно з 2018 роком), кількість середніх підприємств зросла на 7,3% і становила 644 одиниці (по Україні – на 9,2%). Питома вага

кількості малих підприємств становила 94,0% (по Україні – 95,1%), середніх – 5,8% (по Україні – 4,7%).

Таблиця 36.

Показники розвитку малого та середнього підприємництва у 2018 році

Область	Кількість підприємств за їх розмірами, одиниць		Кількість підприємств на 10,0 тис. осіб наявного населення за їх розмірами, одиниць		Частка обсягу реалізованої продукції підприємств за їх розмірами, у % до загального обсягу реалізації		Частка найманих працівників на підприємствах за їх розмірами, у % до загальної кількості найманих працівників	
	середні	малі	середні	малі	середні	малі	середні	малі
Україна	16124	339382	4	80	42,1	19,1	46,7	26,2
Полтавська	600	10345	4	74	38,4	17,2	53,3	21,5
Суміжні області								
Дніпропетровська	1298	27772	5	86	26,3	15,0	38,2	20,6
Київська	979	19045	6	108	41,2	22,2	49,7	29,6
Кіровоградська	344	7721	4	81	-	37,1	-	36,8
Сумська	378	5564	2	46	59,3	22,7	63,1	26,7
Харківська	1215	22564	5	84	51,2	30,4	60,0	30,2
Черкаська	474	8691	4	72	46,1	22,8	56,8	30,5
Чернігівська	390	5712	4	56	57,2	25,4	62,4	29,0
Області, близькі по ВРП								
Львівська	980	18237	4	72	49,1	26,3	57,1	28,7
Одеська	889	23803	4	100	43,8	29,4	51,9	38,0

Таблиця 37.

Показники розвитку малого та середнього підприємництва у 2020 році

Область	Кількість підприємств за їх розмірами, одиниць		Кількість підприємств на 10,0 тис. осіб наявного населення за їх розмірами, одиниць		Частка обсягу реалізованої продукції підприємств за їх розмірами, у % до загального обсягу реалізації		Частка найманих працівників на підприємствах за їх розмірами, у % до загальної кількості найманих працівників	
	середні	малі	середні	малі	середні	малі	середні	малі
Україна	17602	355708	5	85	43,4	20,5	49,1	25,9
Полтавська	644	10446	5	76	40,6	19,3	62,0	24,4
Суміжні області								
Дніпропетровська	1437	29327	5	93	25,6	16,5	41,2	20,4
Київська	1028	19250	6	108	39,9	22,0	47,6	29,3
Кіровоградська	401	8146	4	88	55,5	33,7	60,1	32,6
Сумська	412	5677	4	54	59,4	25,1	66,8	24,3

Харківська	1259	23867	5	90	50,3	32,9	60,9	29,6
Черкаська	513	8763	4	74	52,0	21,2	59,6	29,0
Чернігівська	437	8763	5	59	57,6	26,7	66,4	27,2
Області, близькі по ВРП								
Львівська	1062	19823	4	79	49,8	26,6	57,5	28,8
Одеська	926	24519	4	103	41,7	27,6	52,5	36,1

Кількість суб'єктів середнього підприємництва у розрахунку на 10 тис. осіб наявного населення у 2018 році становила 4 одиниці, а у 2020 році – 5 одиниць. Серед регіонів України по цьому показнику з 2015 року область посідала 4 місце після м. Києва, Київської та Харківської областей, випереджаючи Дніпропетровську, Черкаську та Кіровоградську області. А вже у 2020 році область посіла 3 місце після м.Київ та Київської області.

В регіональній структурі обсягу реалізованої продукції частка середніх підприємств у 2018 році становила 40% (по Україні – 43%), малих – 16% (по Україні – 19%). А в 2020 році – 40,6% (по Україні – 43,4%), малих – 19,3% (по Україні – 20,5%).

Слід відзначити диференціацію кількості зареєстрованих суб'єктів господарювання в залежності від того чи іншого району/міста. Найбільша кількість малих підприємств у розрахунку на 10 тис. мешканців у 2018 році в Полтаві (633 од.) та Кременчуці (520 од.). Натомість розрахункова кількість малих підприємств, приведена до кількості населення, що проживає на території, була найменшою у Миргородському (195 од.), Чорнухинському (246 од.) та Оржицькому (263 од.) колишніх районах області.

Трудові ресурси та занятість населення

У період з 2014 по 2021 роки основні показники ринку праці характеризувались різноспрямованою динамікою. Зокрема, у 2014 – 2016 роках відбувалось скорочення загальної чисельності економічно активного населення у віці 15-70 років, в тому числі зайнятого населення (з 602,9 тис. осіб у 2014 році до 570,4 тис. осіб у 2016 році). Водночас, пропорційно зростала чисельність безробітного населення в цьому віці (з 78,3 тис. осіб у 2014 році до 82,6 тис. осіб у 2016 році) та рівень безробіття (з 11,5% у 2014 році до 12,6% у 2016 році), а середня тривалість пошуку роботи збільшувалась з 8 до 10 місяців.

Починаючи з 2017 року ринок сфери зайнятості почав відновлюватись: чисельність зайнятого населення у віці 15-70 років у 2018 році зросла до 580,6 тис. осіб (2017 рік – 575,0 тис. осіб), знизився рівень безробіття населення у віці 15-70 років до 11,2% (2017 рік – 12,0%). Відповідно скоротився і період пошуку роботи – до 7 місяців.

У період з 2019 року по 2021 рік показник робочої сили демонструє тенденцію до спаду (2021 рік – 628,6 тис. осіб, 2020 рік – 643,2 тис. осіб, 2019 рік – 661,4 тис. осіб).

Кількість безробітних у віці 15-70 років у 2021 та 2020 роках збільшилась на 1,4% та 9,7% відповідно, що є негативним фактором, тоді як у 2019 році було уповільнення росту чисельності безробітних на 4,2%.

Чисельність зайнятого населення у віці 15-70 років починаючи з 2020 року скорочується: у 2021 році – -2,8% до попереднього року (загальна чисельність у 2021 році 550,5 тис. осіб), у 2020 році – -4,2% (566,2 тис. осіб), тоді як у 2019 році спостерігався приріст +1,8% (591,2 тис. осіб).

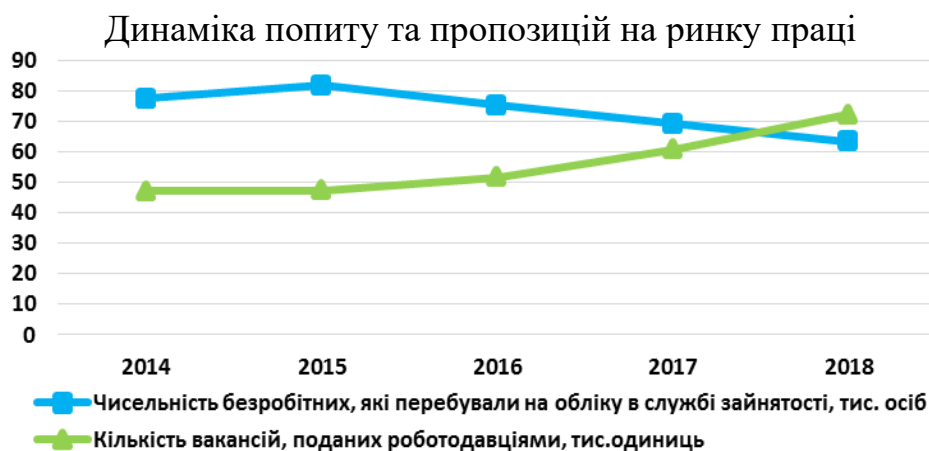
Станом на 2021 рік рівень безробіття зріс до відмітки 12,4%.

Протягом 2022 року послуги обласної служби зайнятості отримали 56,7 тис. громадян, які шукали роботу, з них 48,7 тис. мали статус зареєстрованого безробітного. З початком війни за послугами до обласної служби зайнятості звернулося 7,6 тис. осіб з інших регіонів України (найбільше з Харківської області), з них надано статус безробітного 5,5 тис. особам.

За рівнем освіти в структурі зареєстрованих безробітних 46% становлять особи, які мають професійно-технічну освіту, 40% – вищу освіту, 14% – загальну середню. За віковими групами 38% безробітних старше 45 років, 35% – молоді люди у віці до 35 років.

У 2021 році відмічалось зростання попиту на робочу силу: кількість пропозицій роботи, які надійшли до обласної служби зайнятості від роботодавців, збільшилась у порівнянні з 2017 роком на 19,1% до рекордних за останні 10 років 72,3 тисяч та перевищила чисельність безробітних.

За 2022 рік від 4,7 тис. роботодавців надійшло 21,2 тис. пропозицій роботи, що майже на третину менше відповідного періоду минулого року.

Найбільше роботодавці потребували робітників з обслуговування технологічного устаткування та кваліфікованих робітників з інструментом (у 2018 році – 42%; у 2021 році – 32%): водіїв, слюсарів, електромонтерів, електрогазозварників, токарів, мулярів, трактористів, швачок тощо; кожна шоста вакансія – для працівників торгівлі, сфери послуг (у 2018 році – 14%; у 2021 році – 11%) та найпростіших професій (у 2018 році – 16%; у 2021 році – 14%) і лише 25% вакансій – для службовців з вищою освітою. Така пропорція попиту на ринку праці області не змінюється більше десяти років.

Середньомісячна заробітна плата у грошовому еквіваленті впродовж 2014 – 2018 років зросла у 2,6 рази – з 3179 грн до 8375 грн та впродовж 2018 – 2021 років зросла на 31,9% – до 12988 грн. Реальна ж заробітна плата

скорочувалась протягом 2014 – 2015 років (94,9% та 78,8% відповідно), а починаючи з 2016 року до 2021 року щорічно збільшувалась (2016 рік – 106,1%, 2017 рік – 122,5%, 2018 рік – 115,9%, 2019 рік – 108,7%, 2020 рік – 107,4% та 2021 рік – 110,0%).

Проміжні висновки:

- чисельність безробітних на обліку в службі зайнятості у 2018 році та на початок 2019 року була найнижчою за останні двадцять років, водночас кількість пропозицій роботи зросла до рекордних за останні 10 років 72,3 тисяч та перевищила чисельність безробітних. З початком війни від роботодавців майже на третину зменшились пропозиції роботи;
- протягом десятка останніх років роботодавці найбільше потребують робітників з обслуговування технологічного устаткування та кваліфікованих робітників з інструментом – 32%;
- динаміка ринку праці в області є характерною для більшості регіонів та відповідає динаміці по Україні в цілому;
- наявність професійно-кваліфікаційного дисбалансу між попитом та пропозицією робочої сили на регіональному ринку праці (40% безробітних на обліку мають вищу освіту, а відповідних вакансій лише 25%) та дефіцит робочих кадрів (невисокий рівень заробітної плати стимулює трудову міграцію) ускладнюють ситуацію у сфері зайнятості.

Будівельна діяльність

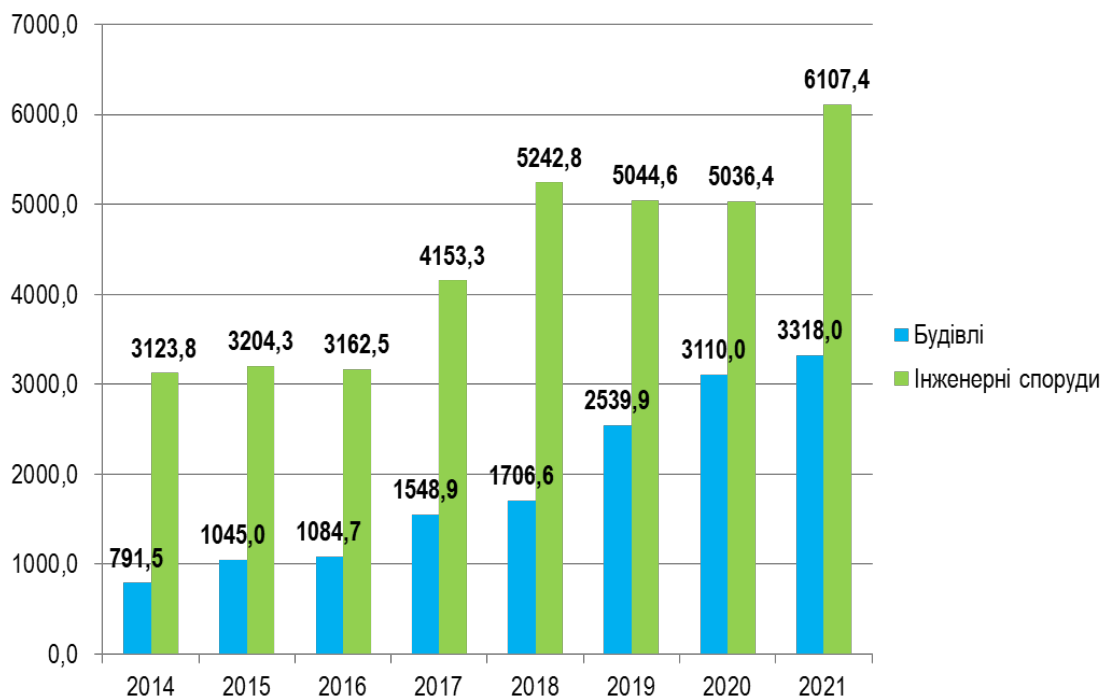
Індекси будівельної продукції в області скорочувались протягом 2014 – 2016 років та у 2018 році (2014 рік – 99,9%, 2015 – 84,6%, 2016 – 91,5%, 2018 – 98,4%). Позитивне значення досягнуто лише у 2017 році – 119,4%. У 2019 та 2020 роках зазначений індекс також перетнув позначку у 100%: 2019 рік – 104,4%, 2020 рік – 102,9%. Проте, вже в 2021 році значення показника склало 96,4%.

При цьому, обсяг виробленої будівельної продукції постійно зростає (з 3,9 млрд грн у 2014 році до 6,9 млрд грн у 2018 році, та до 9,4 млрд грн у 2021 році) і за цим показником область посідає 7 – 8 місця серед регіонів України.

Відповідно збільшується обсяг виробленої будівельної продукції в розрахунку на одну особу (з 2959 грн у 2015 році до 4966 грн у 2018 році, з 5420 грн у 2019 році до 6873 грн у 2021 році), за цим показником область стабільно входить до п'ятірки лідерів.

Якщо у 2018 році найбільша питома вага в обсягах виробленої будівельної продукції припадала на інженерні споруди – понад 50%, на будівлі, відповідно, – 20-35%, то у 2021 році – на інженерні споруди припадає 73-80%, на будівлі відповідно – 20-27%.

Обсяг виробленої будівельної продукції за видами, млн грн

У 2018 році прийнято в експлуатацію 202,5 тис.м² житла, що становило 2,3% в загальноукраїнських обсягах. Найбільша площа житла була прийнята в експлуатацію у 2015 році – 266 тис.м², найменша – у 2016 році – 137 тис.м².

У 2021 році загальна площа житлових будівель, прийнятих в експлуатацію склала 236 тис.м², що становить 3,3% в загальноукраїнських обсягах. В розрахунку на 10 тис. населення у 2022 році цей показник становив 1742 м² (2014 рік – 1204 м², 2015 – 1855 м², 2016 – 961 м², 2017 – 1665 м², 2018 рік – 1448 м², 2019 – 1566 м², 2020 – 1371 м², 2021 – 1163 м²).

Найбільші обсяги капітальних інвестицій в житлове будівництво було залучено у 2017 році – 1420 млн грн, що становило 9% в загальному обсязі капітальних інвестицій області, найменші у 2021 році – 665,6 млн грн (2,8%).

В області реалізуються житлові програми, спрямовані на забезпечення житлом громадян, які потребують поліпшення житлових умов: Обласна програма забезпечення молоді житлом та цільова обласна програма „Власний дім”, які фінансуються з обласного бюджету.

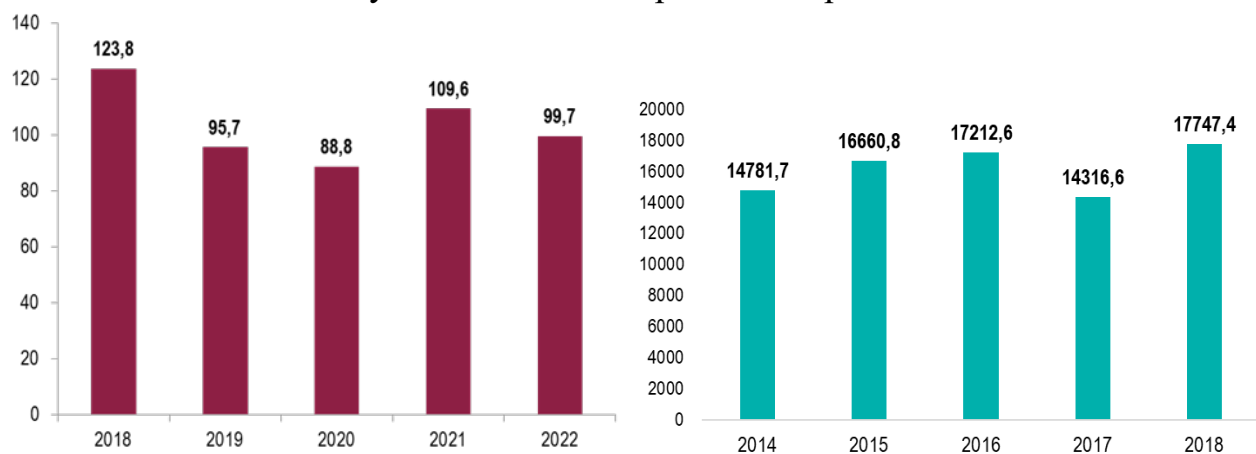
Сільське господарство

Сільське господарство – одна з важливих стратегічних галузей економіки, ефективний розвиток якої гарантує продовольчу безпеку та незалежність області, а також забезпечує робочими місцями значну частину сільського населення.

Агропромисловий комплекс області щорічно демонструє позитивні темпи нарощування обсягів виробництва продукції. За 8 років обсяг виробництва сільськогосподарської продукції на Полтавщині збільшився на 20,1% з 14,8 млрд грн у 2014 році до 17,7 млрд грн у 2018 році. Починаючи з 2019 року статистика ведеться по індексу обсягу сільськогосподарського виробництва,

який за підсумками 2022 року склав 99,7%, 2021 року – 109,6%, 2020 року – 88,8%, 2019 року – 95,7%.

Обсяг виробництва сільськогосподарської продукції на Полтавщині та індекс обсягу сільськогосподарського виробництва

Таблиця 38.

Ефективність сільськогосподарського виробництва в областях України

(дані за 2018 рік у постійних цінах 2010 року)

Територія	Площа, тис. км ²	Населення, тис. осіб	Сільськогосподарські угіддя, тис. га	ВП с.-г., млн грн.	ВП с.-г., грн. на одну особу	ВП с.-г., грн. на один га с/г угідь
Україна	603,5	41983,6	41489,3	269408,1	6374	6493
Полтавська	28,8	1392,6	2164,2	17747,4	12612	8200
Суміжні області						
Чернігівська	31,9	997,2	2067,6	12138,1	11983	5871
Сумська	23,8	1079,2	1697,5	11362,2	10445	6693
Дніпропетровська	31,9	3203,2	2511,5	15667,4	4867	6238
Кіровоградська	24,6	939,1	2031,6	12503,0	13149	6154
Харківська	31,4	2660,0	2411,3	14949,1	5568	6200
Київська	28,1	1762,2	1651,5	18427,4	3918	11158
Черкаська	20,9	1202,7	1451,0	16284,2	13421	11223
Області, близькі по ВРП						
Львівська	21,8	2503,7	1260,8	10189,9	4034	8082
Одеська	33,3	2369,2	2591,6	11943,2	5015	4608

Показники ефективності використання сільськогосподарських земель у Полтавському регіоні є вищими, ніж у середньому в Україні. Так, валова продукція сільського господарства на 1 га сільгоспугідь на 26% перевищує загальноукраїнський показник, а виробництво валової продукції на 1 особу – майже в 2 рази більше, ніж в середньому по Україні.

За 2014-2018 роки частка продукції сільського господарства Полтавщини в загальнодержавних обсягах зростає з 6,2% до 6,6%, в тому числі рослинництва – з 6,6% до 7,1%. Частка тваринництва дещо скоротилась – з 5,2% до 5,1%.

Рослинництво

Земельно-ресурсний потенціал області – це переважно родючі чорноземи, які є придатними для розвитку рослинництва. Як результат в області досить розгалужена структура посівних площ, яка забезпечує продовольчу безпеку регіону та дає змогу реалізовувати продукцію за його межі.

Аграрії Полтавщини займають лідируючі позиції в державі по виробництву сільськогосподарських культур. У 2018 році аграріями вирощено 9% від загальнодержавного обсягу зернових культур (у 2020 році – також 9%, у 2021 році – 7%, у 2022 році – 9%).

У 2022 році по всіх категоріях господарств в області підлягало до збору 1,7 млн га сільськогосподарських культур, в тому числі зернових та зернобобових культур – 0,9 млн га; технічних культур – 616,2 тис. га.

Найбільші площі займали кукурудза на зерно – 565,7 тис. га; соняшник – 434,3 тис. га; озимі зернові – 273,4 тис. га.

Позиції області серед інших регіонів України:

2 місце по площі посіву та обсягам збирання сої;

2 місце по обсягам збирання соняшника;

3 місце по площі посіву соняшника.

В 2022 році аграрії Полтавщини серед регіонів України отримали найбільшу урожайність гречки – 19,1 ц/га. Валовий збір сільськогосподарської продукції, зокрема зернових та зернобобових у 2022 році склав 6945,2 тис. тонн, що на 3,8% менше порівняно з 2021 роком (7220,6 тис. тонн). При цьому посівні площі майже не змінилися – у 2022 році було засіяно 1731 тис. га, тоді як у 2021 році – 1741 тис. га. Зменшення валового збору пов'язане зі зменшенням посівних площ кукурудзи та складними осінньо-польовими умовами збору врожаю.

Таблиця 39.

Валове виробництво зернових та зернобобових по області

(тис. тонн)

Регіон	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік	2021 рік	2022 рік
Україна	63859	60125,8	66088,0	61916,7	70056,5	75143,2	64933,4	86010,4	53863,7
Полтавська	4821,5	5363,2	5783,1	4241,4	6341,8	6118,8	5050,3	5979,6	5096,5
Суміжні області									
Дніпропетровська	3317,8	3866,2	3480,8	3578,4	3487,5	4285,4	3539,5	4948,7	3271,3
Київська	3361,6	2820,0	3327,5	2646,9	4081,5	4215,7	2987,2	4567,3	2978,3
Кіровоградська	3469,1	3313,9	3725,8	2858,0	3763,2	4346,6	2689,1	4981,1	3886,7
Сумська	3940,6	3734,5	3816,2	3686,2	4470,1	4432,6	4819,7	4260,7	3472,1
Харківська	4466,3	4209,7	4316,7	3859,2	3829,2	4416,1	4852,6	4936,9	2444,9
Черкаська	3699,7	3745,5	4091,7	2926,5	4644,0	4559,8	2692,3	5150,3	3659,1
Чернігівська	3692,9	3514,2	3739,9	4079,0	4909,4	5009,2	5389,3	5977,1	3956,4
Області, близькі по ВРП									
Одеська	3677,2	3489,0	4403,3	4264,9	4319,9	3747,9	1955,0	5105,3	3062,1
Львівська	1421,9	1366,3	1428,8	1417,0	1440,0	1643,7	1607,4	1827,9	1904,5

У 2018 році в області зібрано сої 409,6 тис. тонн – 2 місце серед регіонів України та цукрових буряків 1,5 млн тонн – 3 місце.

Таблиця 40.

Динаміка виробництва основних видів продукції рослинництва
Полтавської області за 2014 – 2022 роки

(тис. тонн)

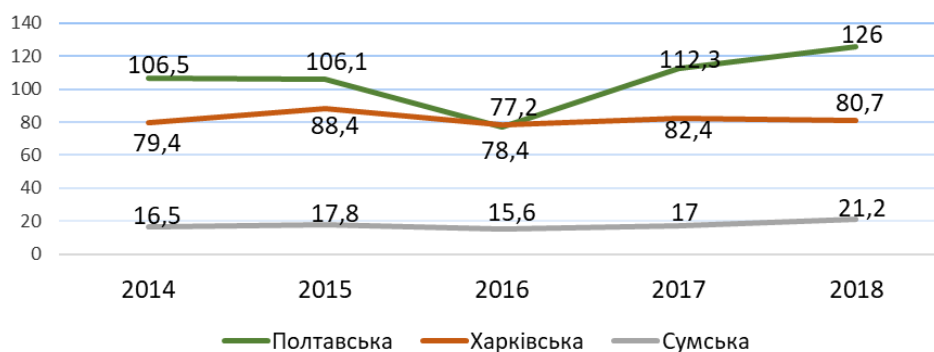
Валовий збір	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік	2021 рік	2022 рік
Зернові та зернобобові культури	4821,5	5363,2	5783,1	4241,4	6341,8	6118,8	5050,3	5979,6	5096,5
Цукрові буряки	1740,0	1395,8	2089,6	1445,7	1473,1	1107,0	1049,1	1043,4	1072,3
Соняшник	710,8	848,4	824,4	730,9	943,9	979,3	974,1	996,2	1243,0
Соя	325,4	475,0	496,9	315,7	409,6	-	-	-	-
Картопля	1179,5	1137,9	1065,4	996,6	1096,0	996,3	1003,9	1081,7	1262,0
Овочі	521,7	517,3	522,2	402,4	524,4	545,6	563,1	567,5	557,1
Плоди та ягоди	106,5	106,1	77,2	112,3	126,0	120,9	123,6	122,2	123,8

В області напрацьовано унікальний багаторічний досвід ведення органічного землеробства. Зокрема, на базі ПП „Агроекологія” Шишацького району створено Центр органічного землеробства „ПОЛТАВА-ОРГАНІК”. Загалом 28 суб’єктів господарювання здійснюють діяльність з виробництва органічної продукції (сировини).

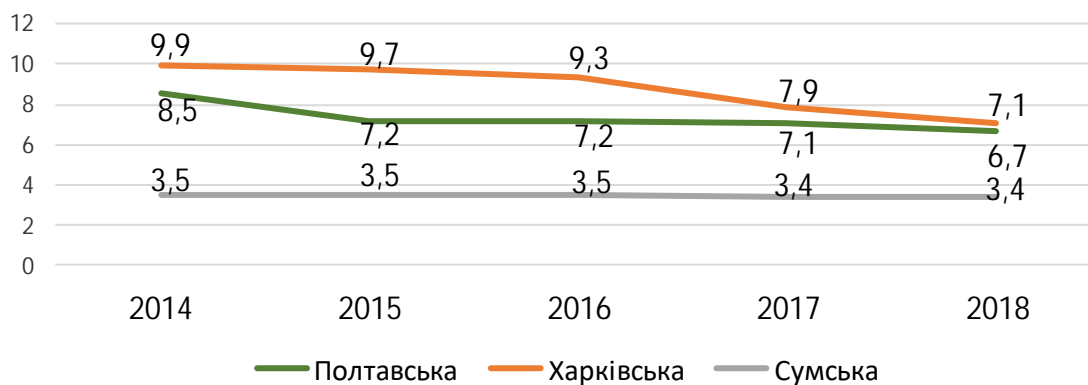
Природно-економічний потенціал Полтавщини сприяє формуванню високих урожаїв плодівих культур. Полтавська область має можливості для повного забезпечення власних потреб в плодово-ягідній продукції та її експорту до інших країн.

Якщо порівняти обсяги виробництва (валовий збір) плодово-ягідної продукції за 2014 – 2018 роки з сусідніми областями, наприклад, з Харківською та Сумською, то Полтавська область має значно вищий обсяг збору – в 1,6 та в 5,9 разів відповідно, при цьому, площа насаджень плодівих та ягідних культур в Харківській області на 16,4% більша ніж на Полтавщині.

Обсяг виробництва (валовий збір) культур плодових та ягідних, тис. т

Площа насаджень культур плодових та ягідних, тис. га

Слід зауважити, що з 2014 року спостерігається поступове зменшення площ насаджень культур плодових та ягідних. Площі вибуття насаджень з господарського обігу набагато переважають площі їх щорічного закладання. Дане скорочення відбувається поступово, по мірі зносу багаторічних насаджень і досить негативно впливає на виробництво плодів і ягід як в Полтавській області, так і в Україні в цілому.

Садівництво та ягідництво, як підгалузь рослинництва, значною мірою збільшує кількість робочих місць та сприяє ефективному використанню земельних ресурсів, крім того є важливою частиною розвитку сільських територій. Оскільки, зайнятість населення для виконання робіт на одному гектарі землі під садівництво у 10 – 15 разів вища, ніж під технічними та зерновими культурами. Крім цього, люди в садівництві зайняті не тільки у весняно-осінній період, а й у зимовий, коли є роботи з обрізки саду та інші види робіт.

Тваринництво

Протягом останніх років Полтавщина утримує впевнені позиції щодо поголів'я тварин. У 2018 році область мала одне із найбільших серед регіонів

України поголів'я: 231,3 тис. голів великої рогатої худоби (ВРХ) – 2 місце в загальнодержавних показниках, в тому числі 121,0 тис. голів корів – 3 місце, 322,2 тис. голів свиней – 4 місце. Станом на 01 січня 2022 року поголів'я великої рогатої худоби в області склало 187,3 тис. голів (2 місце серед інших областей), в тому числі корів – 102,3 тис. голів (3 місце), свиней – 318,8 тис. голів (6 місце).

Таблиця 41.

Поголів'я тварин по Полтавській області в розрізі господарств

(тис. голів)

Роки	В усіх категоріях господарств		С/г підприємства		Населення	
	ВРХ	в т.ч. корів	ВРХ	в т.ч. корів	ВРХ	в т.ч. корів
2014	256,7	129,2	163,5	69,4	93,2	59,8
2015	256,0	131,6	161,8	68,7	94,2	62,9
2016	243,9	127,0	154,2	64,3	89,7	62,7
2017	234,3	121,7	147,3	60,8	87,0	60,9
2018	231,3	121,0	142,8	61,0	88,5	60,0
2019	209,8	114,9	123,9	55,6	85,9	59,3
2020	191,9	107,5	120,9	54,5	71,0	53,0
2021	187,3	102,3	121,1	54,1	66,2	48,2
2022	182,0	98,1	124,5	54,1	57,5	44,0

Таблиця 42.

Поголів'я тварин по регіонах держави

(тис. голів)

Область	2014		2015		2016		2017		2018		2021	
	ВРХ	в т.ч. корів	ВРХ	в т.ч. корів	ВРХ	в т.ч. корів	ВРХ	в т.ч. корів	ВРХ	в т.ч. корів	ВРХ	в т.ч. корів
Україна	3884,0	2262,7	3750,3	2166,6	3682,3	2108,9	3530,8	2017,8	3332,9	1919,4	2662,8	1555,3
Полтавська	256,7	129,2	256,0	131,6	243,9	127,0	234,3	121,7	231,3	121,0	187,3	102,3
Суміжні області												
Дніпропетровська	131,2	75,9	130,3	73,1	127,2	71,6	125,6	71,8	122,1	68,2	87,6	52,2
Київська	135,8	73,2	134,3	68,6	127,5	64,9	121,9	62,5	117,1	60,1	103,6	51,3
Кіровоградська	108,3	59,1	103,6	56,6	100,5	55,4	96,3	53,1	89,7	50,2	70,1	42,7
Сумська	148,3	84,8	146,9	83,2	148,9	82,6	149,7	80,5	146,3	75,9	105,1	56,7
Харківська	192,1	92,7	195,8	91,8	194,2	91,1	185,7	88,3	180,8	87,7	134,2	65,1
Черкаська	192,5	91,2	186,4	88,4	176,4	83,1	163,9	104,6	161,0	73,7	130,0	61,6
Чернігівська	208,9	120,1	205,2	117,6	196,5	113,3	183,9	104,6	173,6	98,9	137,5	78,2
Області, близькі по ВРП												
Львівська	210,3	136,7	203,4	129,7	195,3	121,3	184,0	112,6	170,9	103,6	126,7	75,9
Одеська	191,7	104,5	179,4	100,0	169,5	96,0	165,5	94,4	154,9	93,3	136,9	84,0

У 2022 році частка області у виробництві основних продуктів тваринництва в Україні становила: м'яса – 3,1% (у 2018 році – 3,0%, у 2014 році – 3,4%); молока – 8,5% (у 2018 році – 7,6%, у 2014 році – 7,3%); яєць – 6,1% (у 2018 році – 5,0%, у 2014 році – 3,2%).

Також, Полтавщина займає 1 місце серед регіонів України по виробництву молока в сільськогосподарських підприємствах, а це понад 14% валового надою в державі.

Протягом останніх років Полтавська область входить в першу п'ятірку лідерів серед регіонів України по середньорічному надою молока на одну корову. Середня молочна продуктивність корів зросла на 7% (дані за 2018 рік).

У сучасних економічних умовах фермерські та особисті селянські господарства набули важливого соціально-економічного значення. В області налічується 189,9 тис. особистих селянських господарств, які займаються обробіткою 286,5 тис. га землі. Частка їх у виробництві валової продукції сільського господарства становить 37,3%. Загалом в області обраховується 2292 фермерських господарства, серед яких 1903 (83%) здійснювали сільськогосподарську діяльність. Саме розвиток фермерських господарств, сільськогосподарських виробничих кооперативів дає змогу підвищити конкурентоспроможність сільськогосподарської продукції, а також концентрувати увагу на вирішенні нагальних проблемних питань.

Полтавська область стала першим регіоном в Україні, де почали застосовувати аграрні розписки. З початку дії проєкту (з 2015 року) в області видано видано 416 аграрних розписок (станом на 01.09.2023) на загальну суму 3,7 млрд грн.

Важливим є те, що аграрними розписками активно користуються малі сільгоспвиробники.

Проміжні висновки:

- область належить до групи регіонів із високим рівнем розвитку сільськогосподарського виробництва – частка сільського господарства у валовій доданій вартості області за підсумками 2021 року становить 15,7%, проте динаміка останніх років свідчить про її повільне зниження (2015 рік – 21,7%, 2016 рік – 19,6%);
- область має потужний багатопрофільний агропромисловий комплекс, який активно адаптується до нових ринкових умов господарювання;
- значний аграрний потенціал області при нижчій порівняно з середньою в державі густотою населення зумовлює високий рівень виробництва сільськогосподарської продукції на душу населення. Структура сільськогосподарського виробництва області є оптимальною та забезпечує внутрішню потребу населення в основних продуктах харчування.

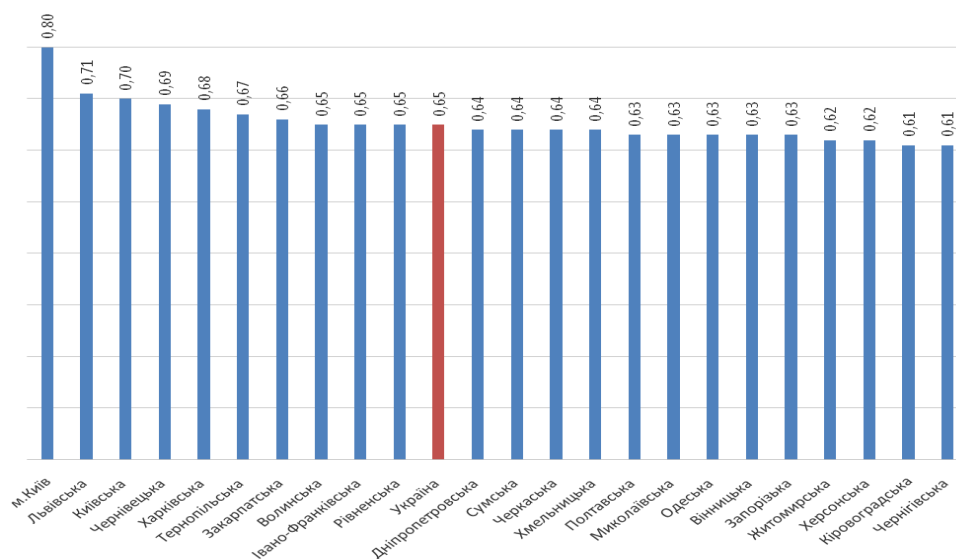
Соціальна інфраструктура

Індекс регіонального людського розвитку (останні дані за 2017 рік)

Розрахунок індексу регіонального людського розвитку (далі – ІРЛР) здійснюється в рамках оцінки соціально-економічного розвитку регіонів за трьома напрямками: довге та здорове життя, добробут і гідна праця, освіта.

Полтавська область — це регіон із середнім загальним ІРЛР, який у 2017 році посів 15 місце в загальноукраїнському рейтингу регіонів за рівнем людського розвитку ($I_r = 0,63$) (без урахування тимчасово окупованої території АР Крим, а також Донецької та Луганської областей).

Діаграма індексу регіонального людського розвитку, 2017 рік

Аналіз основних тенденцій зміни значень показників, що застосовуються для розрахунку індексу регіонального людського розвитку за напрямками дослідження свідчить, що існують спільні риси регіонів з низьким загальним ІРЛР (Полтавська, Миколаївська, Одеська, Вінницька та Запорізька області).

Напрямок „Довге та здорове життя”

В області відбувається погіршення демографічної ситуації. У 2017 році загальний коефіцієнт скорочення чисельності населення на 1000 осіб наявного населення склав „-” 9,2 проміле (у 2013 році – скорочення „-” 6,5 проміле) при середньоукраїнському показнику – „-” 3,5 проміле. У 2017 році зменшення чисельності населення області відбулося за рахунок природного та міграційного скорочення населення. Зменшення кількості жителів було зареєстровано в усіх містах обласного значення та районах області загалом на 12999 осіб.

Позитивним є збільшення середньої очікуваної тривалості життя при народженні (з 2013 року показник зріс з 71,10 до 72,07 років), що вище середнього показника по Україні (71,98 років).

Коефіцієнт смертності від навмисного самоушкодження на 100 тис. осіб наявного населення в області у період 2013 – 2017 років мав тенденцію до зниження з 26,5% на 100 тис. осіб наявного населення до 19,9% (з короткочасним підйомом у 2015 році до 27,4%).

Таблиця 43.

Динаміка основних показників ІРЛР за напрямком
„Довге та здорове життя” за 2013 – 2017 роки

Назва регіону	роки				
	2013	2014	2015	2016	2017
Середня очікувана тривалість життя при народженні, років					
Україна	71,37	71,37	71,38	71,68	71,98
Полтавська	71,10	70,89	71,22	71,33	72,07
Миколаївська	70,08	69,96	70,32	70,67	71,33
Одеська	70,37	70,33	70,36	70,83	71,09
Вінницька	71,93	71,93	72,01	72,47	72,70
Запорізька	71,63	71,20	71,07	71,26	71,49
Загальний коефіцієнт приросту (скорочення) чисельності населення, на 1000 осіб наявного населення, проміле					
Україна	-2,8	-3,4	-3,4	-4,0	-3,5
Полтавська	-6,5	-6,4	-7,0	-8,5	-9,2
Миколаївська	-4,4	-3,4	-5,3	-7,0	-7,7
Одеська	0,5	0,0	-2,5	-1,6	-1,4
Вінницька	-5,4	-4,7	-5,3	-7,4	-9,2
Запорізька	-5,3	-5,6	-7,0	-8,1	-9,4
Коефіцієнт смертності від навмисного самоушкодження, на 100 тис. осіб наявного населення, просантиміле					
Україна	20,6	18,4	18,8	17,4	16,5
Полтавська	26,5	26,1	27,4	20,7	19,9
Миколаївська	26,6	25,6	24,3	25,1	23,8
Одеська	24,4	24,3	22,6	20,6	20,2
Вінницька	26,5	23,7	24,1	21,6	22,1
Запорізька	28,8	25,7	26,0	24,4	21,2

Напрямок „Добробут та гідні умови праці”

Протягом 2013 – 2016 років спостерігалась тенденція до зростання показника відношення середньомісячної заробітної плати до розміру законодавчо встановленої мінімальної заробітної плати з 2,59 до 3,21 раз. У 2017 році даний показник склав 2,05 раз, на що мало вплив суттєве зростання розміру мінімальної заробітної плати (з 1218 грн до 3200 грн). При цьому, даний показник залишився меншим ніж загальноукраїнський (2,22 раза) і більшим ніж у Вінницькій області (1,91 раза).

У 2018 році рівень мінімальної заробітної плати склав 3723 грн, що на 16,3% більше порівняно з 2017 роком. Середньомісячна заробітна плата за січень – червень 2018 року (7798 грн) порівняно з показником за відповідний

період 2017 року зросла на 27,4% та перевищує рівень мінімальної заробітної плати у 2,09 рази.

Забезпечено позитивну динаміку у зміні обсягу видатків місцевих бюджетів (з урахуванням міжбюджетних трансфертів) на одну особу: у 2017 році видатки склали 11521,8 грн (143,9% до 2013 року) та є більшими ніж у середньому в Україні (9305,8 грн). Планові показники загального фонду виконані щодо всіх місцевих бюджетів області.

Рівень працевлаштування зареєстрованих безробітних протягом 2013 – 2017 років мав найбільше значення у 2013 році – 34,6% та протягом 2014 – 2015 років знизився до 29,5%, однак з 2016 року він поступово зростає і за підсумком 2017 року його значення складає 33,7%. Тенденції зміни показника рівня працевлаштування зареєстрованих безробітних по Полтавській області в цілому співпадають з загальною динамікою по Україні. На динаміку зміни рівня працевлаштування зареєстрованих безробітних безумовно вплинули стан та тенденції розвитку вітчизняного та регіонального ринків праці, які залежать від соціально-економічного розвитку України.

Таблиця 44.

Динаміка основних показників ІРЛР за напрямком
„Добробут та гідні умови праці” за 2013 – 2017 роки

Назва регіону	роки				
	2013	2014	2015	2016	2017
Відношення середньої заробітної плати до мінімальної, разів					
Україна	2,85	2,86	3,30	3,60	2,22
Полтавська	2,59	2,61	2,98	3,21	2,05
Миколаївська	2,68	2,75	3,13	3,40	2,10
Одеська	2,56	2,57	3,07	3,34	2,04
Вінницька	2,30	2,31	2,67	2,91	1,91
Запорізька	2,73	2,82	3,30	3,53	2,14
Обсяг видатків місцевих бюджетів (з урахуванням міжбюджетних трансфертів) на одну особу, гривень					
Україна	3940,5	4333,6	5483,9	6650,8	9305,8
Полтавська	5053,9	5326,0	6612,4	8160,9	11521,8
Миколаївська	6284,7	6605,9	8175,4	10083,3	14213,4
Одеська	3083,9	3227,9	3977,4	4892,1	6856,1
Вінницька	4552,1	4790,5	5932,5	7318,2	10326,5
Запорізька	4132,4	4349,9	5398,5	6661,8	9404,3
Рівень працевлаштування зареєстрованих безробітних					
Україна	37,1	35,3	33,2	34,9	37,9
Полтавська	34,6	32,6	29,5	30,1	33,7
Миколаївська	34,9	34,1	30,8	28,8	29,4
Одеська	45,1	42,1	38,1	38,7	40,5
Вінницька	40,7	41,5	38,5	37,7	38,5
Запорізька	40,2	35,8	33,2	33,3	35,7

Напрямок „Освіта”

Чистий показник охоплення дошкільними навчальними закладами дітей віком три – п’ять років у 2017 році склав 89,1% до загальної кількості дітей такого віку і є нижчим за рівень показника у 2013 році – 91,0%, але є більшим ніж у Миколаївській, Одеській, Вінницькій та Запорізькій областях та в цілому по Україні (75,4%). Зменшилась кількість дошкільнят з розрахунку на 100 місць з 122 (у 2016 році) до 121 (у 2017 році) та знизилась кількість дітей, які потребували влаштування в заклади дошкільної освіти з 1812 (у 2016 році) до 1224 осіб (у 2017 році).

Кількість випускників вищих навчальних закладів I-IV рівня акредитації у 2017 році склала 1,3% до загальної кількості населення у віці 25-70 років, що більше рівня 2016 року, але менше рівня 2013 року (1,6%) та середньоукраїнського (1,5%).

Загальна кількість випускників закладів вищої освіти I-IV рівнів акредитації у 2016 році складала 15659 осіб. З них 11014 – це випускники закладів вищої освіти III-IV рівнів акредитації та 3906 – випускники закладів вищої освіти I-II рівнів акредитації. Кількість випускників закладів освіти III-IV рівнів акредитації у 2017 році становила 10796 осіб, а I-II рівнів акредитації – 4863 особи. Зменшення контингенту випускників пояснюється зменшенням набору випускників шкіл у попередні роки.

Таблиця 45.

Динаміка основних показників ІРЛР за напрямком „Освіта” за 2013 – 2017 роки

Назва регіону	роки				
	2013	2014	2015	2016	2017
Чистий показник охоплення дошкільними навчальними закладами дітей віком 3 – 5 років, % до загальної кількості дітей такого віку					
Україна	80,0	74,5	74,0	74,5	75,4
Полтавська	91,0	95,1	90,3	89,1	89,1
Миколаївська	88,4	89,2	87,1	86,2	86,5
Одеська	69,4	70,1	69,4	69,7	70,4
Вінницька	83,9	85,9	85,7	86,7	87,4
Запорізька	84,0	84,9	84,3	84,8	86,2
Кількість випускників вищих навчальних закладів I—IV рівня акредитації, % до загальної кількості населення у віці 25-70 років					
Україна	2,1	1,8	1,7	1,4	1,5
Полтавська	1,6	1,6	1,5	1,2	1,3
Миколаївська	1,5	1,2	1,2	1,1	1,1
Одеська	2,2	2,1	2,0	1,8	2,1
Вінницька	1,1	1,1	1,1	0,9	1,0
Запорізька	2,1	2,0	1,7	1,5	1,7

Охорона здоров’я

В Полтавській області продовжується реформування медичної галузі відповідно до Концепції побудови нової національної системи охорони

здоров'я України, в основу якої покладена Європейська політика „Здоров'я – 2020” та імплементації програми Президента України „Медична реформа для сільської місцевості”.

Пріоритетом реформи було визначено подальший розвиток саме первинної ланки – юридичне та організаційно-структурне розмежування первинної медико-санітарної допомоги і вторинної медичної допомоги, системне впровадження сімейної медицини, децентралізація надання первинної медико-санітарної допомоги шляхом створення юридично самостійних центрів первинної медико-санітарної допомоги та розширення мережі амбулаторій загальної практики, максимально наближених до населення.

Медична допомога населенню області надається в 64 лікарняних закладах, 48 амбулаторно-поліклінічних закладах, в т. ч. 36 юридично самостійних центрах первинної медико-санітарної допомоги (ЦПМСД), до яких, як структурні підрозділи, ввійшли 344 лікарські амбулаторії загальної практики – сімейної медицини (АЗПСМ) та 614 фельдшерсько-акушерських пунктів (ФАП). Станом на кінець 2021 року кількість лікарняних закладів становила 54 об'єкти, кількість лікарських амбулаторно-поліклінічних закладів – 416 об'єктів.

Станом на 2024 рік в області функціонує один госпіталь для ветеранів війни – Комунальне підприємство „Кременчуцький обласний клінічний шпиталь для ветеранів війни” Полтавської обласної ради на 220 ліжок до якого було приєднано Комунальне підприємство „Лубенський обласний госпіталь для ветеранів війни” Полтавської обласної ради. В закладі знаходяться 2 реабілітаційних відділення. Комунальне підприємство „Полтавський обласний клінічний госпіталь для ветеранів війни Полтавської обласної ради” було реорганізовано шляхом приєднання до Комунального підприємства „Полтавська обласна клінічна лікарня ім. М.В.Склясовського Полтавської обласної ради” як центр „Ветеран” на 110 ліжок. В рамках реалізації проєкту RECOVERY центр „Ветеран” Полтавської обласної клінічної лікарні ім. М.В.Склясовського обрано партнерським закладом для створення Регіонального реабілітаційного центру.

Загалом по області у 2023 році налічувалося 22 заклади, що надають пакет послуг НСЗУ „Реабілітаційна допомога дорослим і дітям у амбулаторних умовах”, що становить 5% від кількості закладів в країні (по Україні – 412 закладів).

В останні роки проводиться активна робота по упорядкуванню мережі лікувально-профілактичних закладів області, направлена на збільшення доступності медичної допомоги сільському населенню, розвиток стаціонарозамінних форм лікування, подальший розвиток сімейної медицини.

Таблиця 46.

Мережа закладів охорони здоров'я

Назва закладу	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік	2021 рік
Центри ПМСД, одиниць	34	34	34	35	36	36	36	39
Лікарські амбулаторії, одиниць	321	323	328	322	342	342	342	315
ФАП, одиниць	624	623	618	616	614	610	562	527

Зменшення кількості лікарняних закладів за останні роки відбулося в результаті реорганізації районних лікарень та дільничних лікарень у лікарські АЗПСМ, а зменшення кількості лікарських амбулаторно-поліклінічних закладів – за рахунок створення ЦПМСД, до складу яких ввійшли лікарські амбулаторії.

З 01.01.2013 року відповідно до Закону України „Про екстрену медичну допомогу” та з метою реалізації Національного проекту „Вчасна допомога” екстрена медична допомога здійснюється в межах єдиної системи її надання на всій території області.

Комплекс заходів, здійснених в області протягом останніх років у рамках обласної програми „Репродуктивне здоров'я до 2015 року” та Національного проекту „Нове життя – нова якість охорони материнства і дитинства” сприяв позитивним змінам у здоров'ї дітей і жінок. В останні роки рівень малюкової смертності в області є нижчим від показника по Україні і має тенденцію до зниження.

Таблиця 47.

Показник малюкової смертності (на 1000 народжених живими)
за 2012 – 2021 роки

Назва показника	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Малюкова смертність (на 1000 народжених живими)	5,9	5,5	7,5	5,9	5,9	4,1	5,0	6,3	6,3	4,5
Україна	8,4	8,0	7,8	7,9	7,4	7,6	-	-	-	-

Виконання заходів обласної програми протидії захворюванню на туберкульоз, її оптимізація та злагоджена робота ЛПЗ дали можливість контролювати основні показники, які характеризують епідеміологічну ситуацію

з цього захворювання в області. Динаміка свідчить про невпинне зменшення кількості випадків захворювання на всі активні форми туберкульозу.

За 2018 рік захворюваність на туберкульоз становила 74,3 проти 83,2 у 2017 році на 100 тис. населення (показник по Україні є вищим за показник по області). У 2021 році захворюваність на туберкульоз склала 26,8 на 100 тис. населення (по Україні – 35,5).

Кількість лікарняних ліжок для хворих на туберкульоз в закладах системи охорони здоров'я в області складає 200 ліжок.

У 2021 році середнє число використання ліжкового фонду (туберкульозні ліжка для дорослих та дітей), тобто днів зайнятості ліжка, становило 166,8 (область входить у п'ятірку регіонів з найнижчим показником), та є меншим ніж середнє значення по Україні (198,87).

Завдяки реалізації комплексу профілактичних, лікувально-діагностичних заходів щодо боротьби з ВІЛ-інфекцією та зі СНІДом в області з'явилися перші ознаки уповільнення епідемічного процесу за 2017 – 2018 роки.

Онкозахворюваність на 100 тис. населення за 2018 рік знизилась і становить 375,8 випадків проти 376,2 за 2017 рік. В той же час, порівняно з 2014 роком ріст онкозахворювань в області складає 3,4%. А вже у 2021 році онкозахворюваність порівняно з 2014 роком зменшилась на 10,6%. Проте якщо порівнювати з попереднім 2020 роком, то ріст захворюваності склав 5,5%.

Таблиця 48.

Динаміка захворюваності населення

Назва показника	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Онкозахворювання, на 100 тисяч населення	363,4	371,5	365,2	376,2	375,8	345,7	308,9	324,8
ВІЛ-інфекція, на 100 тисяч населення	29,1	31,2	28,3	26,4	29,1	26,1	17,8	16,4
СНІД, на 100 тисяч населення	13,9	17,8	14,7	14,1	10,1	6,0	2,8	3,6
Всі форми активного туберкульозу, на 100 тисяч населення	90,2	94,3	88,3	83,2	74,3	41,4	30,2	26,8

Станом на 01.01.2019 року в закладах охорони здоров'я області працювало 6292 лікарів і 12284 середніх медичних працівників. Укомплектованість лікарських посад фізичними особами по області становить 77%, а середнім медичним персоналом 90,0%.

На кінець 2021 року кількість лікарів усіх спеціальностей становила 5795 (без стоматологів) та кількість середнього медичного персоналу – 10523.

Число лікарів в сільській місцевості у 2021 році становило 1680 осіб, забезпеченість лікарями на 10 тисяч населення – 23,62, що є 7 місцем по Україні.

Укомплектованість закладів охорони здоров'я області фаховими кадрами знаходиться на рівні середнього показника по Україні. В деяких областях України укомплектованість фаховими кадрами є нижчою ніж в Полтавській області та країні.

Укомплектованість лікарських посад та посад середніх медпрацівників фізичними особами у розрізі регіонів України у 2021 році

Область	Укомплектованість лікарських посад фізичними особами, %	Укомплектованість посад середніх медпрацівників фізичними особами, %
Україна	81,7	91,0
Полтавська	81,6	90,0
Суміжні області		
Дніпропетровська	76,4	83,8
Київська	72,2	77,8
Кіровоградська	69,0	89,8
Сумська	77,1	95,4
Черкаська	74,9	89,5
Чернігівська	72,7	94,3

З метою удосконалення надання вторинної медичної допомоги населенню, згідно з сучасними тенденціями, створено Госпітальні округи – Південний, Західний, Північний та Східний, які відповідно до п'ятирічних планів розвитку мають продовжити роботу по визначенню профілю лікувально-профілактичних закладів, за якими буде в них надаватися медична допомога населенню.

Завдяки реалізації в області субпроєкту Світового банку „Запровадження інноваційної моделі системи надання послуг хворим на гіпертонію у Полтавській області” та проєкту Світового Банку „Поліпшення охорони здоров'я на службі у людей” центри ПМСД, ЛПЗ вторинного та третинного рівнів оснащуються сучасним обладнанням. У 2018 році закуплено 35 автомобілів для збору аналізів, 7 пересувних амбулаторій, а також медичного обладнання для ЦПМСД, районних, міських, обласних лікарень на суму понад 1,8 млн дол. США. В 2018 році загальна оснащеність амбулаторій збільшилась та склала 74,9%, забезпеченість транспортом становить 70,4%. Це дає можливість значно покращити раннє виявлення, діагностику та профілактику одних з найпоширеніших захворювань у населення – захворювань серця.

В 2019 році підписано 10 контрактів з фірмами на постачання медичного обладнання на суму 10,6 млн грн. Укладено договір на постачання спеціалізованих санітарних автомобілів класу „С”, зокрема, 15 автомобілів передньоприводних і 5 автомобілів повноприводних на суму 919,250 тис. євро.

В закладах охорони здоров'я, що надають первинну медико-санітарну допомогу, продовжується закупівля комп'ютерної техніки, проводиться підключення комп'ютерів АЗПСМ та ФАПів до мережі інтернет та електронних систем, зокрема до системи e-Health. Полтавська область є однією із перших в Україні, де успішно впроваджуються телемедичні технології на всіх рівнях надання медичної допомоги населенню.

Відповідно до Закону України „Про підвищення доступності та якості медичного обслуговування у сільській місцевості” і постанови Кабінету

Міністрів України від 06 грудня 2017 № 983 „Деякі питання надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення заходів, спрямованих на розвиток системи охорони здоров'я у сільській місцевості” та з метою покращення надання медичної допомоги населенню у сільській місцевості в області побудовано 29 нових амбулаторій з виконанням енергозберігаючих заходів та створення умов доступності для маломобільних груп населення.

Після проведеної в 2018 році реконструкції в нейрохірургічному відділенні обласної клінічної лікарні ім. М.В.Скліфосовського відкрито блок інтенсивної терапії.

Реконструйовано Полтавський обласний клінічний медичний кардіологічний диспансер, на базі якого відкрито надсучасний обласний кардіологічний центр. Поруч з кардіоцентром в Комунальній установі „Полтавський обласний центр екстреної медичної допомоги та медицини катастроф” збудовано підземний паркінг на 50 карет швидких.

У 2021 році вперше на Полтавщині на базі КП „Полтавський обласний клінічний медичний кардіоваскулярний центр Полтавської обласної ради” виконано 11 кардіохірургічних втручань на відкритому серці: протезування та пластика клапанів, аортокоронарні шунтування. Операції успішно виконані фахівцями кардіоцентру спільно зі спеціалістами ДУ „Національний інститут серцево-судинної хірургії ім. М.М.Амосова НАМН України”.

В 2022 році обласному кардіоцентрі лікарями вперше проведено оперативні втручання хворим з миготливою аритмією, що є в числі перших 5 закладів по державі. Найсучасніше обладнання для виконання таких операцій закупили за кошти обласного бюджету, на це виділили 5 млн грн. Область стала 10-ю, де зробили унікальну операцію при гіпертрофічній кардіоміопатії.

Відкрито навчально-практичний центр в обласній клінічній лікарні після проведеної реконструкції будівлі бухгалтерії.

Показник витрат на охорону здоров'я в розрахунку на одну особу населення в 2018 році становив 2273,8 грн, що більше ніж в два рази в порівнянні з 2013 роком.

Видатки загального фонду бюджету області за 2022 рік (без урахування міжбюджетних трансфертів) на охорону здоров'я склали 1800,2 млн грн, тобто в середньому з врахуванням ВПО – 1165,0 грн на 1 особу населення області. Навіть в умовах війни та значного напливу ВПО у вказаному періоді вдалося досягти росту даного показника порівняно з 2021 роком (видатки загального фонду бюджету області в сфері охорони здоров'я на 1 особу склали 1065,8 грн).

Освіта

Загальна середня та дошкільна освіта

У 2021/2022 навчальних роках закладів загальної середньої освіти в області налічувалося 534; кількість осіб, які навчалися – 138,6 тис. осіб.

Завдяки цілеспрямованим зусиллям щодо створення опорних шкіл, у 2019 році повністю вирішене питання малокомплектних шкіл.

За результатами моніторингу процесу децентралізації влади та реформування місцевого самоврядування в галузі освіти за кількістю опорних закладів освіти Полтавська область посідає 4 місце в Україні.

Таблиця 50.

Динаміка закладів загальної середньої освіти за 2014 – 2021 роки

Період	Всього закладів загальної середньої освіти	з них малокомплектні
2014	707	224
2015	694	256
2016	675	238
2017	643	220
2018	619	210
2019	606	-
2020	584	-
2021	534	-

У 2019 році створено 52 опорні школи та 43 філії; ліквідовано (закрито) закладів загальної середньої освіти – 3, реорганізовано з пониженням ступеня – 2, реорганізовано у філії – 13, у 7 – призупинено освітній процес через зменшення кількості або відсутність учнів.

Опорні школи за типом засновника можна поділити на групи: освітні заклади, засновником яких є ради районних державних адміністрацій – 58%, освітні заклади, засновником яких є ради об'єднаних територіальних громад – 42%.

Дітей з віддалених населених пунктів до опорних шкіл підвозили 80 автобусів, в ОТГ – 34 шкільні автобуси.

Загальна кількість учнів, які організовано підвозяться до закладів загальної середньої освіти складала 15242 учня, із них в ОТГ – 5843 учнів.

У 2021/2022 році мережа закладів загальної середньої освіти області налічує 528 закладів (юридичних осіб) (станом на 01.01.2022 – 533), де здобувають освіту 140,3 тис. учнів (станом на 01.01.2022 – 137,8 тис.), з яких 5085 учнів з числа ВПО.

Сформована мережа опорних шкіл, яка налічує 96 закладів (юридичних осіб), у структурі яких 68 філій (станом на 01.01.2022 – 91 опорний заклад та 72 філії).

Освітній процес у школах змішаний. Працюють дистанційно – 150 шкіл, у звичному форматі (очно) – 111, змішано – 267.

У школах області у класах з інклюзивним навчанням здобувають освіту 1636 учнів з особливими освітніми потребами, в інклюзивних групах закладів дошкільної освіти – 318. Функціонують 29 інклюзивно-ресурсних центрів, засновниками яких є міські, сільські та селищні ради.

Забезпечено підвезення до місця навчання та додому понад 22 тис. учнів. Із цією метою використовуються 385 шкільних автобусів (станом на 01.01.2022 – 362 автобуси), з них – 25 спеціалізовані для маломобільних груп населення.

Додаткова потреба територіальних громад у шкільних автобусах становить 113 одиниць. У 2022 році було придбано 9 шкільних автобусів за рахунок залишків освітньої субвенції та коштів місцевих бюджетів.

У 2021 році в області функціонувало 620 закладів дошкільної освіти (у сільській місцевості – 423 заклади або 68%), у яких 39,7 тис. місць (у сільській місцевості – 13,5 тис. місць). Дітей в закладах освіти налічувалося 38,7 тис. осіб (у сільській місцевості – 9,5 тис. осіб). Охоплення дітей закладами, відсотків до кількості дітей відповідного віку становило 73,5% (у сільській місцевості – 42,7%). Кількість дітей у закладах у розрахунку на 100 місць становила 97 (у сільській місцевості – 71).

Таблиця 51.

Динаміки закладів дошкільної освіти Полтавської області
у 2014 – 2021 роках

Період	Всього закладів комунальної, державної та приватної форм власності	Всього місць у закладах комунальної, державної та приватної форм власності, тис.	Кількість дітей у закладах комунальної, державної та приватної форм власності, тис.
2014	614	37,7	50,4
2015	620	37,7	47,8
2016	628	38,5	47,0
2017	635	38,8	48,8
2018 (стат.дані)	632	39,3	46,3
2019 (стат.дані)	630	39,6	44,7
2020 (стат.дані)	634	39,6	41,0
2021 (стат.дані)	620	39,7	38,7

Протягом останніх років охоплення освітою дітей віком від 3 до 6 (7) років стало і складає 92,0%, причому у місті цей показник становить 100%.

Відсоток охоплення дітей закладами дошкільної освіти різних типів та форм власності становить:

у 2021 році:

- діти віком 3-4 роки – 99,7%,
- віком 5 років – 78,1%
- віком 3-5 років – 91,8%,
- віком 6 років – 7,7%.

Відсоток дітей, охоплених різними формами дошкільної освіти:

- діти від 3 до 5 років – 98,6%,
- старшого дошкільного віку від 5 до 6 (7) років – 99,9%.

На виконання Плану дій на 2017 – 2019 роки для поетапного створення додаткових місць у закладах освіти для дітей дошкільного віку розроблено відповідний регіональний план, згідно з яким починаючи з 2017 року розширюється мережа закладів:

- у 2017 році створено 431 додаткове місце;
- у 2018 році – 378 місць,

- у 2019 – 561 додаткове місце.

Зокрема, у 2019 році відкрито заклад дошкільної освіти „Ромашка” в селі Байрак Великобагачанської ОТГ (12 місць), дошкільний підрозділ у складі Устимівської ЗОШ I-III ступеню Семенівського району для дітей 4 – 6 років (25 місць) та відновлено роботу Ялицівського закладу дошкільної освіти „Світлячок” Пирятинського району (25 місць).

Завдяки проведеним заходам зменшилась потреба в місцях для дітей в закладах дошкільної освіти. Якщо у 2017 році на 100 місць було 122 дітей, в 2018 році – 121 дитина, в 2019 році – 118 дітей, у 2020 році – 104 дитини, то у 2021 році – 93 дитини.

На сьогодні, в умовах дії воєнного стану, головною умовою для очного чи змішаного навчання є наявність облаштованих укриттів в навчальних закладах.

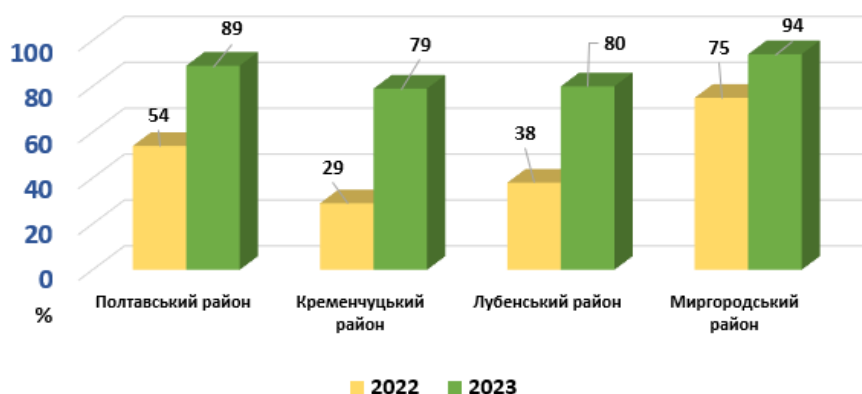
Загалом у 1315 закладах освіти області облаштовано 1078 укриттів. Відповідно необлаштовані – 237 укриттів (найбільше поки необлаштовано укриттів в закладах дошкільної освіти – 147 або 25%).

Таблиця 52.

Облаштування укриттів у закладах освіти області (2022 – 2023 роки)

Заклади освіти	Кіл-ть закладів	Кіл-ть облаштов. укриттів	Кіл-ть необлаштов. укриттів
Заклади загальної середньої освіти (з урахуванням 65 філій)	577	500	77
Заклади дошкільної освіти	592	445	147
Заклади професійної (професійно-технічної) освіти	33	33	0
Заклади вищої та фахової передвищої освіти	32	32	0
Заклади позашкільної освіти	52	41	11
Інклюзивно-ресурсні центри	29	27	2
Всього	1315	1078	237

Динаміка збільшення кількості облаштованих укриттів в ЗЗСО за 2022/2023 н.р.

У 2022 році на облаштування укриттів виділено 304,5 млн грн, у т. ч.: 25,3 млн грн – кошти обласного бюджету, 219,1 млн грн – місцевих бюджетів, 60,1 млн грн – інші джерела.

За 8 місяців 2023 року на облаштування укриттів в області спрямовано 220,5 млн грн.

Таблиця 53.

Спрямування коштів на облаштування укриттів

Рік	Державний бюджет, млн грн.	Обласний бюджет, млн грн.	Місцеві бюджети, млн грн.	Інші джерела (спонсорські кошти), млн грн.	Усього, млн грн.
2022	-	25,300	219,100	60,100	304,500
2023 (на 01.09.2023)	54,997	32,027	110,625	22,871	220,520
Усього:	54,997	57,327	329,725	82,971	525,020

У 2023 році за рахунок субвенції з державного бюджету в 9 закладах загальної середньої освіти проводиться облаштування ПРУ на загальну суму 62,7 млн грн (55,0 млн грн – субвенція, 7,7 млн грн – співфінансування громад).

В рамках обласної програми „Розвиток освітнього простору Полтавщини” на 2021-2025 роки передбачено 98,0 млн грн для реалізації 65 проєктів з облаштування укриттів на умовах співфінансування з місцевих бюджетів обсягом 50%.

На зараз облаштовані укриття у 155 ЗЗСО та 73 ЗДО на загальну суму 153,5 млн грн.

Укриття в 3 закладах освіти на загальну суму 18,9 млн грн (в 2 школах в Машівській та Опішнянській ТГ та в 1 садочку в Сенчанській ТГ).

Альтернативою для закладів освіти без можливості облаштування захисної споруди цивільного захисту є будівництво модульних укриттів.

Одну із перших захисних споруд такого зразка побудовано в Нехворощанській ТГ (с. Маячка) для дитячого садочка, розрахованого на 40 дітей. З місцевого бюджету громади на це спрямували понад 1,0 млн грн. Такі укриття побудовані в громаді ще для 3 дитсадків і школи для перебування загалом 150 дітей.

Ще 5 громад планують до кінця року побудувати укриття у 9 закладах на загальну вартість 37,1 млн грн (4 школах в Глобинській, Пирятинській, Сенчанській та Зіньківській ТГ та 5 садочках в Зіньківській, Мачухівській та Сенчанській ТГ).

Найкращий стан укриттів закладів загальної середньої освіти:

Полтавського району у Зіньківській, Кобеляцькій, Полтавській, Диканській, Терешківській територіальних громадах.

Миргородського району у Комишнянській, Сергіївській, Миргородській, Лохвицькій територіальних громадах.

Лубенського району у Хоролькій, Лубенській, Новооржицькій, Пирятинській територіальних громадах.

Кременчуцького району у Горішньоплавнівській, Омельницькій, Пришибській територіальних громадах.

Професійно-технічна освіта

Сьогодні Полтавщина в десятці лідерів України за кількістю осіб, які здобувають робітничу кваліфікацію. Кількість учнів, слухачів у розрахунку на 10 тис. населення по області становить 70 осіб, по Україні – 60. За підсумками 2022 року кількість учнів, слухачів у закладах професійної (професійно-технічної) освіти становила 9260 осіб, з яких 344 дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування та 273 особи з інвалідністю. Для дітей, які потребують спеціальних умов навчання, у 8 закладах професійної (професійно-технічної) освіти створено 21 спеціальну групу, де щорічно здобувають відповідну освіту близько 150 учнів.

Середній показник працевлаштування випускників закладів професійної (професійно-технічної) освіти по області (за останніми наявними даними) 2018 року у порівнянні з 2016 роком зріс з 76% до 82% та на 3,5% вищий ніж показник по Україні (78,5 %).

Освітню діяльність з підготовки кваліфікованих робітників здійснюють 38 державних закладів професійної (професійно-технічної) освіти.

Розподіл державних закладів професійної (професійно-технічної) освіти за профілем освіти

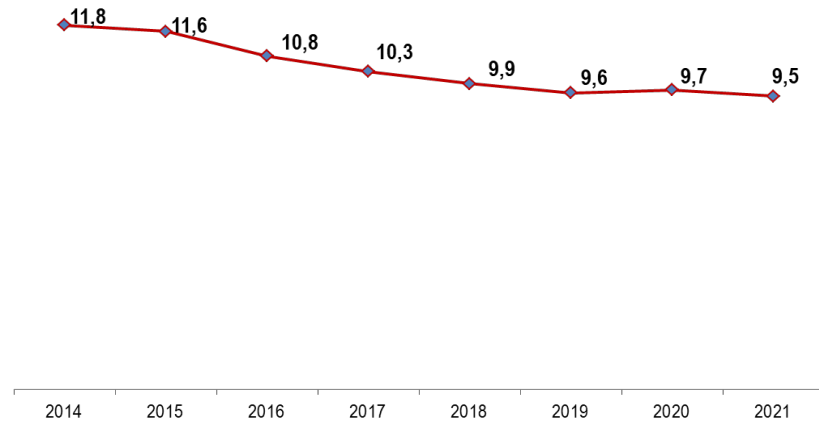
Близько 60% учнів одночасно з професією отримують повну загальну середню освіту, 75% юнаків і дівчат за період навчання здобувають дві та більше професій, що підвищує мобільність випускників на ринку праці.

У структурі професійної (професійно-технічної) освіти регіону 72% складають заклади II атестаційного рівня, які забезпечують формування відповідного рівня кваліфікації з робітничих професій середньої технологічної складності, та 28% закладів III атестаційного рівня, в яких ведеться підготовка з технологічно складних, наукоємних професій та спеціальностей.

За останні роки спостерігається тенденція до скорочення учнівського контингенту: на 19,5% – з 11,8 тис. осіб у 2014 році до 9,5 тис. осіб у 2021 році.

У 2022 році середній контингент здобувачів професійної освіти складав 9,3 тис. учнів та слухачів (станом на 01.01.2022 – 9,5 тис.). Із метою надання якісних освітніх послуг в області функціонує 13 інноваційних навчально-практичних центрів.

Кількість здобувачів професійної освіти за 2014 – 2021 роки, тис. учнів

При цьому, за рахунок модернізації мережі закладів професійної (професійно-технічної) освіти середній показник наповнюваності закладів має тенденцію до збільшення – на 9,9%: у 2014 році він склав 282 осіб, у 2015 році – 261 особа, у 2016 році – 291 особа, у 2017 році – 304 осіб, на початок 2018 року – 310 осіб.

Відбуваються зміни у мережі закладів професійної (професійно-технічної) освіти. Створено заклади нового типу: за рахунок об'єднання закладів професійної (професійно-технічної) освіти на базі 7 закладів функціонують 2 регіональні центри професійно-технічної освіти багатoproфільного спрямування та 1 вище професійне училище. Наразі мережа закладів професійної (професійно-технічної) освіти складає 11 професійних ліцеїв, 5 вищих професійних училищ, 4 центри професійно-технічної освіти, 13 професійно-технічних училищ, 5 навчальних центрів при установах виконання покарань.

За рахунок оптимізації підготовки за професіями відповідного спрямування та інтеграції робітничих кваліфікацій зменшено кількість робітничих професій, за якими здійснюється навчання у закладах професійної освіти з 138 професій у 2016 році до 121 – у 2018 році.

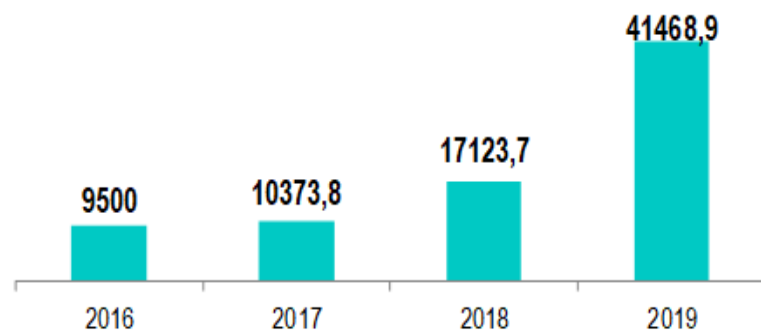
Мережа закладів професійної (професійно-технічної) освіти, одиниць

В області діяла програма „Опікуємося освітою” на 2017 – 2020 роки, в рамках якої проводилися ремонтно-будівельні роботи із застосуванням енергозберігаючих та енергоефективних технологій, виготовлення або коригування проєктно-кошторисної документації, покращення матеріально-технічної бази закладів професійно-технічної освіти.

Частка коштів, спрямованих на здійснення цих робіт щороку зростає – у 4,4 рази у 2019 році порівняно з 2016 роком.

Частка коштів, спрямованих на здійснення ремонтно-будівельних робіт за програмою „Опікуємося освітою” на 2016 – 2019 роки

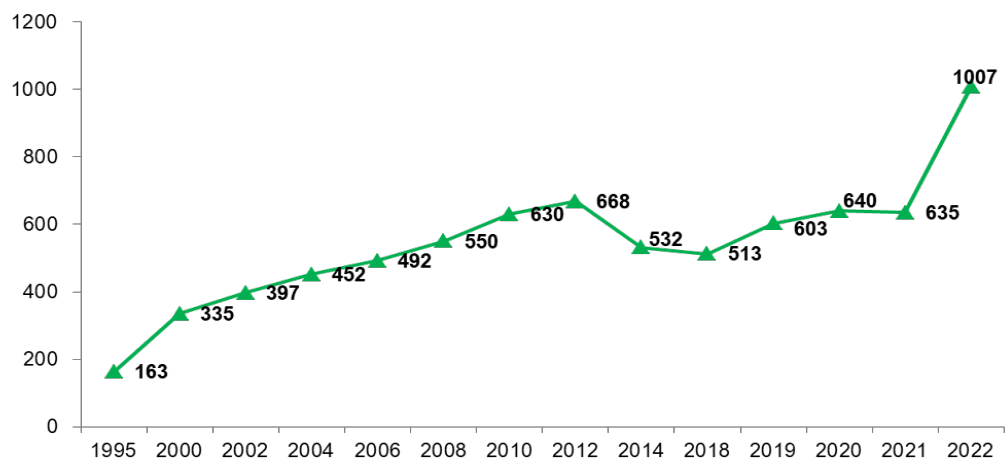
Протягом 2017-2019 років за рахунок коштів обласного бюджету збудовано спортивний комплекс, сучасний спортивний майданчик та проведено капітальний ремонт учнівського гуртожитку Решетилівського професійного аграрного ліцею імені І.Г.Боровенського. У всіх закладах професійної (професійно-технічної) освіти обласного підпорядкування встановлено систему відеонагляду та охоронно-тривожної сигналізації, комплекс системи очищення води на загальну суму 7,152 млн грн.

Вища освіта

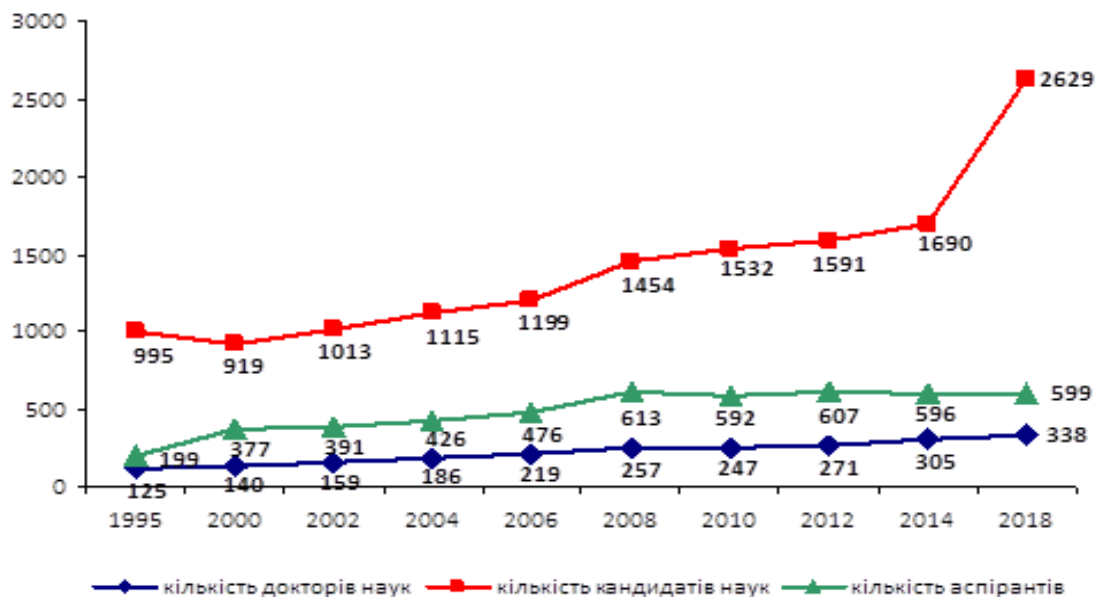
Заклади вищої освіти Полтавщини забезпечують фундаментальну наукову, професійну та практичну підготовку спеціалістів різних освітньо-кваліфікаційних рівнів для всіх соціальних сфер регіону.

Мережу закладів вищої освіти Полтавської області складають 12 коледжів, технікумів, училищ та 6 університетів, академій, інститутів (Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського; Національний університет „Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка”; Полтавський державний аграрний університет; Полтавський державний медичний університет; Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка; Полтавський університет економіки і торгівлі). Вищу освіту в області отримували 41,9 тис. студентів у 2022 році.

Кількість аспірантів, осіб

Кількість фахівців вищої кваліфікації, осіб

Позашкільна освіта

У 2022 році надання позашкільної освіти забезпечують 52 заклади (станом на 01.01.2022 – 57 закладів), із яких: 9 працюють очно; 7 – дистанційно; 36 – за змішаною формою. Охоплено позашкільною освітою 27664 дітнини (станом на 01.01.2022 – 31412 дітей), із них із числа переселенців – 1026.

Згідно із статистичними даними 2019 року в області працювало 87 закладів позашкільної освіти, в тому числі 3 приватних, де навчалось 45885 дітей (для порівняння – у 2018 році їх було 86 з кількістю дітей – 49412). Крім того, 41,9 тис. дітей навчалось у гуртках на громадських засадах (безоплатно), що становить 33% від загальної кількості дітей шкільного віку.

У січні 2018 року на базі Полтавського обласного центру науково-технічної творчості учнівської молоді також створено консультаційний центр з надання системної кваліфікованої допомоги об'єднаним територіальним громадам щодо питань організації та розвитку позашкільної освіти.

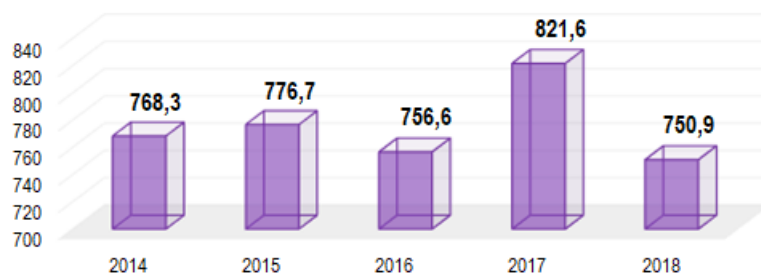
Протягом 2015 – 2018 років у Полтавській області створено 1 заклад позашкільної освіти – Центр туризму, краєзнавства, спорту та екскурсій учнівської молоді Решетилівської міської ради, реорганізовано 5 закладів, на базі яких утворено Будинок дитячої та юнацької творчості Котелевської районної ради та Центр дитячої та юнацької творчості Глобинської районної ради, а також ліквідовано 4 заклади.

Соціальний захист населення

Пріоритетним завданням соціальної політики на сучасному етапі є підвищення якості та рівня доступності соціальних послуг для вразливих верств населення.

Через Центр по нарахуванню та здійсненню соціальних виплат в області забезпечується виконання державних та обласних програм.

Охоплення соціальними гарантіями через Центр по нарахуванню та здійсненню соціальних виплат, тис. осіб

З метою наближення соціальних послуг до мешканців громад до програмного комплексу „Інтегрована інформаційна система „Соціальна громада” (станом на 01.01.2023) підключено 60 територіальних громад (100%).

Крім того, для організації виконання функцій у сфері соціального захисту населення 14 пілотним об'єднаним територіальним громадам області закуплено

та поставлено комп'ютерне обладнання для укомплектування робочих місць працівників, що надають мешканцям ОТГ адміністративні послуги соціального характеру.

В області розроблено унікальну „Комплексну програму соціального захисту і соціального забезпечення населення області на 2013-2020 роки”, яка сьогодні охоплює максимально усі категорії, які потребують допомоги та не дублює державних програм. За кількістю напрямків програма займає перше місце в державі.

На виконання програми у 2019 році передбачено 37,7 млн грн, а головними її напрямками є:

- соціальне супроводження кожного члена сім'ї загиблих учасників АТО/ООС, демобілізованих військовослужбовців – учасників та учасницям АТО/ООС. Усім сім'ям загиблих виплачено матеріальну допомогу по 25 тис. грн, на упорядкування території поховання по 10 тис. грн, військовослужбовцям, які отримали поранення до 15 тис. грн (обсяг фінансування на 2019 рік – 3,2 млн грн);

- виплата щомісячної допомоги сім'ям з дітьми загиблих (померлих) учасників АТО/ООС на кожну дитину віком до 18 років (у розмірі прожиткового мінімуму в розрахунку на одну особу). Станом на 01.10.2019 зазначену допомогу отримують 89 дітей загиблих (померлих) учасників АТО/ООС у розмірі 1936,0 грн щомісячно. У вересні 2019 року до програми внесено зміни, згідно з якими дітям загиблих (померлих) учасників АТО/ООС, які навчаються за денною формою навчання у закладах загальної середньої, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти, виплата щомісячної допомоги буде здійснюватись до закінчення такими дітьми закладів освіти, але не довше ніж до досягнення ними 23 років;

- санаторно-курортне оздоровлення демобілізованих військовослужбовців – учасників та учасниць АТО/ООС спільно з членами сімей – починаючи з 2015 року оздоровлено 4316 осіб, загальний обсяг фінансування склав 19 млн грн. У 2019 році на реалізацію вказаного напрямку виділено з місцевих бюджетів 1271,0 тис. грн; на 19.09.2019 оздоровлено 130 військовослужбовців та членів їх сімей на суму 780,2 тис. грн;

- виплата разової адресної допомоги – у 2019 році 319 членам сімей загиблих (померлих) воїнів-інтернаціоналістів, 1494 дружинам померлих учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, 19 дітям з інвалідністю внаслідок Чорнобильської катастрофи виплачено загалом 4540,6 тис. грн – по 2,5 тис. грн кожному;

- в області вперше в Україні з 2016 року запроваджено адресний механізм виплати компенсації за проїзд автомобільним транспортом на міжміських та міжобласних маршрутах пільговим категоріям громадян, в тому числі учасникам бойових дій з числа учасників АТО/ООС. На 2019 рік обсяг фінансування складає 4,5 млн грн, станом на 01.09.2019 проведено 6914 виплат на загальну суму 1860,8 тис. грн;

- безкоштовне забезпечення медикаментами за рецептами, в тому числі життєво необхідними медикаментами, громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи. У 2019 році передбачено 3024,7 тис. грн. Станом на 01.09.2019 вказаною пільгою скористалися 1713 осіб на загальну суму 1261,5 тис. грн;

- підтримка організаційної діяльності обласних та районних (міських) громадських організацій учасників АТО/ООС, ветеранів та осіб з інвалідністю. На 2019 рік передбачено 1034,4 тис. грн, станом на 01.09.2019 профінансовано 548,1 тис. грн.

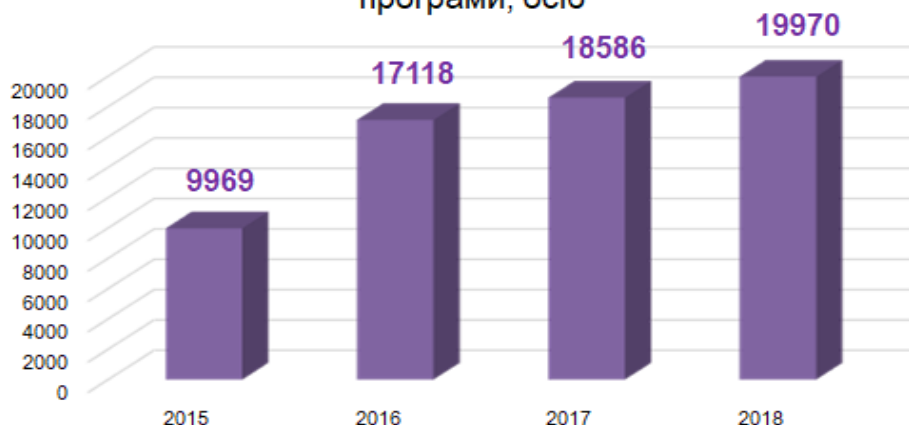
Таблиця 54.

Стан використання коштів на реалізацію напрямків обласної Комплексної програми соціального захисту та соціального забезпечення населення області на 2013 – 2020 роки

Напрямки Програми	Використано коштів, тис. грн.			
	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік
Всього на фінансування основних напрямків Програми:	17 648,4	16 851,5	21 007,4	26 811,1
Обласні соціальні пільги учасникам АТО/ООС				
Надання матеріальної допомоги	2 764,6	784,1	648,1	375,5
Організація відпочинку демобілізованих військовослужбовців та добровольців з числа учасників АТО/ООС спільно з членами сімей	5 481,2	5 522,9	2 144,9	1 392,3
Обласні соціальні пільги сім'ям загиблих (померлих) учасників АТО/ООС				
Надання матеріальної допомоги	4 437,9	2 127,5	4 725,5	4 191,8
Обласні соціальні пільги учасникам-добровольцям АТО				
Надання одноразової матеріальної допомоги (одноразово при встановленні статусу)	-	-	45,0	40,0
Виплата щомісячної соціальної стипендії студентам вищих навчальних закладів (добровольцям та їх дітям до 23 років), які навчаються за денною формою за державним замовленням	-	-	-	10,0
Обласні соціальні пільги громадянам, які постраждали внаслідок аварії на ЧАЕС				
Безкоштовне забезпечення медикаментами за рецептами, в т.ч. життєво необхідними, та зубопротезування	1 482,1	2 132,0	2 631,9	2 815,9
Надання разової адресної допомоги	531,7	1 197,0	2 862,5	4 438,3
Компенсація з обласного бюджету на надання пільг з проїзду автомобільним транспортом на міжміських і міжобласних маршрутах				
Виплата компенсації за проїзд автомобільним транспортом пільгових категорій громадян на міжміських і міжобласних маршрутах загального користування (протяжність перевищує 50 км)	-	956,5	1 864,1	4 052,2
Інші напрямки Програми				
Матеріальна допомога	1 654,2	2 621,2	3 979,7	4 350,0
Фінансова підтримка організаційної	570,0	765,1	896,5	893,6

діяльності обласних громадських організацій осіб з інвалідністю та ветеранів				
Оздоровлення вихованців Зіньківського та Новосанжарського дитячих будинків-інтернатів у дитячих закладах оздоровлення та відпочинку	162,0	162,0	178,4	246,4
Діяльність Обласної комунальної установи внутрішнього аудиту та фінансового контролю в галузі соціального захисту	564,7	583,2	902,6	1 378,8
Виплата грошової компенсації членам сімей загиблих військовослужбовців, смерть яких пов'язана з безпосередньою участю в АТО/ООС, які потребували поліпшення житлових умов та придбали житло за рахунок власних коштів (на умовах співфінансування з місцевих бюджетів 50% та 50% з обласного бюджету)	-	-	128,2	126,3
Придбання мікроавтобусів, обладнаних підйомниками, шляхом співфінансування, у розмірі 50% за рахунок коштів обласного бюджету при умові виділення коштів з місцевих бюджетів (не менше 50 % вартості)	-	-	-	2 500,0

Кількість отримувачів коштів обласної Комплексної програми, осіб

Реалізацію Комплексної програми соціального захисту населення Полтавської області продовжено на 2021-2025 роки, зокрема за 33 напрямками, якими охоплено 11 пільгових категорій громадян. Протягом 2022 року на забезпечення додатковими соціальними гарантіями населення області спрямовано 68,6 млн грн.

У зв'язку з введенням в Україні воєнного стану у 2022 році Програму доповнено комплексом заходів, спрямованих на соціальну підтримку сімей Захисників та Захисниць України, які включають надання допомоги за рахунок коштів обласного бюджету:

- членам сімей загиблих (померлих) Захисників та Захисниць України у розмірі 50 тис. грн на сім'ю (отримали 587 осіб на суму 20783,2 тис. грн);

- особам, які отримали поранення, контузії, каліцтва, одержані під час захисту незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України у розмірі до 20 тис. гривень (отримали 269 осіб на суму 2426,0 тис. грн);

- сім'ям загиблих (померлих) та постраждалим цивільним особам внаслідок бомбардувань, авіаударів, збройних нападів та інших ушкоджень в період військового стану в Україні (виплату отримали 113 осіб на загальну суму 1344,3 тис. грн);

- особам, житлові будинки (квартири) яких зруйновано (пошкоджено) внаслідок збройної агресії російської федерації (допомогу отримали 17 осіб на суму 895,5 тис. грн);

- щомісячну допомогу сім'ям з дітьми загиблих (померлих) Захисників і Захисниць України (допомога виплачена 160 дітям на загальну суму 3758,6 тис. грн);

- надання матеріальної допомоги онкохворим громадянам та дітям, в тому числі внутрішньо переміщеним особам.

З метою ефективної та всебічної підтримки внутрішньо переміщених осіб в області рішенням пленарного засідання двадцятої позачергової сесії Полтавської обласної ради восьмого скликання від 23 грудня 2022 року № 518 затверджено Комплексну програму підтримки внутрішньо переміщених осіб на 2023-2024 роки. Заходами Програми передбачено будівництво багатоквартирних житлових будинків, облаштування модульних містечок, запровадження дієвих механізмів підтримки та стимулювання зайнятості внутрішньо переміщених осіб, придбання продовольчих товарів для організації харчування внутрішньо переміщених осіб, підвищення рівня надання соціального захисту внутрішньо переміщених осіб, шляхом прийняття місцевих програм підтримки внутрішньо переміщених осіб, надання соціальних послуг, психологічної допомоги, освітні та культурно-просвітницькі заходи для внутрішньо переміщених осіб.

Органами соціального захисту населення та службою зайнятості в області реалізовувався пілотний проєкт із залучення до роботи членів малозабезпечених сімей та внутрішньо переміщених осіб „Рука допомоги”. З 3,5 тис. потенційних учасників пілотного проєкту, виявлених органами соціального захисту населення, 54,3% (1,9 тис. осіб) подали заяви на участь у ньому. З початку дії пілотного проєкту в області до праці залучено 1096 осіб, в тому числі: 572 – працевлаштовано на постійне місце роботи, 480 – залучено до участі у громадських роботах, 44 фізичним особам надано безвідсоткову фінансову допомогу для започаткування власної справи на суму 2,8 млн грн. У 2018 році безвідсоткову фінансову допомогу з державного бюджету надано 23 суб'єктам господарювання на суму 1,6 млн грн для розширення своєї діяльності, що дало можливість додатково створити 46 нових робочих місць.

Згідно з моніторингом соціально-економічного розвитку регіонів, складеного Мінрегіоном за 2018 рік, Полтавська область посіла 10 місце у рейтингу за напрямком „Соціальний захист та безпека”, що забезпечено показниками:

- рівень охоплення соціальними послугами осіб, які перебувають у складних життєвих обставинах, територіальними центрами соціального обслуговування, відсотків до загальної кількості таких осіб – 100,0% (1-3 місце разом з Сумською та Харківською областями);

- питома вага дітей сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, які виховуються у сімейних формах виховання, у загальній кількості дітей даної категорії – 93,9% (10 місце);

- кількість кримінальних правопорушень, вчинених проти життя та здоров'я особи, на 10 тис. осіб населення – 13 одиниць (19-20 місце разом з Кіровоградською областю).

Таблиця 55.

Результати моніторингу соціально-економічного розвитку регіонів
за напрямком „Соціальний захист та безпека”

Область	Місце регіону за напрямком			
	2015	2016	2017	2018
Полтавська	11	11	14	10
Суміжні області				
Дніпропетровська	13	3	4	8
Київська	14	17	19	11
Кіровоградська	21	12	16	14
Сумська	22	24	7	4
Черкаська	9	8	17	15
Чернігівська	24	22	23	25
Області, близькі по ВРП				
Львівська	10	23	8	20
Одеська	16	18	20	17

Безпека і цивільний захист

З метою захисту прав і свобод громадян, забезпечення законності і правопорядку в області діє Комплексна програма щодо забезпечення законності, правопорядку, охорони прав, свобод і законних інтересів громадян та оборонної роботи на 2021-2027 роки (далі – Програма).

У зв'язку зі збройною агресією рф проти України фінансування заходів Програми з обласного бюджету у 2022 році склало 133,8 млн грн проти раніше запланованих 10,1 млн грн (у 2021 році – 17,5 млн грн).

Особлива увага приділялась підвищенню обороноздатності держави, здійсненню заходів щодо територіальної оборони, профілактиці та протидії злочинності, удосконаленню методів боротьби з тероризмом, контрабандою та корупцією. Поліпшення матеріально-технічної бази установ сприяло покращенню оперативного реагування на злочини та події, що в свою чергу вплинуло на зменшення правопорушень на території області.

У 2022 році до Єдиного обліку в органах поліції заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події зареєстровано 211 935 заяв та відповідних повідомлень, що на 16,2% менше ніж за аналогічний період попереднього року (у 2021 році – 246 347). З них у Єдиному реєстрі досудових

розслідувань зареєстровано 12 000 кримінальних правопорушень (без знятих та минулих років), що на 2,9% менше попереднього року (у 2021 році – 12 361), а також тяжких та особливо тяжких 5 931, що на 43,5% більше ніж попереднього року (у 2021 році – 4 134). Із числа зареєстрованих кримінальних правопорушень у 6 943 кримінальних провадженнях особам повідомлено про підозру, що на 8% менше ніж в попередньому році (у 2021 році – 7 545), з яких 3 274 по тяжких та особливо тяжких кримінальних правопорушеннях, що на 38% більше ніж в попередньому році (у 2021 році – 2 372). Питома вага кримінальних правопорушень, зареєстрованих у 2022 році, за якими особи встановлені, становить 57,9% (у 2021 році – 61%), з яких по тяжких та особливо тяжких кримінальних правопорушеннях 55,2% (у 2021 році – 57,4%).

Придбання необхідного майна для Головного управління національної поліції в Полтавській області дало змогу покращити оснащення особового складу технічними засобами, підвищити ефективну оперативно-службову діяльність та забезпечити належне матеріальне забезпечення підрозділів правоохоронної системи області.

Створення належних умов для ефективного виконання службових обов'язків співробітниками Управління Служби безпеки України в Полтавській області дозволило знизити загальний рівень загроз інтересам держави, удосконалити методи боротьби з тероризмом, контрабандою, організованою злочинною діяльністю та корупцією.

Придбання спеціалізованого автомобіля науково-дослідним експертно-криміналістичним центром у 2022 році дозволило безперешкодно позадорожніми шляхами та в зонах значних руйнувань провести збір і обробку доказів для притягнення воєнних злочинців РФ до кримінальної відповідальності, а придбаний інтерескоп дозволив здійснювати вибухово-технічні дослідження більш ефективно та підвищив рівень захисту здоров'я та життя експертів.

Виділені кошти Територіальному управлінню Державного бюро розслідувань дозволили зробити частковий ремонт приміщень, що забезпечило належні умови праці правоохоронного органу.

За рахунок коштів обласного бюджету покращили матеріально-технічну базу військових частин, чим забезпечили якісне виконання поставлених задач у умовах правового режиму воєнного стану.

У 2022 році проводилась робота по забезпеченню функціонування територіальної автоматизованої системи централізованого оповіщення, яка забезпечує інформування населення про загрозу виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій, пов'язаних з авіаційними та ракетними ударами з боку російської федерації. Протягом року на технічне обслуговування територіальної системи оповіщення з обласного бюджету виділено 3,2 млн грн. В області у працездатному стані перебувають понад 300 сирен централізованого та автономного запуску, що є одним із найкращих показників в Україні. З початку воєнних дій фахівцями відремонтовано 125 сирен. Крім того, встановлено апаратуру, за допомогою якої у цілодобовому режимі

забезпечується передача сигналів оповіщення у телеграм каналі „Полтава сирена” та на мобільний додаток „Тривога”.

В області створено регіональний матеріальний резерв (далі – РМР). Завдяки високому відсотку накопичення РМР, який на початок 2022 року складав 98,4% від затвердженої номенклатури, з початку військової агресії російської федерації із РМР видано на потреби Збройних Сил України, підрозділам територіальної оборони та Головного управління Державної служби України з надзвичайних ситуацій у Полтавській області значну кількість матеріальних цінностей, в тому числі 15 генераторів для забезпечення роботи „Пунктів незламності”. На кінець 2022 року наповненість РМР згідно з номенклатурою становила 71%. На поповнення матеріального резерву необхідно 13,8 млн грн.

Пункти незламності.

У листопаді 2022 року Урядом, зважаючи на масовані обстріли критичної інфраструктури з боку росії та з метою уникнення тотального блекауту, було ініційовано створення та розгортання „Пунктів незламності”, як місць, де передбачені тепло, вода, електрика, мобільний зв’язок тощо.

Станом на 23.01.2023 відкрито 354 „Пункти Незламності” (далі – ПН), в тому числі 44 ДСНС і 310 органами місцевого самоврядування та державної влади.

Головним управлінням ДСНС України в Полтавській області облаштовано 44 ПН, з яких 8 – мобільних (на базі наметів) ПН (4 в м. Полтаві, 2 в м. Кременчуці, по 1 в м. Миргороді та Лубнах). На пунктах організовано цілодобове позмінне чергування 2 працівників особового складу Головного управління ДСНС України у Полтавській області. На 6 пунктах ДСНС зв’язок забезпечується за допомогою супутникової системи Starlink.

В розрізі районів:

Полтавський – 117 ПН та 21 ПН ДСНС;

Кременчуцький – 96 та 9 ПН ДСНС;

Миргородський – 67 та 6 ПН ДСНС;

Лубенський – 30 та 8 ПН ДСНС;

Всі ПН забезпечені засобами автономної генерації електроенергії, засобами освітлення, джерелами автономного опалення, технічними засобами доступу до мережі інтернет (у 11 пунктах зв’язок забезпечується за допомогою супутникової системи Starlink), аптечками, інформаційними та роздатковими матеріалами, засобами пожежогасіння, меблями, запасами питної води, продуктами харчування, засобами особистої гігієни тощо.

Крім цього, до розгортання „Пунктів незламності” активно долучився місцевий відповідальний бізнес, який подавав відповідні заявки на сайт Незламність (<https://nezlamnist.gov.ua/>). ПН було відкрито в магазинах, місцевих мережах АЗС, кафе/ресторанах, місцевих аптеках, торгових центрах, в інших закладах та громадських місцях.

На 01.01.2023 року по області рахувалось 78 пунктів незламності та об'єктів з генераторами місцевого відповідального бізнесу (в Полтавському районі – 34 ПН, в Кременчуцькому районі – 19 ПН, в Миргородському районі – 13 ПП, в Лубенському районі – 12 ПН).

До розгортання ПН також долучились і найбільші мережі ритейлів (АТБ, METRO, Епіцентр, Нова Лінія), АЗС (ОККО, БРСМ-Нафта, WOG, SOCAR, Shell, Amic Energy), банків та аптек. Станом на 01.01.2023 по області рахувався відкритим 191 об'єкт (аптеки – 90; відділення банків – 46; АЗС – 32; супермаркети – 23).

Руйнування.

Військова агресія російської федерації проти України не оминула і Полтавську область.

Внаслідок неодноразових ракетних обстрілів (по області випущено 111 ракет та 14 дронів, з них збито 50 ракет та 9 дронів) станом на 01.01.2023 зазнали руйнувань 280 цивільних об'єктів в 13 територіальних громадах (Кременчуцький район 228, Полтавський район 43, Миргородський район 9), з яких:

- житловий сектор – 149;
- об'єкти на промислових та інших підприємствах – 64;
- заклади соціальної сфери – 17;
- об'єкти комерційного призначення (тц, магазини, аптеки) – 14;
- дороги та мости – 10
- об'єкти інженерної інфраструктури та життєзабезпечення – 6;
- приватні виробничі та господарські будівлі, гаражі, інші – 20.

Офісом Президента України розроблено та впроваджено Систему обліку руйнувань, статусу відновлення та фінансування об'єктів, пошкоджених/зруйнованих внаслідок збройної агресії російської федерації (далі – Система). На 01.01.2023 всі об'єкти, що зазнали пошкоджень чи були зруйновані внаслідок збройної агресії російської федерації, внесені до Системи.

Системою на основі внесених параметрів пошкоджених/зруйнованих об'єктів автоматично обраховано суму завданих збитків – орієнтовно вона складає 96,1 млрд грн. Найбільше завданих збитків рахується зруйнованому по Кременчуцькому нафтопереробному заводу – 94,1 млрд грн.

Загалом серед територіальних громад області найбільше постраждала Кременчуцька, в якій удари було нанесені по енергосистемі – зруйновано Кременчуцьку ТЕЦ, промисловості міста – нафтопереробному заводу, заводу Кредмаш, а також найжахливіший випадок – влучання в ТРЦ Амстор, внаслідок якого загинуло 22 особи.

Що стосується Кременчуцької ТЕЦ – проведено роботи з її відновлення, що дозволило забезпечити теплом мешканців Кременчука в опалювальний сезон 2022 – 2023 років. На сьогодні на Кременчуцькій ТЕЦ за кошти обласного бюджету, Кременчуцької ТЕЦ та ПОВПТГ „Полтаватеплоенерго” вже проведено невідкладні роботи на загальну суму 132,1 млн грн.

На повне відновлення ТЕЦ (для закупівлі 2 турбогенераторів по 50 МВт) та будівництва нової котельні потужністю 86 МВт на базі району теплових мереж (РТМ), яка забезпечить теплом 100 тис. мешканців Кременчука, необхідна підтримка в розмірі 321,3 млн грн (дані станом на 2023 рік). З Фонду ліквідації наслідків збройної агресії на відновлення Кременчуцької ТЕЦ та будівництво нової котельні на базі РТМ у 2023 році передбачено кошти в загальній сумі 215,5 млн грн.

Що стосується решти руйнувань, то найбільшу частку становить житловий фонд (53%), де ударними хвилями від вибухів було вибито вікна, двері, зірвані дахи тощо. На їх відновлення спрямовано кошти обласного, місцевих бюджетів в сумі понад 3,0 млн грн.

Станом на 01.01.2023 повністю відновлено 50% пошкоджених об'єктів по області, а саме 139 об'єктів цивільної інфраструктури, в тому числі житлової.

Гуманітарна допомога

Із початку повномасштабної російської агресії на Полтавщині працює обласний Штаб з надання гуманітарної допомоги. Він координує розподіл і видачу гумдопомоги переселенцям в регіоні й постачання її іншим областям.

Полтавська область була визначена областю – партнером Сумщини. Сумській області була надана всебічна допомога в евакуації населення, наданні гуманітарної допомоги, забезпеченні населення Сумщини продуктами харчування. Департаментом агропромислового розвитку обласної державної (військової) адміністрації для формування продовольчих наборів через АТ „Укрзалізниця” проведено закупівлю продуктів харчування на суму 439,6 млн грн. Організовано формування і відправку понад 245,0 тисяч продуктових наборів населенню Сумської області. Крім цього, для ВПО, які мешкають на території Полтавської області, з початку бойових дій сформовано і видано 276,9 тис. продовольчих наборів.

З метою створення в області продовольчого резерву за кошти резервного фонду обласного бюджету придбано продуктів харчування на суму 60,5 млн грн. Для організації харчування ВПО, які мешкають в місцях компактного проживання на території громад Полтавської області, використано 20,9 млн грн. Придбані продукти харчування спрямовуються до Штабу з надання гуманітарної допомоги для подальшої передачі в місця компактного проживання ВПО.

Загалом у 2022 році гуманітарним штабом Полтавської обласної державної (військової) адміністрації від міжнародних та вітчизняних донорів отримано 5 423,17 тонн гуманітарної допомоги. І це не тільки продукти харчування, а й засоби гігієни, побутова техніка, оргтехніка, побутові речі, одяг, медикаменти та медичне обладнання, шкільне приладдя, посуд та багато іншого.

Видача гуманітарної допомоги здійснена для підтримки ВПО, які тимчасово перебувають у:

- 60 територіальних громадах Полтавської області;
- 53 закладах освіти;

- 14 закладах соціального захисту населення обласного підпорядкування (психоневрологічні, геріатричні, дитячі будинки-інтернати).

Крім того, гуманітарна допомога, за необхідності, надавалась за потребами:

- військових частин Збройних Сил України, що дислокуються на території Полтавської області;

- закладів охорони здоров'я обласного підпорядкування;

- окремих громадян, що потрапили у надскладні життєві обставини.

Також на постійній основі надавалась допомога для населення Харківської (1154,4 тонн), Сумської (608,2 тонн), Херсонської (92,18 тонн), Запорізької (38,0 тонн) областей та ряду волонтерських організацій (102,0 тонни), спільно з якими оперативно здійснювалась підтримка найбільш вразливих та соціально-незахищених категорій населення.

Для залучення необхідної допомоги обласною державною (військовою) адміністрацією відпрацьовано механізм взаємодії із 11 потужними міжнародними організаціями: Агентство ООН у справах біженців (УВКБ ООН), Офіс ООН з координації гуманітарних питань (ОСНА), Дитячий фонд ООН (UNICEF), Міжнародна організація з міграції (МОМ/ОМ), Міжнародний Комітет Червоного Хреста Україна, Гуманітарна організація „Інтерсос”, Благодійний Фонд „Карітас Полтава”, Гуманітарна Місія „Проліска”, Благодійний Фонд „Право на захист”, Міжнародна громадська організація „Людина в біді”, Програма ЄС та його країн-членів „U-LEAD з Європою”.

Гуманітарна допомога також надавалась за сприяння Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України.

Культура та туризм

Полтавщина споконвіку є духовною столицею України, подарувала світу багатьох видатних політичних, громадських діячів, письменників, поетів. На сьогодні місто Полтава й Полтавська область приваблює чимало гостей, туристів своєю красою, культурою, багатою історією.

Полтавщина належить до регіонів України із самобутньою та унікальною культурною спадщиною. У Полтавській області нараховується 146 музеїв, з яких 38 комунальних, 1 національний, 1 державний та 106 закладів, які працюють на громадських засадах, зберігають близько 0,5 млн експонатів, що належать до Музейного фонду України.

Туристам пропонується 35 туристично-екскурсійних маршрутів, спрямованих на національно-патріотичне виховання, культурно-пізнавальні напрямки, основними із яких є: „Полтава – духовна столиця України”, „Полтавський період Симона Петлюри”, „Літературна Полтавщина”, „стежками мандрівного філософа” (Г.С. Сковороди), „Гоголівські місця Полтавщини”, „Від Скіфії до Русі”, „Етнографічні туристичні маршрути, народні промисли декоративно-ужиткового мистецтва” та інші.

Показник відвідуваності культурно-мистецьких заходів у 2018 році становить 5631,2 тис. осіб, що на 5,5% більше у порівнянні з 2015 роком. За

2018 – 2019 роки в області створено 180 нових гуртків самодіяльної народної творчості і наразі у 4722 гуртках займаються 51,7 тис. осіб, що на 2,2 тис. більше проти 2015 року.

На території області у 2021 році проведено 123 культурно-мистецькі заходи (у 2020 році – 104). У 2022 році кращі методисти Полтавщини провели 97 публічних та методичних заходів із професійного розвитку за участю 17 тисяч осіб. Кількість реалізованих культурних послуг та послуг туризму за час війни знизилася на 45%.

З метою збереження та захисту переміщено до сховищ 251586 предметів Музейного фонду України.

За період з лютого по жовтень 2022 року музейними закладами обласного підпорядкування було забезпечено екскурсійними послугами більше 2000 осіб, переважна більшість з яких ВПО. У серпні 2022 року Полтавським краєзнавчим музеєм імені Василя Кричевського презентовано пілотний проект - експозиція просто неба, присвячений боротьбі ЗСУ з агресією російської федерації. Також музейними працівниками області було проведено 52 майстер-класи.

Популярністю користуються музеї із атракціями: Національний музей-заповідник М.В. Гоголя (с. Гоголеве Шишацького району), Полтавський краєзнавчий музей імені Василя Кричевського та Національний музей-заповідник українського гончарства в Опішному, який є одним із найвідвідуваніших туристичних об'єктів в Україні. За рік заповідник приймає близько 40 тисяч відвідувачів (дані станом на 2022 рік). У містечку працює близько 1000 гончарів, продукція яких екпортувалася майже на всі континенти світу.

Національний музей-заповідник М.В. Гоголя – один із найпопулярніших туристичних об'єктів області, який входить до Всеукраїнського туристичного маршруту „Гоголівські місця на Україні”. Щорічно музей-заповідник відвідують близько 12,5 тис. туристів, динаміка приросту відвідувачів збільшується (дані станом на 2022 рік).

Туристичним брендом гостинності Полтавщини є Історико-культурний заповідник „Більськ” та етнофестиваль „Гелон-фест”. Кількість відвідувачів давнього поселення зростало з кожним роком. Якщо у 2018 році одночасно на території древнього міста гелонів під час етнофестивалю було 12 тис. осіб, то у 2019 році ця відмітка досягла близько 20 тис. осіб.

З метою збереження унікальної археологічної пам'ятки, вивчення та популяризації Більського городища реалізується проєкт „Розбудова музею під відкритим небом” (с. Більськ) з відтворенням об'єктів житлових, промислових поселень скіфської доби.

Національний перелік елементів нематеріальної культурної спадщини України налічує 14 елементів, серед яких 3 належать до побуту Полтавської області, а саме:

- вишивка „білим по білому”;
- традиції рослинного килимарства Решетилівки;
- Опішнянська кераміка.

До 2022 року організовувалися міжнародні широкомасштабні культурно-мистецькі проєкти, найбільші з яких поетичний фестиваль „Meridian Poltava”, фестиваль патріотичного документального кіно „КіноДок”, фольклорний фестиваль „Калинове літо на Дніпрі”, етнофестиваль „Гелон фест”, форум театрів ляльок „Казковий дивограй”.

У туристичній та санаторно-курортній сфері функціонує 79 закладів розміщення, 16 санаторно-курортних закладів та баз відпочинку, близько 220 закладів харчування та 74 агрооселі-садиби.

Курорти Полтавщини представлені санаторно-лікувальними закладами міста Миргород, зокрема чотирма санаторіями, які входять в об'єднання „Миргородкурорт” – це „Миргород”, „Полтава”, „Хорол” і „Березовий Гай”. Вони розташовані на спільній парковій території на берегах р. Хорол в м. Миргороді на Полтавщині. До 2022 року щороку тут відпочивало більше 70 тис. осіб із 30 країн світу.

Проміжні висновки:

- в області проблемними залишаються питання щодо підвищення доступності якісної, конкурентоспроможної професійної (професійно-технічної) освіти відповідно до структури економіки області та вимог регіонального ринку праці;
- в регіоні ефективно здійснюється реформування медичної галузі, в т.ч. первинної ланки та екстреної медицини;
- спостерігається позитивна динаміка зменшення захворюваностей на туберкульоз – в 3,4 рази (показник є нижчим ніж по Україні) та уповільнення епідемічного процесу захворюваностей на

ВІЛ/СНІД на 1,8 рази/3,9 рази, а також незначний спад онкозахворюваності на 11,9%;

- самотність, рідкісна культурна спадщина та історія області є підґрунтям для створення потужних культурно-туристичних осередків в регіоні;
- область має унікальну в Україні програму соціального захисту населення, що охоплює максимально усі категорії, які потребують допомоги та не дублює державних програм;
- в умовах війни потребує подальшої уваги питання облаштування укриттів в навчальних закладах області (найбільше необлаштовано укриттів в закладах дошкільної освіти 25%);
- внаслідок завданих руйнувань потребує відновлення Кременчуцька ТЕЦ, що найбільше постраждала від неодноразових обстрілів, а також є нагальним захист інших об'єктів критичної інфраструктури та забезпечення їх додатковими джерелами енергії на випадок блекауту.

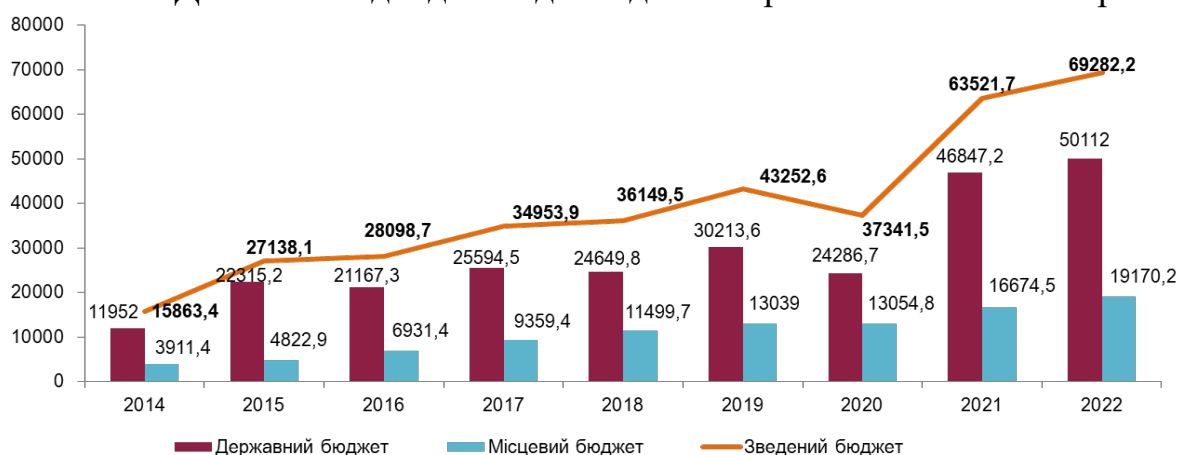
Бюджет та його наповнення

Наповнення державного та місцевого бюджетів

За січень-грудень 2022 року загальний обсяг надходжень (з урахування трансфертів до державного бюджету) до бюджетів усіх рівнів становить 69 282,3 млн грн (+5 760,6 млн грн або +9,1% порівняно з минулим роком). До Державного бюджету мобілізовано 50 112,0 млн грн (+3 264,8 млн грн або +7%). Темп росту надходжень доходів державного бюджету порівняно з 2021 роком зменшився з 92,9% до 7,0%. Місцеві бюджети за доходами (без урахування трансфертів) виконано в сумі 19 170,2 млн грн. (+2 495,8 млн грн або +15%).

Протягом останніх років в області встановилась стала тенденція збільшення надходжень до бюджетів усіх рівнів.

Динаміка надходжень до бюджетів протягом 2014 – 2022 років

Динаміка бюджетів Полтавської області у 2014 – 2022 роках

Бюджет	Динаміка 2015 до 2014		Динаміка 2016 до 2015		Динаміка 2017 до 2016		Динаміка 2018 до 2017		Динаміка 2021 до 2020		Динаміка 2022 до 2021	
	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%
Зведений бюджет	11274,7	71,7	960,6	3,5	6855,2	24,4	1195,6	3,4	26180,2	70,1	5760,5	9,1
Державний бюджет	10363,2	86,7	-1147,9	-5,1	4427,2	20,9	-944,7	-3,7	19560,5	92,9	3264,8	7,0
Місцевий бюджет	911,5	23,3	2108,5	43,7	2428,0	35,0	2140,3	22,9	3619,7	27,7	2495,7	15,0

Завдяки впровадженню реформи децентралізації частка місцевих бюджетів у 2018 році порівняно з 2014 роком зростає з 24,7% до 31,8%. Остаточне завершення реформи децентралізації у 2020 році дало змогу створити в області 60 територіальних громад, які в новому складі фактично працюють повних лише 2 роки.

Згідно з моніторингом соціально-економічного розвитку регіонів, складеного Мінрегіоном за січень – червень 2019 року, Полтавська область посідала 4 місце у рейтингу за напрямком „Фінансова самодостатність”, що було забезпечено показниками:

- темп зростання (зменшення) доходів місцевих бюджетів (без трансфертів), відсотків до відповідного періоду попереднього року – 118,7% (8 місце);

- доходи місцевих бюджетів (без трансфертів), у розрахунку на одну особу населення – 4,1 тис. грн (4 місце);

- темп зростання (зменшення) податкового боргу за грошовими зобов'язаннями платників податків без урахування податкового боргу платників податків, які перебувають у процедурах банкрутства або щодо яких судом прийнято рішення (постанову) про зупинення провадження у справі, відсотків до початку року – 106,3% (6 місце).

За темпами зростання доходів загального фонду місцевих бюджетів в 2018 році до відповідного періоду попереднього року Полтавська область займала перше місце в Україні серед регіонів та друге місце після м. Київ.

Таблиця 57.

Моніторинг соціально-економічного розвитку регіонів, складеного
Мінрегіоном за січень – червень 2019 року

Область	Місце регіону за напрямком „Фінансова самодостатність”	Темпи росту фактичних надходжень загального фонду місцевих бюджетів за 2018 р. до 2017 р., % (без трансфертних платежів)	Доходи місцевих бюджетів (без трансфертів) за 2018р. у розрахунку на одиницю населення, тис. грн	Капітальні видатки місцевих бюджетів (без трансфертів з державного бюджету) за 2018 р. у розрахунку на одну особу населення, тис. грн	Темп зростання (зменшення) податкового боргу у 2018 р. за грошовими зобов’язаннями платників податків без урахування податкового боргу платників податків, які перебувають у процедурах банкрутства або щодо яких судом прийнято рішення (постанову) про зупинення провадження у справі, % до початку року
Україна*	-	121,9	6,3	2,0	112,6
Полтавська	2	128,8	7,6	2,3	109,6
Суміжні області					
Дніпропетровська	3	117,9	8,0	2,8	128,0
Київська	9	124,0	7,8	2,8	134,4
Кіровоградська	24	120,3	5,5	0,8	168,9
Сумська	11	121,1	5,4	0,9	109,4
Харківська	4	125,4	6,4	2,0	133,5
Черкаська	8	119,1	5,5	0,8	108,6
Чернігівська	19	121,1	5,3	0,9	138,4
Області, близькі по ВРП					
Львівська	12	123,7	5,7	2,1	136,8
Одеська	21	120,2	6,8	1,9	137,8

* без урахування тимчасово окупованої території

Надзвичайно актуальною, особливо в умовах впровадження реформи децентралізації, є проблема оптимізації видатків місцевих бюджетів, адже головне призначення місцевих бюджетів – це задоволення потреб соціально-економічного розвитку територій та регулювання розподілу доходів на місцях для забезпечення рівного доступу населення до бюджетних послуг. Зокрема, вкрай важливим є забезпечення росту капітальних видатків – видатків бюджетів на фінансування інвестиційної та інноваційної діяльності, фінансування капітальних вкладень виробничого і невиробничого призначення, структурної перебудови господарства, тобто тих видатків, що є фундаментом подальшого розвитку і спрямовані, у першу чергу, на розширення та відтворення капіталу.

Динаміка капітальних видатків місцевих бюджетів по Полтавській області (без трансфертів з державного бюджету) у розрахунку на одну особу населення свідчить про тенденцію зростання, з випереджаючими майже у 2 рази темпами ніж по Україні. У 2018 році капітальні видатки на 1 особу по області у порівнянні з 2014 роком зросли у 11,5 разів, по Україні – у 6,7 разів.

Таблиця 58.

Капітальні видатки місцевих бюджетів (без трансфертів з державного бюджету) у розрахунку на одну особу населення за 2014 – 2018 роки

тис. грн

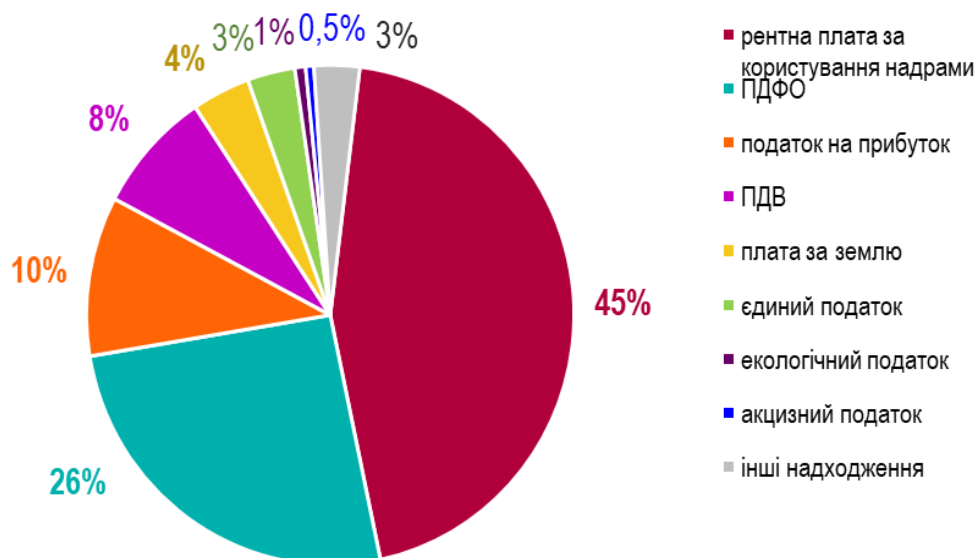
Область	2014	2015	2016	2017	2018
Полтавська область	0,2	0,6	1,3	2,1	2,3
Україна	0,3	0,8	1,1	1,6	2,0

Структура податкових надходжень до бюджету

Станом на 01.09.2019 року до Зведеного бюджету Полтавської області по всіх податках і зборах надійшло 24771,4 млн грн, в тому числі по:

- рентній платі за користування надрами	11086,652 млн грн
- ПДФО	6357,558 млн грн
- податку на прибуток	2560,750 млн грн
- ПДВ	1971,268 млн грн
- платі за землю	955,141 млн грн
- єдиному податку	780,868 млн грн
- екологічному податку	176,385 млн грн
- акцизному податку	134,871 млн грн
- інших надходженнях	747,874 млн грн

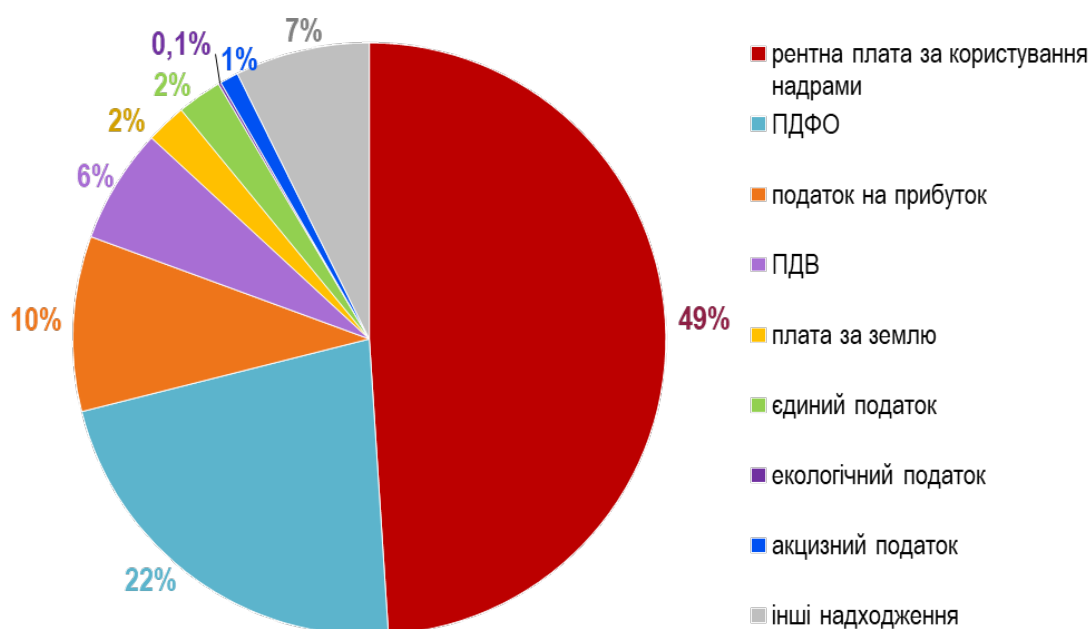
Частка податків у загальному обсязі надходжень станом на 01.09.2019, %

Станом на 31.12.2022 року до Зведеного бюджету Полтавської області по всіх податках і зборах надійшло 68730,9 млн грн, в тому числі по:

- рентній платі за користування надрами	33658,2 млн грн
- ПДФО	15177,6 млн грн
- податку на прибуток	6569,7 млн грн
- ПДВ	4308,4 млн грн
- платі за землю	1506,6 млн грн
- єдиному податку	1674,3 млн грн
- екологічному податку	101,2 млн грн
- акцизному податку	694,1 млн грн
- інших надходженнях	5040,8 млн грн

Частка податків у загальному обсязі надходжень станом на 31.12.2022, %

Таблиця 59.

Показники податкових надходжень до Зведеного бюджету за 2014 – 2018 та 2022 роки

Показник	за 2014 рік	за 2015 рік	за 2016 рік	за 2017 рік	за 2018 рік	за 2022 рік
рентна плата за користування надрами, млн грн	6040,756	15095,560	14198,738	15884,969	13690,493	33658,2
ПДФО, млн грн	2582,362	3452,468	5057,762	6945,606	8630,149	15177,6
податок на прибуток, млн грн	1219,559	681,338	747,002	1426,810	2478,271	6569,7
ПДВ, млн грн	1346,167	2056,248	2818,257	3551,835	3513,957	4308,4

плата за землю, млн грн	546,282	701,898	1001,043	1188,233	1270,986	1506,6
єдиний податок, млн грн	234,152	416,546	648,747	939,911	1090,325	1674,3
екологічний податок, млн грн	262,665	122,207	109,735	166,624	195,118	101,2
акцизний податок, млн грн	1990,548	351,367	510,462	202,548	195,494	694,1
інші надходження, млн грн	373,059	408,113	205,029	203,764	247,707	5040,8
ВСЬОГО надходження до зведеного бюджету, млн грн	14595,550	23285,745	25296,775	30510,300	31312,500	68730,9

Динаміка податкових надходжень свідчить про їх стабільне зростання, зокрема, надходження по всіх податках і зборах у 2018 році зросли на 2,6% у порівнянні з 2017 роком, а порівняно з 2014 роком – у 2,1 рази. Найвагоміша складова податкових надходжень – рентна плата за користування надрами, яка в надходженнях за 2018 рік складає 44,6%, зросла у порівнянні з 2014 роком у 2,3 рази, проте, у порівнянні з 2017 роком зменшилась на 13,8% або 2194,476 млн грн внаслідок здійснення платниками у 2017 році авансової сплати в рахунок нарахувань 2018 року.

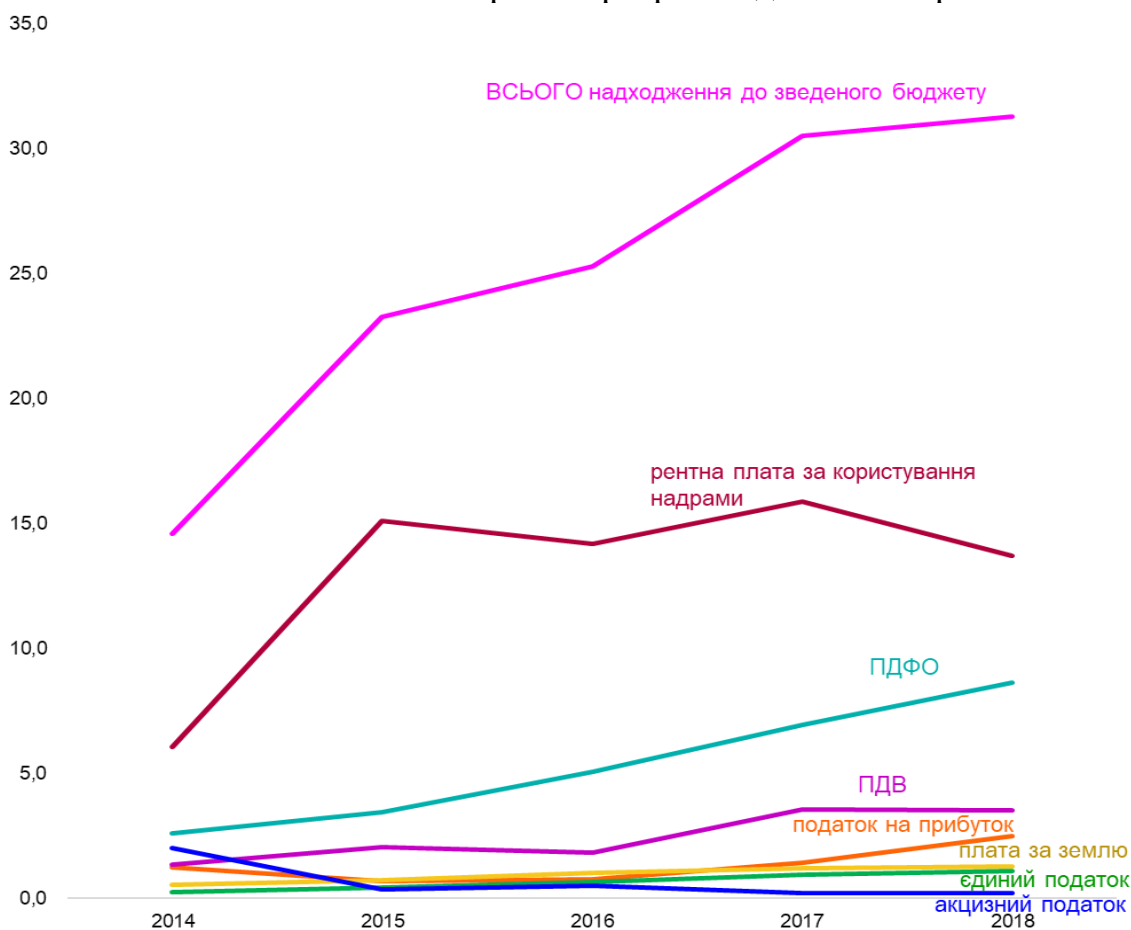
У порівнянні з 2014 роком суттєво збільшились надходження майже по всіх основних бюджетоутворюючих податках та зборах: податок на доходи фізичних осіб зріс у 3,3 рази, податок на прибуток – у 2 рази, ПДВ – у 2,6 разів, плата за землю – у 2,3 рази, єдиний податок – у 4,7 разів. При цьому, надходження по акцизному податку у 2018 році скоротились у 9,8 разів порівняно з 2014 роком, що пов'язано з відміною починаючи з 2015 року акцизного податку на роздрібну торгівлю пальним, сплату якого здійснювали всі автозаправні станції області.

Основним джерелом власних надходжень місцевих бюджетів області є податок на доходи фізичних осіб, який становить близько 53%. Другим за величиною джерелом доходів є місцеві податки, які становлять 21,4 %, з них податок на майно в частині плати за землю – 11,1 % та єдиний податок – 9,5 %.

Варто відзначити значне зростання частки рентної плати за користування надрами (з 1,1% у 2017 році до 7,3% у 2018 році) за рахунок змін в законодавстві щодо зарахування з 1 січня 2018 року до місцевих бюджетів 5 відсотків рентної плати за користування надрами для видобування нафти, природного газу та газового конденсату.

Динамічно розвивалася ситуація в 2014-2018 роках, коли громади області активно впроваджували реформу децентралізації, приймали рішення про об'єднання та починали працювати в нових фінансових умовах з перевагами, що на той час пропонувала реформа.

Динаміка надходжень до Зведеного бюджету за 2014 – 2018 роки в розрізі податків і зборів

Так, обсяг доходів місцевих бюджетів у розрахунку на одну особу населення області за 2018 рік становив 8057,2 грн, що було на 2139 грн або на 36,1 % більше 2017 року.

В області також спостерігались значні відмінності між місцевими бюджетами з податкових надходжень у розрахунку на одного мешканця, максимальний та мінімальний показники відрізнялись більш ніж в десять разів.

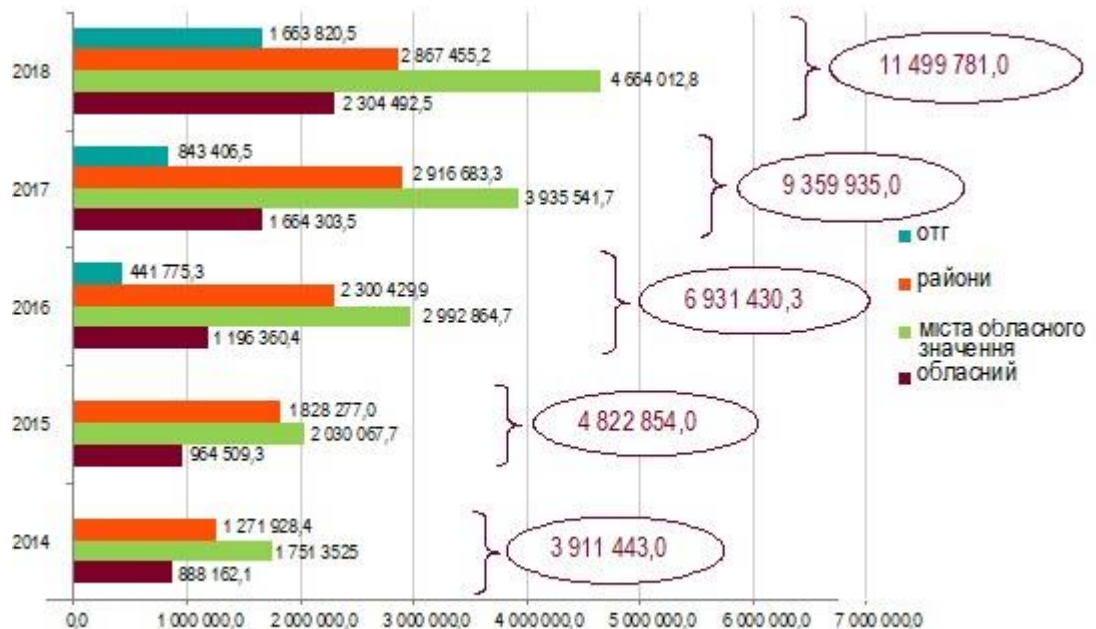
Максимальний рівень податкових надходжень у розрахунку на одну особу населення в 2018 році зафіксований по Сенчанській ОТГ Лохвицького району – 23733,7 грн, що у 3,3 рази вище від середньообласного показника (7292,8 грн), а мінімальний рівень – по Заворсклянській ОТГ Полтавського району – 2315,9 грн, що складає лише 31,8 % від середнього по області.

Деяке уявлення про рівномірність/нерівномірність розподілу бюджетних надходжень серед територій (міст обласного значення, районів та об'єднаних територіальних громад) дає їх порівняльна характеристика.

За 2014-2018 роки пропорції бюджетного розподілу серед територій області дещо змінилися. Якщо в 2014 році власні надходження до бюджетів 5 міст обласного значення перевищували надходження до бюджетів 25 районів

на 37,7 %, то в 2018 році бюджети 6 міст обласного значення отримали доходів лише на 2,9 % більше порівняно з доходами бюджетів 25 районів та 39 об'єднаних територіальних громад області.

Розподіл доходів бюджету області за період добровільного об'єднання територіальних громад у динаміці, тис. грн.

Важливою складовою соціально-економічного розвитку відповідної території є надходження до бюджету розвитку. На сьогодні його роль є недостатньою, щоб мати вплив на динаміку економічних процесів в регіоні.

В 2018 році частка бюджету розвитку в доходах бюджету Полтавської області не перевищувала 5%. Однак, видатки бюджету розвитку, створеного за рахунок відповідних доходів, передачі із загального фонду до спеціального фонду бюджету та трансфертів з Державного бюджету, збільшилися за період 2016 – 2018 років на 1335717,7 тис. грн, тобто на 78,4%. Також зростає питома вага бюджету розвитку до загального обсягу видатків бюджету: в 2016 році питома вага бюджету розвитку становила 12,0%, у 2017 році – 12,8%, в 2018 році – 13,2%, у 2019 році - 13,1%, у 2020 році – 11,6%, у 2021 році – 12,7%, у 2022 році – 11,1%.

Динаміка видатків бюджету розвитку Полтавської області

Таблиця 60.

Надходження до загального фонду місцевих бюджетів Полтавської області за 2022 рік

тис. грн

№ з/п	ТГ	Доходи за 2022 рік (з трансфертами)	Власні доходи за 2022 рік (без трансфертів)	в тому числі:				
				ПДФО	рентна плата за користування надрами	акцизний податок	податок на майно	єдиний податок
1.	Білоцерківська сільська	79457,7	56324,3	42474,7	0,0	1296,7	5816,0	5790,1
2.	Глобинська міська	373193,7	289160,2	202534,1	0,0	8403,8	41145,4	34752,9
3.	Омельницька сільська	49249,3	34397,1	20979,5	0,0	1203,6	6509,6	5387,3
4.	Пирятинська міська	324307,9	237845,5	156591,3	0,0	20960,9	30407,6	27781,9
5.	Піщанська сільська	132163,8	79752,8	45402,6	0,0	3153,8	11141,3	18945,5
6.	Пришибська сільська	71050,4	56427,1	8728,0	0,0	185,5	33103,7	2469,6
7.	Семенівська селищна	169776,8	117511,1	66317,6	0,0	3333,8	27173,8	19055,8
8.	Шишацька селищна	256560,3	204184,1	113474,4	18354,6	3596,4	43535,9	21851,4
9.	Скороходівська селищна	88 979,7	60 046,9	30 772,5	0,0	777,3	18 086,7	9904,1
10.	Решетилівська міська	284417,9	203219,1	133000,8	741,0	6358,0	36416,8	23149,8
11.	Великосорочинська сільська	223305,6	202558,1	43270,9	135559,9	528,5	11392,5	9675,9
12.	Сергіївська сільська	82594,4	72308,6	15421,3	34414,0	32,8	19136,0	3216,2
13.	Великобагачанська селищна	109482,4	75144,3	47020,1	183,0	2418,8	9775,2	11776,2
14.	Гребінківська міська	216147,2	155442,7	108226,7	0,0	3126,5	23761,4	19116,7
15.	Ланнівська сільська	84036,5	59390,5	31496,1	11067,6	417,1	8555,1	7131,8
16.	Лохвицька міська	416043,1	345953,9	109606,6	162874,5	4760,3	41733,0	24403,0
17.	Михайлівська сільська	92017,1	74486,6	36892,7	8312,3	95,3	14687,5	14134,7

18.	Драбинівська сільська	59846,6	46712,0	32607,6	1554,5	33,7	6455,5	5958,2
19.	Нехворощанська сільська	89156,3	73 785,6	32438,4	26638,1	494,2	6757,0	6871,3
20.	Новосанжарська селищна	235842,5	136642,6	73250,7	9550,4	4998,0	29526,7	15745,4
21.	Новогалецинська селищна	60585,8	45239,8	19176,8	0,0	404,4	21832,2	3480,2
22.	Сенчанська сільська	214916,0	190865,9	45554,5	118753,1	841,6	19098,2	6213,3
23.	Петрівсько-Роменська сільська	50649,2	31435,3	10785,1	20,8	760,9	15101,7	4467,1
24.	Козельщинська селищна	152036,8	101540,6	56894,9	0,0	1867,4	27837,3	14285,1
25.	Машівська селищна	226868,0	186538,2	110928,5	35811,7	3600,2	22943,7	11302,4
26.	Щербанівська сільська	199697,3	155159,2	106887,3	0,0	7248,4	8858,2	25557,1
27.	Оболонська сільська	51639,0	32006,2	19559,4	0,0	178,2	6385,2	5694,7
28.	Мачухівська сільська	262993,2	224979,3	126301,5	82086,8	1664,1	6649,3	7985,0
29.	Терешківська сільська	107679,2	65989,8	35832,5	6423,4	3553,4	11030,8	7043,7
30.	Коломацька сільська	86619,3	69921,0	15005,6	47030,4	399,6	2048,6	5284,7
31.	Краснолуцька сільська	68817,8	56088,5	16837,4	23085,8	74,1	10278,5	5340,1
32.	Опішнянська селищна	101698,4	84282,8	38752,6	21165,2	2504,4	11231,4	9961,3
33.	Чорнухинська селищна	105429,0	75895,4	42148,4	325,9	1220,7	18777,5	12153,2
34.	Гадяцька міська	241989,0	163333,6	101598,2	10129,8	11584,8	15406,4	20572,9
35.	Горішньоплавнівська міська	943169,3	841769,4	485702,4	0,0	26365,1	154867,1	40655,2
36.	Новоселівська сільська	144294,8	124816,3	111345,0	0,0	172,2	5605,4	4791,2
37.	Великобуди-шанська сільська	117146,4	97865,3	41046,1	34503,6	561,6	12347,4	7646,1
38.	Гоголівська селищна	58117,1	45526,9	29244,0	55,1	320,2	10043,2	5333,1
39.	Зіньківська міська	253811,9	186739,6	104753,9	18984,8	4525,5	29764,7	25556,0
40.	Новооржицька селищна	98844,3	70834,0	41178,9	0,0	365,4	18969,0	9652,9
41.	Ромоданівська селищна	42878,8	25065,5	11355,3	0,0	354,0	10097,5	3130,7
42.	Білицька селищна	116080,4	80378,6	49750,2	0,0	2470,0	18379,8	7150,7
43.	Великорублівська сільська	62595,2	44678,5	17722,2	8418,9	956,8	10068,0	4859,2
44.	Градизька селищна	139926,7	72267,5	40148,3	0,0	2659,0	15743,3	13427,7
45.	Диканська селищна	236690,1	179375,7	118265,7	1425,0	2398,6	33113,6	21010,2
46.	Заводська міська	97520,9	64329,3	26071,5	3154,0	2966,9	24846,5	6794,5
47.	Кам'янопото-ківська сільська	77377,1	29688,8	14058,2	0,0	1662,8	6760,8	6930,9
48.	Карлівська міська	247759,1	172990,5	98721,2	14292,7	8102,0	30751,2	18804,8
49.	Кобеляцька міська	231400,5	138983,6	85366,8	0,0	8177,4	19625,1	22786,5
50.	Комишнянська селищна	109829,3	88138,4	30279,9	23003,6	391,5	22753,4	10333,5
51.	Котелевська селищна	175486,6	135765,3	77267,0	26988,2	6577,0	12562,3	11202,9
52.	Кременчуцька міська	2692449,3	2335664,2	1780103,6	0,0	140275,3	171021,6	207311,5
53.	Лубенська міська	647621,4	478432,4	303774,9	0,0	35099,3	63346,2	68116,0
54.	Лютенська сільська	55769,2	38461,1	19136,5	189,8	659,2	10034,6	6438,1

55.	Мартинівська сільська	106705,6	91868,3	19216,2	55653,1	185,4	10171,1	6455,6
56.	Миргородська міська	608514,9	478710,4	324995,0	263,5	17067,4	75978,7	48621,7
57.	Оржицька селищна	150726,8	104623,7	63226,6	0,0	2649,2	18071,3	19416,5
58.	Полтавська міська	4762521,6	3980919,6	2768247,0	24492,6	234238,8	285357,1	623300,0
59.	Хорольська міська	304912,9	215302,3	142844,3	0,0	8783,9	29161,6	31823,4
60.	Чутівська селищна	157896,2	113942,1	52211,7	19078,3	7897,1	16163,3	16315,0

За 2022 рік доходи територіальних громад Полтавської області (з трансфертами) склали 18 009,3 млн грн. Найбільший рівень доходів продемонстрували Полтавська міська ТГ (4762,5 млн грн), Кременчуцька міська ТГ (2692,5 млн грн) та Горішньоплавнівська міська ТГ (943,2 млн грн). Власні доходи територіальних громад за 2022 рік (без трансфертів) становили 14 301,7 млн грн. В тому числі, обсяг ПДФО – 8 952,8 млн грн, рентної плати за користування надрами (надра, газ, конденсат) – 984 586,3 млн грн, акцизного податку – 617,9 млн грн, податку на майно – 1 738,2 млн грн та єдиного податку – 1 674,3 млн грн.

Проміжні висновки:

- динаміка податкових надходжень свідчить про їх стабільне зростання – у 2022 році порівняно з 2018 рік складає 2,2 рази, що значною мірою пов'язано з завершенням реформи децентралізації;
- основним джерелом власних податкових надходжень бюджету Полтавської області є податок на доходи фізичних осіб, який становить близько 62,6% (у 2018 році – 53%).

4. АНАЛІЗ СИЛЬНИХ СТОРІН, МОЖЛИВОСТЕЙ РОЗВИТКУ, СЛАБКИХ СТОРІН ТА ЗАГРОЗ РОЗВИТКУ ОБЛАСТІ (SWOT-АНАЛІЗ)

4.1. Результати SWOT-аналізу Полтавської області.

SWOT – аналіз Полтавської області проведено на засіданнях робочої групи, з урахуванням стану та тенденцій розвитку регіону, матеріалів соціально-економічного аналізу стану області, а також пропозицій, наданих членами робочої групи з розроблення Стратегії розвитку Полтавської області на період до 2027 року.

СИЛЬНІ СТОРОНИ	СЛАБКІ СТОРОНИ
Розвинута інфраструктура медико-санітарної допомоги (первинної, вторинної та третинної)	Погіршення демографічної ситуації
Наявність розгалуженої мережі освітніх закладів	Значна частка у регіональній економіці добувної промисловості з високою ресурсоємністю та низькою доданою вартістю
Потужна ресурсна база	Експортозалежність ключових галузей регіональної економіки (добувної галузі, сільського господарства)
Наявність потужного промислового потенціалу на базі машинобудування, гірничо-збагачувальної, харчової галузей та паливно-енергетичного комплексу	Низький рівень інноваційної активності підприємств
Вигідне географічне розташування для вантажних та пасажирських перевезень	Мала частка експорту продукції з доданою вартістю, переважання експорту сировини в ключових галузях економіки
Розвинутий агропромисловий комплекс, сформований на базі тваринництва та рослинництва, в тому числі органічного виробництва	Негативний вплив на довкілля підприємств добувної та нафтогазової промисловості
Значна роль суб'єктів малого і середнього підприємництва в соціально-економічному розвитку області	Значна зношеність мереж магістральних трубопроводів
Поширеність міжмуніципального співробітництва для розвитку територіальних громад	Високий рівень зношеності дорожнього покриття
Наявність мережі лікувальних та санаторно-курортних закладів, в тому числі національного рівня	Невелика кількість продукції, що відповідає стандартам якості ЄС
Унікальне родовище бішофіту та потужності для виробництва продукції на його основі	Високий рівень екологічного навантаження на значній частині території, тенденція до зростання викидів парникових газів. Деградація

	земель. Руйнування берегів Кременчуцького водосховища
Локальні бренди Полтавщини туристичної сфери (Великі Сорочинці, Опішня)	Недостатньо розвинена система поводження з ТПВ, низький рівень екологічної свідомості населення
	Низький рівень доступності людей з інвалідністю до інформації та об'єктів інфраструктури
	Недостатня спроможність професійних (професійно-технічних) закладів освіти задовольнити потреби регіонального ринку праці
	Обмежений доступ населення до локального інформаційного контенту. Недостатній рівень розвитку інфраструктури місцевого мовлення
	Недостатній рівень цифровізації та надання електронних послуг населенню, зокрема в сільській місцевості
	Недосконалість системи реагування на надзвичайні ситуації, недостатня кількість об'єктів фонду захисних споруд
	Мала пізнаваність туристичного продукту області, низький рівень розвитку індустрії гостинності
	Дефіцит умов для розвитку творчих здібностей дітей та молоді, проведення дозвілля усіх вікових категорій
МОЖЛИВОСТІ	ЗАГРОЗИ
Завершення врегулювання питань делегованих і власних повноважень ОМС, передачі відповідних фінансових ресурсів	Продовження збройної агресії російської федерації проти України
Посилення позицій України у світовій спільноті та збільшення міжнародної технічної і фінансової допомоги, в тому числі на відновлення, покращення енергостійкості та продовольчої безпеки	Послаблення стійкості енергетичної системи країни внаслідок обстрілів об'єктів критичної інфраструктури
Проведення послідовної державної політики по залученню зовнішніх інвестицій та підтримці внутрішніх інвесторів	Збільшення кількості внутрішньо переміщених осіб у зв'язку із продовженням збройної агресії російської федерації проти України
Випередження обсягів попиту на органічну продукцію над пропозицією на національному та міжнародних ринках	Зменшення обсягів підтримки з боку міжнародних партнерів України у війні з рф

Набуття Україною статусу члена ЄС і НАТО. Адаптація національної системи технічних стандартів і правил до вимог ЄС	Зростання трудової міграції і відтік трудових ресурсів, особливо в умовах війни. Втрата економічно активного населення
Будівництво нового залізничного коридору стандартної колії ЄС, що з'єднуватиме Польщу, Україну, Румунію та Молдову (Комюніке СОМ (2022) 217 „План дій Україна-ЄС. Смуги солідарності для сприяння експорту сільськогосподарської продукції з України та двосторонньої торгівлі з ЄС”)	Чутливість продукції та сировини до зовнішніх чинників та кон'юнктури зовнішніх ринків, тимчасова втрата логістичних зв'язків зважаючи на війну
Активна державна політика з підтримки малого та середнього бізнесу	Непрогнозованість економічної ситуації. Зростання курсів валют та інфляції
Смарт-держава: активна цифровізація послуг, розвиток мережі публічних сервісів та послуг	Коливання та зростання цін на енергоносії
Проведення послідовної державної політики по впровадженню енергоефективності, розвитку альтернативної енергетики, технічного переоснащення комунальної інфраструктури, переходу на 100% відновлювальні джерела енергії	Політична нестабільність у державі
Відновлення спроможності транскордонної логістики для транспортування, передусім с/г продукції	Ризик виникнення техногенних катастроф, в т.ч. на річці Дніпро, що може призвести до погіршення екологічної ситуації
Зростання зацікавленості населення України у внутрішньому туризмі	Посилення зміни клімату, що може спричинити надзвичайні ситуації природного характеру

4.2. SWOT-матриця Полтавської області.

SWOT-матриця є важливим елементом визначення конкурентних переваг області, оскільки дозволяє виявити взаємозв'язки між „внутрішніми” (сильні та слабкі сторони) та „зовнішніми” (можливості та загрози) факторами. Суцільна лінія символізує сильний взаємозв'язок, пунктирна – слабкий. Саме ці взаємозв'язки дозволяють сформулювати порівняльні переваги, виклики і ризики, які є основою для стратегічного вибору – формулювання стратегічних та оперативних цілей розвитку області на довгострокову перспективу.

Якщо сильна сторона підкріплюється можливістю, а загроза не нівелює цю сильну сторону, то така сильна сторона є найбільш важливою для області.

Порівняльні переваги

Підтримують

СИЛЬНІ СТОРОНИ	МОЖЛИВОСТІ
Розвинута інфраструктура медичних послуг медично-санітарної допомоги. (первинної, вторинної та третинної), високий рівень забезпеченості ЦПМСД лікувально-діагностичним обладнанням та автотранспортом.	Завершення адміністративно-територіальної реформи, створення одиниць субрегіонального та базового рівня з передачею відповідних фінансових ресурсів та повноважень.
Значна роль суб'єктів малого і середнього підприємництва Полтавської області у забезпеченні соціально-економічного розвитку області, в тому числі у сфері зайнятості.	Посилення позицій України у світовій спільноті та збільшення міжнародної технічної і фінансової допомоги, в тому числі на відновлення, покращення енергостійкості та продовольчої безпеки
Наявність розгалуженої мережі освітніх закладів. Відпрацьовані взаємозв'язки між рівнями освітніх закладів (середня/технічна/вища освіта).	Проведення послідовної державної політики по залученню зовнішніх інвестицій та підтримці внутрішніх інвесторів
Наявність ресурсної бази та потенціалу щодо використання продукції на основі бішофіту.	Випередження обсягів попиту на органічну продукцію над пропозицією на міжнародних ринках.
Полтавщина має потужну ресурсну базу, сприятливі кліматичні умови та велику кількість продуктивних сільськогосподарських земель.	Адаптація національної системи технічних стандартів і правил до вимог ЄС.
Наявність потужного промислового потенціалу на базі машинобудування, гірничо-збагачувальної, харчової галузей та паливно-енергетичного комплексу.	Активна державна політика з підтримки малого та середнього бізнесу.
Вигідне географічне та логістичне розташування з наявним транспортним зв'язком для вантажних та пасажирських перевезень з країнами світу.	Створення та впровадження системи доказової реабілітації для військових та цивільних осіб з метою належної підтримки у їх відновленні і поверненні до активного життя.
Розвинутий агропромисловий комплекс, сформований на базі тваринництва та рослинництва, в тому числі органічного виробництва; наявність значної кількості інвестиційних проєктів.	Проведення послідовної державної політики по впровадженню енергоефективності, розвитку альтернативної енергетики, технічного переоснащення комунальної інфраструктури, переходу на 100% відновлювальні джерела енергії.
Затребуваність населення області у професійній (професійно-технічній) освіті.	Зростання зацікавленості населення України у внутрішньому туризмі.
Проведення активної просвітницької роботи та підтримка заходів з енергоефективності.	Міжнародні зобов'язання та вимоги національного законодавства щодо забезпечення принципу гендерної рівності, у тому числі широкі повноваження органів місцевого самоврядування у реалізації цих принципів.
Наявність в області розгалуженої мережі закладів спеціалізованої медичної освіти з підготовки та перепідготовки кадрів для медичної галузі.	Смарт-держава: активна цифровізація послуг, розвиток мережі публічних сервісів та послуг.
Досвід міжмуніципального співробітництва для розвитку територіальних громад	
Наявність розвиненої мережі лікувальних та санаторно-курортних закладів, в тому числі національного рівня.	

Виклики

СЛАБКІ СТОРОНИ	МОЖЛИВОСТІ
Недостатній рівень матеріально-технічної бази професійних (професійно-технічних) закладів освіти.	Завершення адміністративно-територіальної реформи, створення одиниць субрегіонального та базового рівня з передачею відповідних фінансових ресурсів та повноважень.
Відсутність якісного туристичного продукту, його промоції, низький рівень розвитку туристичної мережі та надання послуг в сфері туризму.	Посилення позицій України у світовій спільноті та збільшення міжнародної технічної і фінансової допомоги, в тому числі на відновлення, покращення енергостійкості та продовольчої безпеки
Невідповідність матеріально-технічної бази установ культури і мистецтва сучасним вимогам. Дефіцит умов для розвитку творчих здібностей, проведення дозвілля.	Проведення послідовної державної політики по залученню зовнішніх інвестицій та підтримці внутрішніх інвесторів
Висока ресурсоємність та енергоємність видобувних галузей та низький рівень валової доданої вартості в цих галузях.	Випередження обсягів попиту на органічну продукцію над пропозицією на міжнародних ринках.
Експортозалежність добувної галузі.	Адаптація національної системи технічних стандартів і правил до вимог ЄС.
Зношене та морально застаріле обладнання промислових підприємств.	Активна державна політика з підтримки малого та середнього бізнесу.
Значна складова сировинної продукції без переробки в загальних обсягах експорту продукції.	Смарт-держава: активна цифровізація послуг, розвиток мережі публічних сервісів та послуг.
Негативний вплив на довкілля підприємств добувної та нафтогазової промисловості.	Проведення послідовної державної політики по впровадженню енергоефективності, розвитку альтернативної енергетики, технічного переоснащення комунальної інфраструктури, переходу на 100% відновлювальні джерела енергії.
Низька якість транспортної інфраструктури.	Зростання зацікавленості населення України у внутрішньому туризмі.
Невелика кількість продукції, що відповідає стандартам якості ЄС.	Міжнародні зобов'язання та вимоги національного законодавства щодо забезпечення принципу гендерної рівності, у тому числі широкі повноваження органів місцевого самоврядування у реалізації цих принципів.
Значна частина територій області має високий рівень екологічного навантаження. Деградація земель. Руйнування берегів Кременчуцького водосховища.	Створення та впровадження системи доказової реабілітації для військових та цивільних осіб з метою належної підтримки у їх відновленні і поверненні до активного життя.
Недостатньо розвинена система поводження з твердими побутовими відходами, рівень екологічної свідомості населення.	
Низький рівень доступності маломобільних груп населення до об'єктів дорожньо-транспортної та соціальної інфраструктури. Незадовільне забезпечення інклюзивності інформаційного простору.	
Недостатність врахування гендерної складової при розробці та впровадженні планів та програм.	
Низький рівень охоплення території області високошвидкісним інтернет-зв'язком, ускладнений перехід для надання населенню е-послуг в сільській місцевості, слабка ресурсна база та відсутні фахівці.	
Обмежений доступ населення до локального інформаційного контенту. Недостатній рівень розвитку інфраструктури місцевого мовлення.	
Недосконалість системи реагування на надзвичайні ситуації, недостатня кількість об'єктів фонду захисних споруд.	

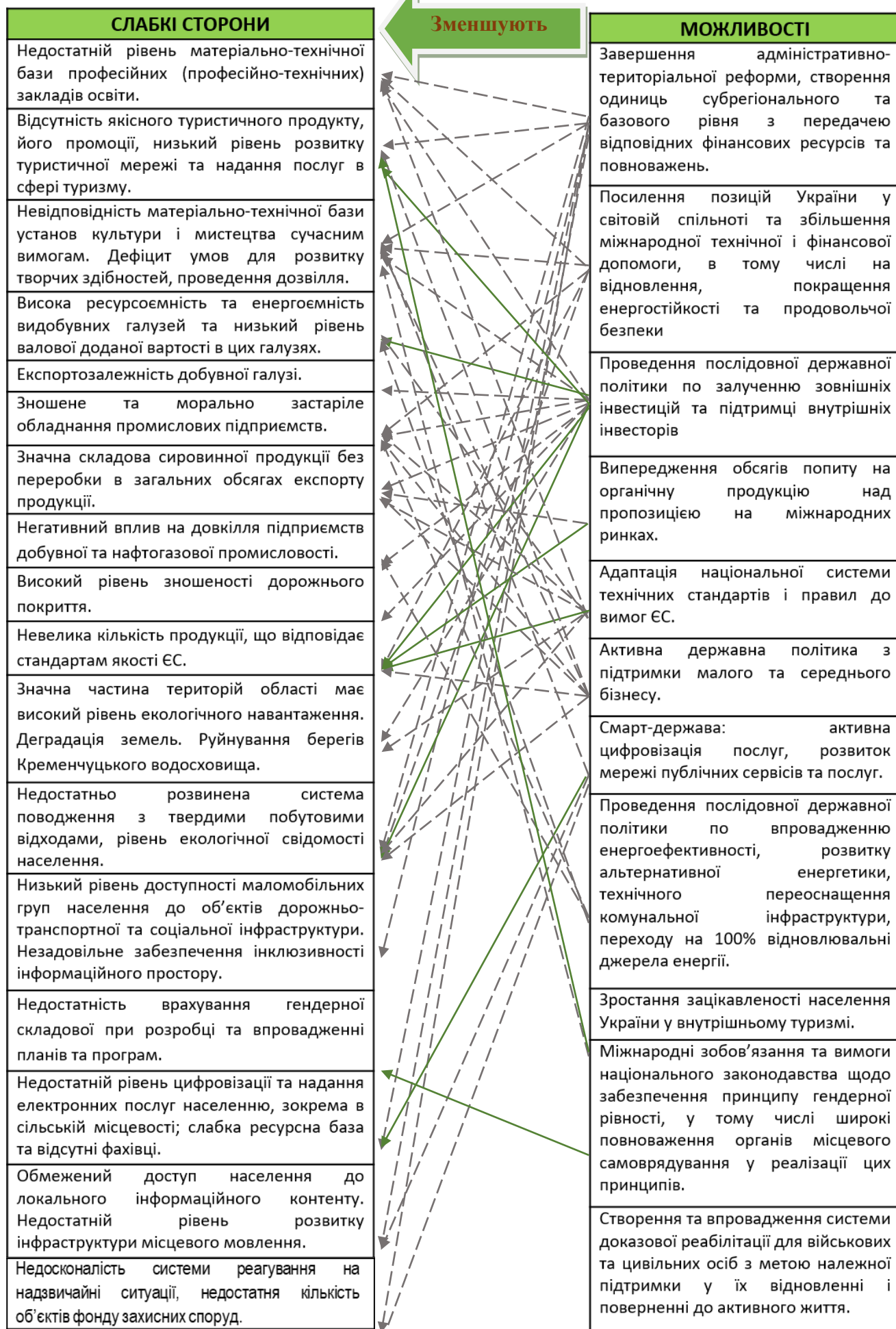
Ризики

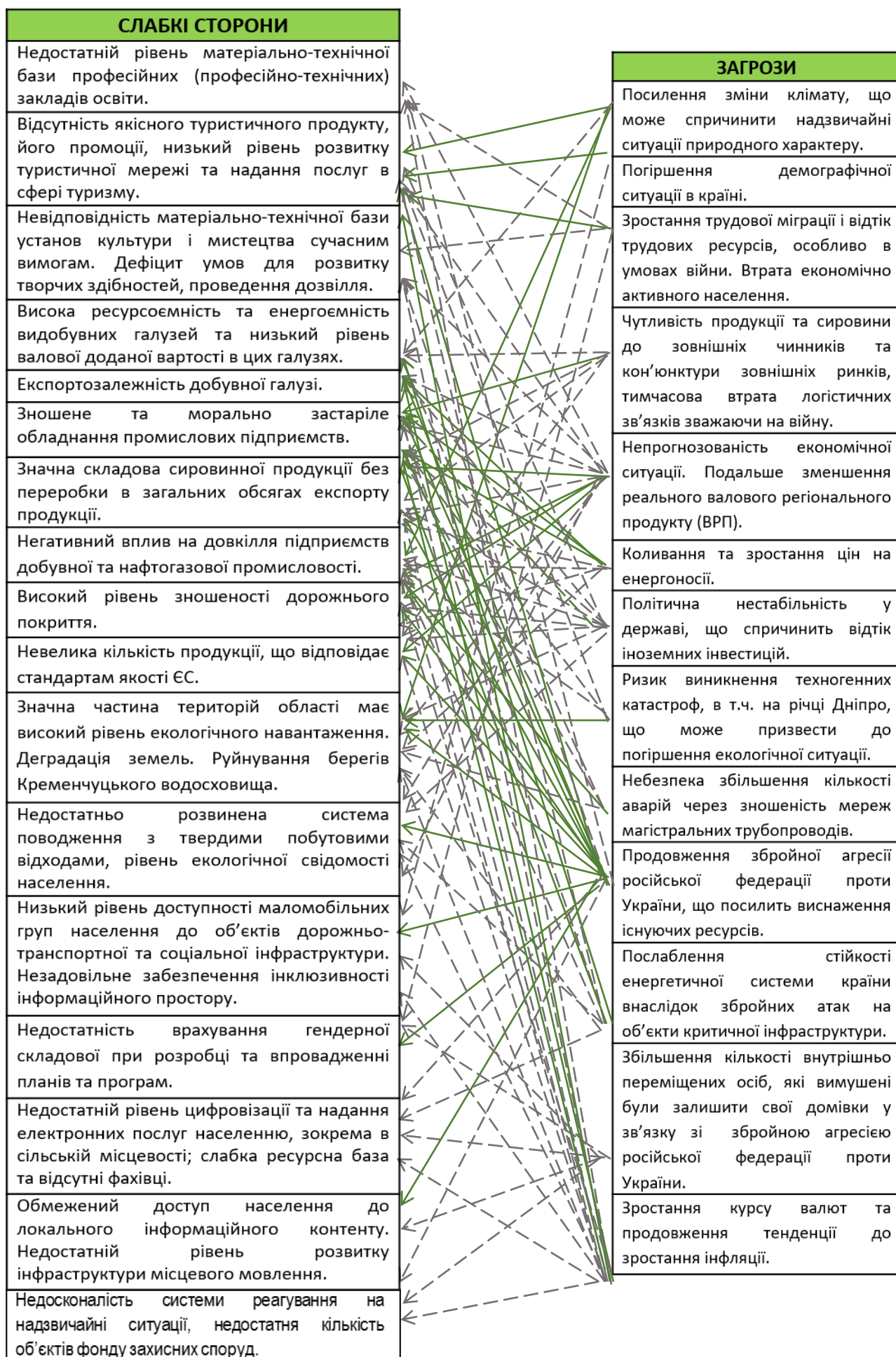
Посилюють

СЛАБКІ СТОРОНИ	ЗАГРОЗИ
Недостатній рівень матеріально-технічної бази професійних (професійно-технічних) закладів освіти.	Посилення зміни клімату, що може спричинити надзвичайні ситуації природного характеру
Відсутність якісного туристичного продукту, його промоції, низький рівень розвитку туристичної мережі та надання послуг в сфері туризму.	Погіршення демографічної ситуації в країні.
Невідповідність матеріально-технічної бази установ культури і мистецтва сучасним вимогам. Дефіцит умов для розвитку творчих здібностей, проведення дозвілля.	Зростання трудової міграції і відтік трудових ресурсів, особливо в умовах війни. Втрата економічно активного населення.
Висока ресурсоемність та енергоємність видобувних галузей та низький рівень валової доданої вартості в цих галузях.	Чутливість продукції та сировини до зовнішніх чинників та кон'юнктури зовнішніх ринків, тимчасова втрата логістичних зв'язків зважаючи на війну.
Експортозалежність добувної галузі.	Непрогнозованість економічної ситуації. Подальше зменшення реального валового регіонального продукту (ВРП).
Зношене та морально застаріле обладнання промислових підприємств.	Коливання та зростання цін на енергоносії.
Значна складова сировинної продукції без переробки в загальних обсягах експорту продукції.	Політична нестабільність у державі, що спричинить відтік іноземних інвестицій.
Негативний вплив на довкілля підприємств добувної та нафтогазової промисловості.	Ризик виникнення техногенних катастроф, в т.ч. на річці Дніпро, що може призвести до погіршення екологічної ситуації.
Низька якість транспортної інфраструктури.	Небезпека збільшення кількості аварій через зношеність мереж магістральних трубопроводів.
Невелика кількість продукції, що відповідає стандартам якості ЄС.	Продовження збройної агресії російської федерації проти України, що посилить виснаження існуючих ресурсів..
Значна частина територій області має високий рівень екологічного навантаження. Деградація земель. Руйнування берегів Кременчуцького водосховища.	Послаблення стійкості енергетичної системи країни внаслідок збройних атак на об'єкти критичної інфраструктури.
Недостатньо розвинена система поводження з твердими побутовими відходами, рівень екологічної свідомості населення.	Збільшення кількості внутрішньо переміщених осіб, які вимушені були залишити свої домівки у зв'язку зі збройною агресією російської федерації проти України
Низький рівень доступності маломобільних груп населення до об'єктів дорожньо-транспортної та соціальної інфраструктури. Незадовільне забезпечення інклюзивності інформаційного простору.	Зростання курсу валют та продовження тенденції до зростання інфляції
Недостатність врахування гендерної складової при розробці та впровадженні планів та програм.	
Низький рівень охоплення території області високошвидкісним інтернет-зв'язком, ускладнений перехід для надання населенню е-послуг в сільській місцевості, слабка ресурсна база та відсутні фахівці.	
Обмежений доступ населення до локального інформаційного контенту. Недостатній рівень розвитку інфраструктури місцевого мовлення.	
Недосконалість системи реагування на надзвичайні ситуації, недостатня кількість об'єктів фонду захисних споруд.	

4.3. TOWS-матриця Полтавської області

СИЛЬНІ СТОРОНИ	МОЖЛИВОСТІ
Розвинута інфраструктура медичних послуг медично-санітарної допомоги. (первинної, вторинної та третинної), високий рівень забезпеченості ЦПМСД лікувально-діагностичним обладнанням та автотранспортом.	Завершення адміністративно-територіальної реформи, створення одиниць субрегіонального та базового рівня з передачею відповідних фінансових ресурсів та повноважень.
Наявність в області розгалуженої мережі закладів спеціалізованої медичної освіти з підготовки та перепідготовки кадрів для медичної галузі.	Посилення позицій України у світовій спільноті та збільшення міжнародної технічної і фінансової допомоги, в тому числі на відновлення, покращення енергостійкості та продовольчої безпеки
Наявність розгалуженої мережі освітніх закладів. Відпрацьовані взаємозв'язки між рівнями освітніх закладів (середня/технічна/вища освіта).	Проведення послідовної державної політики по залученню зовнішніх інвестицій та підтримці внутрішніх інвесторів
Затребуваність населення області у професійній (професійно-технічній) освіті.	Випередження обсягів попиту на органічну продукцію над пропозицією на міжнародних ринках.
Полтавщина має потужну ресурсну базу, сприятливі кліматичні умови та велику кількість продуктивних сільськогосподарських земель.	Адаптація національної системи технічних стандартів і правил до вимог ЄС.
Наявність потужного промислового потенціалу на базі машинобудування, гірничо-збагачувальної, харчової галузей та паливно-енергетичного комплексу.	Активна державна політика з підтримки малого та середнього бізнесу.
Вигідне географічне та логістичне розташування з наявним транспортним зв'язком для вантажних та пасажирських перевезень з країнами світу.	Смарт-держава: активна цифровізація послуг, розвиток мережі публічних сервісів та послуг.
Розвинутий агропромисловий комплекс, сформований на базі тваринництва та рослинництва, в тому числі органічного виробництва; наявність значної кількості інвестиційних проєктів.	Проведення послідовної державної політики по впровадженню енергоефективності, розвитку альтернативної енергетики, технічного переоснащення комунальної інфраструктури, переходу на 100% відновлювальні джерела енергії.
Проведення активної просвітницької роботи та підтримка заходів з енергоефективності.	Зростання зацікавленості населення України у внутрішньому туризмі.
Значна роль суб'єктів малого і середнього підприємництва Полтавської області у забезпеченні соціально-економічного розвитку області, в тому числі у сфері зайнятості.	Міжнародні зобов'язання та вимоги національного законодавства щодо забезпечення принципу гендерної рівності, у тому числі широкі повноваження органів місцевого самоврядування у реалізації цих принципів.
Досвід міжмуніципального співробітництва для розвитку територіальних громад	Створення та впровадження системи доказової реабілітації для військових та цивільних осіб з метою належної підтримки у їх відновленні і поверненні до активного життя.
Наявність розвиненої мережі лікувальних та санаторно-курортних закладів, в тому числі національного рівня.	
Наявність ресурсної бази та потенціалу щодо використання продукції на основі бішофіту.	

СИЛЬНІ СТОРОНИ
Розвинута інфраструктура медичних послуг медично-санітарної допомоги. (первинної, вторинної та третинної), високий рівень забезпеченості ЦПМСД лікувально-діагностичним обладнанням та автотранспортом.
Наявність в області розгалуженої мережі закладів спеціалізованої медичної освіти з підготовки та перепідготовки кадрів для медичної галузі.
Наявність розгалуженої мережі освітніх закладів. Відпрацьовані взаємозв'язки між рівнями освітніх закладів (середня/технічна/вища освіта).
Затребуваність населення області у професійній (професійно-технічній) освіті.
Полтавщина має потужну ресурсну базу, сприятливі кліматичні умови та велику кількість продуктивних сільськогосподарських земель.
Наявність потужного промислового потенціалу на базі машинобудування, гірничо-збагачувальної, харчової галузей та паливно-енергетичного комплексу.
Вигідне географічне та логістичне розташування з наявним транспортним зв'язком для вантажних та пасажирських перевезень з країнами світу.
Розвинутий агропромисловий комплекс, сформований на базі тваринництва та рослинництва, в тому числі органічного виробництва; наявність значної кількості інвестиційних проєктів.
Проведення активної просвітницької роботи та підтримка заходів з енергоефективності.
Значна роль суб'єктів малого і середнього підприємництва Полтавської області у забезпеченні соціально-економічного розвитку області, в тому числі у сфері зайнятості.
Досвід міжмуніципального співробітництва для розвитку територіальних громад.
Наявність розвиненої мережі лікувальних та санаторно-курортних закладів, в тому числі національного рівня.
Наявність ресурсної бази та потенціалу щодо використання продукції на основі біошопіту.

ЗАГРОЗИ
Посилення зміни клімату, що може спричинити надзвичайні ситуації природного характеру.
Погіршення демографічної ситуації в країні.
Зростання трудової міграції і відтік трудових ресурсів, особливо в умовах війни. Втрата економічно активного населення.
Чутливість продукції та сировини до зовнішніх чинників та кон'юнктури зовнішніх ринків, тимчасова втрата логістичних зв'язків зважаючи на війну.
Непрогнозованість економічної ситуації. Подальше зменшення реального валового регіонального продукту (ВРП).
Коливання та зростання цін на енергоносії.
Політична нестабільність у державі, що спричинить відтік іноземних інвестицій.
Ризик виникнення техногенних катастроф, в т.ч. на річці Дніпро, що може призвести до погіршення екологічної ситуації.
Небезпека збільшення кількості аварій через зношеність мереж магістральних трубопроводів.
Продовження збройної агресії російської федерації проти України, що посилить виснаження існуючих ресурсів.
Послаблення стійкості енергетичної системи країни внаслідок збройних атак на об'єкти критичної інфраструктури.
Збільшення кількості внутрішньо переміщених осіб, які вимушені були залишити свої домівки у зв'язку зі збройною агресією російської федерації проти України.
Зростання курсу валют та продовження тенденції до зростання інфляції.

Співставлення сильних сторін та можливостей області.

Полтавщина має **розвинуту інфраструктуру медичних послуг медично-санітарної допомоги (первинної, вторинної та третинної), високий рівень забезпеченості ЦПМСД лікувально-діагностичним обладнанням та автотранспортом, а також розгалужену мережу закладів медичної освіти для підготовки/перепідготовки медичних кадрів.** При реалізації таких можливостей, як збільшення міжнародної і фінансової допомоги, активна цифровізації послуг, а також створення та впровадження системи доказової реабілітації зможе значно покращити якість надання медичних послуг населенню. Зокрема, забезпечити безперервність надання невідкладної медичної допомоги хворим; високоякісне, комплексне та доступне лікування на всіх рівнях; розширити спектр надання амбулаторної та стаціонарної реабілітаційної допомоги тощо.

Також за умови реалізації таких можливостей, як збільшення мажнародної і фінансової допомоги та активної цифровізації послуг, матимемо можливість посилити сильну сторону області у сфері освіти – **наявну розгалуджену мережу освітніх закладів,** що дозволить забезпечити підвищення якості надання освітніх послуг, оновити матеріально-технічну базу закладів освіти, запровадити сучасні методи навчання з застосуванням новітніх технологій.

Полтавщина має потужну **ресурсну базу, сприятливі кліматичні умови та велику кількість продуктивних сільськогосподарських земель.** Наша область займає пріоритетне місце серед інших регіонів України за якістю земель. А за умови реалізації такої можливості, як випередження попиту на органічну продукцію над пропозицією, ця сильна сторона нашої області набуде ще більшого значення, адже наші чисті та родючі ґрунти в цьому випадку додатково сприятимуть збільшенню потенціалу для економічного розвитку області.

Крім того, наша область має **потужний промисловий потенціал на базі машинобудування, гірничо-збагачувальної, харчової галузей та ПЕК.** Значно посилити цю перевагу допоможуть такі можливості, як проведення послідовної державної політики по залученню зовнішніх інвестицій та підтримці внутрішніх інвесторів, а також активна державна політика з підтримки малого та середнього бізнесу.

Аналогічно, реалізація цих можливостей, а також активна державна політика з підтримки малого та середнього бвзнесу, посилить таку нашу сильну сторону, як **розвинутий АПК, що сформований на базі тваринництва та рослинництва.**

Серед сильних сторін області виокремлена **активна просвітницька робота та підтримка заходів з енергоефективності.** За умови посилення позицій України у світовій спільноті, збільшення міжнародної технічної допомоги та проведення послідовної державної політики по впровадженню енергоефективності, розвитку альтернативної енергетики, цю перевагу нашої області вдасться значно підсилити.

Полтавщина є прикладом ефективної взаємодії влади з бізнесом, відтак маємо сильну сторону – **значна роль суб'єктів малого та середнього підприємництва у забезпеченні соціально-економічного розвитку області.** Суттєво посилити цю перевагу може реалізація таких можливостей, як проведення послідовної державної політики по залученню зовнішніх інвестицій та підтримці внутрішніх інвесторів, а також активна державна політика з підтримки малого та середнього бізнесу.

Наша область має чималу кількість укладених угод з міжмуніципального співробітництва (149 із 997 таких договорів в Україні, станом на 2019 рік). Наш досвід **муніципального співробітництва для розвитку територіальних громад** можна вважати одним із найбільш вдалих в Україні. А за умови завершення адміністративно-територіальної реформи та передачі відповідних ресерсів і повноважень на місця якості міжмуніципального співробітництва та кількість відповідних договорів між громадами суттєво зросте, що дозволить їм не лише розумно та ефективно використовувати наявні ресурси, а й залучати додаткові.

Серед ключових сильних сторін області маємо також **наявність розвиненої мережі лікувальних та санаторно-курортних закладів, в тому числі національного рівня.** Однією із ключових можливостей, що посилить цю перевагу, є створення та впровадження системи доказової реабілітації для військових та цивільних осіб з метою належної підтримки у їх відновленні і поверненні до активного життя. Висока потреба в медичній та соціально-психологічній реабілітації, яка тільки зростатиме, дасть можливість використовувати потужний потенціал лікувальних та санаторно-курортних закладів області та забезпечить надання населенню якісних послуг.

Тож, на основі співставлення сильних сторін та можливостей було сформовано **ключові пріоритети розвитку:**

- надання якісних медичних послуг, підтримка рухової активності населення;
- сприяння розвитку та зміцненню матеріально-технічної бази закладів освіти;
- підтримка перспективних напрямів розвитку промисловості та АПК (у т.ч. органічно чистого виробництва, сучасних форм кооперації тощо);
- підтримка розвитку малого та середнього підприємництва;
- реконструкція джерел генерації теплової енергії з впровадженням новітнього технологічного обладнання та альтернативних видів палива;
- ефективне використання наявного потенціалу лікувальної та санаторно-курортної бази для забезпечення психологічного, фізичного, психічного та соціального здоров'я людини, у т.ч. у напрямку реабілітації.

Взаємозв'язок можливостей та слабких сторін нашої області.

У зв'язку з військовою агресією кількість іноземних туристів значно зменшилася, але в той же час зросла кількість українців, які почали подорожувати рідною країною. Проте **відсутність якісного туристичного**

продукту, його промоції, низький рівень розвитку туристичної мережі та надання послуг в сфері туризму є нашою слабкою стороною та не дозволяє використати потенціал області у цій галузі. Відтак суттєво зменшити цю слабку сторону дозволить реалізація таких можливостей, як проведення послідовної державної політики по залученню зовнішніх інвестицій та підтримці внутрішніх інвесторів, а також зростання зацікавленості населення України у внутрішньому туризмі.

Крім того, можливість проведення послідовної державної політики по залученню зовнішніх інвестицій та підтримці внутрішніх інвесторів, у разі її реалізації, матиме суттєвий вплив на зменшення **високої ресурсоємності та енергоємності видобувних галузей та рівень валової доданої вартості у цих галузях**.

Серед слабких сторін область виокремлена **невелика кількість продукції, що відповідає стандартам якості ЄС**. Реалізація таких можливостей, як проведення послідовної державної політики по залученню зовнішніх інвестицій та підтримці внутрішніх інвесторів, випередження обсягів попиту на органічну продукцію над пропозицією на міжнародних ринках та адаптація національних стандартів і правил до вимог ЄС, значно компенсує цю слабку сторону та сприятиме зростанню конкурентоздатності регіональної продукції.

Проведення послідовної державної політики по залученню зовнішніх інвестицій та підтримці внутрішніх інвесторів, як зовнішній фактор, також матиме компенсуючий вплив на таку слабку сторону, як **недостатньо розвинена система поводження з ТПВ, низький рівень екологічної свідомості населення**.

Однією із слабких сторін нашої області є **недостатність врахування гендерної складової при розробці та впровадженні планів та програм**. Суттєво зменшити її прояви вдасться при умові виконання міжнародних зобов'язань та вимог національного законодавства щодо забезпечення принципу гендерної рівності.

Значний взаємозв'язок між слабкою стороною та можливістю виявлений при аналізі впливу реалізації такої можливості, як смарт-держава: активна цифровізація послуг, розвиток мережі публічних сервісів та послуг, на слабку сторону **недостатній рівень цифровізації та надання електронних послуг населенню, зокрема у сільській місцевості, слабка ресурсна база та відсутність фахівців**. Так, стрімкий розвиток нових технологій, повсюдна цифровізація як один із перспективних векторів розвитку країни створює передумови не лише для покращення якості надання публічних послуг, а й в цілому для економічного зростання.

Таким чином, на основі аналізу впливу можливостей на зменшення слабких сторін було сформовано **ключові пріоритети розвитку області**:

- створення сприятливих умов для залучення інвестицій у розбудову туристичної інфраструктури;
- просування продукції та послуг місцевого бізнесу на нові ринки;
- покращення управління відходами;

- підвищення рівня екологічної культури населення;
- інтеграція цифровізації в усі сфери життя.

Вплив реалізації зовнішніх загроз на посилення слабких сторін області.

Відсутність якісного туристичного продукту, його промоції, низький рівень розвитку туристичної мережі та надання послуг в сфері туризму – ця слабка сторона найбільш чутлива до таких загроз, як посилення зміни клімату, що може спричинити надзвичайні ситуації природного характеру; погіршення демографічної ситуації в країні; зростання трудової міграції і відтік трудових ресурсів, особливо в умовах війни; втрата економічно активного населення; продовження збройної агресії російської федерації проти України, що посилить виснаження існуючих ресурсів; зростання курсу валют та продовження тенденції до зростання інфляції.

Висока ресурсоемність та енергоємність видобувних галузей та низький рівень валової доданої вартості у цих галузях – ця слабка сторона чутлива до коливання та зростання цін на енергоносії; продовження збройної агресії російської федерації проти України, що посилить виснаження існуючих ресурсів; послаблення стійкості енергетичної системи країни внаслідок збройних атак на об'єкти критичної інфраструктури; зростання курсу валют та продовження тенденції до зростання інфляції.

Експортозалежність добувної галузі до чутливості продукції та сировини до зовнішніх чинників та кон'юнктури зовнішніх ринків, тимчасова втрата логістичних зв'язків зважаючи на війну; коливання та зростання цін на енергоносії; продовження збройної агресії російської федерації проти України, що посилить виснаження існуючих ресурсів.

Зношене та морально застаріле обладнання – ця слабка сторона чутлива до реалізації таких загроз, як непрогнозованість економічної ситуації; подальше зменшення реального ВРП; коливання та зростання цін на енергоносії; продовження збройної агресії російської федерації проти України, що посилить виснаження існуючих ресурсів; послаблення стійкості енергетичної системи країни внаслідок збройних атак на об'єкти критичної інфраструктури; зростання курсу валют та продовження тенденції до зростання інфляції.

Значна складова сировинної продукції без переробки в загальних обсягах експорту продукції – ця слабка сторона чутлива до основної загрози – продовження збройної агресії російської федерації проти України, що посилить виснаження існуючих ресурсів.

Слабка сторона негативний вплив на довкілля підприємств добувної та нафтогазової промисловості значно посилиться при реалізації загрози посилення зміни клімату, що може спричинити надзвичайні ситуації природного характеру; непрогнозованість економічної ситуації, подальше зменшення реального ВРП; небезпека збільшення кількості аварій через зношеність мереж магістральних трубопроводів; продовження збройної агресії

російської федерації проти України, що посилить виснаження існуючих ресурсів.

Слабка сторона значна частина територій області має високий рівень екологічного навантаження, спостерігається тенденція до зростання викидів парникових газів в атмосферу. Деградація земель. Руйнування берегів Кременчуцького водосховища може бути значно посилена у разі реалізації таких загроз, як посилення зміни клімату, що може спричинити надзвичайні ситуації природного характеру; ризик виникнення техногенних катастроф, в т.ч. на річці Дніпро, що може призвести до погіршення екологічної ситуації; продовження збройної агресії російської федерації проти України, що посилить виснаження існуючих ресурсів.

Також чутливими до реалізації загроз є такі слабкі сторони нашої області, як:

- високий рівень зношеності дорожнього покриття;
- недостатньо розвинена система поводження з твердими побутовими відходами, рівень екологічної свідомості населення;
- низький рівень доступності маломобільних груп населення до об'єктів дорожньо-транспортної та соціальної інфраструктури;
- незадовільне забезпечення інклюзивності інформаційного простору;
- недостатність врахування гендерної складової при розробці та впровадженні планів та програм;
- обмежений доступ населення до локального інформаційного контенту;
- недостатній рівень розвитку інфраструктури місцевого мовлення.

За результатами аналізу чутливості слабких сторін до реалізації тих чи інших зовнішніх загроз, було сформовано такі ключові вектори розвитку області:

- підвищення обороноздатності області та громадської безпеки;
- запобігання виникненню надзвичайних ситуацій та забезпечення безпечної життєдіяльності;
- формування та забезпечення функціонування інклюзивного середовища, рівних можливостей для всіх;
- забезпечення рівних прав і можливостей жінок та чоловіків;
- подолання монопрофільності сільських територій для забезпечення якісного рівня життя та рівних можливостей;
- створення умов із збереження та попередження руйнування дорожнього покриття. Підвищення рівня безпеки дорожнього руху;
- упровадження заходів із запобігання зміні клімату та адаптації до неї;
- формування дбайливого ставлення до довкілля та підвищення рівня екологічної культури населення.

Можливості для зменшення негативного впливу зовнішніх загроз за рахунок сильних сторін області.

В цілому більшість сильних сторін надає змогу компенсувати вплив зовнішніх загроз. Зокрема, такі сильні сторони, як наявність потужного промислового потенціалу на базі машинобудування, гірничо-збагачувальної, харчової галузей та паливно-енергетичного комплексу та наявність потужної ресурсної бази, сприятливі кліматичні умови та велика кількість продуктивних сільськогосподарських земель дадуть змогу частково зменшити вплив таких загроз, як:

- погіршення демографічної ситуації в країні;
- зростання трудової міграції і відтік трудових ресурсів, особливо в умовах війни; втрата економічно активного населення;
- чутливість продукції та сировини до зовнішніх чинників та кон'юнктури зовнішніх ринків, тимчасова втрата логістичних зв'язків зважаючи на війну;
- непрогнозованість економічної ситуації, подальше зменшення реального ВРП.

Розвинута інфраструктура медичних послуг медично-санітарної допомоги (первинної, вторинної та третинної), високий рівень забезпеченості ЦПМСД лікувально-діагностичним обладнанням та автотранспортом дозволить компенсувати загрози погіршення демографічної ситуації та зростання трудової міграції і відтік трудових ресурсів, особливо в умовах війни. Вплив цих же загроз також буде дещо зменшений завдяки такій сильній стороні, як **затребуваність населення області у професійній (професійно-технічній) освіті.**

Крім того, загрозу зростання трудової міграції і відтік трудових ресурсів, особливо в умовах війни, та втрату економічно активного населення наша область зможе частково зменшити за рахунок таких сильних сторін, як:

- вигідне географічне та логістичне розташування з наявним транспортним зв'язком для вантажних та пасажирських перевезень з країнами світу;
- розвинутий агропромисловий комплекс, сформований на базі тваринництва та рослинництва, в тому числі органічного виробництва;
- значна роль суб'єктів малого і середнього підприємництва у забезпеченні соціально-економічного розвитку області, в тому числі у сфері зайнятості;
- наявність розвиненої мережі лікувальних та санаторно-курортних закладів, в тому числі національного рівня.

Таким чином, аналіз сильних та слабких сторін області, можливостей та загроз (SWOT-аналіз), а також їх взаємовпливу (TOWS-аналіз), дав можливість сформулювати основні вектори розвитку нашої області – стратегічні та оперативні цілі.

4.4. Порівняльні переваги, виклики і ризики Полтавської області.

Порівняльні переваги, виклики і ризики, які слід враховувати при стратегічному плануванні розвитку області ідентифіковані на основі соціально-економічного аналізу ситуації в області, аналізу сильних та слабких сторін області, можливостей та ризиків, настання яких є досить вірогідним.

Порівняльні переваги

(визначені в результаті аналізу сильних сторін і можливостей)

- Сильними сторонами Полтавщини є: наявність потужної ресурсної бази, сприятливих кліматичних умов та великої кількості продуктивних сільськогосподарських земель; потужного промислового потенціалу на базі машинобудування, гірничо-збагачувальної, харчової галузей та паливно-енергетичного комплексу; розвинутого агропромислового комплексу, сформованого на базі тваринництва та рослинництва, в тому числі органічного виробництва; наявність значної кількості інвестиційних проєктів. Ці сильні сторони підтримуватимуться за рахунок проведення послідовної державної політики із залучення зовнішніх інвестицій та підтримки внутрішніх інвесторів; впровадження енергоефективності, розвитку альтернативної енергетики, технічного переоснащення комунальної інфраструктури, переходу на 100% відновлювальні джерела енергії.

- У забезпеченні соціально-економічного розвитку області, в тому числі у сфері зайнятості, значна роль належить суб'єктам малого і середнього підприємництва. Ця сильна сторона має активну державну підтримку та можливість її підтримки за рахунок посилення позицій України у світовій спільноті та збільшення міжнародної технічної допомоги.

- За рахунок адаптації національної системи технічних стандартів і правил до вимог ЄС є можливість розвивати таку сильну сторону як наявність ресурсної бази та потенціалу щодо використання продукції на основі бішофіту. На сьогодні в області працюють підприємства з виробництва продукції на основі бішофіту, яка застосовується в медицині (стоматологія, реабілітація та лікування), косметології, гірничодобувній галузі, сільському господарстві.

Виклики

(визначені в результаті аналізу слабких сторін і можливостей)

- Завершення адміністративно-територіальної реформи, створення одиниць субрегіонального та базового рівня з передачею відповідних фінансових ресурсів та повноважень, що забезпечить підвищення ефективності формування територіальної організації виконавчої влади.

- Проведення послідовної державної політики по залученню зовнішніх інвестицій та підтримці внутрішніх інвесторів, а також посилення позицій України у світовій спільноті та збільшення міжнародної технічної допомоги можуть слугувати стимулом для розвитку якісного туристичного продукту, його промоції, підвищення рівня розвитку туристичної мережі та надання

послуг в сфері туризму; проведення оновлення зношеного та морально застарілого обладнання промислових підприємств; уникнення необхідності проходження дублюючих (повторних) процедур оцінки відповідності їх продукції в ЄС та відповідно збільшити кількість продукції, що відповідає стандартам якості ЄС.

- Зростання зацікавленості населення України у внутрішньому туризмі (курортно-рекреаційному, екологічному та сільському зеленому туризмі) та активна політика з підтримки малого та середнього бізнесу створять можливості для розвитку якісного туристичного продукту, його промоції, підвищення рівня розвитку туристичної мережі та надання послуг в сфері туризму.

Ризики

(пов'язані з війною)

- Відтік кваліфікованих кадрів за кордон.
- Збільшення диспропорції населення, зокрема кількості жінок та чоловіків, за рахунок міграції жінок репродуктивного віку за кордон та різкого скорочення тривалості життя чоловіків.
 - Забруднення території різними вибухонебезпечними предметами.
 - Руйнування житлової, соціальної, критичної інфраструктури від військових дій з боку агресора.
- Нестабільна робота енергетичної системи, перебої з електро-, тепло- та водопостачанням внаслідок настання блек-аутів, спричинених руйнуваннями об'єктів критичної інфраструктури.
- Руйнування логістичних зв'язків, втрата ринків збуту сировини та продукції.
- Спад економічної активності суб'єктів господарювання та, як наслідок, зменшення надходжень податків та зборів до бюджетів.
- Зниження рівня інвестиційної активності закордонних інвесторів.

(визначені в результаті аналізу слабких сторін і загроз)

- Відсутність державної стратегії розвитку промисловості посилюватиме такі слабкі сторони як експортозалежність добувної галузі; експлуатація зношеного та морально застарілого обладнання промислових підприємств і як результат кількість продукції, що відповідає стандартам якості ЄС не буде збільшуватись.
 - На високу ресурсоємність та енергоємність видобувних галузей та низький рівень валової доданої вартості в цих галузях негативно впливають коливання та зростання цін на енергоносії та відсутність державної стратегії розвитку промисловості.
 - Через зношеність мереж магістральних трубопроводів посилюється ризик збільшення кількості аварій підприємств добувної та нафтогазової промисловості, що спричинить негативний вплив на довкілля.

5. СМАРТ-СПЕЦІАЛІЗАЦІЯ РЕГІОНУ

5.1 Використання потенціалу місцевих мінеральних ресурсів, в тому числі покладів бішофіту, в промисловому та агропромисловому секторах економіки, індустрії здоров'я і краси.

На території Полтавської області розташовано унікальне родовище бішофіту. Це єдине родовище в Україні в стадії розробки, видобуток здійснюється з 1991-1992 року. Найбільша у світі глибина залягання бішофіту – 2,5 км обумовлює його високі якісні характеристики та має дуже широкий спектр напрямків застосування.

Медицина. Завдяки високому вмісту природного магнію, калію, та йоду Полтавський бішофіт посів чільне місце у кардіології в реабілітації ішемічної хвороби серця та гіпертонічної хвороби, при вегето-судинній дистонії, захворюваннях центральної та периферичної нервової систем. Біологічна конкуренція мінералів бішофіта з радіонуклідами робить його природним засобом лікування хвороб, пов'язаних з опромінюванням.

Бішофіт використовують як основу для одержання медичних препаратів, бальнеологічних складів, косметики (гелі, пасти, креми, мазі), зубних паст, лікувальних мінеральних вод. Також широко застосовується у відділеннях фізіотерапії лікарень, санаторіях, центрах медичної реабілітації, в бальнеологічних курортах та здравницях, спортивних центрах.

Сільське господарство. Бішофіт застосовується у землеробстві, ветеринарній медицині і тваринництві: біостимулятори, органо-мінеральні і рідкі комплексні мінеральні добрива, ґрунтові кондиціонери, консерванти, біодобавки для мінеральні підгодівлі тварин і птахів, розчини для обробки насіння та боротьбі з амброзією.

Пилоподавляючі склади. Способи скріплення гірничого пилу за допомогою гігроскопічних складів мають у 10-20 разів більш тривалий термін захисної дії, ніж звичайні мокрі способи. Спосіб зв'язування гірничого пилу складами на основі бішофіту є перспективним і не має аналогів в вітчизняній і закордонній практиці. Цей метод активно використовується на Полтавському гірничо-збагачувальному комбінаті.

Виробництво мікроелементів. Вилучення мікроелементів і одержання металевого магнію. Магній, отриманий на основі полтавського бішофіту, має найвищий рівень чистоти.

Металургія. Одним з перспективних напрямків використання бішофіту – одержання синтетичного карналіту.

Автодорожне господарство. Розчини природного бішофіту застосовується у боротьбі й профілактиці зі зледенінням, оскільки не здійснюють руйнуючого впливу на бетонні конструкції та дорожнє покриття.

Єдине підприємство в області, яке має спеціальний дозвіл на користування надрами з метою видобування бішофіту – ТОВ „Фірма „Мінерал”, плановий обсяг видобування бішофіту – 35,0 тис. тонн на рік, а проєктна потужність – 105,2 тис.тонн.

Також в Полтавській області працюють підприємства з виробництва препаратів на основі бішофіту. ТОВ „Жардін Косметик” виробляє широкий спектр магнієвих продуктів для повсякденного використання (гелі, хвойні екстракти, магнієві пластівці, органічну лікувальну зубну у пасту) та для спортсменів (масла, дієтичні добавки, мінеральну воду), співпрацює з багатьма санаторіями і бальнеологічними лікувальними закладами України.

ПП „Екобіз” займається науково-дослідною діяльністю на базі медичних та наукових установ та виробляє лікувальну, професійну салонну і аптечну косметику, ветеринарні препарати.

В ході спільних обговорень із зазначеними підприємствами та представниками наукових установ були визначені основні напрямки смарт-спеціалізації, пов’язаної з бішофітом:

- створення на базі Української медичної стоматологічної академії прибуткового проекту щодо використання покладів бішофіту з фокусуванням на соціальних та екологічних аспектах області: розвиток людини та збереження її основних показників здоров’я; достойна зарплатня і умови праці; ефективне управління природними ресурсами, на які багата область; репутація області та світове визнання;

- створення умов для проходження процедур стандартизації і сертифікації продукції місцевого бізнесу на основі бішофіту в напрямку визначення відповідності вітчизняної продукції вимогам і стандартам європейської та міжнародної якості та впровадження інноваційних розробок на базі Полтавської державної аграрної академії та Полтавського національного технічного університету ім. Ю. Кондратюка.

5.2. Забезпечення умов для інституційної підтримки розвитку інновацій, їх комерціалізації та трансферу технологій в усі сфери регіональної економіки, стимулювання співробітництва на рівні освіта-наука-бізнес.

Створення умов для проходження процедур стандартизації і сертифікації продукції місцевого бізнесу та впровадження інноваційних розробок в напрямку смарт-спеціалізації.

На основі даних Державної служби статистики України, матеріалів, підготованих у експертній групі „Смарт-спеціалізація у країнах Програми розвитку та інтеграції” для Управління Спільного дослідницького центру Європейської комісії, Дирекції з розвитку та інновацій, було здійснено картографічний аналіз економічного та інноваційного потенціалу Полтавської області, за результатами якого складено відповідний звіт (додаток 1 „Відображення економічного та інноваційного потенціалу в Україні – Відредагована система статистичного вимірювання: Полтавська область”).

Згідно з проведеним аналізом Полтавська область має 3 галузі, які мають економічний та інноваційний потенціал, а також забезпечують 4,8% загальної зайнятості в регіоні:

- виробництво молочних продуктів (КВЕД 10.5);
- виробництво інших машин і устаткування спеціального призначення (КВЕД 28.9);
- виробництво вузлів, деталей і приладдя для автотранспортних засобів (КВЕД 29.3);

Дані галузі представлені широким колом підприємств.

Діяльність за КВЕД 10.5 здійснюють 46 підприємств області (дані станом на 2019 рік), найбільш потужними з яких є ТОВ „Лубенський молочний завод” (ТМ „Гармонія”), ТОВ „Пирятинський сирзавод” (ТМ „Молочний Шлях”), ПРАТ „Кременчуцький міськмолкозавод” (входить до Групи компаній „Данон” в Україні), ПП „Білоцерківська агропромислова група”, ТОВ „Глобинський маслосирзавод” (входить до Групи компаній „Глобіно”) та інші. Підприємства випускають високоякісну молочну продукцію, сири, масло, морозиво, йогурти і дитяче харчування.

Наявність потужної сировинної бази для підприємств молокопереробної галузі є одним із головних чинників розвитку. За кількістю великої рогатої худоби – 231,3 тис. голів та обсягами виробництва молока – 762,1 тис. тонн у господарствах усіх категорій область знаходиться на 2 місці в Україні (дані за 2018 рік).

Більшість виробленої продукції реалізується на внутрішньому ринку країни, частина – експортується до країн близького сходу та СНД. Проте є і значний потенціал для виходу на європейські та світові ринки.

Подальший розвиток даної галузі може стати стимулом для створення нових фермерських господарств, сільськогосподарських виробничих кооперативів та особистих селянських господарств, а також сприятиме вирівнюванню диспропорцій розвитку територій.

За результатами спільних засідань з керівниками підприємств – виробників молочної продукції були визначені основні проблеми, що ускладнюють подальший розвиток галузі та можливості нарощення експортного потенціалу за рахунок виходу на європейські та світові ринки. Головною вимогою для цього є відповідність виробленої молочної продукції європейським та міжнародним стандартам якості.

Об’єднання зусиль та потенціалу наукових установ, бізнесу та влади для створення центру зі сприяння в отриманні Європейського сертифікату якості продукції є оптимальним шляхом у вирішенні зазначених проблем. Напрямами діяльності такого центру можуть бути: консультативні послуги щодо процедури отримання сертифікату, проведення наукових та лабораторних досліджень якості продукції, сприяння у підготовці технічної документації, а також супровід процедури отримання сертифікації ЄС.

Також актуальним напрямком є використання наявних можливостей машинобудівної галузі, зокрема підприємств з виробництва машин і устаткування спеціального призначення (9 підприємств) та з виробництва вузлів, деталей і приладдя для автотранспортних засобів (близько 50 підприємств). Сформована виробнича база, кваліфікований персонал та

досвід виробництва є основою для подальшого впровадження та розробки високотехнологічної інноваційної продукції на цих підприємствах.

Аналіз діяльності машинобудівної галузі свідчить про суттєву позитивну динаміку її розвитку. Так, індекс промислової продукції машинобудування у 2015 році становив 66,8%, у 2016 – 108,6%, 2017 – 139,3%, 2018 – 115,6%, а питома вага обсягів реалізованої машинобудівної продукції в загальних обсягах реалізованої промислової продукції регіону зросла з 5% у 2016 році до 8,2% у січні - вересні 2019 року.

Створення інноваційних високотехнологічних виробництв з використанням потужностей підприємств машинобудівної галузі, інноваційних розробок науково-дослідних і освітніх установ при активному сприянні органів місцевої влади у залученні коштів міжнародних та внутрішніх інвесторів визначено як один із пріоритетів стратегічного розвитку.

5.3 Використання наявного потенціалу лікувальної та санаторно-курортної бази для забезпечення психологічного, фізичного, психічного та соціального здоров'я людини, в т.ч. у напрямку реабілітації.

Володіючи унікальним потенціалом природних ресурсів та природно-ландшафтних переваг, Полтавська область має всі передумови стати лікувально-оздоровчим та культурно-туристичним центром з європейською якістю обслуговування.

Курорти Полтавщини представлені такими санаторно-лікувальними закладами як об'єднання „Миргородкурорт”, Санаторій „Сосновий бір”, Санаторій „Псьол”, Санаторій „Івушка” та іншими оздоровчими закладами.

Зокрема в об'єднання „Миргородкурорт” (м.Миргород) входять чотири санаторії – „Миргород”, „Полтава”, „Хорол” і „Березовий Гай”, розташовані на спільній парковій території на берегах р. Хорол в м. Миргород та мають зручне розташування і транспортне сполучення, що дозволяє дістатися від провідних промислових центрів країни за 2-3 години.

За всіма показниками „Миргородкурорт” є лідером санаторно-курортної сфери нашої держави, його оздоровниці мають вищий рівень акредитації та високу ефективність оздоровлення. Протягом року курорт відвідує понад 70 тисяч відпочиваючих майже з 30 країн світу. В усіх санаторіях комплексу лікують захворювання шлунку, печінки, підшлункової залози, жовчного міхура та кишечника. Точна діагностика, індивідуальні програми оздоровлення з урахуванням всіх виявлених захворювань, комплексний підхід, що об'єднує цілющу силу природних лікувальних чинників, збалансоване дієтичне харчування екологічно чистими продуктами, всі переваги широкого спектру фізіотерапевтичного лікування, великий вибір можливостей активного відпочинку дають високі результати оздоровлення шлунково-кишкового тракту, відновлюють нормальний обмін речовин та захисні сили організму.

Санаторій „Сосновий бір” (Зіньківський район) – сучасний лікувально-оздоровчий заклад вищої категорії, який успішно працює з 1969 року, має прекрасну клінічну базу для лікування захворювань органів травлення, дихання, опорно-рухової, нервової, ендокринної та серцево-судинної систем. Одночасно тут може комфортно відпочити та оздоровитися 200 осіб. На території здравниці є власне джерело мінеральної води „Ташань”, яка внесена в каталог мінеральних вод України.

Санаторій „Псьол” (Великобагачанський район) розташований на екологічно чистій території та має власне джерело хлоридно-натрієвої слаболужної мінеральної води „Великобагачанська”, що використовується для питного лікування й зовнішнього застосування. Напрямки для оздоровлення – захворювання шлунково-кишкового тракту, печінки, жовчних шляхів, нирок і сечовивідних шляхів, цукрового діабету і його ускладнень, щитовидної залози, бронхо-легеневої системи, бронхіальної астми, опорно-рухової системи, хронічні гінекологічні й урологічні захворювання, стоматологія. В санаторії функціонують відділення медичної реабілітації, діагностичне відділення, клінічна й біохімічна лабораторії, апаратна фізіотерапія, інформаційно-хвильова терапія та інші.

Санаторій „Івушка” (Кременчуцький район) знаходиться в мальовничому місці на березі річки Псьол. Тут лікують захворювання хребта і суглобів, нервової системи, серця і судин, верхніх дихальних шляхів, шлунково-кишкового тракту. Різноманітні лікувальні процедури, серед яких ударно-хвильова терапія, карбоксітерапія, підводний душ-масаж, ефективно покращують здоров'я.

Розвиток в області сучасної конкурентоспроможної лікувальної, оздоровчої та санітарно-курортної бази із матеріально-технічною базою та інфраструктурою на рівні європейських та світових вимог; задоволення потреб громадян країни у санаторно-курортному лікуванні, оздоровленні і послугах відпочинку також визначено як один із перспективних напрямків смарт-спеціалізації регіону.

Однією з найбільш актуальних проблем України є стан здоров'я населення, в тому числі його складової – стоматологічного здоров'я. Низький рівень стоматологічного здоров'я, насамперед дитячого населення та вагітних жінок, негативно впливає на стан загального здоров'я впродовж всіх періодів життя людини, спричиняючи соціальні та фінансові проблеми та негативно впливаючи на рівень соціально-економічного розвитку країни.

Стоматологія по праву визнана однією з галузей медицини, що найбільш швидко розвивається, в якій розробляються і успішно впроваджуються нові технології, гаджети і матеріали.

На території Полтавської області успішно працює вищий державний навчальний заклад України „Українська медична стоматологічна академія”, місією якої є підготовка висококваліфікованих фахівців для системи охорони здоров'я, розвиток фундаментальної і прикладної науки, надання професійної

медичної допомоги населенню. На її базі створена науково-методична лабораторія з питань підготовки стоматологів, метою якої є науково-методичного забезпечення навчальної роботи й обміну досвідом із питань підготовки стоматологів. До складу лабораторії на громадських засадах уведено фахівці з усіх розділів стоматології.

Реалізація планових заходів щодо розвитку міжнародних зв'язків і співробітництва дозволяє академії займати одне з провідних місць серед медичних навчальних закладів України з підготовки закордонних фахівців. Уведення англійської форми навчання сприяє збільшенню кількості іноземних студентів, які бажають навчатися в академії, з розвинених країн, а також країн Близького Сходу та Африки. У рамках програми розвитку міжнародних зв'язків триває робота з посольствами Індії, Ірану, Єгипту, Йорданії, Кувейту, Саудівської Аравії, Туркменістану, Узбекистану та інших, спрямована на встановлення контактів і налагодження взаємовигідної співпраці з міністерствами освіти й охорони здоров'я цих країн.

Використання наявного наукового досвіду та можливостей з розробки та впровадження нововведень в стоматології, значний потенціал підприємництва, діючого в цій галузі та цінова доступність послуг порівняно з іншими регіонами і країнами створюють привабливі умови для формування лікувально-оздоровчого туризму, створенню нових інноваційних методів та технологій лікування.

За результатами практичного семінару з Мапінгу економічного та інноваційного потенціалу регіонів у контексті смарт-спеціалізації, який відбувся у липні 2019 року в Київському національному економічному університеті ім. Вадима Гетьмана за участі Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, досвідчених європейських експертів Хуго Холландерса (Маастрихтський університет, експерт JRC, автор методики аналізу даних, Бельгія) та Юстини Ласак (Маршалківська адміністрація Нижньосілезького воєводства, м. Вроцлав, Польща), представників регіонів, на підставі статистичних даних, наданих Державною службою статистики України, проведено аналіз економічного та інноваційного потенціалу регіону.

Звіт „Відображення економічного та інноваційного потенціалу в Україні – Відредагована система статистичного вимірювання: Полтавська область”, в якому було визначено смарт-спеціалізації регіону, додається до Стратегії у вигляді додатку.

6. СЦЕНАРІЙ РОЗВИТКУ ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСТІ ДО 2027 РОКУ

Оптимістичний сценарій розвитку Полтавської області

Оптимістичний сценарій розвитку демонструє позитивну динаміку, що буде можлива або за умови успішної реалізації Стратегії розвитку регіону шляхом повноцінного використання наявного потенціалу, підтримки сильних сторін області внутрішніми й зовнішніми можливостями або через вдалий збіг обставин.

Необхідними загальнодержавними умовами реалізації оптимістичного сценарію розвитку області є:

- по-перше, стабілізація внутрішньополітичної ситуації в країні та відсутність корупції в державних інститутах, що підвищить рівень довіри з боку підприємців і громадян до державних та місцевих органів влади;
- по-друге, застосування інтенсивного темпу реалізації складних економічних реформ (податкової, фінансової децентралізації, медичної, земельної та ін.), а також проведення продажу об'єктів великої приватизації державної власності, що дозволить підвищити інвестиційну привабливість області й зацікавленість до неї з боку внутрішніх і міжнародних інвесторів;
- по-третє, європейська інтеграція та ефективне виконання Угоди про асоціацію з ЄС, активізація зовнішньоторговельної бізнес-співпраці з країнами світу, що посилить доступ місцевих товарів на європейські та світові ринки;
- по-четверте, зниження ставок довгострокових кредитів, що сприятиме розвитку малого та середнього бізнесу та покращить спроможність підприємств розраховуватися з боргами;
- по-п'яте, зниження податкового навантаження на прибуток за рахунок запровадження податку на виведений капітал, що дозволить суб'єктам підприємництва спрямувати вивільнені кошти на модернізацію та розвиток технологій й інновацій. Бюджетні втрати від введення податку на виведений капітал компенсуються за рахунок активізації виробництва.

Одним із пріоритетів розвитку регіону стане швидке завершення адміністративно-територіальної реформи та регіональний розвиток, у тому числі розвиток людських ресурсів, створення нових високотехнологічних наукомістких та інноваційних підприємств як в промисловому, так і в аграрному секторах економіки.

Успішна реформа децентралізації сприятиме оптимізації державних та місцевих органів влади та їх інституцій, активізації міжмуніципального співробітництва, формуванню фінансово спроможних територіальних громад, покращенню їх соціальної інфраструктури, створенню нових робочих місць в сільській місцевості. Розвиваючи інфраструктуру медичних послуг, у тому числі за рахунок впровадження електронного врядування, територіальні громади розширюють спектр послуг пов'язаних з медициною в онлайн-режимі, чим створюють комфортні умови для населення.

Завдяки синхронізації загальнодержавної і регіональної політики по залученню зовнішніх інвестицій та підтримці внутрішніх інвесторів покращується інвестиційний клімат, формуються нові інвестиційні пропозиції, що призводить до стрімкого залучення значних обсягів інвестицій в економіку регіону, зокрема до пріоритетних сфер його розвитку – машинобудування, паливно-енергетичного комплексу, гірничо-збагачувальної й харчової галузей. Важливим напрямом активізації інвестиційних потоків в область стає просування та реалізація інвестиційних проєктів агропромислового комплексу, сформованого на базі тваринництва та рослинництва, в тому числі органічного виробництва. Швидкими темпами виводиться з „тіні” малий і середній бізнес, переміщуючись з ніші торгівлі і послуг у сферу виробництва в тісній кооперації зі стратегічними інвесторами. За таких умов створюються нові привабливі для працівників робочі місця, що формує підґрунтя для зниження міграційної активності населення області.

З урахуванням потужної ресурсної бази, сприятливих кліматичних умов та великої кількості продуктивних сільськогосподарських земель регіон займає домінуючу позицію щодо розвитку пріоритетного для підприємств аграрного сектору напряму – органічного виробництва. Продукція підприємств органічного сектору області має потенційні та реальні можливості для задоволення зростаючої суспільної потреби на екологічно безпечний продукт. Підприємства агропромислового комплексу регіону активно використовують вигідні і перспективні для них сучасні умови випередження обсягів попиту над пропозицією на органічну продукцію на європейських ринках.

Проведення активної просвітницької роботи, запровадження механізму стимулювання заходів з енергозбереження, створення необхідних умов для розвитку підприємств житлово-комунального господарства, що активно впроваджують енергоефективні технології, а також модернізація існуючих потужностей, впровадження новітніх технологій із застосуванням альтернативної енергетики й забезпечення переходу на 100% відновлювальні джерела енергії сприяє підвищенню енергоефективності й скороченню енергоспоживання в усіх секторах економіки Полтавської області.

Зростання зацікавленості населення України у внутрішньому туризмі (курортно-рекреаційному, екологічному, сільському зеленому туризмі) при вигідному географічному й логістичному розташуванні з наявним транспортним зв'язком для вантажних і пасажирських перевезень з країнами світу, а також за наявності розвиненої мережі лікувальних й санаторно-курортних закладів, в тому числі національного рівня, сприяло відкриттю нових можливостей розвитку курортних зон та етнотуризму у регіоні, створенню умов для перетворення цієї сфери у високорентабельну галузь, що стало вагомим чинником прискорення економічного зростання області, підтримки зайнятості, наповнення бюджетів усіх рівнів.

Таким чином, оптимістичний сценарій передбачає використання більшості можливостей та усіх сильних сторін Полтавської області за умови нівелювання або нейтралізації загроз, наведених у SWOT-аналізі.

Реалістичний сценарій розвитку Полтавської області

Реалістичний сценарій розвитку Полтавської області передбачає запобігання погіршенню та утримання темпів поступового зростання основних соціально-економічних показників регіону за відносно стабільних макроекономічних умов.

Досягнення стратегічних цілей розвитку Полтавської області в реальному вимірі має спиратися на використання сильних сторін регіону, мінімізацію втрат його ресурсного потенціалу, активізацію роботи зі слабкими сторонами.

В першу чергу, має пройти завершення адміністративно-територіальної реформи, створення одиниць субрегіонального та базового рівня з передачею відповідних фінансових ресурсів та повноважень. Це дозволить більш активно працювати над вирішенням як соціальних, так і економічних проблем територіальних громад. Важливим інструментом є залучення іноземних інвестицій. Для цього Полтавщина має потужну ресурсну базу; сприятливі кліматичні умови; велику кількість продуктивних сільськогосподарських земель; промисловий потенціал на базі машинобудування, гірничо-збагачувальної, харчової галузей та паливно-енергетичного комплексу; вигідне географічне та логістичне розташування з наявним транспортним зв'язком для вантажних та пасажирських перевезень з країнами світу. У зв'язку з цим, набуває особливого значення проведення активної просвітницької роботи в територіальних громадах, використовуючи досвід міжмуніципального співробітництва, щодо роз'яснення інвестиційних можливостей, зокрема для здійснення заходів з енергоефективності.

Найважливішими результатами мають стати збільшення робочих місць внаслідок залучення інвестицій на розвиток перспективних напрямів промисловості та АПК, зокрема органічно чистого виробництва; розширення видів продукції, що відповідають стандартам якості ЄС; формування каналів просування продукції та послуг місцевого бізнесу на нові ринки; призупинення трудової міграції та відтоку трудових ресурсів з регіону; підвищення рівня соціальної захищеності найбільш уразливих верств населення; забезпечення доступності отримання соціальних послуг незалежно від місця проживання; підвищення якості транспортної інфраструктури, в тому числі й доступності маломобільних груп населення до об'єктів дорожньо-транспортної та соціальної інфраструктури.

Досягненню цих результатів можуть перешкоджати такі чинники, як: зростання цін на енергоносії, що знижує цінову конкурентоспроможність виробників; відсутність державної стратегії розвитку промисловості; погіршення умов праці в країні, чим обумовлюється виснаження людського капіталу при незмінно низькому рівні добробуту.

В межах розбудови регіону високої якості життя, комфортних умов та добробуту пріоритетними є завдання щодо розвитку системи надання якісних медичних послуг для забезпечення психологічного, фізичного, психічного та соціального здоров'я людини, в т.ч. у напрямку реабілітації. Для реалізації

цього завдання регіон володіє розвинутою інфраструктурою медичних послуг медично-санітарної допомоги, має високий рівень забезпеченості ЦПМСД лікувально-діагностичним обладнанням та автотранспортом, а також надбав гарні рекреаційні ресурси. Головні перешкоди у цьому напрямі – це недостатність фінансування та відсутність якісної промоції продукту – оздоровчого туризму на теренах Полтавщини.

Побудова збалансованої інноваційної креативної економіки області має йти шляхом забезпечення умов для інституційної підтримки розвитку інновацій, їх комерціалізації та трансферу технологій в усі сфери регіональної економіки, стимулювання співробітництва на рівні освіта-наука-бізнес. Область володіє потенціалом місцевих мінеральних ресурсів, в тому числі покладів бішофіту, які затребувані у промисловому та агропромисловому секторах економіки, індустрії здоров'я і краси. Слабким місцем регіону є зношене, морально застаріле обладнання виробництва та, обумовлена цим, їх висока ресурсоемність та енергоємність. Ці проблеми, не можуть бути вирішені виключно на рівні територіальних громад. Тому, в реальному вимірі важливою є реалізація інвестиційної політики скоординованими зусиллями центральної, місцевої влади та бізнесу на умовах державно-приватного партнерства. Тільки в такому випадку можуть бути зрушення у бік поступової технологічної модернізації промислових підприємств, результатом якої у довгостроковому періоді буде підвищення інвестиційної привабливості регіону, формування привабливих інвестиційних продуктів та відкриття можливостей їх просування на нові ринки.

Нагальними до вирішення питаннями у регіоні є проблеми у сфері екології. Полтавська область має високий рівень екологічного навантаження, відбувається деградація земель, руйнування берегів Кременчуцького водосховища, потерпає від недостатнього розвитку системи поводження з твердими побутовими відходами. У цьому напрямі має бути здійснене впровадження заходів щодо управління якістю природних ресурсів, в т.ч. збереження та відновлення екосистем, застосування нових пріоритетів ведення лісництва, створення екологічного каркасу області. Складність вирішення екологічних проблем пов'язана із масштабністю фінансування належно організованих ефективних заходів у цій сфері. На певному відрізку часу господарство ще зможе розвиватися інерційно за екологічної ситуації, що склалася. Втім, прогресивного розвитку ні в економічному, ні в соціальному вимірі без зрушень у напрямі вирішення екологічних проблем регіон досягти не зможе. Зокрема, потребує підвищення рівень екологічної свідомості населення.

Отже, реалістичний сценарій розвитку Полтавської області передбачає збалансованість у здійсненні економічних, соціальних та екологічних інвестицій на підтримку реального сектору, формування здорового суспільства, вдосконалення соціального захисту населення, осучаснення освітнього простору, підвищення якості життя, комфортних умов та добробуту в регіоні.

Песимістичний сценарій розвитку Полтавської області

Песимістичний сценарій розвитку регіону в своїй основі має припущення щодо інтенсивного вичерпання наявних сильних сторін Полтавської області враховуючи лише часткову реалізацію потенційних можливостей стійкого розвитку та підвищення ступеня впливу загроз стратегічного характеру, прояв яких посиляться. За заданих умов слабкі сторони розвитку регіону виявляються надзвичайно вразливими до дії внутрішніх та зовнішніх чинників.

Базовим фактором сприяння реалізації песимістичного сценарію виступає відсутність державної стратегії розвитку промисловості, адже Полтавська область відноситься до числа лідерів з розвинутою промисловою базою, виробнича спеціалізація якої: видобуток вуглеводнів, розроблення кар'єрів, виробництво коксу та продуктів нафтопереробки, харчових продуктів і напоїв, хімічної продукції, машинобудування.

Використання потужного промислового потенціалу на базі машинобудування, гірничо-збагачувальної, харчової галузей та паливно-енергетичного комплексу стримуватиметься зволіканням з технічною модернізацією фізично та морально застарілого обладнання промислових підприємств. Посилиться ризик виникнення техногенних катастроф, зросте небезпека збільшення кількості аварій через зношеність мереж магістральних трубопроводів. Зношене технологічне обладнання частини підприємств та висока собівартість продукції зробить її неконкурентоздатною на внутрішніх і зовнішніх ринках. Зволіканню підприємств регіону із впровадженням нових стандартів для виходу на нові ринки сприятиме збільшення кількості продукції, що не відповідає стандартам якості ЄС. Чутливість продукції та сировини до зовнішніх чинників та кон'юнктури зовнішніх ринків в зазначених умовах сприятиме підвищенню експортозалежності добувної галузі, чому також сприятиме наявність значної складової сировинної продукції без переробки в загальних обсягах експорту продукції.

В основних галузях промислового виробництва області переважає значна частка експортно-орієнтованих підприємств, що робить регіональну економіку залежною від кон'юнктури зовнішнього ринку. Підвищення ресурсоемності та енергоемності видобувних галузей та низький рівень валової доданої вартості в цих галузях сприятимуть зниженню інвестиційної привабливості, а це, в свою чергу, призведе до створення перешкод проведення послідовної державної політики по залученню зовнішніх інвестицій та підтримці внутрішніх інвесторів.

Десинхронізація системної загальнодержавної економічної політики із регіональною політикою залучення інвестицій призведе до згортання масштабів розробки, реалізації інвестиційних та інвестиційно-інноваційних проєктів. Очікується відтік іноземних інвестицій, пов'язаний не тільки з посиленням політичної нестабільності у державі, а й з підвищенням залежності від зовнішніх тенденцій змін кон'юнктури відповідних ринків (наприклад, тренд зростання та посилення ступеня коливання цін на енергоносії). Через брак

інвестицій високою залишиться ймовірність стримування інновацій у соціальній сфері, зниження вкладень в інфраструктуру регіону.

Полтавська область має потужний багатопрофільний агропромисловий комплекс, який активно адаптується до нових ринкових умов господарювання. Базисом виступає ресурсна база, сприятливі кліматичні умови та велика кількість продуктивних сільськогосподарських земель. Реалізація песимістичного сценарію в аграрній сфері пов'язана перш за все з підвищенням рівня екологічного навантаження, який має значна частина територій області, деградацією земель. Негативні наслідки загрозового характеру очікуються від посилення зміни клімату, що може спричинити надзвичайні ситуації природного характеру.

Стан навколишнього природного середовища в області залишається відносно стабільним і в порівнянні з більшістю інших областей України доволі прийнятним. Враховуючи на можливе посилення негативного впливу на довкілля підприємств добувної та нафтогазової промисловості головними обмеженнями можуть стати відсутність належної системи реагування на надзвичайні ситуації, незадовільний стан захисних споруд, недостатньо розвинена система поводження з твердими побутовими відходами, рівень екологічної свідомості населення. Означені фактори сприятимуть погіршенню екологічної ситуації в регіоні та досягненню оперативної цілі щодо реалізації ефективної екологічної політики для забезпечення сталого розвитку територій.

Подальше загострення демографічної ситуації, скорочення чисельності населення в цілому по області та особливо швидко у віддалених районах та сільських територіях, зростання трудової міграції і відтік трудових ресурсів, посилення проблем зайнятості у сільських територіях, де відбуватиметься подальша монополізація виробництва призведуть до поглиблення професійно-кваліфікаційного дисбалансу між попитом та пропозицією робочої сили на регіональному ринку праці та погіршать ситуацію у сфері зайнятості.

В області проблемними залишаються питання щодо підвищення доступності якісної, конкурентоспроможної професійної (професійно-технічної) освіти відповідно до структури економіки області та вимог регіонального ринку праці. Зазначений стан генерується недостатнім рівнем матеріально-технічної бази професійних (професійно-технічних) закладів освіти, збереженням соціальних диспропорцій, зниженням життєвого рівня населення.

Слабкою стороною, яка характеризує інфраструктурний розвиток територій залишиться низька якість транспортної інфраструктури, обмежений рівень доступності маломобільних груп населення до об'єктів дорожньо-транспортної та соціальної інфраструктури.

Розвиток мережі санаторно-курортних закладів, в тому числі національного рівня стримуватиметься відсутністю якісного туристичного продукту, його промоції, низьким рівнем розвитку туристичної мережі та надання послуг в сфері туризму.

Вирішення завдань впровадження концепції переходу громад до смарт-управління, впровадження цифрової трансформації системи надання послуг,

підвищення їх якості та доступності, охоплення всієї території області високошвидкісним інтернет-зв'язком та захист кіберпростору стримуватиметься низьким рівнем охоплення території області високошвидкісним інтернет-зв'язком, обмеженим доступом населення до локального інформаційного контенту, ускладненим переходом для надання населенню е-послуг в сільській місцевості, слабкою ресурсною базою та відсутністю фахівців. Культурна складова розвитку залишиться вразливою через невідповідність матеріально-технічної бази установ культури і мистецтва сучасним вимогам, дефіцит умов для розвитку творчих здібностей, проведення дозвілля.

Розробка песимістичного сценарію вимагає врахування загострення соціально-економічних, в тому числі політичних викликів, пов'язаних з затяжною війною з російською федерацією, повномасштабна ескалація якої почалася 24.02.2022 року.

Реалізація песимістичного сценарію ілюструє значне загострення соціально-політичних, фінансово-економічних, комунальних проблем перешкоджаючих набуттю високої якості життя, комфортних умов та добробуту регіону, побудові збалансованої інноваційної креативної економіки області, реалізації ефективного управління, збалансованого просторового розвитку та рівних можливостей Полтавщини. Стратегічними пріоритетами виступає зміцнення сильних сторін, підтримка слабких за умов диверсифікації ризиків та загроз.

7. СТРАТЕГІЧНЕ БАЧЕННЯ РОЗВИТКУ ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Стратегічне бачення для Полтавської області були визначені робочою групою з розробки Стратегії та обговорені на її засіданні.

Полтавщина – скарбниця України, багата на вуглеводневу сировину та залізну руду, різноманітні корисні копалини і природні ресурси, з потужним машинобудівним та агропромисловим комплексом, вигідним логістичним розташуванням всередині країни, а також відома в усьому світі своїми історичними подіями та самобутньою культурною спадщиною.

Полтавщина – колыска талантів, край інтелектуалів, вчених та креативних людей, конгломерат промислового та агропромислового розвитку на основі інноваційних технологій.

8. СТРАТЕГІЧНІ, ОПЕРАТИВНІ ЦІЛІ І ЗАВДАННЯ

Розвиток Полтавської області на період до 2027 року забезпечується за рахунок реалізації чотирьох стратегічних цілей, кожна з яких, в свою чергу, реалізується шляхом виконання декількох оперативних цілей.

Стратегічні цілі			
1. Висока якість життя, комфортні і безпечні умови та добробут	2. Збалансована інноваційна конкурентоспроможна економіка	3. Ефективне управління розвитком громад, забезпечення балансу екосистем та охорона довкілля	4. Цифрова трансформація – нові можливості розвитку усіх сфер регіону
Оперативні цілі			
1.1. Здорове населення області з максимальною тривалістю активного періоду життя	2.1. Інноваційний та науковий розвиток економіки області на основі смарт-спеціалізації	3.1. Прозоре та дієве місцеве врядування	4.1. Розбудова електронних інформаційно комунікаційних мереж та систем; цифрова безпека
1.2. Універсальна система соціального захисту населення	2.2. Розвинена інвестиційна та бізнес-інфраструктура, активізація інвестиційної діяльності та зайнятості населення	3.2. Інфраструктурний розвиток територій та пріоритетна увага сільській місцевості	4.2. Цифровізація публічних сервісів та послуг
1.3. Сучасний освітній простір як базис для задоволення потреб суспільства та економіки, підвищення правової культури населення	2.3. Розвиток креативних індустрій, культури та туризму	3.3. Раціональне та екобезпечне господарювання	4.3. Інтеграція цифровізації в усі сфери життя
1.4. Цивільний захист населення, оборона та публічна безпека	2.4. Сталий розвиток та комплексне відновлення регіону	3.4. Збереження та відтворення якості довкілля	

8.1. Стратегічна ціль 1. Висока якість життя, комфортні і безпечні умови та добробут.

Підвищення якості життя людей – головна мета всієї державної політики та найважливіша частина регіональної стратегії.

Якість життя – це комплексне поняття, яке відображає ступінь задоволеності матеріальних, культурних та духовних потреб людини, що оцінюється за рівнем задоволеності людиною життям за його власною суб'єктивною самооцінкою, що може вимірюватися за певним набором об'єктивних показників.

Найважливішими складовими якості життя прийнято вважати доходи населення і його соціальний захист, споживання матеріальних благ і послуг, умови життя, вільний час. Складові якості життя можуть слугувати не лише метою соціального розвитку, а і його умовою. Жодні дії не повинні привести до погіршення якості життя понад порогові значення.

Останнім часом визначення „якість життя” зайняло провідні позиції поряд з такими поняттями як рівень та спосіб життя. Інтерес до проблематики якості життя спостерігається насамперед у найбільш розвинених регіонах, де проблеми соціального захисту та підтримки вразливих верств населення поступаються перед проблематикою сталого соціального розвитку, при якому кожне наступне покоління людей знаходиться в не гірших умовах життя, ніж попереднє.

Підвищення якості життя населення має особливо важливе значення на регіональному рівні. По-перше, більша частина потреб задовольняється на місцевому рівні. По-друге, якість життя населення стає поступово головним критерієм оцінки ефективності місцевого самоврядування.

Очікується, що реалізація стратегічної цілі „Висока якість життя, комфортні і безпечні умови та добробут” призведе до таких результатів:

- підвищення якості та тривалості життя населення регіону;
- зростання кадрового потенціалу, підвищення конкурентоспроможності робочої сили через адаптацію системи освіти до змін перспективного попиту на кваліфіковані кадри в професійному розрізі;
- розвиток потенціалу регіону, внутрішнього ринку, соціальної та іншої інфраструктури.
- покращення соціального забезпечення населення;
- зміцнення обороноздатності області.

Стратегічна ціль „Висока якість життя, комфортні і безпечні умови та добробут”, перш за все, орієнтована на людину і реалізація завдань цієї цілі дасть змогу поліпшити демографічну ситуацію та продовжити тривалість активного періоду життя. Фактори, що впливають на здоров'я та тривалість життя населення, можна представити у вигляді декількох груп:

- соціально-економічні (умови праці, рівень кваліфікації, наявність доходу та його розмір, рівень освіти, організація відпочинку та інше);
- правові (стан нормативно-правової бази в галузі охорони здоров'я);
- соціально-медичні (якість медичних послуг, їх доступність);
- соціально-біологічні (стать, вік, спадковість);
- соціокультурні (рівень освіти, гігієнічне навчання і виховання);
- екологічні (стан повітря, води, ґрунту, особливості клімату);
- особистісні (рівень загальної культури, відповідальність за своє здоров'я).

Досягнення стратегічної цілі передбачається через реалізацію таких оперативних цілей:

Стратегічна ціль 1. Висока якість життя, комфортні і безпечні умови та добробут

Оперативна ціль 1.1.	Оперативна ціль 1.2.	Оперативна ціль 1.3.	Оперативна ціль 1.4.
Здорове населення області з максимальною тривалістю активного періоду життя	Універсальна система соціального захисту населення	Сучасний освітній простір як базис для задоволення потреб суспільства та економіки, підвищення правової культури населення	Цивільний захист населення, оборона та публічна безпека

Діяльність у рамках цієї стратегічної цілі кореспондується зі стратегічними цілями 2 „Збалансована інноваційна конкурентоспроможна економіка”, 3 „Ефективне управління розвитком громад, забезпечення балансу екосистем та охорона довкілля” та 4 „Цифрова трансформація – нові можливості розвитку усіх сфер регіону”.

Оперативна ціль 1.1. Здорове населення області з максимальною тривалістю активного періоду життя.

Одним із основних критеріїв високого рівня життя є належний рівень стану здоров'я населення. У більшості цивілізованих країн здоров'я нації визнано найважливішою соціальною цінністю, яка визначає рівень соціального розвитку держави. У зв'язку з цим, питання забезпечення, зміцнення та підтримки здоров'я населення є одним із пріоритетних завдань у діяльності державної влади.

Здоров'я населення безпосередньо залежить від рівня соціально-економічного розвитку регіону, правової культури та відповідальності громадян за особисте здоров'я. Збереження та зміцнення здоров'я населення, а також профілактика захворювань та інших факторів погіршення здоров'я – це сфера діяльності не лише системи охорони здоров'я, але і політики, законодавства, виробництва та охорони навколишнього середовища.

Пріоритетним напрямком створення комфортного життєвого простору є підвищення якості життя населення, створення умов для формування основ та культури здорового способу життя різних груп населення (жінок та чоловіків, дітей, молоді, осіб зрілого та похилого віку, мешканців міста та села, жінок та чоловіків з інвалідністю). Питання щодо зміцнення моральності та утвердження здорового способу життя включено до тематики навчальних циклів „Разом до здоров'я” у загальноосвітніх навчальних закладах області. Працюють Школи здоров'я на базі амбулаторій загальної практики сімейної медицини області з метою поширення серед населення засад здорового способу життя та попередження факторів ризику виникнення неінфекційних захворювань.

На виконання завдань, ініційованих Президентом, Урядом України та МОЗ України, в області впроваджена нова система охорони здоров'я, яка передбачає забезпечення доступності і належного рівня надання медичних послуг, зміну фінансування галузі, розбудову системи громадського здоров'я, впровадження

електронного документообігу в медичних закладах.

У цій ситуації напрями діяльності мають спрямовуватись передусім на підвищення рівня та поліпшення якості життя населення. Необхідно сконцентрувати зусилля на розв'язанні поточних і стратегічних завдань – економічному забезпеченні відтворення населення, забезпеченні доступності якісної медичної допомоги населенню незалежно від статі, стану здоров'я, місця проживання та рівня доходів, популяризації здорового способу життя (зниженні масштабів паління, особливо серед молоді, формуванні культури вживання алкогольних напоїв), що, зрештою, стане вагомим підґрунтям до зміни демографічної ситуації в області, сприятиме переходу до оптимального режиму відтворення населення та підвищенню тривалості повноцінного активного його життя.

Полтавська область однією з найперших у державі сформувала госпітальний округ, успішно почала впроваджувати телемедичні технології, проводить активну роботу з упорядкування мережі лікувально-профілактичних закладів області, направлену на покращення, перш за все, доступності медичної допомоги сільському населенню, розвиток стаціонарозамінних форм лікування, подальший розвиток сімейної медицини. В умовах воєнного стану особливу увагу планується приділити медичній, психологічній реабілітації військовослужбовців, соціальній реінтеграції їх у суспільство.

Важливе значення має всебічна підтримка та розвиток фізичної культури і спорту, яка є базисом для покращення стану здоров'я населення області, сприятиме максимальній реалізації здібностей обдарованої молоді незалежно від статі, стану здоров'я, місця проживання та рівня доходів родини у дитячо-юнацькому, резервному та параолімпійському спорті, спорті вищих досягнень та виховання її в дусі олімпізму.

В провідних країнах світу дуже велику роль у розвитку спорту та фізичної активності відіграють місцеві органи влади, які несуть відповідальність за розвиток спортивної інфраструктури. Враховуючи те, що українська система організації та управління фізкультурно-спортивним рухом перейшла до принципів децентралізації владних функцій та повноважень, європейський досвід для нас дуже корисний.

Недостатня кількість та невідповідність світовим стандартам об'єктів спортивної інфраструктури не дає можливості проведення на території області міжнародних та всеукраїнських спортивних заходів, що в свою чергу сприяло б розвитку туристичної галузі і економіки регіону в цілому. Перспективним є впровадження та розвиток інноваційних видів спортивної діяльності, зокрема, кіберспорту.

Санаторно-курортне лікування також є важливою складовою для забезпечення максимальної тривалості активного періоду життя та відіграє провідну роль у побудові та збереженні здоров'я нації. Маючи базу та ресурси зі здійснення санаторно-курортного лікування та оздоровлення, область відповідно є потенційно привабливою для розвитку лікувального туризму, що сприятиме економічному розвитку та підвищенню конкурентоспроможності

регіону.

У збереженні й зміцненні здоров'я дітей особливе значення має діяльність дитячих закладів оздоровлення і відпочинку. У даний час існує цілий ряд освітньо-виховних закладів, які є важливою ланкою соціалізації підростаючого покоління. Хоча освітні заклади, безумовно, є першорядною ланкою соціалізації підростаючого покоління, вони не в повній мірі можуть вирішити всі актуальні проблеми сучасного суспільства та забезпечити відповідні умови для безперервного виховного процесу влітку.

Вирішення проблем збереження, зміцнення і поліпшення здоров'я нації, підвищення її працездатного потенціалу, профілактики захворювань, оздоровлення неможливе без оптимального використання потужних рекреаційних ресурсів Полтавщини. До їх арсеналу, окрім природних факторів, належать, насамперед, персонал, фахівці, які здійснюють різноманітні заходи, організовують і забезпечують діяльність дитячих закладів оздоровлення та відпочинку.

Надзвичайно важливим показником для збереження здоров'я, покращення умов діяльності і підвищення рівня життя населення є забезпеченість жителів Полтавщини якісною питною водою в достатній кількості. Якість питної води і належні санітарно-гігієнічні умови мають прямий і безпосередній вплив як на здоров'я людей, так і на тривалість життя сотень тисяч жителів області. З огляду на те, що значна частина населення області внаслідок інтенсивного видобутку газу і нафти, а також зневоднення, яке спостерігається в останні роки, потерпає від нестачі води в колодязях, реалізація цілі 1.1. „Здорове населення області з максимальною тривалістю активного періоду життя” є однією з пріоритетних.

Досягнення оперативної цілі 1.1. потребує вирішення таких завдань:

Завдання *	Потенційно можливі сфери реалізації проєктів
1.1.1. Забезпечення системи надання якісних медичних послуг, впровадження сучасних моделей та методів їх надання	<ul style="list-style-type: none"> • Розвиток та модернізація матеріально-технічної бази закладів охорони здоров'я. • Закупівля новітнього обладнання для діагностування захворювань на ранніх стадіях та їх лікування в закладах охорони здоров'я. • Забезпечення безперервності невідкладної медичної допомоги хворим, необхідної для збереження часу до початку лікування, та збільшення ймовірності розвитку захворювання, ускладнень, котрі можуть призвести до втрати працездатності чи смерті постраждалого. • Організація ефективного моніторингу і реагування на небезпеки для здоров'я під час надзвичайних ситуацій. • Забезпечення населення області питною водою нормативної якості в межах науково обґрунтованих

	<p>нормативів (норм) питного водопостачання з метою поліпшення на цій основі стану здоров'я населення.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Забезпечення високоякісного, комплексного та доступного онкологічного лікування на основі мультидисциплінарного підходу та забезпечення сучасної реабілітації, догляду та паліативної допомоги на всіх рівнях. • Розбудова, розвиток та модернізація спроможної мережі закладів охорони здоров'я згідно з сучасними підходами до формування госпітального округу для забезпечення населення ефективним і доступним медичним обслуговуванням. • Проведення реорганізації комунальних закладів охорони здоров'я. • Розширення спектру надання амбулаторної та стаціонарної реабілітаційної допомоги. • Реорганізація роботи та матеріально-технічне дооснащення обласного центру планування сім'ї. • Забезпечення виконання програм „Всеукраїнська програма ментального здоров'я” та „Психічне здоров'я” на амбулаторному рівні та вдосконалення надання стаціонарної психіатричної допомоги. • Пропаганда здорового способу життя та профілактика захворювань. • Підвищення обізнаності про профілактику захворювань, здоровий спосіб життя та подолання шкідливих звичок. • Забезпечення профілактичними щепленнями населення області. • Проведення профілактичних медичних оглядів населення області.
<p>1.1.2. Розвиток фізичної культури та спорту, підтримка рухової активності, пропагування здорового способу життя</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ремонт та реконструкція існуючої спортивної інфраструктури, будівництво нових спортивних об'єктів. • Покращення матеріально-технічної бази спортивних закладів, в тому числі дитячо-юнацьких спортивних шкіл. • Розвиток інноваційних видів спорту, в тому числі кіберспорту. • Безпосереднє проведення профілактичних заходів серед учнівської та студентської молоді навчальних закладів I-IV рівнів акредитації.

	<ul style="list-style-type: none"> • Створення умов для залучення широких верств населення до занять фізичною культурою спортом та фізкультурно-спортивною реабілітацією. • Збереження мережі дитячо-юнацьких спортивних шкіл. • Проведення в області всеукраїнських змагань з різних видів спорту та навчально-тренувальних зборів національних збірних команд України з олімпійських, неолімпійських видів спорту та видів спорту осіб з інвалідністю.
<p>1.1.3. Забезпечення гарантій щодо доступності послуг з оздоровлення та відпочинку, у т.ч. дітей</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Сприяння в підвищенні спроможності сімей в оздоровленні дітей. • Забезпечення реалізації механізму відшкодування частини вартості путівки до дитячих закладів оздоровлення та відпочинку різних форм власності. • Створення умов для цілорічного використання потужностей обласних комунальних дитячих закладів оздоровлення та відпочинку. • Приведення матеріально-технічної бази позаміських дитячих закладів оздоровлення та відпочинку у відповідність до державних соціальних стандартів оздоровлення та відпочинку. • Розробка системи моніторингу для визначення розмірів фінансування заходів на оздоровлення та відпочинок дітей.
<p>1.1.4. Використання наявного потенціалу лікувальної та санаторно-курортної бази для забезпечення психологічного, фізичного, психічного та соціального здоров'я людини, у т.ч. у напрямку реабілітації</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Розвиток ринку санітарно-курортних послуг та їх експорт. • Об'єднання зусиль органів місцевого самоврядування, санаторно-курортного та туристичного бізнесу, інших галузей економіки та інститутів громадянського суспільства для популяризації регіону і формування його іміджу. • Сприяння у виробництві спеціалізованих санаторно-курортних продуктів. • Впровадження інновацій, сучасних методів лікування та новітніх технологій, забезпечення інноваційного розвитку та підвищення конкурентоспроможності лікувальних та санаторно-курортних послуг. • Забезпечення розробки місцевих програм розвитку та використання рекреаційно-туристичного потенціалу території.

* Строк реалізації завдань: 2021-2027 роки, поділений на два етапи 2021-2023 роки та 2024-2027 роки відповідно до Планів заходів з реалізації Стратегії розвитку Полтавської області. Джерела фінансування завдань: державний, місцевий бюджет та інші кошти, не заборонені законодавством, в тому числі міжнародної допомоги.

Оперативна ціль 1.2. Універсальна система соціального захисту населення.

На сучасному етапі пріоритетним завданням соціальної політики є підвищення якості та рівня доступності соціальних послуг для вразливих верств населення, а також для військовослужбовців, що стоять на захисті територіальної цілісності та недоторканності України.

Подолання та профілактика складних життєвих обставин, мінімізація негативних наслідків таких обставин є вектором спрямування соціальних заходів та послуг.

Концепція реформування органів місцевого самоврядування та територіальної організації влади визначила завдання щодо забезпечення надання високоякісних та доступних послуг на базовому рівні – безпосередньо на рівні територіальної громади.

Кожна людина живе в соціумі, але основою стабільного суспільного середовища є сім'я як основа суспільства, завдяки якій підвищується цінність любові як базового почуття, що сприяє розбудові гармонійних сімейних (чоловічо-жіночих і дитячо-батьківських) стосунків.

Сім'я – це та ділянка суспільства, яка є найбільш делікатною, вразливою, а тому вона однією з перших реагує на виклики сучасності.

Для всебічного та гармонійного розвитку кожній дитині потрібна сім'я, у якій формуються позитивні емоційні стосунки, забезпечуються догляд та виховання відповідно до віку, індивідуальних потреб і можливостей, вибудовуються її світогляд та моральні орієнтири, формуються уміння та навички, необхідні для успішної соціалізації.

Тому необхідним та актуальним є продовження активної роботи з поширення сімейних форм виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування та подальша популяризація інституту патронатного вихователя.

Досягнення оперативної цілі 1.2. потребує вирішення таких завдань:

Завдання *	Потенційно можливі сфери реалізації проєктів
1.2.1. Формування та забезпечення функціонування інклюзивного середовища, рівних можливостей для всіх	<ul style="list-style-type: none"> • Створення умов для всебічного гармонійного розвитку матері, дитини та осіб з інвалідністю. • Охоплення мешканців та мешканок різних соціально-демографічних груп соціальними послугами відповідно до їх потреб. • Створення доступних і рівних можливостей для максимального охоплення реабілітаційними послугами осіб з інвалідністю та МГН незалежно від віку, статі, функціональних обмежень. • Розвиток інклюзивної освіти в області. • Забезпечення функціонування безбар'єрного, універсального простору з безпечними та комфортними умовами проживання, особливо для

	<p>вразливих верств населення.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Впровадження сучасних практик містопланування та містобудування для створення інклюзивних та привабливих населених пунктів на основі принципів збалансованого розвитку, інтегрованого планування відповідно до New European Bauhaus. • Залучення громадських, благодійних та інших організацій до формування фондів зі створення безбар'єрного середовища шляхом отримання внесків від зацікавлених громадян, суб'єктів господарювання. • Сприяння максимальному врахуванню й реалізації будівельних вимог в частині доступності. • Забезпечення моніторингу об'єктів і послуг для осіб з інвалідністю та МГН з оцінкою ступеня безбар'єрності. • Забезпечення короткострокового навчання, консультацій щодо проведення аудитів, адаптації об'єктів соціальної сфери і громадського призначення у процесі їх проєктування, під час їх будівництва, реконструкції, модернізації та експлуатації. • Створення належних умов для подолання інформаційних, процедурних, психологічних бар'єрів особами з інвалідністю, МГН та вразливою категорією населення з числа ВПО та військових. • Запровадження програмного супроводу подання інформації у форматах, доступних для осіб з проблемами зору, слуху та мовлення.
<p>1.2.2. Формування системи надання соціальних послуг відповідно до потреб населення. Забезпечення розвитку якісних і доступних послуг з догляду, в тому числі доглядової інфраструктури</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Розвиток соціальної інфраструктури шляхом розбудови мережі надавачів соціальних послуг, зміцнення їх інституційної спроможності. • Забезпечення доступності та пристосованості приміщень закладів соціального захисту населення для всіх категорій, у тому числі для осіб з інвалідністю та МГН. • Запровадження соціальних послуг підтриманого проживання, денного догляду, стаціонарного догляду, догляду вдома для осіб похилого віку та осіб з інвалідністю, в тому числі осіб із психічними розладами відповідно до потреб населення на рівні територіальних громад.

	<ul style="list-style-type: none"> • Забезпечення безперервного, сталого процесу надання державних соціальних гарантій. • Розвиток сімейно-орієнтованих соціальних послуг з урахуванням загальнодержавних тенденцій та міжнародних практик.
<p>1.2.3. Підвищення рівня соціальної підтримки, реабілітації та економічної реінтеграції ветеранів війни та членів їх сімей, членів сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, членів сімей загиблих (померлих) Захисників та Захисниць України, а також інших пільгових категорій населення</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Забезпечення реалізації державних програм соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей, членів сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, членів сімей загиблих (померлих) Захисників та Захисниць України, а також інших пільгових категорій населення. • Запровадження на місцевому рівні ефективних форм підтримки ветеранів війни та членів їх сімей, членів сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, членів сімей загиблих (померлих) Захисників та Захисниць України, а також інших пільгових категорій населення. • Сприяння реалізації кредитно-фінансових механізмів для забезпечення ветеранів війни та членів їх сімей постійним та доступним житлом з пільговими умовами фінансування будівництва та придбання житла. • Сприяння розвитку підприємницької ініціативи серед ветеранів війни та членів їх сімей.
<p>1.2.4. Забезпечення права дитини на виховання в сім'ї</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Забезпечення влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, до сімейних форм виховання. • Пошук та навчання кандидатів в усиновлювачі, опікуни (піклувальники), батьки вихователі, прийомні батьки, патронатні вихователі. • Популяризація сімейних форм виховання, відповідального батьківства. • Розвиток послуги патронату над дитиною шляхом створення в громадах сімей патронатних вихователів. • Оптимізація мережі закладів соціального захисту дітей.
<p>1.2.5. Реалізація гендерної політики: забезпечення рівних прав і можливостей жінок та чоловіків</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Удосконалення професійних знань, умінь, навичок державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування, зокрема у сфері стратегічного планування та розробки програмних документів, організації та надання публічних послуг, гендерно орієнтованого бюджетування

	<p>тощо.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Реалізація заходів, спрямованих на протидію домашньому та гендерно зумовленому насильству, торгівлі людьми, утвердження питань гендерної рівності та нульової толерантності до всіх форм дискримінації, подолання негативних наслідків війни в т.ч. осіб постраждалих від СНПК. Розвиток мережі спеціалізованих служб підтримки постраждалих осіб від домашнього та гендерно зумовленого насильства. • Розробка гендерного профілю Полтавської області, соціальних та гендерних паспортів територіальних громад з урахуванням наслідків повномасштабного вторгненням рф до України.
1.2.6. Підвищення рівня соціальної підтримки внутрішньо переміщених осіб	<ul style="list-style-type: none"> • Забезпечення реалізації державних програм соціального захисту внутрішньо переміщених осіб. • Запровадження на місцевому рівні ефективних форм підтримки внутрішньо переміщених осіб, в тому числі тих, що мешкають в місцях компактного проживання на території області. • Проведення інвентаризації об'єктів нерухомості та формування інформаційної бази на місцевому рівні з метою визначення наявних вільних приміщень, у тому числі таких, що за умови приведення до стану, придатного для проживання, можуть бути використані для забезпечення житлом внутрішньо переміщених осіб. • Створення житлового фонду соціального призначення і фонду житла для тимчасового проживання для забезпечення житлом внутрішньо переміщених осіб. • Сприяння розвитку місцевих житлових програм, зокрема запровадження кредитно-фінансових механізмів для забезпечення внутрішньо переміщених осіб постійним та доступним житлом з пільговими умовами фінансування будівництва та придбання житла; забезпечення можливостей для проживання у сільській місцевості внутрішньо переміщених осіб.

* Строк реалізації завдань: 2021-2027 роки, поділений на два етапи 2021-2023 роки та 2024-2027 роки відповідно до Планів заходів з реалізації Стратегії розвитку Полтавської області. Джерела фінансування завдань: державний, місцевий бюджет та інші кошти, не заборонені законодавством, в тому числі міжнародної допомоги.

Оперативна ціль 1.3. Сучасний освітній простір як базис для задоволення потреб суспільства та економіки, підвищення правової культури населення.

Одним із основних індикаторів якості життя є якісна освіта, що розглядається в наш час також і як інструмент соціальної та культурної злагоди й економічного зростання. Система освіти є одним з найголовніших чинників зростання якості людського капіталу, генератором нових ідей, запорукою динамічного розвитку економіки і суспільства в цілому. Для того, щоб українська система освіти по-справжньому ефективно виконувала ці важливі завдання, необхідне її оновлення з урахуванням актуальних світових тенденцій розвитку освіти у широкому соціально-економічному контексті.

Однією з основних концептуальних засад реформування в межах Нової української школи є створення сучасного освітнього середовища, яке сприятиме творчому розвитку й мотивації учнів до навчання. Зміняться не тільки навчальні програми та засоби навчання, а й організація та дизайн освітнього простору, який утворює безпечне освітнє середовище, широке застосування сучасних інформаційно-комунікаційних засобів та технологій у процесі здобуття освіти, у тому числі новітніх технологій енергоефективності, дизайну, архітектури будівель, споруд та території закладів освіти.

Особливості економіки регіону, потреби місцевого ринку праці вимагають реорганізації та розвитку системи закладів професійної (професійно-технічної) освіти для підготовки кваліфікованих робітників та спеціалістів, затребуваних на підприємствах, в організаціях та установах області.

Актуальність громадської активності дітей та молоді, їх національно-патріотичного виховання зумовлюється процесом становлення України як єдиної політичної нації. Демографічні зміни поглиблюють дисбаланс між молодшою та старшою віковими групами. Різке зниження народжуваності наприкінці 80-х та у 90-і роки минулого століття буде проявлятися у наступних поколіннях. При цьому відбувається невелике зростання чисельності літніх людей. Зменшення частки молодих людей можна компенсувати збільшенням їх спроможності. Кожна молода людина від народження має право на повагу до її права формувати і визначати своє майбутнє, а формування молодіжної політики відбувалося так, щоб уможливити розвиток людського потенціалу, в тому числі через формування компетентностей молодих людей. Одним із методів успішної реалізації є позашкільна та неформальна освіта. Кожна особа має право здобути як позашкільну, так і неформальну освіту відповідно до потреб та інтересів в місцях, наближених до місця проживання або навчання. Переорієнтування на сервісність, коли дитина/молода людина набуває суб'єктності, передбачає її готовність і спроможність діяти самостійно та нести відповідальність за свої дії, тобто створення можливостей для молоді бути конкурентоспроможною і як свідомі громадяни робити свій внесок у подальший розвиток українського суспільства. Те, як буде забезпечено реалізацію права на неформальну і позашкільну освіту, визначатиме майбутній потенціал людських ресурсів, від

якого буде залежати економічне зростання країни, конкурентоздатність на світовому ринку, якість життя громадян.

Модернізація мережі закладів освіти регіону, оновлення та зміцнення їх матеріально-технічної бази із забезпеченням формування інклюзивного простору, подальший розвиток творчого та кадрового потенціалу в галузі освіти перетворить її на потужний чинник суспільного розвитку, дієвий інструмент реалізації соціально-економічних, культурних, виховних, освітніх реформ та забезпечить консолідацію населення регіону.

Правова освіта населення – це комплекс системних заходів реалізації державної політики, одним із пріоритетних завдань якої є підвищення рівня правової культури та вдосконалення системи правової освіти населення, створення належних умов для набуття громадянами правових знань, а також забезпечення їх конституційного права знати свої права та обов'язки.

В Україні рівень правової освіти населення є невисоким, що і є причиною частого порушення основних прав і свобод громадян.

Програма правової освіти передбачає подальше створення необхідних умов для набуття широкими верствами населення правових знань та навичок у їх застосуванні, забезпечення доступу громадян до джерел правової інформації та безоплатної правової допомоги, формування у них поваги до права, а також визначає основні напрями правоосвітньої діяльності та першочергові заходи щодо їх реалізації.

Досягнення оперативної цілі 1.3. потребує вирішення таких завдань:

Завдання *	Потенційно можливі сфери реалізації проєктів
<p>1.3.1. Розвиток національної свідомості, популяризація української мови, формування почуття патріотизму, соціальної активності та відповідальності, готовності до виконання обов'язку із захисту незалежності та територіальної цілісності України</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Проведення масових, культурно-освітніх, інформаційно-просвітницьких заходів, спрямованих на національно-патріотичне виховання, посилення життєстійкості, спроможності та інтегрованості молоді в українське суспільство і світ, формування і підтримку у дітей та молоді здорового способу життя, почуття власної гідності, усвідомлення своїх прав і місця у суспільстві. • Сприяння розвитку та популяризації статусу української мови. • Розробка переліку культурно-освітніх об'єктів Полтавщини для поглибленого вивчення окремих тем з навчальних дисциплін шкільної програми. • Забезпечення відвідування учнями закладів загальної середньої освіти культурних осередків області для поглибленого вивчення окремих тем з навчальних дисциплін шкільних програм. • Модернізація матеріально-технічної бази з допризовної підготовки молоді в закладах освіти.

	<ul style="list-style-type: none"> • Співпраця органів владних повноважень, позашкільних закладів освіти області із соціальними інститутами та громадськими організаціями з питань підвищення якості надання послуг позашкільної освіти, розвитку національної свідомості, формування почуття патріотизму, соціальної активності та відповідальності дітей та учнівської молоді. • Зміцнення соціальної згуртованості населення на регіональному і міжрегіональному рівнях. • Створення обласного реєстру дітей для моніторингу ефективності надання позашкільної освіти. • Проведення закладами вищої освіти у співпраці з Комунальним закладом Полтавської обласної ради „Полтавська обласна Мала академія наук учнівської молоді” різнотематичних заходів, спрямованих на залучення молоді до наукової діяльності. • Проведення науково-дослідницької та освітньо-просвітницької роботи, яка передбачає відновлення історичної пам’яті про тривалі державницькі традиції України, включаючи проведення фотовиставок, організацію музейних експозицій, проведення дискусій, круглих столів із застосуванням регіональних традицій, свідчень усної історії національно-визвольної боротьби українського народу.
<p>1.3.2. Сприяння розвитку мережі закладів освіти, зміцнення їх матеріально-технічної бази, з врахуванням забезпечення формування інклюзивного та безпечного середовища</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Будівництво нових, реконструкція та відновлення діяльності існуючих закладів освіти. • Забезпечення якісного надання позашкільної освіти, проведення моніторингу ефективності надання позашкільної освіти. • Стимулювання відкриття закладів дошкільної освіти різних типів та форм власності. • Забезпечення засобами моніторингу освітнього процесу у закладах дошкільної освіти. • Створення гуртків (художньо-естетичних, фізкультурно-спортивних, логіко-математичних, пізнавальних, мовленнєвих та інших) для дітей дошкільного віку, особливо у сільській місцевості. • Організація допрофільного навчання. • Формування мережі старшої профільної школи. • Забезпечення рівного доступу до освіти шляхом

	<p>створення нових та додаткових інклюзивно-ресурсних центрів для дітей з особливими потребами.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Забезпечення якісного, безпечного надання послуг із підвезення дітей сільської місцевості до місця навчання і додому. • Оновлення матеріально-технічної бази закладів освіти сучасними засобами навчання та обладнанням, STEM-лабораторіями тощо. • Проведення психолого-педагогічних досліджень для оцінки спроможності до навчання дітей із особливими освітніми потребами. • Створення програм підготовки вчителів та асистентів вчителів, в тому числі інклюзивного навчання. • Сприяння влаштування дітей з особливими освітніми потребами до інклюзивних класів.
<p>1.3.3. Підвищення загального рівня правової культури та вдосконалення системи правової освіти населення області, набуття громадянами необхідного рівня правових знань, опанування механізмів захисту прав і свобод громадян</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Проведення заходів щодо інформування громадян про правову політику держави, забезпечення прав і свобод людини. • Розробка та розповсюдження інформаційних матеріалів з питань правової тематики та доступу до безоплатної правової допомоги. • Проведення семінарів, тренінгів, вебінарів тощо з питань правової тематики та доступу до безоплатної правової допомоги. • Інформування населення про право осіб на безоплатну правову допомогу, кращі практики захисту адвокатами населення, успішні справи та новації в законодавстві, а також соціальної реклами правової тематики.
<p>1.3.4. Забезпечення гідних умов розвитку молоді</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Впровадження та розвиток механізмів участі молоді, у тому числі через створення молодіжних рад. • Посилення кадрового потенціалу молодіжної сфери шляхом запровадження та розвитку навчальних програм з подальшим працевлаштуванням молодіжних працівників. • Розвиток молодіжної інфраструктури, у тому числі мережі центрів, хабів, просторів тощо. • Фінансова підтримка молодіжних проєктів та ініціатив. • Підвищення безпечності середовища і посилення

	<p>життєстійкості молоді.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Підвищення мобільності, соціальної і культурної інтеграції молоді.
<p>1.3.5. Розвиток професійної (професійно-технічної) освіти у відповідності до потреб ринку праці</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Проведення реорганізації системи професійної (професійно-технічної) освіти відповідно до потреб ринку праці, в тому числі шляхом впровадження освітніх програм для професійної підготовки, перепідготовки, та підвищення кваліфікації кадрів. • Створення інноваційних навчально-практичних центрів з робітничих професій • Сприяння співробітництву бізнесу із закладами вищої, фахової передвищої та професійно-технічної освіти з підготовки робітничих кадрів та оновлення матеріально-технічної і навчально-виробничої бази закладів. • Поліпшення якості підготовки робітничих кадрів через закупівлю сучасного обладнання для закладів професійної (професійно-технічної) освіти • Відновлення та вдосконалення професійних навичок і умінь дорослого населення, внутрішньо переміщених осіб, звільнених з військової служби з числа ветеранів війни шляхом підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації за робітничими професіями. • Проведення змін у професійній (професійно-технічній) освіті (приведення у відповідність підготовки кадрів до потреб регіонального ринку праці) та сприяння у здійсненні ліцензування сучасних професій та спеціальностей • Забезпечення ефективного використання вивільнених приміщень (будівель) реорганізованих закладів професійної (професійно-технічної) освіти області. • Сприяння у забезпеченні оформлення необхідних документів щодо передачі закладів професійної (професійно-технічної) освіти області з державної у комунальну власність.

* Строк реалізації завдань: 2021-2027 роки, поділений на два етапи 2021-2023 роки та 2024-2027 роки відповідно до Планів заходів з реалізації Стратегії розвитку Полтавської області. Джерела фінансування завдань: державний, місцевий бюджет та інші кошти, не заборонені законодавством, в тому числі міжнародної допомоги.

Оперативна ціль 1.4. Цивільний захист населення, оборона та публічна безпека.

Найвищою соціальною цінністю в Україні, відповідно до статті 3 Конституції України, є людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека.

Саме безпека людини є однією з найважливіших характеристик якості життя.

Основним суб'єктом забезпечення безпеки людини є держава, яка повинна створити такі безпечні умови проживання, щоб кожний громадянин країни почувався захищеним та був впевненим, що у разі виникнення надзвичайної ситуації чи будь-якої життєвої ситуації, що загрожує його життю та здоров'ю, обов'язково отримає допомогу.

Тому запобігання виникненню надзвичайних ситуацій, зменшення збитків і втрат у разі їх виникнення, ефективна ліквідація наслідків надзвичайних ситуацій є одним з головних пріоритетів діяльності органів влади.

Ці питання особливо актуальні в умовах наявності значної кількості нафто, газопроводів, великої кількості потенційно небезпечних підприємств. У цілому на території області функціонує понад 1500 потенційно небезпечних об'єктів, які внесені до Державного реєстру потенційно небезпечних об'єктів.

Особливості фізико-географічних умов Полтавської області, наявність розвиненої промисловості, у тому числі з небезпечними видами виробництва, наявність значної кількості транспортних комунікацій, а також стан виробничого, житлово-комунального фонду і водопровідно-каналізаційного господарства в цілому створюють постійно високий рівень техногенної і природної небезпеки.

Тож вирішення завдань щодо запобігання виникнення надзвичайних ситуацій і небезпечних подій, забезпечення високого рівня готовності органів управління та сил цивільного захисту до реагування на можливі надзвичайні ситуації і небезпечні події, захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій та надання допомоги постраждалому населенню є неодмінною умовою розвитку суспільства, а також є важливою передумовою збереження людського та природного потенціалу.

Метою зміцнення громадської безпеки та вдосконалення цивільного захисту є формування безпекового середовища, тобто такого об'єктивного стану речей, коли людина відчуває свою захищеність.

У зв'язку з військовим вторгненням російської федерації на територію України особливо гостро постало питання забезпечення оборони країни, в тому числі і Полтавщини. Основними завданнями стали: організація добровольчих формувань та їх матеріальне забезпечення, продовольче, матеріальне та інше забезпечення підрозділів Збройних Сил України та інших силових структур, будівництво фортифікаційних споруд тощо. Робота над виконанням цих завдань продовжується.

Крім того, важливим напрямком забезпечення цивільного захисту є гарантування безпеки населення під час надзвичайних ситуацій воєнного характеру. Зокрема, вчасне інформування населення про можливі загрози,

облаштування місць для укриття та організація пунктів для тимчасового обігріву населення, оперативне надання медико-санітарної допомоги та проведення аварійно-відновлювальних робіт з метою ліквідації наслідків бойових дій тощо.

Досягнення оперативної цілі 1.4. потребує вирішення таких **завдань**:

Завдання *	Потенційно можливі сфери реалізації проєктів
<p>1.4.1. Запобігання виникненню надзвичайних ситуацій та забезпечення безпечної життєдіяльності</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Впровадження на території області єдиної системи оперативного та цілодобового реагування на екстрені виклики та комплексний підхід до надання екстреної допомоги населенню. • Забезпечення модернізації та функціонування системи оповіщення населення про загрозу і виникнення надзвичайних ситуацій. • Створення на території області центрів безпеки, підрозділів недержавної пожежної охорони у віддалених місцях або місцях концентрації пожежонебезпечних об'єктів та територій. • Забезпечення підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців центрів безпеки, керівного складу та фахівців у сфері цивільного захисту підприємств, установ і організацій. • Здійснення заходів з удосконалення територіальної підсистеми єдиної державної системи цивільного захисту, запобігання негативному впливу наслідків аварій, катастроф, великих пожеж, стихійного лиха та застосування засобів ураження. • Створення матеріальних та фінансових резервів для запобігання і ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій. • Організація гуманітарного розмінування на територіях та акваторіях області. • Забезпечення інженерного захисту територій. • Створення безпечних умов для відпочинку населення на водних об'єктах. • Забезпечення працівників суб'єктів господарювання, які призначаються до складу територіальних формувань та територіальних спеціалізованих служб цивільного захисту і не входять до складу об'єктових формувань та об'єктових спеціалізованих служб цивільного захисту засобами радіаційного та хімічного захисту на випадок загрози застосування ядерної зброї та інших видів зброї масового ураження проти України

	<p>в умовах воєнного стану або на випадок виникнення надзвичайних ситуацій на радіаційно та хімічно небезпечних об'єктах господарювання в умовах мирного стану.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Забезпечення населення області засобами колективного захисту у повному обсязі (нарощування фонду захисних споруд цивільного захисту). • Приведення наявного фонду захисних споруд цивільного захисту у готовність до використання за призначенням. • Проведення технічної інвентаризації захисних споруд цивільного захисту. • Підвищення культури безпеки життєдіяльності населення, навчання діям у надзвичайних ситуаціях. • Забезпечення модернізації, технічного переоснащення регіональної системи гідрометеорологічних спостережень та спостережень за забрудненням навколишнього природного середовища. • Організація формування мережі пунктів незламності на території громад. • Забезпечення належного функціонування об'єктів органів управління цивільного захисту області.
1.4.2. Підвищення обороноздатності області та громадської безпеки	<ul style="list-style-type: none"> • Забезпечення укриття населення від засобів ураження. • Створення належних умов для перебування особового складу у місцях постійної дислокації підрозділів Збройних Сил України. • Координація гуманітарних місій для допомоги підрозділам Збройних Сил України та іншим силовим структурам. • Підвищення рівня матеріально-технічного забезпечення добровольчих формувань територіальних громад. • Забезпечення підрозділів Збройних Сил України та силових структур відповідно до заявлених потреб. • Створення надійної системи фортифікаційних споруд і оборонних рубежів на території області. • Сприяння створенню безпечових умов в територіальних громадах шляхом впровадження та реалізації проєкту „Поліцейський офіцер громади”.

* Строк реалізації завдань: 2021-2027 роки, поділений на два етапи 2021-2023 роки та 2024-2027 роки відповідно до Планів заходів з реалізації Стратегії розвитку Полтавської області. Джерела фінансування завдань: державний, місцевий бюджет та інші кошти, не заборонені законодавством, в тому числі міжнародної допомоги.

8.2. Стратегічна ціль 2. Збалансована інноваційна конкурентоспроможна економіка.

Соціально-економічний аналіз розвитку області свідчить, що економіка регіону має значний ресурсний, промисловий та аграрний потенціал для зміцнення своїх позицій на внутрішньому та зовнішньому ринках. Є значні резерви для формування більш потужного прошарку малого і середнього бізнесу, а також широкого спектру туристично-привабливих об'єктів для розвитку мережі туристичних DESTИНАЦІЙ та кластерів.

Раціональне та сплановане використання цих факторів створює достатні умови для подальшого зростання рівня добробуту та комфортного проживання населення Полтавщини, а також сталого розвитку території.

Проте існують негативні моменти, що ускладнюють ефективний та гармонійний розвиток регіональної економіки. Насамперед, це домінування добувних галузей з низьким рівнем доданої вартості і високою ресурсо- та енергоємністю, зношене та морально застаріле обладнання промислових підприємств, значна сировинна складова в загальних обсягах експорту.

Маємо також невисокий рівень підприємницької активності та бізнес-культури населення, відсутність якісного туристичного продукту та його промоцій.

Секторальний розвиток також не є рівномірним: утворились значні соціально-економічні дисбаланси між кількома найбільшими містами – Полтава, Кременчук, Горішні Плавні та більшістю сільських районів області.

Окрім цього, повномасштабна війна росії проти України завдала значних збитків українській економіці, в тому числі і економіці області. За понад тринадцять місяців від початку вторгнення росії Україна зазнала широкомасштабних руйнувань. Це, збитки завдані житловому комплексу, енергетичній інфраструктурі, соціальній інфраструктурі, транспорту, промисловості та торгівлі тощо. В економічному плані маємо порушені економічні зв'язки та ланцюги виробництва, закриття частини суб'єктів господарювання, скорочення обсягів виробництва, а відтак і збільшення рівня безробіття в поєднанні зі зростанням цін на продовольство.

Максимальна реалізація економічного потенціалу області, насамперед у сфері промислового виробництва, сільського господарства, переробної промисловості та туристичної індустрії, можлива за умови інноваційного та наукового розвитку економіки області на основі смарт-спеціалізації, залучення додаткових інвестицій, створення індустріальних та наукових парків, активної підтримки малого і середнього бізнесу, розвитку туризму та креативних індустрій, а також відновлення та забезпечення сталого розвитку регіону.

Очікувані результати від реалізації стратегічної цілі 2 „Збалансована інноваційна креативна економіка області” у середньостроковій перспективі:

- розвиток галузей з високим рівнем доданої вартості на основі високотехнологічних виробництв та інноваційних підприємств;
- збільшення інвестиційного потоку до регіональної економіки;
- зростання експорту продукції;

- зміцнення фінансової спроможності регіону за рахунок зростання податкових надходжень;
- збільшення кількості малих та середніх суб'єктів господарювання;
- розширення ринку праці та створення нових робочих місць;
- збільшення кількості зареєстрованих об'єктів інтелектуальної власності;
- вирівнювання просторового розвитку регіону;
- зростання рівня зайнятості населення та доходів населення;
- розроблення нових туристичних продуктів та збільшення туристичних потоків;
- відновлення зруйнованих об'єктів по принципу „краще ніж було”.

Досягнення цієї стратегічної цілі має забезпечуватись через реалізацію чотирьох оперативних цілей, які визначено ключовими.

Стратегічна ціль 2. Збалансована інноваційна конкурентоспроможна економіка

Оперативна ціль 2.1.	Оперативна ціль 2.2.	Оперативна ціль 2.3.	Оперативна ціль 2.4.
Інноваційний та науковий розвиток економіки області на основі смарт-спеціалізації	Розвинена інвестиційна та бізнес-інфраструктура, активізація інвестиційної діяльності та зайнятості населення	Розвиток креативних індустрій, культури та туризму	Сталий розвиток та комплексне відновлення регіону

Діяльності в рамках стратегічної цілі „Збалансована інноваційна конкурентоспроможна економіка” кореспондуються зі стратегічними цілями 1 „Висока якість життя, комфортні і безпечні умови та добробут”, 3 „Ефективне управління розвитком громад, забезпечення балансу екосистем та охорона довкілля” та 4 „Цифрова трансформація – нові можливості розвитку усіх сфер регіону”.

Оперативна ціль 2.1. Інноваційний та науковий розвиток економіки області на основі смарт-спеціалізації.

Ефективна інноваційна діяльність є основою економічного зростання як окремо взятого підприємства чи галузі, так і регіону загалом. Інновації дають змогу підприємству здобути значних переваг у конкурентному середовищі і зайняти високі позиції шляхом створення нового продукту, впровадження технічного процесу або економіко-організаційної методики.

В області діє 30 інноваційно активних підприємств, які впровадили 20 нових технологічних процесів та 142 види інноваційної продукції. Загалом же на інновації було витрачено 105,6 млн грн, зокрема 49,5 млн грн на внутрішні наукові розробки та 40,2 млн грн на придбання машин, обладнання та програмного забезпечення.

Промисловість Полтавщини має потужний виробничий та науково-технічний потенціал та представлена різними галузями – від добувної до

виробництва високотехнологічної продукції та товарів широкого вжитку. Вона формує понад 50% валової доданої вартості та забезпечує робочими місцями близько 40% зайнятих в економіці області, майже половина надходжень до зведеного бюджету отримано від ТОП-10 найбільших промислових підприємств регіону. Саме високотехнологічні сектори промисловості області, такі як машинобудування, металургійне виробництво, харчова промисловість, є рушіями розвитку регіональної економіки з огляду на кількість робочих місць, розвиток інновацій та надходжень до бюджетів.

Сільське господарство області продовжує залишатись вагомим сегментом економіки, його частка у створенні валової доданої вартості області постійно збільшується.

Полтавщина традиційно залишається однією з основних житниць України, посівши лідерські позиції з виробництва зерна, цукрових буряків, сої, а в тваринницькі галузі – з виробництва молока і м'яса.

Область є лідером з валового збору зерна в державі та постійно займає провідне місце у виробництві цукросировини. Це є особливо цінним під час війни, коли більшість регіонів потерпають від постійних обстрілів, відтоку робочої сили та зменшення обсягів виробництва. Полтавська область має потенціал для нарощування об'ємів виробництва сільськогосподарської продукції та забезпечення продуктами харчування населення суміжних, прикордонних з територією ворога, регіонів.

В області напрацьовано унікальний багаторічний досвід ведення органічного землеробства – 28 суб'єктів господарювання здійснюють діяльність з виробництва органічної продукції (сировини).

Розвиток органічного виробництва є досить актуальним на сьогодні через низку екологічних, економічних та соціальних переваг.

Ринок продукції органічного сільського господарства є дуже перспективним і недостатньо розвиненим, тому відкриває перед виробниками та експортерами широкі горизонти.

Природно-економічний потенціал Полтавщини сприяє формуванню високих урожаїв плодівих культур. Полтавська область має можливості для повного забезпечення власних потреб у плодово-ягідній продукції та її експорту до інших областей та країн.

В області існують значні можливості збільшення обсягів виробництва плодово-ягідної продукції за рахунок планомірного відтворення плодівих і ягідних насаджень.

Значний потенціал розвитку має галузь тваринництва.

Полтавщина займає 1 місце серед регіонів України по поголів'ю великої рогатої худоби, в тому числі корів у сільськогосподарських підприємствах.

Також серед регіонів України по виробництву молока по всіх категоріях господарств, у тому числі в сільськогосподарських підприємствах (понад 14% валового надою в державі) область займає перше місце.

Стратегія розвитку області передбачає спрямування зусиль на виконання завдань ДСРР за напрямом „Стимулювання розвитку територій”.

Крім цього, Стратегія розвитку області передбачає виконання рішення Координаційної ради з питань боротьби з деградацією земель та опустелюванням, створеної згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 18.01.2017 № 20; Стратегії зрошення та дренажу в Україні на період до 2030 року, затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14.08.2019 № 688-р, та Плану заходів з реалізації Стратегії зрошення та дренажу в Україні на період до 2030 року, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 21.10.2020 № 1567-р.

Перспективними напрямками регіональної смарт-спеціалізації в агропромисловому комплексі є: інноваційне органічне сільськогосподарське виробництво та його переробка, виробництво екологічно чистих продуктів, розвиток високотехнологічного сільськогосподарського виробництва, розвиток індивідуального підприємництва та самозайнятості населення у сільській місцевості та розвиток сучасних форм кооперації в аграрному секторі. Також важливим є розвиток фермерства, забезпечення доступності ринків збуту для малих та середніх виробників сільськогосподарської продукції, підтримка розвитку інфраструктури зберігання сільськогосподарської продукції; сприяння запровадження нових технологій та обладнання для переробки сільськогосподарської сировини.

Досягнення оперативної цілі 2.1. потребує вирішення таких завдань:

Завдання *	Потенційно можливі сфери реалізації проєктів
2.1.1. Забезпечення умов для інституційної підтримки розвитку інновацій, їх комерціалізації та трансферу технологій в усі сфери регіональної економіки, стимулювання співробітництва на рівні освіта-наука-бізнес	<ul style="list-style-type: none"> • Визначення конкурентоспроможних інноваційних технологій та стимулювання їх впровадження у виробництво на підприємствах області. • Проведення заходів для покращення системи інформаційного забезпечення інноваційної діяльності. • Підтримка розвитку інженерних розробок у сфері інноваційних екобезпечних технологій. • Розробка та впровадження інноваційних імпортозамінних видів продукції на основі наукових досліджень та запатентованих технологій. • Започаткування щорічного обласного конкурсу проєктів наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності. • Залучення молоді до участі у науково-дослідній діяльності шляхом створення в області ради молодих учених.
2.1.2. Підтримка перспективних напрямів розвитку промисловості та АПК	<ul style="list-style-type: none"> • Технологічне переоснащення та розширення діючих виробничих потужностей. • Стимулювання інноваційної діяльності промислових підприємств.

<p>(у т.ч. органічного виробництва, сучасних форм кооперації тощо)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Сприяння диверсифікації ринків збуту промислової продукції полтавських виробників та збільшенню присутності на зовнішніх ринках. • Впровадження нових технологій та освоєння нових видів продукції на базі співпраці з науковими установами у здійсненні науково-дослідних робіт. • Сприяння економічній адаптації та відновленню діяльності підприємств шляхом формування державного замовлення на продукцію. • Підтримка сільськогосподарської дорадчої діяльності. • Підтримка розвитку інфраструктури зберігання сільськогосподарської продукції. • Сприяння запровадження нових технологій та обладнання для переробки сільськогосподарської сировини. • Кредитування фермерських господарств, сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів та фізичних осіб-підприємців. • Створення та підтримка сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів. • Розвиток органічного землеробства та виробництво органічних продуктів харчування. • Підтримка розвитку садівництва та ягідництва. • Розвиток галузі тваринництва в особистих селянських та фермерських господарствах. • Проведення паспортизації водних об'єктів за межами населених пунктів для рибогосподарських потреб. • Забезпечення діагностики і раннього виявлення збудників інфекційних хвороб, спільних для людей і тварин. • Забезпечення ліквідації регульованих шкідливих організмів фітосанітарними заходами. • Відновлення потенціалу зрошувальних та дренажних систем з метою подальшого нарощування площ поливу та водорегулювання як основи досягнення максимального рівня ефективності та екологічної безпеки сільськогосподарського виробництва.
<p>2.1.3. Підтримка модернізації та автоматизації</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Впровадження автоматизації виробничих процесів. • Оптимізація виробничих процесів шляхом

виробничих процесів, засад енергоефективності, кластерності виробництв, оптимізації логістики	впровадження сучасних інтелектуальних продуктів. <ul style="list-style-type: none"> • Сприяння створенню кластерних виробництв. • Впровадження енергоефективних технологій виробництва. • Створення нових продуктів та послуг завдяки технології Інтернету речей, віртуальній реальності, хмарним сервісам, штучному інтелекту. • Створення умов для відновлення та розвитку системи експортної логістики.
2.1.4. Розвиток та підтримка пріоритетних видів економічної діяльності, визначених на засадах смарт-спеціалізації	<ul style="list-style-type: none"> • Створення лабораторій з проведення наукових досліджень у напрямку визначення відповідності вітчизняної продукції вимогам та стандартам європейської та міжнародної якості. • Контроль якості продуктів харчування тваринного походження. • Використання потенціалу місцевих мінеральних ресурсів. • Сприяння розвитку смарт-спеціалізацій регіону, в тому числі в машинобудівній та молокопереробній галузях. • Впровадження проектів регіонального розвитку, спрямованих на перехід до кліматично нейтральної економіки.

* Строк реалізації завдань: 2021-2027 роки, поділених на два етапи 2021-2023 роки та 2024-2027 роки відповідно до Планів заходів з реалізації Стратегії розвитку Полтавської області. Джерела фінансування завдань: державний, місцевий бюджет та інші кошти, не заборонені законодавством, в тому числі міжнародної допомоги.

Оперативна ціль 2.2. Розвинена інвестиційна та бізнес-інфраструктура, активізація інвестиційної діяльності та зайнятості населення.

Незважаючи на те, що Полтавська область належить до групи найбільш економічно розвинених областей, рівень інвестицій у регіональну економіку не є достатнім. Інвестиційні компанії та закордонні партнери віддають перевагу регіонам, інформація про позитивний імідж яких найбільше присутня в інформаційному просторі, і їх залучення залежить не лише від загальної ситуації в Україні, але й від сприятливого інвестиційного середовища, створеного власне органами публічної влади області. В умовах економічної кризи, спричиненої пандемією, особливо актуальним питанням є реалізація заходів щодо сприяння активізації інвесторів.

Тому необхідно забезпечити гідну ідентифікацію Полтавщини у міжнародному співтоваристві шляхом проведення промоцій щодо економічного, інвестиційного, інноваційного потенціалу та стабільності регіонального бізнесклімату серед вітчизняних та іноземних партнерів на основі системного маркетингу та створення промоційного продукту.

Комплекс дій, спрямованих на створення позитивного інвестиційного іміджу області, дасть можливість суттєво підвищити шанси регіону залучити в економіку додаткові зовнішні ресурси.

Для забезпечення активізації інвестиційної діяльності у регіоні з одночасним залученням зовнішніх інвестицій необхідно забезпечити системний та комплексний підхід щодо сприяння інвестиційної активності інвесторів, а також сприяти створенню сприятливого бізнес середовища.

Результатом досягнення цієї оперативної цілі має стати також активізація зусиль з просування експорту конкурентоспроможних товарів та послуг на перспективні ринки країн-членів Європейського Союзу, США, країн Африки та Азії, а також поглиблення товарної та географічної диверсифікації регіонального експорту з ефективним використанням нових можливостей та переваг у рамках укладених угод про вільну торгівлю з країнами світу.

Всебічна підтримка бізнесу здійснюватиметься шляхом просування інформації про місцевого виробника на українському та світових ринках.

Розбудова інноваційної та креативної економіки регіону потребує підготовки висококваліфікованих фахівців. В області протягом багатьох років спостерігається професійно-кваліфікаційний дисбаланс між попитом та пропозицією робочої сили, спричинений повільним реагуванням ринку освітніх послуг на динамічні зміни ринку праці та неусвідомленим професійним вибором випускників шкіл і їхніх батьків. Як наслідок – гострий дефіцит на ринку праці висококваліфікованих робочих кадрів. Для формування трудового потенціалу відповідно до потреб регіонального ринку праці велика роль належить профорієнтаційній роботі, насамперед з молоддю, спрямованій на підвищення престижу робітничих професій та їх мотивації до свідомого вибору професійної діяльності.

В Україні у сфері публічних закупівель спостерігаються негативні тенденції, зокрема, монополізація окремих ринків, високі корупційні ризики, встановлення дискримінаційних вимог до учасників, що, у свою чергу, спричиняє відсутність добросовісної конкуренції та неефективне використання бюджетних коштів.

Дотримання законних процедур і усунення дискримінаційних вимог до учасників під час здійснення закупівель дозволить підвищити довіру бізнесу до публічних закупівель, сприятиме участі у аукціонах широкого кола нових учасників на регіональному рівні та дозволить бізнесу суттєво розширити ринок збуту і укладати економічно вигідні угоди.

Досягнення оперативної цілі 2.2. потребує вирішення таких завдань:

Завдання*	Потенційно можливі сфери реалізації проєктів
2.2.1. Підтримка розвитку малого та середнього підприємництва	<ul style="list-style-type: none"> • Надання підтримки бізнесу, в тому числі релокованому. • Поширення інформації про діючі грантові програми для бізнесу, в тому числі державні програми.

	<ul style="list-style-type: none"> • Поширення інформації серед суб'єктів господарювання щодо наявних програм підтримки підприємництва, освітніх заходів, стажування тощо. • Проведення конкурсів бізнес-ідей для підприємців-початківців. • Популяризація та створення стимулюючих умов для розвитку місцевого соціального підприємництва. • Сприяння у створенні нових та розвитку діючих об'єктів підтримки підприємництва. • Створення центрів підтримки підприємництва (ЦПП) на базі ЦНАП у вигляді безкоштовного отримання інформації та консультацій для підприємців, а також для осіб, які планують започаткувати власну справу/отримати фінансування. • Проведення навчальних заходів та консультацій з питань започаткування та ведення бізнесу, підготовки документів для участі у конкурсах на отримання грантової підтримки.
<p>2.2.2. Впровадження механізмів та інструментів залучення інвестиційних ресурсів (у т.ч. розбудова мережі індустріальних парків тощо)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Формування, вдосконалення, супровід/оновлення та поширення якісних інформаційних продуктів щодо економічного та інвестиційного потенціалу області. • Проведення міжнародних інвестиційних, економічних заходів на території області, у тому числі галузевих. • Представлення потенціалу регіону на міжнародних заходах на території України та за кордоном. • Підтримка регіональних інституцій, діяльність яких спрямована на розвиток інноваційної сфери, залучення інвестиційних ресурсів, місцевий економічний та регіональних розвиток. • Розвиток міжнародного та міжрегіонального співробітництва. • Сприяння розвитку співробітництва територіальних громад. • Сприяння розвитку публічно-приватного партнерства. • Проведення іміджевих заходів, у тому числі в сфері європейської інтеграції.

	<ul style="list-style-type: none"> • Створення онлайн ресурсу для представлення інвестиційних пропозицій/проектів, популяризації потенціалу області, ефективної взаємодії з потенційними інвесторами. • Сприяння створенню індустріальних, наукових та науково-технологічних парків. • Формування портфелю інвестиційних пропозицій Полтавської області. • Проактивна маркетингова стратегія залучення цільових інвесторів. • Маркетингова підтримка діючих та потенційних експортерів, заходи з розвитку зовнішньоекономічної діяльності та розширення ринків збуту.
2.2.3. Просування продукції та послуг місцевого бізнесу на нові ринки	<ul style="list-style-type: none"> • Формування промоційних каталогів продукції вітчизняних виробників. • Залучення суб'єктів підприємництва до участі у українських та міжнародних форумах, семінарах, конференціях, виставках, ярмарках. • Створення умов для активного просування та підтримки місцевого виробника шляхом розбудови міжнародних економічних зв'язків. • Сприяння у проведенні виставок власної продукції та послуг суб'єктів господарювання Полтавщини.
2.2.4. Підтримка зайнятості населення та формування кадрового потенціалу відповідно до потреб ринку праці	<ul style="list-style-type: none"> • Проведення досліджень щодо сучасного стану, перспективних потреб ринку праці та вироблення рекомендацій. • Реалізація прогресивних форм навчання безробітних (дуальна, дистанційна та ін.) для підготовки висококваліфікованих працівників для потреб економіки регіону. • Популяризація та підвищення престижу інженерних та робітничих професій. • Розширення можливостей для підвищення конкурентоспроможності молоді. • Підтримка конкурентоспроможності громадян шляхом надання ваучера на навчання. • Організація тимчасової зайнятості осіб у статусі безробітного шляхом залучення до суспільно-корисних робіт, громадських робіт та інших робіт тимчасового характеру. • Реалізація механізмів економічного

	<p>стимулювання роботодавців до працевлаштування окремих категорій громадян, в тому числі молоді, учасників бойових дій, людей з інвалідністю, внутрішньо переміщених осіб, інших вразливих категорій громадян.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Сприяння у працевлаштуванні звільнених військовослужбовців та внутрішньо переміщених осіб. • Задоволення потреб роботодавців в кваліфікованій робочій силі. • Стимулювання налагодження ефективної взаємодії у форматі роботодавець-працівник через систему профпідготовки, консалтингу, рекрутингу та HR-менеджменту тощо. • Впровадження принципів дуальної освіти у регіональних ЗВО, що забезпечить підвищення рівня професійної підготовки здобувачів, а також сприятиме співпраці вищої школи із реальним сектором економіки. • Сприяння підготовки фахівців, які входять до складу мультидисциплінарної команди з реабілітації. • Проведення інформаційно роз'яснювальної роботи та популяризації спеціальностей, що задіяні у роботі мультидисциплінарної команди з реабілітації. • Розвиток гнучкої системи освіти дорослих з урахуванням потреб регіонального ринку праці.
<p>2.2.5. Використання публічних закупівель як механізму підтримки економічної активності суб'єктів господарювання.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Здійснення правового супроводу замовників, які належать до сфери управління структурних підрозділів облдержадміністрації, при здійсненні закупівель товарів, робіт та послуг. • Проведення навчання (лекцій, семінарів, вебінарів, тощо) щодо правильного застосування законодавства в сфері державних закупівель.

* Строк реалізації завдань: 2021-2027 роки, поділених на два етапи 2021-2023 роки та 2024-2027 роки відповідно до Планів заходів з реалізації Стратегії розвитку Полтавської області. Джерела фінансування завдань: державний, місцевий бюджет та інші кошти, не заборонені законодавством, в тому числі міжнародної допомоги.

Оперативна ціль 2.3. Розвиток креативних індустрій, культури та туризму.

Полтавщина є одним з наймальовничіших та екологічно чистих регіонів України. Область має значний туристичний потенціал, зумовлений вигідним географічним розташуванням, особливостями історичного розвитку, національно-культурним різноманіттям, специфічною архітектурою,

природними об'єктами, наявністю потенційно брендів туристичних продуктів, унікальним поєднанням урбанізованих та індустріалізованих місцевостей із заповідними територіями.

Креативність є ключовим вектором для суспільства, заснованого на знаннях та економіці, що робить свій внесок у мікро-, малий та середній бізнес, культуру, мистецтво, а також всі сфери суспільного життя, що сприяє стабільному розвитку туристичної дестинації. Саме тому питання розвитку креативних індустрій є вкрай важливим.

Креативні індустрії впливають на формування доходів бюджету, створення додаткових робочих місць, експортні надходження, інвестиційну привабливість, розвиток інтелектуального капіталу, всебічний розвиток внутрішнього туризму на Полтавщині.

Досягнення оперативної цілі 2.3. потребує вирішення таких завдань:

Завдання *	Потенційно можливі сфери реалізації проєктів
2.3.1. Створення сприятливих умов для залучення інвестицій у розбудову туристичної інфраструктури	<ul style="list-style-type: none"> • Розроблення концепції з проведення реклами туристичного бренду Полтавщини для пізнаваності регіону на всеукраїнському та міжнародному рівнях. • Залучення культурної спадщини регіону для розвитку туристичних родинок Полтавщини для внутрішніх та іноземних туристів. • Створення нового рекламного продукту на базі особливостей культурної спадщини ТОП-5 туристичних магнітів Полтавщини. • Розвиток шкільного, соціального, гастрономічного, активного та екологічного туризму. • Грантова підтримка суб'єктів підприємництва у сфері туризму. • Створення нових та підтримка існуючих об'єктів подієвого туризму області. • Підтримка та сприяння розвитку садиб сільського зеленого туризму. • Сприяння створенню комфортних і безпечних умов для туристів (відпочивальників). • Належне облаштування туристичних маршрутів та об'єктів туристичних відвідувань.
2.3.2. Збереження культурної спадщини, а також створення умов для ефективного використання	<ul style="list-style-type: none"> • Паспортизація пам'яток та щойно виявлених об'єктів культурної спадщини. • Збереження пам'яток та об'єктів культурної спадщини Полтавської області.

економічного потенціалу культурної спадщини	
2.3.3. Розвиток нових моделей закладів надання культурних послуг, в тому числі об'єктів креативних індустрій	<ul style="list-style-type: none"> • Сприяння створенню функціонально та організаційно нових моделей закладів культури (центрів культурних послуг, центрів творчості, креативних хабів тощо). • Грантова підтримка закладів культури, в тому числі об'єктів креативних індустрій. • Розвиток та вдосконалення туристичної інфраструктури. • Забезпечення доступності об'єктів туристичної інфраструктури для осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення. • Підтримка розвитку професійного та аматорського мистецтва. • Розвиток бібліотек.
2.3.4. Ефективне фінансування та управління у сфері культури	<ul style="list-style-type: none"> • Ремонт, реконструкція, реставрація існуючої мережі закладів культури. • Розроблення показників ефективності роботи бюджетних культурних установ. • Забезпечення роботи закладів культури з використанням сучасних систем енергоефективності.

* Строк реалізації завдань: 2021-2027 роки, поділений на два етапи 2021-2023 роки та 2024-2027 роки відповідно до Планів заходів з реалізації Стратегії розвитку Полтавської області. Джерела фінансування завдань: державний, місцевий бюджет та інші кошти, не заборонені законодавством, в тому числі міжнародної допомоги.

Оперативна ціль 2.4. Сталий розвиток та комплексне відновлення регіону.

Відкритий напад росії на Україну зумовив негативні наслідки для всіх регіонів нашої країни. Не стала виключенням і Полтавщина. І хоча на території нашої області не велися активні бойові дії, проте результатом російської агресії є десятки знищених життів, сотні зруйнованих і пошкоджених будівель та сотні тисяч внутрішньо переміщених осіб.

Наразі, незважаючи на війну, яка триває, Полтавщина, як і вся країна, працює над комплексним відновленням у всіх сферах та галузях. Зокрема, розпочато розробку Програми комплексного відновлення територій області, яка стане своєрідним дороговказом на нелегкому шляху відбудови. Також з метою імплементації норм постанови КМУ від 18.07.2023 № 731 „Про затвердження порядків з питань відновлення та розвитку регіонів і територіальних громад” проведено аналіз та визначено території відновлення громад – наразі таких громад налічується 37 із існуючих 60.

Велику роботу вже виконано в напрямку відновлення житлових будинків та об'єктів цивільної інфраструктури, пошкоджених та зруйнованих внаслідок

влучання чи збиття російських ракет та безпілотних літальних апаратів. Завдяки спільним зусиллям обласної та місцевої влади постраждалим власникам житлових будинків виплачені матеріальні допомоги. Відтак частина будинків з незначними пошкодженнями була оперативно відновлена та є придатною для подальшого проживання. Крім того, роботи з відновлення здійснені і на постраждалих об'єктах приватної власності у сфері надання послуг (аптеки, магазини, ательє тощо), власники яких виконали ремонтні роботи самостійно. Проте робота в цьому напрямку триває – частину об'єктів ще доведеться відновлювати.

Досягнення оперативної цілі 2.4. потребує вирішення таких завдань:

Завдання *	Потенційно можливі сфери реалізації проєктів
2.4.1. Розроблення стратегічних та планувальних документів для відновлення та розвитку на регіональному та місцевому рівнях	<ul style="list-style-type: none"> • Категоріювання територіальних громад області за функціональними типами територій для визначення пріоритетів та механізмів їх розвитку. • Розробка і впровадження програм відновлення на регіональному та місцевому рівнях, зокрема із врахуванням заходів щодо відновлення (збереження) балансу екосистем та адаптації до зміни клімату. • Розробка і впровадження на місцевому рівні стратегій розвитку територіальних громад. • Розроблення, реалізація та моніторинг плану відновлення та розвитку регіону і планів відновлення та розвитку територіальних громад.
2.4.2. Комплексне відновлення, розвиток територій області	<ul style="list-style-type: none"> • Перехід від військового життя до цивільного, реалізація програм підтримки ветеранів. • Підвищення стійкості інтегрованої енергетичної системи. • Напрацювання „проєктів-каталізаторів” для залучення інвестицій у пріоритетні сектори. • Інтеграція кліматичних цілей в усі сектори економіки та суспільного життя. • Акцент на секторах для задоволення високого місцевого попиту, зокрема у зв'язку з відновленням/відбудовою. • Створення умов для поведження з відходами, що утворились у зв'язку з пошкодженням (руйнуванням) будівель та споруд внаслідок воєнних дій, зокрема із застосуванням підходів циркулярної економіки. • Підтримка територіальних громад області з низьким рівнем соціально-економічного розвитку та

	<p>створення умов для підвищення рівня їх благополуччя.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Сприяння реалізації спільних проєктів територіальних громад, віднесених до регіональних полюсів зростання, та суміжних територіальних громад. • Ефективне використання та відновлення залишених територій і виробничих об'єктів та реновація виробництв.
<p>2.4.3 Відбудова пошкоджених та зруйнованих об'єктів з урахуванням сучасних підходів до пріоритезації проєктів, за принципом „краще, ніж було”</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Фіксація та розрахунок збитків наслідків війни. • Відбудова пошкодженої інфраструктури з надання життєво важливих послуг, в тому числі критичної. • Реконструкція, капітальний та поточний ремонт, будівництво пошкоджених/зруйнованих об'єктів житлової інфраструктури. • Відновлення пошкоджених/зруйнованих об'єктів суб'єктів господарювання області, що постраждали від збройної агресії російської федерації. • Надання підтримки з місцевих бюджетів у відновленні пошкодженого/зруйнованого житла, а також сприяння в реалізації права громадян на отримання компенсації для відновлення житла, в тому числі з використанням послуги „єВідновлення”.

* Строк реалізації завдань: 2021-2027 роки, поділений на два етапи 2021-2023 роки та 2024-2027 роки відповідно до Планів заходів з реалізації Стратегії розвитку Полтавської області. Джерела фінансування завдань: державний, місцевий бюджет та інші кошти, не заборонені законодавством, в тому числі міжнародної допомоги.

8.3. Стратегічна ціль 3. Ефективне управління розвитком громад, забезпечення балансу екосистем та охорона довкілля.

Регіональний розвиток є складним, динамічним процесом, в основі якого лежить вибір оптимального розміщення продуктивних сил та визначення перспективних напрямків розвитку території.

Просторовий розвиток визначається сукупністю чинників, які впливають на якість життя: тривалість життя, стан навколишнього природного середовища, стан охорони здоров'я, якість житлових умов, ступінь економічної та політичної стабільності тощо. Просторовий розвиток тісно пов'язаний з інноваційним розвитком, який має безпосередній вплив на рівень виробництва, технологій, освіти, медицини, екологічний стан.

Основа економіки регіону формується на зв'язках між інноваційною, соціальною, економічною та екологічною сферами. Без новітніх технологій неможливий прогрес у виробництві, без здорового, розвинутого суспільства неможливе економічне зростання, без чистого довкілля не може бути здорового суспільства.

Оптимальне поєднання економічної, соціальної, екологічної та інноваційної сфери регіону, їх взаємодія та збалансований взаємовплив є пріоритетом подальшого розвитку Полтавської області, особливо в умовах глобалізації та забезпечення процесів євроінтеграції, визначених курсом на сталий розвиток держави.

Сталий розвиток передбачає низький рівень втручання в природне середовище з метою збереження його для наступних поколінь та проведення активної екологічної політики. У цьому контексті просторове планування територій має враховувати весь комплекс прогнозованих факторів впливу на довкілля, наявні екологічні проблеми, грамотне управління наявними природними ресурсами, запобігання негативним наслідкам зміни клімату та необхідність адаптації до неї.

Просторове планування також є платформою, на якій необхідно розглянути, обговорити та збалансувати суперечливі державні та приватні інтереси, пов'язані з розвитком території.

Два ресурси – час та простір, при правильному позиціонуванні створюють передумови для успішного використання всіх інших ресурсів, можливостей і потенціалів територій. Розробка стратегії управління розвитком на основі та з урахуванням просторового планування забезпечують досягнення головної мети децентралізації: створення комфортного і безпечного середовища проживання кожної людини, незалежно від місця чи регіону.

Діяльність у межах цієї стратегічної цілі повністю кореспондується із стратегічними цілями 1 „Висока якість життя, комфортні і безпечні умови та добробут” та 2 „Збалансована інноваційна конкурентоспроможна економіка” і матиме значний синергетичний ефект.

Досягнення цієї стратегічної цілі має забезпечуватись через реалізацію чотирьох оперативних цілей, які визначено ключовими.

Стратегічна ціль 3. Ефективне управління розвитком громад, забезпечення балансу екосистем та охорона довкілля

Оперативна ціль 3.1.	Оперативна ціль 3.2.	Оперативна ціль 3.3.	Оперативна ціль 3.4.
Прозоре та дієве місцеве врядування	Інфраструктурний розвиток територій та пріоритетна увага сільській місцевості	Раціональне та екобезпечне господарювання	Збереження та відтворення якості довкілля

Оперативна ціль 3.1. Прозоре та дієве місцеве врядування.

Ефективне управління місцевим розвитком означає компетентне застосування сучасних технологій та методів організаційного і кадрового менеджменту, е-врядування, прогнозування тих ризиків, які виникають під час здійснення реформ та проведення заходів для мінімізації їх негативного впливу, уміння враховувати глобальні виклики та акцентувати свою роботу на територіальній специфіці.

Перехід до просторового розвитку – це той шлях, який дає можливість досягти необхідної координації інноваційного, економічного, соціального та

екологічного розвитку. Просторовий розвиток передбачає такий економічний розвиток територій, коли досягається високий рівень життєзабезпечення суспільства з одночасним збереженням довкілля, гармонія зростання та високоефективне використання природних ресурсів.

Суспільно-політична трансформація, яка почалася в країні, дозволяє українцям влитися у світову тенденцію розширення сфер громадянської участі. Партисипація передбачає участь широкого кола громадськості у процесі обговорення та прийняття рішень органами державної влади та місцевого самоврядування, контролю за їх виконанням. На сьогодні Полтавська область вже має значний досвід демократичного врядування та практики партисипації для розвитку територіальних громад. Більше того, Полтавщина першою в Україні започаткувала новий рівень партисипації, успішно впроваджуючи бюджет участі на рівні області.

Важливим аспектом розвитку громадянського суспільства є необхідність налагодження співпраці, партнерства між органами державної влади, органами місцевого самоврядування та організаціями громадянського суспільства; сприяння участі громадськості у формуванні й реалізації державної, регіональної політики, вирішенні питань місцевого значення; стимулювання участі інститутів громадянського суспільства в соціально-економічному розвитку області. З цією метою на місцевому рівні мають впроваджуватися стандарти та ефективні процедури участі громадськості у виробленні й реалізації публічної політики, а також розвиток електронної участі громадян у виробленні публічної політики. Повсюдне застосування принципів, інструментів участі громадськості у вирішенні питань місцевого значення є запорукою підвищення рівня довіри громадян до влади, ступеня прозорості, легітимності, ефективності взаємодії влади та бізнесу, а також сприятиме зниженню загального рівня корупції.

Досягнення оперативної цілі 3.1. потребує вирішення таких **завдань**:

Завдання *	Потенційно можливі сфери реалізації проєктів
3.1.1. Впровадження сучасних стандартів управління розвитком територій громад	<ul style="list-style-type: none"> • Розробка та впровадження стратегій розвитку в усіх територіальних громадах з урахуванням європейського вектору розвитку. • Сприяння розбудові партнерств та обміну досвідом між органами місцевого самоврядування та іншими суб'єктами регіональної політики. • Підвищення кваліфікації працівників органів місцевого самоврядування та виконавчої влади для забезпечення ефективного управління розвитком територій громад, надання адміністративних послуг на сучасному рівні. • Формування інфраструктури територіальних громад на основі смарт-підходів. • Підготовка спеціалістів для упровадження

	політики енергоефективної поведінки та енергоефективної експлуатації об'єктів комунальної сфери.
3.1.2. Подолання монопрофільності сільських територій для забезпечення якісного рівня життя та рівних можливостей	<ul style="list-style-type: none"> • Стимулювання багатофункціонального розвитку сільських територій, збільшення зайнятості населення в несільськогосподарській діяльності. • Розробка та реалізація програм благоустрою сільських населених пунктів, підвищення комфорту проживання сільського населення. • Підвищення рівня соціально-культурного та побутового обслуговування мешканців сільських територій. • Розробка та впровадження бізнес-планів розвитку сільських територій з обґрунтуванням перспектив кооперації, запровадження переробки, створення власного продукту та налагодження системи збуту продукції. • Створення в сільській місцевості інноваційних кластерів, обслуговуючих кооперативів (для підприємців та розвитку інфраструктури), індустріальних парків для об'єднання зусиль та посилення конкурентоспроможності.
3.1.3. Підтримка розвитку інституцій громадянського суспільства	<ul style="list-style-type: none"> • Забезпечення сучасних підходів до запровадження на регіональному та місцевому рівні партисипаторної демократії. • Створення регіонального хабу громадських ініціатив. • Реалізація та підтримка освітніх проєктів для мешканців громад щодо навчання основам проєктної роботи, ефективного бюджетування та контролю за раціональним використанням бюджетних коштів. • Фінансова (на конкурсній основі) та інформаційна підтримка громадських ініціатив, спрямованих на підвищення якості життя.
3.1.4. Створення регіонального інформаційного продукту	<ul style="list-style-type: none"> • Утворення регіональної медіа-компанії з метою виробництва регіонального соціальноспрямованого та суспільнозначущого інформаційного та просвітницького продукту. • Підтримка розвитку сучасних каналів комунікації. • Підтримка виробників місцевого інформаційного продукту.

* Строк реалізації завдань: 2021-2027 роки, поділений на два етапи 2021-2023 роки та 2024-2027 роки відповідно до Планів заходів з реалізації Стратегії розвитку Полтавської області. Джерела фінансування завдань: державний, місцевий бюджет та інші кошти, не заборонені законодавством, в тому числі міжнародної допомоги.

Оперативна ціль 3.2. Інфраструктурний розвиток територій та пріоритетна увага сільській місцевості.

Високорозвинена інфраструктура має суттєве значення для ефективного функціонування економіки, розвитку територій, а показники якості інфраструктури, зокрема, розглядаються при оцінці рівня конкурентоспроможності, економічної безпеки регіону.

З огляду на європейський вектор розвитку держави, необхідно змінити підходи до розвитку сільських територій, які панували останні десятиліття. Досі потенціал українського села використовувався досить однобічно, без належного покращення умов життєдіяльності сільського населення. Монопрофільність сільських територій передбачала розгляд потенціалу села виключно з позицій сільськогосподарського виробництва.

Однак історія українського селянства та пов'язана з ним традиційна українська культура мають розглядатися як особливо важлива передумова розбудови країни. Кожна сільська територія має свої особливості розвитку, але фактично однаковий незадовільний рівень розвитку інфраструктури.

У першу чергу це стосується дорожньо-транспортної інфраструктури. Полтавська область розташована у центрі країни та має всі передумови для створення на її території міжнародного транспортного коридору Європа-Азія, зважаючи на наявність розвинутої мережі автомобільних шляхів, розгалуженої залізничної мережі, міжнародного аеропорту, річкового порту, які створюють всі необхідні передумови для задоволення потреб користувачів у наданні транспортних послуг та розвитку бізнесу.

Розвинута транспортна інфраструктура, система логістичних та експедиторських послуг мають стратегічне значення для економічного зростання, зміцнення малого і середнього бізнесу, залучення зовнішніх та внутрішніх інвестицій, розвитку туризму, якісного переходу економіки регіону до інноваційного шляху розвитку.

На сьогодні транспортна галузь в цілому задовольняє лише основні потреби населення та економіки в перевезеннях за обсягом, але не за якістю. Її сучасний стан не повною мірою відповідає вимогам ефективної реалізації євроінтеграційного курсу України та інтеграції національної транспортної мережі в Транс'європейську транспортну мережу.

Необхідним є збільшення ефективності та конкурентоспроможності транспортної галузі, посилення взаємодії між державним та приватним сектором, органами державної влади та органами місцевого самоврядування.

У свою чергу, однією із головних складових у роботі галузі транспорту, як вантажного так і пасажирського, є створення комфортних і безпечних умов роботи водіїв на маршрутах:

- у першу чергу, це належний стан доріг, вулиць, розворотних майданчиків, зупинок громадського транспорту;
- освітлення небезпечних ділянок у вечірній та нічний час, розміщення дорожніх знаків.

У сфері пасажирських перевезень необхідно визначити єдиний механізм компенсації за перевезення пільгових категорій населення (найкращий варіант – це надання пільговику адресної допомоги), що дозволить виключити конфлікт пасажир-пільговик з водієм автобуса.

На сьогодні значна кількість автобусних маршрутів загального користування через низький рівень пасажиропотоку до окремих населених пунктів є збитковими. Автомобільні перевізники відмовляються їх обслуговувати, тому територіальні громади мають вирішувати питання покриття збитків перевізнику.

Через значний ріст цін на нові автобуси та низьку рентабельність перевезень, а іноді збитковість, перевізники не в змозі оновити рухомий склад, у тому числі придбати транспортні засоби, що пристосовані для осіб з інвалідністю. Питання можливо вирішити шляхом надання доступних кредитів.

Пріоритетним напрямом розвитку є забезпечення доступності об'єктів транспортної інфраструктури та транспортних послуг для всіх громадян, у тому числі для осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення, шляхом створення для них доступного середовища для вільного пересування.

У Полтавській області вперше в Україні за участі Державного дорожнього науково-дослідного інституту імені П.М.Шульгіна розроблено п'ятирічну програму ремонтів, яка враховує та передбачає:

- маршрутний принцип;
- перехід від поточного середнього ремонту доріг до капітального;
- врахування інтенсивності руху та стану покриття;
- місце розташування амбулаторій, шкіл, автобусні та туристичні маршрути;
- реформу територіального устрою області;
- фінансування ремонту штучних споруд у сумі не менше 5% від загального фінансування;
- виключення впливу зацікавлених сторін на розподіл коштів.

Основні критерії, які визначатимуть розвиток транспортної інфраструктури – будівництва доріг:

- пропорційність будівництва по всій протяжності доріг в області;
- ведення будівництва протягом 2-3 років, у межах гарантійного строку;
- будівництво майданчиків габаритно-вагового контролю та комплексів габаритно-вагового контролю;
- капітальний ремонт мостів автомобільних доріг загального користування місцевого значення;
- наявність технічних засобів фіксації адміністративних правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху.

Враховуючи зазначене, метою реалізації оперативної цілі є надання населенню якісних, безпечних та доступних транспортних послуг незалежно від місця проживання, збільшення питомої ваги повітряного та річкового транспорту у структурі пасажиро- та вантажоперевезень області.

Досягнення оперативної цілі 3.2. потребує вирішення таких завдань:

Завдання *	Потенційно можливі сфери реалізації проєктів
<p>3.2.1. Оптимізація транспортної мережі та поліпшення організації пасажирських перевезень у межах області та окремих територій</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Оптимізація маршрутної мережі громадського транспорту області з інтегруванням нових маршрутів, запропонованих громадами. • Забезпечення доступності транспортних послуг для всіх громадян, у тому числі для осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення. • Впровадження нових технологій та інтелектуальних транспортних систем для поліпшення якості транспортних послуг, інформування про їх надання. Застосування електронних та інтегрованих автоматичних систем оплати проїзду пасажирів. • Удосконалення механізму компенсації за перевезення пільгових категорій населення та тарифної політики. • Контроль якості пасажирських перевезень автомобільним транспортом. • Оновлення парку автомобільної техніки та комунального електротранспорту. • Розвиток в області мережі комунального електротранспорту. • Сприяння розвитку мережі заправок для електромобілів.
<p>3.2.2. Створення умов із збереження та попередження руйнування дорожнього покриття. Підвищення рівня безпеки дорожнього руху</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Приведення транспортно-експлуатаційного стану автомобільних доріг області у відповідність до вимог нормативних документів та європейських стандартів. • Впровадження передового досвіду європейських країн та застосування сучасних ефективних, енерго- та ресурсозберігаючих матеріалів і технологій при будівництві, ремонті та утриманні автомобільних доріг. • Розвиток мережі автомобільних доріг області. • Проведення капітального ремонту, реконструкції, будівництва мостів, у тому числі мосту через річку Дніпро в м. Кременчуці. • Розширення мережі майданчиків та комплексів для здійснення габаритно-вагового контролю. • Впровадження автоматичного контролю за дотриманням габаритно-вагових параметрів під час здійснення вантажних перевезень автомобільним

	<p>транспорт.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Удосконалення організації дорожнього руху, підвищення рівня експлуатаційних показників на автомобільних дорогах області та вулицях населених пунктів, безпечності доріг та дорожньої інфраструктури, у тому числі освітлення вулично-дорожньої мережі. • Розвиток інфраструктури для мікромобільного транспорту (електричні скутери, велосипеди та електричні велосипеди, скейтборди, моноколеса, гіроскутери, сігвеї тощо). • Проведення просвітницьких заходів серед населення області щодо дотримання правил безпеки дорожнього руху. • Моніторинг за безпекою дорожнього руху. Зниження рівня аварійності на автомобільних дорогах.
<p>3.2.3. Сприяння розвитку залізничного, річкового та повітряного транспорту. Розвиток системи зв'язку</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Розбудова інфраструктури ПОКП „Аеропорт – Полтава”. • Відкриття внутрішніх та міжнародних авіарейсів з ПОКП „Аеропорт – Полтава”. • Залучення інвестицій для розвитку пасажирських та вантажних перевезень повітряним транспортом. • Проведення днопоглиблювальних та дноочисних робіт на внутрішніх водних шляхах, модернізація інфраструктури водного транспорту. • Забезпечення потреби в перевезенні пасажирів та вантажів залізничним транспортом. • Підвищення рівня безпеки на залізничному транспорті. • Розбудова мережі поштових відділень АТ „Укрпошта” (ремонт, оновлення та відкриття відділень, запуск пересувних відділень). • Зростання обсягів експорту та імпорту послуг поштового зв'язку.
<p>3.2.4. Виконання мобілізаційних завдань з перевезення автомобільним та залізничним транспортом для забезпечення системи життєдіяльності</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Забезпечення пасажирським автомобільним транспортом для військових потреб. • Організація евакуацій цивільного населення пасажирським автомобільним та залізничним транспортом. • Залучення вантажного автомобільного транспорту для перевезення гуманітарних вантажів. • Підготовка дозвільних документів щодо перетину

населення в особливий період	кордону військовозобов'язаними під час дії правового режиму воєнного стану.
------------------------------	---

* Строк реалізації завдань: 2021-2027 роки, поділений на два етапи 2021-2023 роки та 2024-2027 роки відповідно до Планів заходів з реалізації Стратегії розвитку Полтавської області. Джерела фінансування завдань: державний, місцевий бюджет та інші кошти, не заборонені законодавством, в тому числі міжнародної допомоги.

Оперативна ціль 3.3. Раціональне та екобезпечне господарювання.

Реалізація екологічної політики – це комплекс заходів, спрямованих на охорону навколишнього середовища, збереження і відновлення природних ресурсів, запровадження екологічно чистих технологій, розвитку природоохоронної освіти і виховання, правова охорона екологічних систем з метою забезпечення оптимальних умов природокористування.

Ефективна реалізація екологічної політики сприятиме розвитку системи управління навколишнім природним середовищем та реалізації в області міжнародних природоохоронних ініціатив.

З метою виконання поставленої оперативної цілі зусилля будуть спрямовані на формування в суспільстві екологічних цінностей та підвищення екологічної свідомості населення області, зменшення негативного впливу урбанізації на навколишнє природне середовище, забезпечення раціонального та сталого використання природних ресурсів, впровадження систем екомоніторингу, стимулювання розвитку інфраструктури управління відходами, оновлення зношених фондів інфраструктури та об'єктів житлово-комунального господарства, впровадження ресурсоефективного виробництва та екологічних інновацій, а також здійснення інших заходів і завдань, у тому числі передбачених основними засадами (стратегією) державної екологічної політики України на період до 2030 року.

Природні ресурси є одним із основних елементів національного багатства. Саме тому, раціональне та ефективне використання природних ресурсів має велике значення для розвитку області та національної економіки в цілому.

Особливостями природних ресурсів є їх територіальна обмеженість, незамінність, стабільність просторового розміщення, здатність до відтворення родючості та інше. Увага до проблеми викликана зростанням тенденції забруднення довкілля, погіршенням екологічного стану навколишнього середовища, в тому числі і земельних ресурсів. Частими порушеннями є їх нецільове використання, використання з порушенням норм чинного законодавства, а також занижений розмір платежів за користування природними ресурсами.

З метою виконання поставлених оперативних цілей заходи будуть направлені на забезпечення використання природних ресурсів відповідно до вимог чинного законодавства (зокрема, Національного плану управління відходами до 2030 року, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 20.02.2019 р. № 117; Державної стратегії управління лісами України до 2035 року та операційним планом її реалізації у 2022 – 2024 роках, затверджених розпорядженням Кабінету Міністрів України від 29.12.2021 р. № 1777-р; Водної стратегії України на період до 2050 року та плану її реалізації

у 2022 – 2024 роках, схвалених розпорядженням Кабінету Міністрів України від 09.12.2022 р. № 1134-р), збільшення надходження коштів за користування земельними ділянками державної або комунальної власності та іншими природними ресурсами до бюджетної системи.

Досягнення оперативної цілі 3.3. потребує вирішення таких **завдань**:

Завдання *	Потенційно можливі сфери реалізації проєктів
3.3.1. Упровадження заходів із запобігання зміні клімату та адаптації до неї, досягнення оптимального співвідношення між природними, квазіприродними (сільськогосподарським и) та урбанізованими екосистемами	<ul style="list-style-type: none"> • Проведення інвентаризації зелених насаджень в області; збільшення їх площі, створення лісових насаджень. • Залуження та заліснення прибережних захисних смуг, заліснення малопродуктивних, деградованих та техногенно-забруднених сільськогосподарських угідь. • Проведення заходів з інформування населення щодо питань зміни клімату, енергоефективності й турботи про довкілля. • Стимулювання переходу на європейські стандарти якості палива для автотранспорту. • Заохочення населення використовувати електро та велотранспорт. Стимулювання облаштування у населених пунктах велосипедних доріжок.
3.3.2. Забезпечення проведення комплексного моніторингу стану довкілля та інформування населення про екологічний стан в області	<ul style="list-style-type: none"> • Створення розгалуженої мережі спостережних пунктів за забрудненням довкілля, обладнаної сучасними приладами контролю, та системи інформування населення про екологічний стан в області. • Впровадження системи інформування про ризики для здоров'я населення від забруднення атмосферного повітря.
3.3.3. Удосконалення системи контролю за якістю питної води, упровадження сучасних технологій очистки стічних вод	<ul style="list-style-type: none"> • Проведення моніторингу за станом питної води в населених пунктах області. • Розвиток водопровідно-каналізаційного господарства, підвищення ефективності та надійності його функціонування. • Проведення робіт, пов'язаних з поліпшенням технічного стану та благоустрою водойм. • Відновлення, охорона та раціональне використання джерел питного водопостачання. • Введення в дію нових джерел водопостачання та ліквідація свердловин, що подають воду з відхиленням від нормативу.

	<ul style="list-style-type: none"> • Реконструкція та капітальний ремонт свердловин. Будівництво та реновація мереж водопостачання, каналізаційних очисних споруд, в тому числі забезпечення сільських населених пунктів водопостачанням та водовідведенням. • Встановлення станцій доочистки питної води, впровадження новітніх технологій водопідготовки, будівництво локальних очисних споруд. • Захист джерел питного водопостачання від шкідливого впливу суб'єктів господарювання та об'єктів, що створюють загрозу забруднення вод. • Підвищення надійності функціонування водопровідно-каналізаційного господарства області шляхом забезпечення аварійними джерелами електроживлення, дизельними генераторами для електропостачання споруд, що входять до складу систем водопостачання та водовідведення населених пунктів.
3.3.4. Покращення управління відходами	<ul style="list-style-type: none"> • Побудова інфраструктури зі збору, сортування та переробки муніципальних відходів та відходів будівельно-ремонтних робіт, а також повторного використання побутових відходів за принципами циркулярної економіки. • Мінімізація викидів і скидів забруднюючих речовин у навколишнє природне середовище, безпечне поводження з відходами. • Запровадження системи роздільного збирання ТПВ з метою використання відходів у якості вторинної сировини, а також для можливості їх використання в якості палива. • Впровадження маловідходних технологій, нових форм та сучасних технологій організації поводження з ТПВ. • Забезпечення населених пунктів області спеціальною комунальною технікою. • Ліквідація джерел забруднення підземних вод та земельних ресурсів (несанкціоновані звалища ТПВ). • Будівництво та реконструкція полігонів для зберігання ТПВ та забезпечення їх спеціалізованою технікою. • Будівництво прибудинкових контейнерних майданчиків для роздільного збирання та зберігання ТПВ.

	<ul style="list-style-type: none"> • Підтримка інноваційних підходів ліквідації/рекультивуації/консервації місць видалення відходів, що не відповідають критеріям екологічної безпеки або вичерпали свій експлуатаційний ресурс. • Проведення просвітницької кампанії, спрямованої на підвищення культури поводження з відходами. • Розробка та впровадження заходів з управління відходами сільського господарства. • Забезпечення збору та відновлення органічних відходів. • Розробка та впровадження нових механізмів відновлення/знешкодження промислових й небезпечних відходів. • Розробка та впровадження заходів з управління специфічними видами відходів (медичними, відходами електричного та електронного обладнання, відпрацьованими батарейками та акумуляторами, відходами упаковки, знятими з експлуатації транспортними засобами, осадами стічних вод від комунальних очисних споруд). • Розроблення довгострокової програми із застосуванням сучасних світових технологій з визначенням об'єктів (завод, полігон, звалище), їх місця розташування і зони обслуговування. • Проведення робіт із забезпечення екологічного безпечного збирання, перевезення, зберігання, оброблення, відновлення, видалення, знешкодження і захоронення непридатних або заборонених до використання хімічних засобів захисту рослин.
<p>3.3.5. Оптимізація систем централізованого теплопостачання шляхом реконструкції джерел генерації теплової енергії з впровадженням новітнього технологічного обладнання та альтернативних видів палива</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Перегляд схем теплопостачання населених пунктів області. • Заміна значно зношених та аварійних мереж теплопостачання та гарячого водопостачання. • Виведення з експлуатації неефективного, енергоємного обладнання. • Реконструкція та капітальний ремонт об'єктів теплопостачання, в тому числі з метою заміщення природного газу біопаливом. • Підвищення надійності функціонування об'єктів теплопостачання області шляхом забезпечення їх аварійними джерелами електроживлення,

	<p>дизельними генераторами.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Створення лабораторії визначення теплотворної здатності різних видів палива (особливо альтернативних та відновлюваних).
<p>3.3.6. Забезпечення енергонезалежності та формування енергоефективного середовища регіону</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Впровадження ресурсоефективного виробництва та екологічних інновацій. • Запровадження енергоефективних технологій виробництва електричної енергії з енергії сонячного випромінювання. • Розвиток виробництва енергії малими гідроелектростанціями. • Виробництво біопалива та розширення його використання для виробництва теплової та електричної енергії. • Розробка та реалізація проєктів щодо виробництва енергії з нетрадиційних та відновлювальних джерел енергії, впровадження енергоефективних технологій і обладнання. • Впровадження енергозберігаючих і енергоефективних заходів в об'єктах соціальної інфраструктури, інших закладах, установах і підприємствах комунальної та спільної власності територіальних громад сіл, селищ і міст області. • Застосування нових шляхів і засобів для зменшення витрат енергоносіїв, як у виробничих процесах, так і для побутових потреб. • Проведення комплексних енергоаудитів, сертифікація енергетичної ефективності будівель бюджетної сфери. • Укладання енергосервісних договорів суб'єктами бюджетної сфери. • Проведення процедур сертифікації систем енергоменеджменту за міжнародними стандартами. • Перегляд та пристосування діючих виробничих процесів з метою застосування енергозберігаючих технологій промисловими підприємствами області. • Стимулювання населення до впровадження енергоощадних заходів через механізм компенсації частини суми кредитів та/або частини відсотків за кредитами, залученими на заходи щодо енергозбереження, інші механізми. • Реконструкція та модернізація котелень бюджетних установ, утеплення будинків.

	<ul style="list-style-type: none"> • Забезпечення місцевого енергетичного планування. • Впровадження систем енергетичного менеджменту в бюджетних установах. • Навчання відповідальних фахівців з енергоменеджменту. • Здійснення заходів та організаційних рішень у сфері енергоефективності. • Затвердження та оприлюднення на власних офіційних веб-сайтах планів діяльності систем енергетичного менеджменту.
<p>3.3.7. Сприяння впровадженню екологічно дружніх технологій на підприємствах-забруднювачах.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Охорона атмосферного повітря (встановлення пилогазоочисного обладнання тощо). • Перехід на екологічно чисті технології з використанням поновлювальних джерел енергії та видів палива, впровадження та забезпечення ефективної системи екологічного моніторингу довкілля. • Створення умов для залучення підприємствами-забруднювачами фінансових ресурсів на модернізацію виробництв шляхом „Зелених інвестицій”. • Упровадження економічних та інших механізмів забезпечення екологічної безпеки (екологічний менеджмент та аудит, екологічне страхування, екологічна експертиза). • Підтримка впровадження альтернативної енергетики.
<p>3.3.8. Ефективне управління у сфері комунальних послуг та покращення якості їх надання</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Врегулювання питань тарифної політики щодо оплати за теплову енергію, послуг з централізованого водопостачання та водовідведення комунальним підприємствам, надавачам послуг області. • Передача об'єктів інженерної інфраструктури спільної власності територіальних громад сіл, селищ, міст Полтавської області, що обліковуються на балансі обласних комунальних підприємств до комунальної власності територіальних громад. • Передача цілісних майнових комплексів обласних комунальних підприємств з активами та пасивами (після передачі інженерних мереж) до комунальної власності територіальних громад.

<p>3.3.9. Формування збалансованої системи природокористування. Відновлення, захист, поліпшення, охорона, забезпечення законного та раціонального використання земель, лісів, водних об'єктів та інших природних ресурсів</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Відновлення та підтримання сприятливого режиму та санітарного стану річок області. • Сприяння упровадженню інтегрованого басейнового принципу управління водними ресурсами. • Відновлення берегоукріплень берегів річок і водойм. • Розвиток захисного лісорозведення, підвищення рівня лісистості регіону. • Нарощування ресурсного та екологічного потенціалу лісів, забезпечення ведення лісового господарства на засадах сталого розвитку. • Організація та проведення паспортизації водних об'єктів, моніторингу та інвентаризації земель. • Захист і збереження земельних ресурсів шляхом зменшення їх забруднення, виснаження і нераціонального використання. • Зменшення випадків користування земельними ділянками та природними ресурсами з порушенням вимог чинного законодавства.
---	--

* Строк реалізації завдань: 2021-2027 роки, поділений на два етапи 2021-2023 роки та 2024-2027 роки відповідно до Планів заходів з реалізації Стратегії розвитку Полтавської області. Джерела фінансування завдань: державний, місцевий бюджет та інші кошти, не заборонені законодавством, в тому числі міжнародної допомоги.

Оперативна ціль 3.4. Збереження та відтворення якості довкілля.

Розвиток промисловості, транспорту та сільського господарства, залучення до господарського обороту все більшої кількості природних ресурсів, які використовувались і на жаль, використовуються нераціонально і неефективно, підвищують рівень антропогенного навантаження на навколишнє природне середовище Полтавської області і є основною причиною регіональної екологічної кризи та кліматичних змін.

Проблема незадовільної екологічної ситуації в області потребує нагального вирішення, першим кроком до якого є створення належних умов для проведення діяльності з поліпшення стану довкілля, в переліку яких не останнє місце має посідати розвиток загальної свідомості населення щодо збереження та догляду за навколишнім середовищем. Особливий акцент повинен робитися на формуванні екологічної культури дітей та молоді.

Також, важливим при створенні умов для поліпшення стану довкілля є вдосконалення системи моніторингу довкілля на регіональному рівні.

Законом України „Про екологічну мережу України” передбачено створення національної екологічної мережі з метою відновлення природних середовищ існування дикої флори та фауни, покращання стану збереження окремих компонентів біологічного різноманіття, зміцнення екологічних зв'язків та цілісності екосистем.

Крім цього, затверджено Національний план дій з охорони навколишнього природного середовища на період до 2025 року (розпорядженням Кабінету Міністрів України 21.04.2021 р. № 443-р).

Досягнення оперативної цілі 3.4. потребує вирішення таких завдань:

Завдання *	Потенційно можливі сфери реалізації проєктів
<p>3.4.1. Формування дбайливого ставлення до довкілля та підвищення рівня екологічної культури населення</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Формування екологічного мислення у сфері ощадливого споживання природних ресурсів, енерговикористання та поводження з відходами. • Проведення просвітницької роботи щодо небезпечності невідомих, непридатних та заборонених до використання хімічних засобів захисту рослин громадськими організаціями екологічного спрямування. • Розробка та впровадження концепції екологічної освіти та освіти для збалансованого розвитку в шкільних та вищих навчальних закладах. • Підвищення рівня обізнаності керівників підприємств, установ та організацій щодо питань охорони навколишнього природного середовища та енергетичної ефективності. • Створення об'єктів інфраструктури для підтримки екологічної поведінки мешканців. • залучення громадськості до прийняття рішень з питань охорони навколишнього природного середовища. • Поширення екологічної інформації через засоби масової інформації. • Розміщення інформації на природоохоронну тематику в електронних засобах масової інформації та соціальних платформах. • Проведення SMM маркетингу щодо просування кампанії на природоохоронну тематику. • Організація і здійснення робіт з екологічної освіти та проведення заходів щодо пропаганди охорони навколишнього природного середовища, видання поліграфічної продукції на екологічну тематику. • Популяризація історії рідного краю, краєзнавства та природознавства. • Облаштування місць відпочинку в лісових масивах, прибережних смугах річок, озер та водосховищ (встановлення інформаційних панно, природоохоронної інформації, схем екскурсійних

	маршрутів, забезпечення місць відпочинку контейнерами для сміття та засобами протипожежної безпеки).
3.4.2. Розвиток екомережі та збереження біорізноманіття	<ul style="list-style-type: none"> • Створення нових та вдосконалення існуючих заповідних територій, формування регіональної екологічної мережі. • Створення мережі об'єктів природно-заповідного фонду місцевого значення (гідрологічні заказники, заповідні урочища тощо). • Отримання речових доказів на землю в межах об'єктів і територій природно-заповідного фонду та винесення їх меж у натуру. • Захист біорізноманіття прибережних смуг та поверхневих вод від попадання пестицидів з с/г угідь. • Встановлення меж у природі існуючих об'єктів природно-заповідного фонду. • Використання рекреаційного потенціалу територій та об'єктів природно-заповідного фонду. • Формування списків рідкісних і зникаючих видів флори та фауни. • Сприяння формуванню екологічної мережі області на основі використання сучасних геоінформаційних технологій. • Резервування цінних для заповідання територій та об'єктів. • Збереження в природному стані типових і унікальних ландшафтів, інших природних комплексів та об'єктів за рахунок забезпечення діяльності спеціальних адміністрацій регіональних ландшафтних парків. • Розроблення проектів організації території природного заповідника та охорони його природних комплексів. • Упорядкування територій та об'єктів природно-заповідного фонду. • Розвиток інфраструктури, покращення матеріально технічної бази установ природно-заповідного фонду. • Проведення спеціальних заходів, спрямованих на запобігання знищенню чи пошкодженню природних комплексів територій та об'єктів природно-заповідного фонду.

3.4.3. Відновлення порушених земель та родючості ґрунтів	<ul style="list-style-type: none"> • Консервація деградованих, малопродуктивних та техногенно-забруднених сільськогосподарських угідь з подальшим їх залісненням. • Забезпечення підвищення відсотку рекультивованих земель. • Використання міжнародного досвіду та новітніх технологій при відновленні порушених земель та їх рекультивації.
--	--

* Строк реалізації завдань: 2021-2027 роки, поділений на два етапи 2021-2023 роки та 2024-2027 роки відповідно до Планів заходів з реалізації Стратегії розвитку Полтавської області. Джерела фінансування завдань: державний, місцевий бюджет та інші кошти, не заборонені законодавством, в тому числі міжнародної допомоги.

8.4. Стратегічна ціль 4. Цифрова трансформація – нові можливості розвитку усіх сфер регіону.

Цифрова трансформація – це процес перетворення організацій, бізнесів, громад та суспільств в цілому за допомогою сучасних цифрових технологій та інструментів, застосування інноваційних рішень, щоб вдосконалити процеси та покращити якість послуг, збільшити продуктивність, знизити витрати та ризики, а також розвивати нові можливості.

Цифровізація – одна з визначальних тенденцій розвитку людської цивілізації, яка розширює доступ до охорони здоров'я, освіти та банківської справи, підвищує якість та охоплення державних послуг, розширює спосіб співпраці людей, формує кращі механізми управління тощо.

Спочатку пандемія Covid-19, а потім війна довели важливість та потрібність цифрових технологій для добробуту населення та розвитку економіки. Сьогодні цифрові технології впроваджуються як частина бізнес-процесів, а їх повсюдне впровадження проглядається в усіх сферах життя.

Цифровізація є наступним етапом розвитку людської цивілізації, її логічним продовженням. Даний процес охоплює всі сфери людського життя і має на меті змінити їх на краще. Існуюча правова та соціально-політична реальність перебувають в стані активних змін, що є однією з основних складових процесу цифровізації.

Цифрові технології дозволяють здійснювати діяльність з будь-якого куточка світу, проводити відеоконференції. Цифровізація може сприяти вирішенню соціальних проблем, полегшивши доступ до основних послуг у сфері охорони здоров'я (електронна система охорони здоров'я) та освіти (дистанційне навчання), наданню фінансових послуг, прозорості та ефективності діяльності уряду (електронний уряд: система електронних регламентів та реєстрацій).

Цифровізація не обмежується виключним використанням технологій: вона характеризується зміною культури, інтегрованої в усі сфери роботи, та трансформацією в управлінні різними командами. Мінімізації витрат (цифровізація документів, що призводить до загальної оптимізації процесу), децентралізація виробництва, підвищення ефективності та продуктивності, швидке, ефективніше прийняття рішень у реальному часі, підвищення рівня

екологічності, виробництво сталих продуктів, скорочення часу та витрат на розробку продукції, підвищення якості продукції та швидка реакція на зміну кон'юнктури ринку, диверсифікація виробництва зростаючої кількості виробів на численних виробничих майданчиках — не єдині переваги цифровізації.

Та попри ряд позитивів, які породжує цифровізація, їй притаманний і ряд викликів, до яких може бути не готове і суспільство, і бізнес. Прогресивна автоматизація та використання робототехніки матиме наслідком порушення ринку праці, що характеризуватиметься безробіттям та нерівністю доходів. Через відсутність довіри до цифрових технологій, доступу до них та навичок до їх використання може збільшитися цифровий „розрив”.

Серед інших викликів – проблема безпеки та порушення конфіденційності, поглиблення соціальної відчуженості, стирання етичних меж (неможливість контролювати у майбутньому штучний інтелект), зниження культурного розвитку.

Очікується, що реалізація стратегічної цілі „Цифрова трансформація – нові можливості розвитку усіх сфер регіону” призведе до таких результатів:

- розбудова електронної комунікаційної мережі;
- підвищення рівня кіберзахисту та кібербезпеки;
- вдосконалення захисту інформаційних ресурсів;
- розвинення системи цифровізованих публічних послуг;
- покращення якості та ефективності роботи обласних та місцевих закладів за рахунок використання комп'ютерної техніки та програмного забезпечення;
- підвищення рівня освіченості населення в галузі інформаційних технологій та забезпечення доступу до цифрових ресурсів для всіх верств населення;
- збільшення конкурентоспроможності економіки області за рахунок розвитку інноваційного сектора та впровадження цифрових технологій у всі сфери економіки.

Завдяки розпочатим в області цифровим трансформаціям, Полтавщина увійшла до трійки областей-лідерів за індексом цифрової трансформації за підсумками 2023 року. Індекс цифрової трансформації регіонів України розробила команда регіональної цифровізації Мінцифри: до уваги брали вісім складових, серед яких розвиток ЦНАПів, впровадження режиму „без паперів”, інституційна спроможність, цифрова освіта, розвиток інтернету.

Досягнення цієї стратегічної цілі має забезпечуватись через реалізацію трьох оперативних цілей, які визначено ключовими.

Стратегічна ціль 4. Цифрова трансформація – нові можливості розвитку усіх сфер регіону		
Оперативна ціль 4.1.	Оперативна ціль 4.2.	Оперативна ціль 4.3.
Розбудова електронних інформаційно комунікаційних мереж та систем; цифрова безпека	Цифровізація публічних сервісів та послуг	Інтеграція цифровізації в усі сфери життя

Діяльність у межах цієї стратегічної цілі повністю кореспондується із стратегічними цілями 1 „Висока якість життя, комфортні і безпечні умови та добробут”, 2 „Збалансована інноваційна конкурентоспроможна економіка” та 3 „Ефективне управління розвитком громад, забезпечення балансу екосистем та охорона довкілля” і матиме значний синергетичний ефект.

Оперативна ціль 4.1. Розбудова електронних інформаційно комунікаційних мереж та систем; цифрова безпека.

У процесі організованого цифрового розвитку відбувається створення цифрової інфраструктури, яка складається з інформаційно-цифрових технологій, інструментів і засобів, електронно-цифрових пристроїв, інформаційно-аналітичних, електронних, інтелектуальних систем. Завдяки системному підходу та інтегрованості в управління цей інформаційний комплекс є базою для підвищення якості життя громадян, їхньої безпеки, розвитку демократії в регіоні, ефективного продуктивного функціонування галузей у відповідності до сучасних потреб та стандартів. Це також основа для забезпечення високого рівня відкритості, прозорості та зручності отримання необхідної інформації, надання адміністративних послуг, розвитку платформ для якісної взаємодії і спілкування з владою, належної інформованості населення про владну діяльність.

Розбудова електронних комунікаційних мереж – це процес будівництва та розвитку мереж зв'язку, що забезпечують швидку та ефективну комунікацію, передачу даних між різними точками.

Комп'ютеризація та розвиток інформаційно-комунікаційних систем – це процес впровадження комп'ютерної техніки та програмного забезпечення для автоматизації різних процесів та забезпечення більш ефективної комунікації.

Основними факторами, які впливають на впровадження інформаційних систем, є потреби організацій та користувачів, а також наявність відповідних засобів для їх формування. Найсуттєвіше на розвиток інформаційних систем вплинули досягнення в галузі комп'ютерної техніки та телекомунікаційних мереж.

Впровадження інформаційних систем та реєстрів – один з основних способів забезпечити отримання зручних послуг для населення. Однак, впровадження інформаційних систем та реєстрів залежить від багатьох факторів: регіону, розміру населеного пункту, статі, віку, способу життя. Саме тому, процеси цифровізації мають бути взаємопов'язаними та доповнюватися доступністю для всіх категорій населення.

Цифрова безпека – це заходи, спрямовані на захист від незаконного доступу, втручання та шкідливих дій віртуального простору, таких як хакінг, шпигунство, крадіжка даних та інших злочинів в інтернеті.

Цифрова безпека включає інструменти, які використовуються для захисту своєї ідентичності, активів та технологій в цифровому світі.

Для України проблема цифрової безпеки має не лише грошовий вимір – від самого початку російська збройна агресія ведеться також і в кіберпросторі.

Досягнення оперативної цілі 4.1. потребує вирішення таких завдань:

Завдання *	Потенційно можливі сфери реалізації проєктів
4.1.1. Розбудова мережі Інтернет та впровадження обласної системи цифрового радіозв'язку	<ul style="list-style-type: none"> • Сприяння доступу до високошвидкісного Інтернету всіх населених пунктів області шляхом прокладання мультисервісної оптоволоконної мережі. • Забезпечення інтернетом обласних та місцевих закладів (освіти, медицини, культури, спорту, соціального захисту населення, центрів надання адміністративних послуг тощо). • Розвиток бездротового вільного доступу до мережі Інтернет, в тому числі облаштування відкритих Wi-Fi зон в громадських місцях та укриттях. • Впровадження обласної системи цифрового радіозв'язку.
4.1.2. Модернізація та забезпечення функціонування інформаційно комунікаційних систем	<ul style="list-style-type: none"> • Проведення аудиту стану структурованої кабельної мережі, інформаційно-комунікаційних систем. • Модернізація структурованої кабельної мережі, організація заходів підвищення рівня кібербезпеки на інформаційно-комунікаційні системи. • Забезпечення сучасною комп'ютерною технікою та ліцензійним програмним забезпеченням структурних підрозділів органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, комунальних закладів. • Інтегрування сучасних інформаційно-комунікаційних технологій в громади (смарт-

<p>4.1.3. Впровадження інформаційних систем та реєстрів</p>	<p>громада).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Впровадження медичних інформаційних систем та лабораторної інформаційної системи в закладах охорони здоров'я. • Впровадження освітніх інформаційних систем в закладах освіти. • Впровадження програмного забезпечення для проведення нарахування допомог та виготовлення форм виплатних документів за обласними програмами. • Впровадження обласної системи моніторингу пасажирського транспорту. • Розробка Інтерактивного порталу Центру по дослідженню історії Полтавщини. • Розробка вебсайтів. Модернізація офіційних порталів органів місцевого самоврядування у відповідності до дизайн-коду Дія. • Розвиток обласного та місцевих контактних центрів (гарячих ліній). • Реалізація проєктів на базі цифрових технологій в сфері соціального захисту, освіти, медицини, транспорту, екології („Країна без бар'єрів”, „Дистанційна освіта для кожного”, „Телемедицина”, „Електронний кабінет пацієнта”, „Електронний квиток” та „Онлайн диспетчеризація” в пасажирському транспорті, „Сервіс екологічного моніторингу” тощо). • Впровадження систем енергозбереження, моніторингу енергоефективності обласних закладів та комунальних закладів. • Формування обласного електронного реєстру пам'яток культурної спадщини. • Оцифрування, створення та наповнення Електронного Державного реєстру об'єктів культури та туристичного огляду.
<p>4.1.4. Кіберзахист та кібербезпека. Створення ситуаційного центру</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Створення комплексної системи захисту інформації на інформаційні системи. • Створення профілю кіберзахисту на інформаційні системи. • Створення та забезпечення діяльності ситуаційного центру Полтавської обласної військової (державної) адміністрації.

4.1.5. Безпека екологічного середовища	<ul style="list-style-type: none"> • Впровадження комплексної системи контролю за якістю повітря, рівнем забруднення. • Встановлення датчиків вимірювання на будівлях державних органів, соціальних закладів та комунальних установ.
4.1.6. Розробка, впровадження геоінформаційних систем	<ul style="list-style-type: none"> • Розробка та впровадження ГІС-продуктів регіонального рівня. • Створення комплексної управлінської геоінформаційної системи. • Розробка реєстрів на платформі управлінської геоінформаційної системи Полтавської області. • Оновлення Схеми планування території області. • Розробка містобудівної документації громад (комплексних планів просторового розвитку території громад, що одночасно є містобудівною документацією і документацією із землеустрою на місцевому рівні). • Запровадження діяльності Служби містобудівного кадастру. • Створення баз даних містобудівної документації. • Розвиток системи управління просторовими даними та асоційованими з ними атрибутами. • Створення засобів Геопорталу містобудівного кадастру Полтавської області (сервісів, вебзастосувань, аналітичних віджетів, дашбордів тощо).

* Строк реалізації завдань: 2021-2027 роки, поділений на два етапи 2021-2023 роки та 2024-2027 роки відповідно до Планів заходів з реалізації Стратегії розвитку Полтавської області. Джерела фінансування завдань: державний, місцевий бюджет та інші кошти, не заборонені законодавством, в тому числі міжнародної допомоги.

Оперативна ціль 4.2. Цифровізація публічних сервісів та послуг.

Цифровізація публічних послуг - перехід до електронної форми надання послуг держави громадянам та бізнесу з використанням інформаційно-комунікаційних технологій.

Наразі уявити наше життя без інформаційних технологій не можливо. Велика кількість сучасних потреб людини може бути задоволена завдяки стрімкому розвитку цифровізації. Потреби у сфері публічних сервісів та послуг не є винятком. Наша країна обрала курс на формування „сервісної держави”, що має на меті розробку великої кількості спеціальних додатків, ресурсів та програм, які мають на меті полегшити процеси отримання адміністративних послуг, що створює лише позитивний ефект на імідж держави як в очах її громадян, так і на світовій арені. Причиною такому процесу є низка факторів, серед яких: зручність отримання послуг в режимі онлайн, економія часу та енергії. Проявом цифровізації адміністративних послуг є запровадження процесу електронного урядування, необхідність та актуальність не викликає

жодного сумніву, адже це вимога часу, наступний крок у розвитку суспільних відносин.

Основною умовою формування сервісної держави, є її здатність забезпечити кожного громадянина адміністративними послугами високого рівня якості. При цьому потрібно діяти виходячи з принципів рівності, тобто якість послуг не повинна залежати від особи, яку обслуговують, від місця її знаходження; рівень відмови від обслуговування повинен бути низьким, а рівень доступності до послуг високим.

Головною метою цифровізації адміністративних послуг є полегшення комунікації з органами державної влади та місцевого самоврядування.

Активне використання інформаційних технологій, технологій е-урядування та е-демократії, електронних технологій допомагають досягти намічених результатів максимально оперативно. Галузі, що їх впроваджують і всебічно застосовують, стрімко прогресують, набувають принципово нового рівня якості.

Ключовим завданням постало забезпечити якісний рівень функціонування системи електронних сервісів та послуг, як одного з важливих чинників розвитку демократії в країні та підвищення якості життя громадян нашої держави.

Станом на 01.01.2023 року в області створено та функціонують 52 центри надання адміністративних послуг (далі – ЦНАП), 72 віддалених робочих місця, 5 територіальних підрозділів.

Для належної організації надання адміністративних послуг, в області щорічно зростає штатна чисельність адміністраторів ЦНАП: станом на 01.01.2023 року їх налічується 441 особа.

За результатом діяльності ЦНАП Полтавської області надано 651 748 тис. послуг.

Активно відбувається впровадження технологій надання адміністративних послуг через Єдиний державний портал адміністративних послуг. Відновлено послугу шерингу документів через Дію; у 37 ЦНАП доступна послуга е-Малятко.

Досягнення оперативної цілі 4.2. потребує вирішення таких завдань:

Завдання *	Потенційно можливі сфери реалізації проєктів
4.2.1. Розбудова мережі Центрів надання адміністративних послуг	<ul style="list-style-type: none"> • Відкриття Центрів надання адміністративних послуг в територіальних громадах. • Відкриття віддалених робочих місць адміністратора в населених пунктах.
4.2.2. Розвиток системи електронного документообігу та впровадження інструментів е демократії	<ul style="list-style-type: none"> • Впровадження та удосконалення системи електронного документообігу в структурних підрозділах органів місцевого самоврядування, підприємствах, установах та організаціях. • Впровадження органами місцевого самоврядування сервісів та інструментів

	електронного урядування та е-демократії: е-петиції, е-звернення, е-консультації, бюджет участі.
4.2.3. Впровадження електронних сервісів для надання публічних послуг	<ul style="list-style-type: none"> • Забезпечення ЦНАП засобами для QR-валідації в Дії, надання державних комплексних послуг, проведення онлайн моніторингу та оцінки якості послуг, безготівкової сплати адміністративних послуг, облаштування відкритих WI-FI зон. • Впровадження електронних публічних послуг та розширення місцевих публічних послуг у режимі paperless. • Впровадження електронного квитка на проїзд в громадському транспорті та онлайн сплати за послуги паркування.
4.2.4. Цифрова трансформація системи надання соціальних послуг, підвищення їх якості та доступності	<ul style="list-style-type: none"> • Цифровізація системи надання адміністративних послуг соціального характеру. Впровадження електронного прийому документів через онлайн сервіси. • Доступність адміністративних послуг соціального характеру шляхом прийняття на рівні територіальних громад заяв з необхідними документами/відомостями для призначення державних соціальних допомог, формування електронних особових справ з використанням програмного комплексу „Інтегрована інформаційна система „Соціальна громада” та Єдиної інформаційної системи соціальної сфери. • Впровадження Єдиної інформаційної системи соціальної сфери для забезпечення надання соціальних виплат, ведення Реєстру надавачів та отримувачів соціальних послуг тощо. • Впровадження програмного комплексу для забезпечення виплати грошових допомог та компенсацій в рамках обласних соціальних програм. • Модернізація процесу адміністрування надання державних соціальних допомог, зменшення обсягу паперових документів для надання деяких видів державної соціальної підтримки.

* Строк реалізації завдань: 2021-2027 роки, поділений на два етапи 2021-2023 роки та 2024-2027 роки відповідно до Планів заходів з реалізації Стратегії розвитку Полтавської області. Джерела фінансування завдань: державний, місцевий бюджет та інші кошти, не заборонені законодавством, в тому числі міжнародної допомоги.

Оперативна ціль 4.3. Інтеграція цифровізації в усі сфери життя.

Розвиток цифрової грамотності - збільшення рівня знань та навичок, необхідних для ефективного використання цифрових технологій всіх верств населення.

У реаліях сьогодення цифрові навички належать до базових – поряд із грамотністю та вмінням рахувати. Володіння інструментами, призначеними для розв’язання типових та пов’язаних із професійною діяльністю завдань, і вміння опановувати нові – одна з ключових компетенцій кваліфікованого фахівця будь-якої галузі.

Цифрова грамотність є одним із пріоритетних напрямків розвитку як регіону, так і держави в цілому. В умовах повномасштабної та гібридної інформаційної війни росії проти України громадянам важливо опиратися ворожій пропаганді, вміти відрізнити фейки та максимально ефективно використовувати цифрові технології для перемоги й особистої безпеки та сприяння сталості розвитку. Під час війни цифрові навички є однією з конкурентних переваг для пошуку віддаленої роботи, апскілінгу або рескілінгу (покращення кваліфікації чи перенавчання). Цифрова грамотність дозволить проживати в країні зручніше: опанувавши цифрові навички, кожен українець зможе отримувати державні послуги онлайн, якісно підвищить рівень життя, впевнено користуватиметься інтернет ресурсами.

Також, зважаючи на те, що економіка нашого регіону переважно сировинного типу, наразі важливим є використання сучасних підходів до інноваційного розвитку та переходу до Індустрія 4.0. – нових технологій, які передбачають повну цифровізацію виробництва, створення „розумних” продуктів та сервісів, перехід на сучасні бізнес-моделі.

Ефективна інноваційна діяльність є основою економічного зростання як окремо взятого підприємства чи галузі, так і регіону загалом. Інновації дають змогу підприємству здобути значних переваг у конкурентному середовищі і зайняти високі позиції шляхом створення нового продукту, впровадження технічного процесу або економіко-організаційної методики.

Для впровадження Індустрія 4.0. необхідна підтримка з боку держави шляхом реалізації цільових програм, які на сьогодні в стадії розробки. Тому на регіональному рівні визначаємо амбітну ціль щодо сприяння переходу до Індустрія 4.0. шляхом підтримки модернізації та автоматизації виробничих процесів, створення кластерів, участі полтавських виробників у міжнародних ланцюгах доданої вартості.

Ключовим етапом інтеграції цифровізації стала ера електронного архівування в Україні. Реалізація проекту щодо запровадження електронного архіву та створення належних умов для постійного зберігання електронних документів створює усі умови, аби архівні документи накопичувались, обліковувались та зберігались в електронному вигляді. Тож, тепер усього за кілька кліків можна буде знайти необхідні архівні відомості, а не переривати стоси паперових документів.

У рамках реалізації спільного проекту державного архіву та генеалогічного товариства FamilySearch International (США) щодо надання допомоги в

оцифруванні документів Національного архівного фонду генеалогічного характеру упродовж 2022 року створено фонд користування на 136 360 одиниць зберігання (виготовлено 3 339 978 цифрових копій). Загалом оцифровано майже 60% від загальної кількості документів генеалогічного характеру. Проект передбачає оцифрування найбільш затребуваних архівних документів з метою створення фонду користування на ці архівні джерела та оприлюднення фонду користування на сайті FamilySearch International з тим, аби розширити доступ користувачів до архівної інформації.

З метою оцифрування документів органів державної влади та органів місцевого самоврядування (районні, міські та обласна ради за довоєнний період), доступності цієї інформації для дослідників та забезпечення збереження оригіналів документів Національного архівного фонду, працівниками державного архіву протягом 2022 року оцифровано 71 534 аркушів документів.

Створювались також цифрові копії науково-довідкового апарату державного архіву, які регулярно подавалися на офіційному вебсайті для зручного користування (рубрика „Архівні ресурси” (електронні). Упродовж 2022 року оцифровано 41 367 аркушів описів справ (у 2021 – 51 109 аркушів).

Досягнення оперативної цілі 4.3. потребує вирішення таких завдань:

Завдання *	Потенційно можливі сфери реалізації проєктів
4.3.1. Розвиток та підвищення рівня цифрової грамотності населення	<ul style="list-style-type: none"> • Проходження працівниками бюджетних закладів, установ, підприємств різних форм власності курсу з цифрової грамотності на порталі Дія.Освіта. • Проведення онлайн тренінгів та онлайн семінарів щодо підвищення кваліфікації посадових осіб ОМС та місцевих ОВВ з кібербезпеки/кібергігієни. • Сприяння підвищенню цифрової грамотності населення області. • Відкриття цифрових навчальних просторів для дітей. • Широке впровадження цифрових технологій, реалізація заходів, спрямованих на зменшення „цифрового розриву”. • Сприяння розвитку цифрових компетенцій у посадових осіб місцевих/державних органів влади та серед населення.
4.3.2. Розвиток індустрії інформаційних технологій в економіці	<ul style="list-style-type: none"> • Підтримка розвитку Індустрії 4.0 та регіонального ІТ-кластеру, проєктних офісів з цифровізації. • Розвиток сфери експорту „цифрової” продукції та послуг (ІТ-аутсорсинг).

	<ul style="list-style-type: none"> • Впровадження та розвиток цифрового підприємництва, стимулювання розвитку цифрових інфраструктур.
4.3.3. Створення електронних архівів / реєстрів та оцифрування фондів	<ul style="list-style-type: none"> • Впровадження комплексної інформаційної системи електронного архіву. • Впровадження комплексної інформаційної системи електронного музейного та бібліотечного фондів. • Внесення спортивних споруд області до Єдиного електронного реєстру спортивних споруд та ведення реєстру. • Створення та ведення реєстру присвоєння спортивних звань. • Розробка реєстрів земель сільськогосподарського призначення області (реєстр агрохімпаспортизації, цільового використання).

* Строк реалізації завдань: 2021-2027 роки, поділений на два етапи 2021-2023 роки та 2024-2027 роки відповідно до Планів заходів з реалізації Стратегії розвитку Полтавської області. Джерела фінансування завдань: державний, місцевий бюджет та інші кошти, не заборонені законодавством, в тому числі міжнародної допомоги.

8.5. Етапи та механізми реалізації стратегічних, оперативних цілей і завдань, а також джерела їх фінансування.

Стратегія реалізується двома етапами: протягом 2021 – 2023 років та 2024 – 2027 років. На кожному етапі передбачається розроблення та виконання Плану заходів на відповідний період, який включає середньострокові організаційні, правові та інші заходи, необхідні для реалізації регіональної стратегії; строки здійснення заходів та відповідальних за їх здійснення; індикатори оцінювання здійснення заходів та їх цільові значення; індикативні обсяги і джерела фінансування; регіональні програми розвитку, спрямовані на вирішення інвестиційних завдань регіональної стратегії.

Інструментами реалізації Стратегії також є програми та проєкти регіонального розвитку; обласні цільові програми в окремих сферах соціально-економічного розвитку; програми соціально-економічного розвитку територіальних громад.

Полтавською обласною державною адміністрацією розроблено План заходів реалізації Стратегії розвитку Полтавської області на 2021 – 2023 роки та затверджено рішенням пленарного засідання тридцять другої позачергової сесії сьомого скликання Полтавської обласної ради від 12.03.2020 № 1327 (зі змінами) (<chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/https://media.poda.gov.ua/docs/4oyd5tqd/strategiya-rozvytku-poltavskoyi-oblasti-na-2021-2023-roku.pdf>). Також, забезпечено проведення внутрішнього оцінювання реалізації регіональної Стратегії розвитку та Плану заходів за результатами виконання першого етапу реалізації Стратегії (2021 – 2023 роки) шляхом оцінювання індикаторів досягнення цілей, результативності, ефективності та впливу виконання регіональної стратегії розвитку і плану заходів на розвиток регіону

та територіальних громад (рішення пленарного засідання тридцять другої позачергової сесії восьмого скликання Полтавської обласної ради від 06.06.2024 № 835 „Про затвердження моніторингового звіту про реалізацію регіональної стратегії розвитку Полтавської області та моніторингового звіту про виконання плану заходів з реалізації регіональної стратегії розвитку Полтавської області за 2021 – 2023 роки (внутрішнє оцінювання)” (<chrome-extension://efaidnbnmnnibpcajpcglclefindmkaj/https://oblrada-pl.gov.ua/sites/default/files/field/docs/835.pdf>).

Органами, що забезпечують реалізацію Стратегії, є структурні підрозділи обласної державної (військової) адміністрації, територіальні органи центральних органів виконавчої влади, органи місцевого самоврядування.

До реалізації Стратегії можуть бути залучені також відповідні проекти міжнародної технічної допомоги, асоціації органів місцевого самоврядування, агенції регіонального розвитку, а також громадські об'єднання, юридичні та фізичні особи, що беруть участь у формуванні та забезпеченні реалізації державної регіональної політики.

Реалізація Стратегії здійснюється на основі партнерства, координації та узгодження діяльності всіх заінтересованих органів.

Фінансування реалізації Стратегії здійснюється за рахунок коштів:

державного бюджету України (державного фонду регіонального розвитку; коштів галузевих (міжгалузевих) державних цільових програм та бюджетних програм центральних органів виконавчої влади, що спрямовуються на розвиток відповідної сфери у регіонах; субвенцій, інших трансфертів з державного бюджету місцевим бюджетам тощо);

місцевих бюджетів, в тому числі коштів обласних цільових програм в окремих сферах соціально-економічного розвитку;

технічної допомоги ЄС, інших міжнародних донорів, міжнародних фінансових організацій тощо;

інвесторів, власних коштів підприємств;

інших коштів не заборонених законодавством.

Обсяги фінансування завдань з реалізації Стратегії визначатимуться на основі пропозицій структурних підрозділів обласної державної (військової) адміністрації, територіальних органів центральних органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування.

9. СИСТЕМА МОНІТОРИНГУ ТА ОЦІНКИ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ.

Моніторинг реалізації Стратегії здійснюється шляхом відстеження, вимірювання показників фактичних результатів та аналізу відхилення таких показників від цільових (проміжних) значень індикаторів досягнення цілей, визначених Стратегією. Моніторинг реалізації Стратегій проводиться обласною державною (військовою) адміністрацією щороку на підставі офіційної державної статистичної інформації, інформації органів, відповідальних за здійснення заходів і реалізації проєктів регіонального розвитку, та інших суб'єктів державної регіональної політики відповідно до Порядку розроблення регіональних стратегій розвитку і планів заходів з їх реалізації, а також проведення моніторингу реалізації зазначених стратегій і планів заходів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 4 серпня 2023 р. № 816.

Перелік індикаторів досягнення цілей Стратегії визначено в таблиці:

Перелік індикаторів, на досягнення прогнозованих значень яких спрямована Стратегія

Назва показника	2018 рік	2021 рік	2027 рік
Валовий регіональний продукт (у фактичних цінах), млрд грн	150,904 ¹	225,9	343,1
Доходи населення, млрд грн	92768 ¹	14500	325000
Обсяг реалізованої промислової продукції (товарів, послуг), млн грн	186760	224479	345452
Обсяг експорту товарів, млн дол. США	2102,4	2108,7	2300,0
Обсяг освоєних капітальних інвестицій за рахунок усіх джерел фінансування у фактичних цінах, млрд грн	15,0	23,8	25,2
Індекс капітальних інвестицій, відсотків до попереднього року	133,8	102,3	103,5
Накопичений обсяг прямих іноземних інвестицій (інструменти участі у капіталі) млн дол. США	-	2878,7	3323,3
Кількість малих підприємств у розрахунку на 10 тис наявного населення, од.	74	75	76
Кількість середніх підприємств у розрахунку на 10 тис. наявного населення, од.	4	4	5
Витрати на інновації, млн грн ²	105,6	125,1	138,7
Кількість інноваційно активних підприємств, од. ²	30	34	42
Кількість інноваційно активних закладів вищої освіти, од.	6	8	12
Щільність автомобільних доріг загального користування з твердим покриттям державного значення в регіоні, км шляхів на 1 тис. км ² території	37,9	37,9	37,9
Середньомісячна заробітна плата (номінальна), грн	8375	13600	18900
Чисельність наявного населення на 01 січня, тис. осіб	1400,4	1370,6	1339,9
Малюкова смертність (на 1000 народжених живими)	6,3	4,9	4,8
Материнська смертність (на 100 тис. народжених живими)	0	0	0

Охоплення дітей дошкільними навчальними закладами (міська місцевість), %	91,1	92,0	94,0
Охоплення дітей дошкільними навчальними закладами (сільська місцевість), %	71,8	72,0	75,0
Обсяги викидів шкідливих речовин у розрахунку на одну особу, кг	37,07	34,91	30,59
Рівень безробіття у віці 15-70 років за методологією Міжнародної організації праці, %	11,2	10,4	7,8
Площа земель природно-заповідного фонду, тис. га	142,5	142,8	143,4
Питома вага площі природно-заповідного фонду до площі адміністративно-територіальної одиниці, %	4,95	4,96	5,0
Темп зростання (зменшення) обсягу прийнятого в експлуатацію житла, % до попереднього року	98,5	103,0	105,0
Частка обсягу теплової енергії, виробленої в регіоні з альтернативних видів палива або відновлюваних джерел енергії, %	9,8	15	30
Рівень охоплення соціальними послугами осіб, які перебувають у складних життєвих обставинах, % до загальної кількості таких осіб	100	100	100
Частка міських домогосподарств, які мають доступ до Інтернету, %	67,4	80	100
Частка сільських домогосподарств, які мають доступ до Інтернету, %	18,9	40	70

¹ – за 2017 рік

² – інформація формується 1 раз на 2 роки

Оцінка результативності реалізації Стратегії здійснюється шляхом проведення внутрішнього та зовнішнього оцінювання відповідно до Порядку проведення оцінювання реалізації державної регіональної політики, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 15 березня 2024 р. № 305 „Деякі питання проведення моніторингу та оцінювання державної регіональної політики”.

Зокрема, оцінювання реалізації Стратегії та виконання планів заходів проводиться обласною державною (військовою) адміністрацією за результатами виконання першого та другого етапів реалізації Стратегії (внутрішнє оцінювання) та після завершення реалізації Стратегії (зовнішнє оцінювання) шляхом оцінювання індикаторів досягнення цілей, результативності, ефективності та впливу виконання Стратегії і плану заходів на розвиток регіону та територіальних громад.

Оцінювання здійснюється на підставі моніторингових звітів про реалізацію Стратегії та про виконання плану заходів з її реалізації за відповідний період, офіційної державної статистичної інформації, інформації органів, відповідальних за здійснення заходів і реалізацію проєктів регіонального розвитку, та інших суб'єктів державної регіональної політики.

За результатами внутрішнього оцінювання обласна державна (військова) адміністрація готує відповідний звіт за визначеною нею формою, який подає

для затвердження Полтавській обласній раді до 01 червня року, який настає після завершення відповідного етапу реалізації Стратегії.

Обласна державна (військова) адміністрація протягом п'яти робочих днів після затвердження звітів забезпечує їх розміщення на своєму офіційному веб-сайті.

Зовнішнє оцінювання реалізації Стратегії проводиться обласною державною (військовою) адміністрацією із залученням незалежних організацій (експертів) протягом року після завершення реалізації Стратегії. Звіт за результатами зовнішнього оцінювання реалізації Стратегії розміщується на офіційному веб-сайті обласної державної (військової) адміністрації.

10. УЗГОДЖЕНІСТЬ СТРАТЕГІЇ З ПРОГРАМНИМИ ТА СТРАТЕГІЧНИМИ ДОКУМЕНТАМИ.

Національна система стратегічного планування базується на узгодженій системі координації процесів стратегічного планування на центральному, регіональному та місцевому рівні.

Стратегія узгоджується з:

- ДСРР;
- економічними, соціальними, екологічними, інфраструктурними, територіальними й іншими аспектами розвитку області.

Середньострокове і короткострокове державне стратегічне планування регіонального розвитку узгоджується з процесами стратегічного планування розвитку регіонів (областей) та міст на основі розробки та ухвалення відповідних стратегічних документів.

Стратегія регіонального розвитку Полтавської області узгоджена з Генеральною схемою планування території України, основними планувальними документами території Полтавської області, а також з містобудівною документацією. Місцеві стратегії розвитку (стратегії розвитку територіальних громад області) мають узгоджуватись зі Стратегією регіонального розвитку Полтавської області.

Реалізація Стратегії регіонального розвитку Полтавської області передбачає розробку Плану заходів з її реалізації відповідно до визначених етапів.

Узгодженість з ДСРР.

ДСРР включає три Стратегічні цілі:

1. Формування згуртованої держави в соціальному, гуманітарному, економічному, кліматичному, екологічному, безпековому та просторовому вимірах.
2. Підвищення рівня конкурентоспроможності регіонів.
3. Розбудова ефективного багаторівневого врядування.

Стратегія регіонального розвитку Полтавської області розроблена у відповідності до основних положень ДСРР та процесів державного стратегічного планування розвитку окремих секторів економіки України та її

регіонів, що враховує потреби їх розвитку та необхідність підвищення конкурентоспроможності.

Узгодженість Стратегічних цілей Стратегії регіонального розвитку Полтавської області з цілями ДСРР:

Стратегічні цілі (Україна)	Стратегічні цілі (Полтавська область)			
	1. Висока якість життя, комфортні умови та добробут	2. Збалансована інноваційна конкурентоспроможна економіка	3. Ефективне управління розвитком громад, забезпечення балансу екосистем та охорона довкілля	4. Цифрова трансформація – нові можливості розвитку усіх сфер регіону
1. Формування згуртованої держави в соціальному, гуманітарному, економічному, кліматичному, екологічному, безпековому та просторовому вимірах.	X	X	X	X
2. Підвищення рівня конкурентоспроможності регіонів.	X	X	X	X
3. Розбудова ефективного багаторівневого врядування.	X	X	X	X

Примітка: Велика буква „X” означає більшу узгодженість / зв’язок, аніж маленька „x”.

Узгодженість Стратегії з основними аспектами регіонального розвитку.

Проведено аналіз узгодженості стратегічних цілей Полтавської області з ключовими секторами розвитку. Позначка „x” була вставлена у поля, де присутня узгодженість, внесок або відповідний зв’язок.

Сектори	Стратегічні цілі (Полтавщина)			
	1. Висока якість життя, комфортні умови та добробут	2. Збалансована інноваційна конкурентоспроможна економіка	3. Ефективне управління розвитком громад, забезпечення балансу екосистем та охорона довкілля	4. Цифрова трансформація – нові можливості розвитку усіх сфер регіону
Економіка і торгівля	X	X	X	X
Промисловість та інфраструктура	X	X	x	X
Сільське, лісове господарство, харчова промисловість	X	X	X	X

Транспорт і дороги	X	X	X	X
Екологія й природні ресурси	X	x	X	X
Освіта й молодь	X	x	X	X
Здоров'я, соціальний захист, сім'я і дитина	X	x	X	X
Культура і туризм	x	X	X	X
Обмін інформацією	X	X	X	X
Комунальне господарство	X	x	x	X
Територіальний розвиток, земля і кадастр	x	X	X	X

Примітка: Велика буква „X” означає більшу узгодженість / зв'язок, аніж маленька „x”.

Додаток
до Змін до Стратегії
розвитку Полтавської області
на 2021 – 2027 роки

Відображення економічного та інноваційного потенціалу в Україні –

Відредагована система статистичного вимірювання:

Полтавська область

Матеріали для звіту підготували у експертній групі „Смарт спеціалізація у країнах Програми розвитку та інтеграції” для Управління Спільного дослідницького центру Європейської комісії, Дирекції з розвитку та інновацій.

Матеріали для звіту підготував Гюго Голландерс, незалежний експерт, за підтримки Айше Халілова.

Підготовку звіту для Полтавської області здійснив Департамент економічного розвитку, торгівлі та залучення інвестицій Полтавської обласної державної адміністрації.

Дані надані Державною службою статистики України, особлива подяка висловлюється Ніно Даменія з Міністерства економічного розвитку і торгівлі України за сприяння у доступі до даних.

Зміст

Зміст.....	221
Вступ.....	222
1. Відображення економічного потенціалу	222
1.1 Доступність даних.....	222
1.2 Методи відображення економічного потенціалу	227
1.2.1 Статичний аналіз.....	227
1.2.2 Динамічний аналіз	229
1.2.3 Початковий попередній відбір галузей	230
1.2.4 Посібник із супровідних файлів Excel.....	231
1.3 Економічний потенціал: Полтавська область	239
1.4 Керівні принципи реалізації відображення економічного потенціалу в інших областях	242
2. Відображення інноваційного потенціалу	243
2.1 Доступність даних про інноваційний потенціал	243
2.2 Методи інноваційного потенціалу	244
2.2.1 Визначення інноваційного потенціалу	244
2.2.2 Початковий попередній відбір галузей	244
2.2.3 Посібник із супровідних файлів Excel.....	244
2.3 Інноваційний потенціал: Полтавська область.....	249
2.4 Керівні принципи реалізації відображення інноваційного потенціалу в інших областях	251
3. Галузі з економічним та інноваційним потенціалом.....	252
3.1 Методи.....	252
3.2 Економічний та інноваційний потенціал: Полтавська область.....	252
4. Можливе розширення системи	256

Вступ

У звіті надано перегляд та оновлення картографічного аналізу економічного та інноваційного потенціалу, який виконали у 2017 році для Полтавської області. В основу цього звіту лягли більш сучасні та детальні статистичні дані, надані Державною службою статистики України у березні 2019 року, для визначення економічного та інноваційного потенціалу на регіональному рівні в Україні.

У розділі 1 розроблено структуру кількісного аналізу для відображення економічного потенціалу, яку можна використовувати для усіх областей України. Ця структура також використана для визначення галузей з економічним потенціалом для Полтавської області. У розділі 1 наведено детальні інструкції щодо застосування цієї структури для відображення економічного потенціалу. У розділі 2 розроблено структуру кількісного аналізу для відображення інноваційного потенціалу та його застосування до Полтавської області для визначення галузей з інноваційним потенціалом. У розділі 2 також наведено детальні інструкції щодо застосування цієї структури для відображення інноваційного потенціалу. У розділі 3 поєднано результати обох аналізів та визначено попередні економічні пріоритетні галузі, як ті, що мають економічний та інноваційний потенціал. У розділі 4 коротко розглянуті можливості розширення аналізу з використанням додаткових даних.

До цього звіту додано 1 файл Excel, по Україні та Полтавській області. Завдяки цьому файлу Excel користувачі можуть додатково налаштувати процес вибору, коригуючи критичне значення (пороги), що використовуються для вибору галузей в аналізі. Можна обрати різні пороги, які враховують відмінності в регіональних економічних структурах, для різних областей.

1. Відображення економічного потенціалу

Мета картографічного аналізу полягає у визначенні галузей, які мають сильні сторони та потенціал для економічного перетворення. У розділі 1.1 розглянуто доступність даних для відображення економічного потенціалу областей України. У розділі 1.2 розглянуто методи визначення спеціалізованих галузей. У розділах 1.3 розглянуто результати Полтавської області. У розділі 1.4 представлено керівні принципи застосування методики в інших областях України.

1.1 Доступність даних

Для відображення економічного потенціалу Полтавської області, у березні 2019 року Державна служба статистики України надала такі статистичні дані для галузей КВЕД¹:

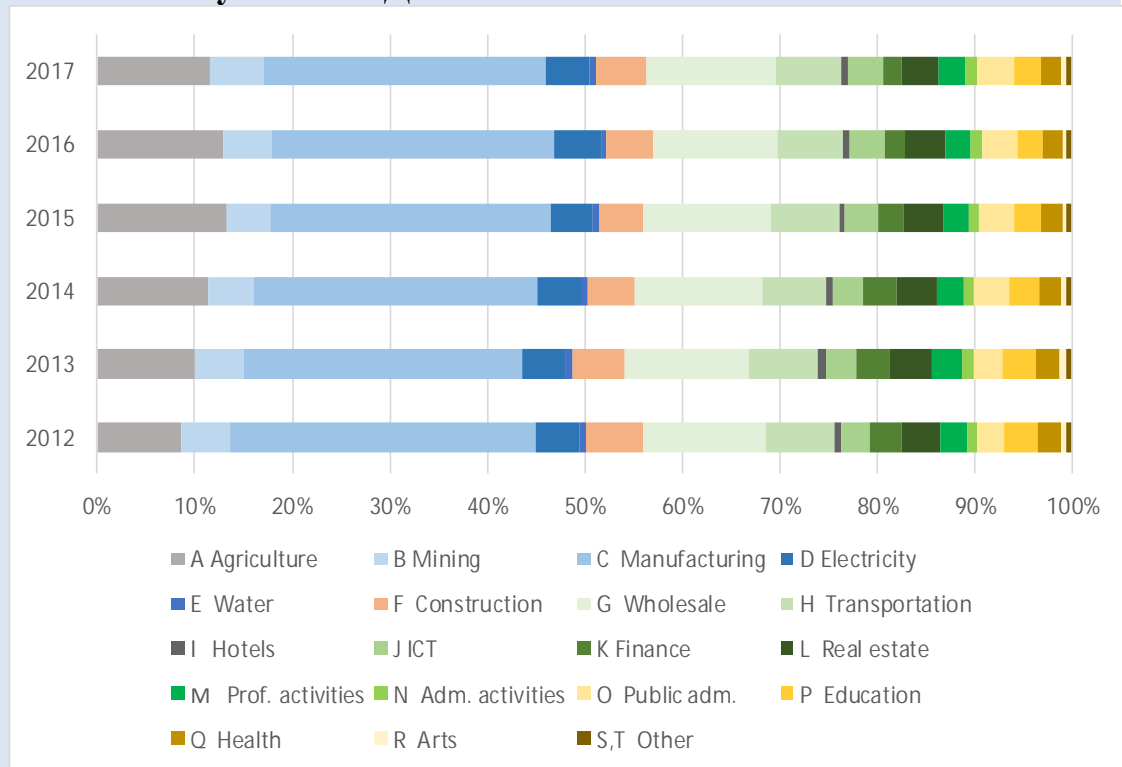
- Кількість підприємств (одиниць), 3-значні КВЕД за 2012 – 2017 роки;
- Кількість зайнятих осіб (осіб), 3-значні КВЕД за 2012 – 2017 роки;

¹ Статистична класифікація видів економічної діяльності у Європейському співтоваристві, скорочено КВЕД, - це класифікація видів економічної діяльності у Європейському Союзі (ЄС). КВЕД – це чотиризначна класифікація, що забезпечує структуру для збору та представлення великого спектру статистичних даних відповідно до економічної діяльності в галузях економічної статистики (наприклад, виробництва, зайнятості та національних рахунків) та в інших статистичних галузях, розроблених у рамках Європейської статистичної системи (ЄСС).

- Кількість працівників (осіб), 3-значні КВЕД для 2012 – 2017 роки;
- Обсяг реалізованої продукції, товарів, послуг (тисяч грн), 3-значні КВЕД для 2012 – 2017 роки;
- Витрати на заробітну плату (тисяч грн), 3-значні КВЕД для 2012 – 2017 роки.

Економічні дані за березень 2019 року доступні для всієї економіки, включаючи майже усі основні галузі промисловості КВЕД, за винятком державного управління, тоді як для картографічного аналізу 2017 року були доступні лише дані для галузей В-Е (Промисловість) КВЕД. Таким чином, аналіз 2017 року охоплював лише близько 40% економічної діяльності (див. зону блакитного кольору для КВЕД В-Е у **Рисунку 1**) та 15% зайнятості (див. зону блакитного кольору для КВЕД В-Е у **Рисунку 2**). Покращене охоплення даних дозволяє ідентифікувати спеціалізовані галузі не тільки у Промисловості, а й у Сільському господарстві та Сфері послуг.

Рисунок 1. Економічна структура України: Додана вартість за основною галуззю КВЕД

Джерело даних: Державна служба статистики України

Agriculture – Сільське господарство

Mining – Добувна промисловість

Manufacturing – Переробна промисловість

Electricity – Електроенергія

Water – Водопостачання

Construction – Будівництво

Wholesale – Оптова торгівля

Transportation – Транспорт

Hotels – Готелі

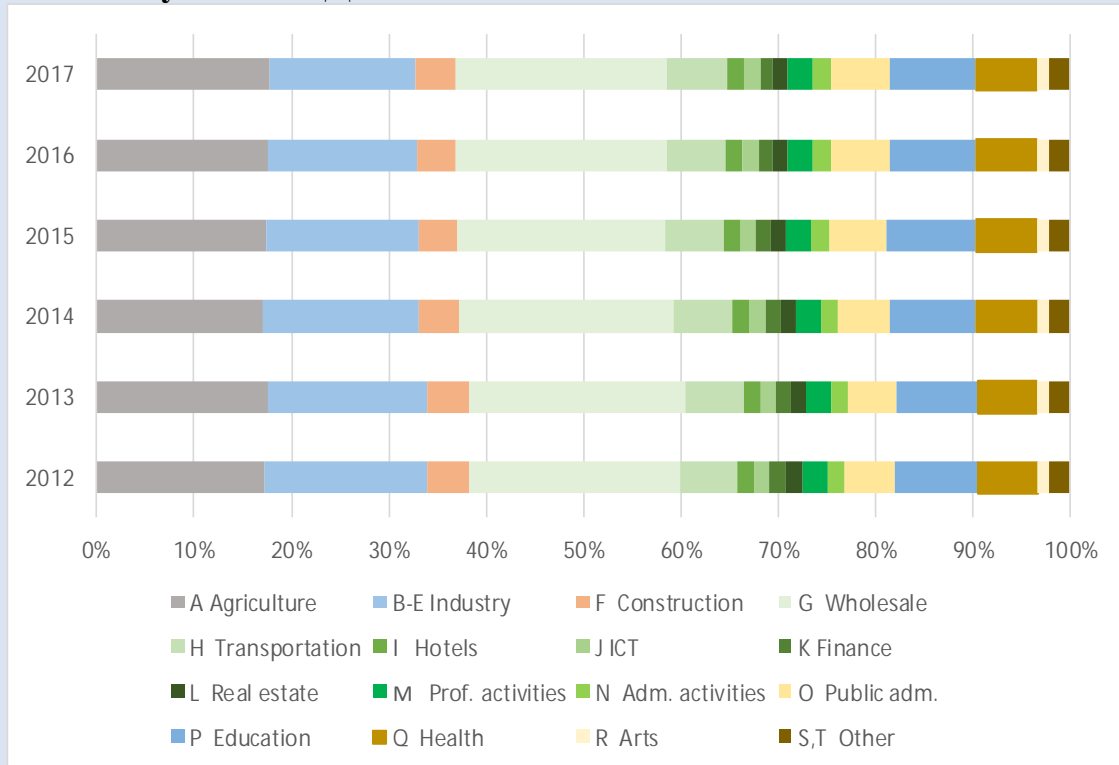
ICT – Інформація та телекомунікації

Finance – Фінанси

Real estate – Нерухоме майно

Prof. activities – Професійна діяльність
 Adm. activities – Адміністративна діяльність
 Education – Освіта
 Health – Охорона здоров'я
 Arts – Мистецтво
 Other – Інше

Рисунок 2. Економічна структура України: Зайнятість за основною галуззю КВЕД

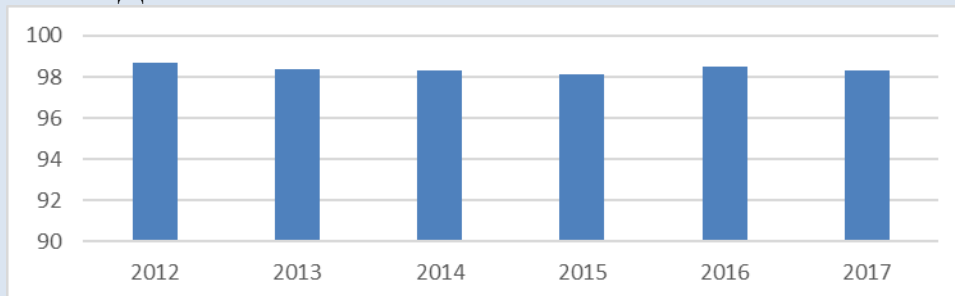
Джерело даних: Державна служба статистики України

Agriculture – Сільське господарство
 Mining – Добувна промисловість
 Manufacturing – Переробна промисловість
 Electricity – Електроенергія
 Water – Водопостачання
 Construction – Будівництво
 Wholesale – Оптова торгівля
 Transportation – Транспорт
 Hotels – Готелі
 ICT – Інформація та телекомунікації
 Finance – Фінанси
 Real estate – Нерухоме майно
 Prof. activities – Професійна діяльність
 Adm. activities – Адміністративна діяльність
 Education – Освіта
 Health – Охорона здоров'я
 Arts – Мистецтво
 Other – Інше

Найвні дані про зайнятих осіб не використовуватимуться в аналізі, оскільки дані про витрати на заробітну плату тісніше пов'язані з кількістю працівників. Різниця між зайнятими особами та працівниками – це кількість

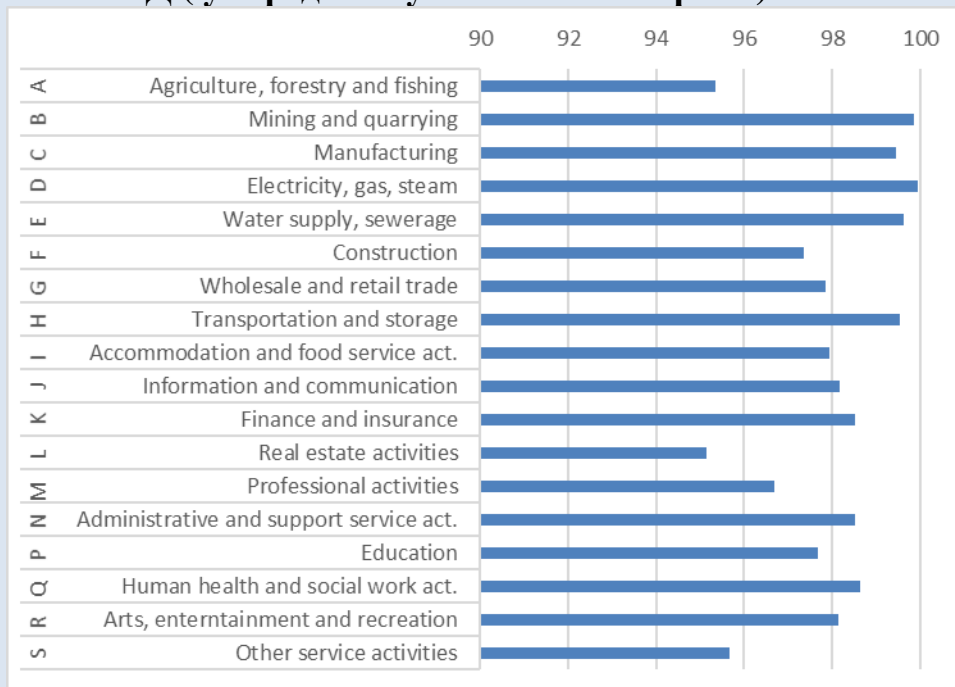
самозайнятих осіб². Кількість працівників також є більш поширеним показником, який використовується в інших картографічних дослідженнях. Різниця між цими двома змінними є відносно невеликою, причому працівники складають принаймні 98% зайнятих осіб (Рисунок 3). Ця частка зайнятих осіб не відрізняється між основними галузями КВЕД, коливаючись від 95% зайнятих осіб у галузі Операцій з нерухомістю (КВЕД L) до майже 100% - у Постачанні електроенергії, газу, пари (КВЕД D) (Рисунок 4).

Рисунок 3. Співвідношення працівників до зайнятих осіб, усі галузі КВЕД

Джерело даних: Державна служба статистики України

Рисунок 4. Співвідношення працівників до зайнятих осіб по галузях КВЕД (у середньому на 2012 - 2017 роки)

Джерело даних: Державна служба статистики України

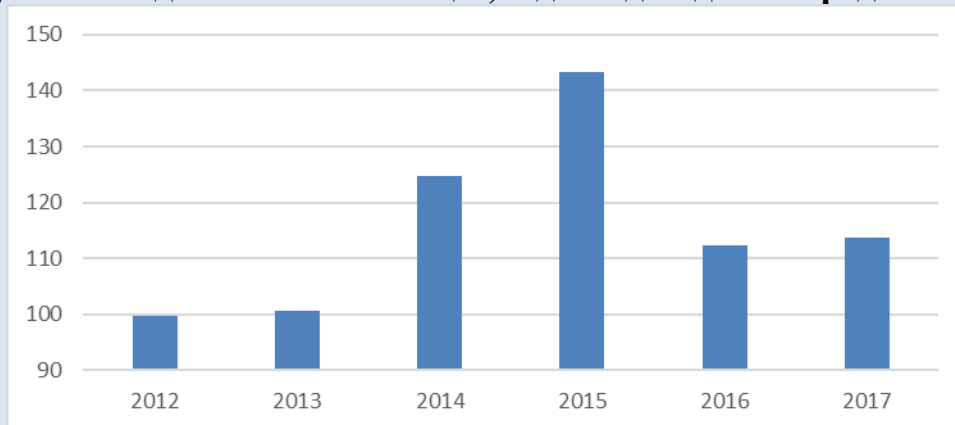
Agriculture, forestry and fishing – Сільське, лісове та рибне господарство
 Mining and quarrying – Добувна промисловість і розроблення кар'єрів
 Manufacturing – Переробна промисловість
 Electricity, gas, steam – Постачання електроенергії, газу, пари
 Water supply, sewerage – Водопостачання, каналізація
 Construction – Будівництво

² <https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Glossary:Employment>

Wholesale and retail trade – Оптова та роздрібна торгівля
 Transportation and storage – Транспорт, складське господарство
 Accomodation and food service act. – Тимчасове розміщення й організація харчування
 Information and communication – Інформація та телекомунікації
 Finance and insurance – Фінансова та страхова діяльність
 Real estate activities – Операції з нерухомим майном
 Professional activities – Професійна діяльність
 Administrative and support service act. – Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування
 Education – Освіта
 Human health and social work act. – Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги
 Arts, enterntainment and recreation – Мистецтво, розваги та відпочинок
 Other service activities – Надання інших видів послуг

З 2014 року в Україні спостерігалось швидке зростання цін, а споживчі ціни зросли на 25% у 2014 році та майже на 45% у 2015 році (**Рисунок 5**). Методи визначення потенційних спеціалізованих галузей, зазвичай ідентифікованих як швидкозростаючі галузі, переглянуть, щоб переконатися, що результати неупереджені через високу інфляцію (див. Розділ 1.2).

Рисунок 5. Індекс споживчих цін, відповідно до попереднього року

Джерело даних: Державна служба статистики України

Найвні дані про товарообіг не використовуватимуться, оскільки товарообіг включає у себе „усі мита та податки на товари або послуги, які виставлені у рахунку для установи, за винятком податку на додану вартість (ПДВ), який виставлено у рахунку для установи через замовника та інші схожі податкові відрахування безпосередньо пов'язані з товарообігом; та усі інші витрати (перевезення, упакування, тощо) передані замовнику, навіть якщо ці витрати вказано окремо у рахунку-фактурі”. Товарообіг є відповідною концепцією для вимірювання економічного розвитку, але він не обов'язково пов'язаний з розвитком економічного благополуччя. Промисловість може досягти високого товарообігу завдяки капіталовкладенням у обладнання. Для економічного добробуту доходи працівників актуальніші, оскільки вищі доходи дають змогу працівниками підвищити рівень життя. Для картографічного аналізу використовуються лише дані про витрати на заробітну плату.

1.2 Методи відображення економічного потенціалу

Мета відображення економічного потенціалу областей полягає у визначенні галузей, що мають як сильні сторони, так і потенціал для економічного перетворення. Для економічного картографування дані будуть використовуватися для кількості підприємств, кількості працівників та витрат на заробітну плату (або виплати). Аналіз включатиме і статичний („перевірені сильні сторони”), і динамічний („потенційний”) аналізи для визначення галузей, де області мають або матимуть критичну масу економічної діяльності та спеціалізації.

1.2.1 Статичний аналіз

Такі критерії використовуються для визначення галузей з поточним економічним потенціалом:

- **Спеціалізація:** визначає чи у відносних показниках галузь є важливішою для регіональної економіки, ніж для національної економіки. Спеціалізація вимірюється за допомогою Локального коефіцієнта (LQs), який визначається:

$$LQ_i = (e_i / e) / (E_i / E)$$

де,

LQ_i = локальний коефіцієнт для промисловості i у регіональній економіці

e_i = кількість працівників у промисловості i у регіональній економіці

e = загальна кількість працівників у регіональній економіці

E_i = кількість працівників у промисловості i у національній економіці

E = загальна кількість працівників у національній економіці

Коефіцієнт LQ вище 1 вказує на концентрацію у промисловості вище середнього, тобто частка зайнятості цієї галузі в області вища, ніж частка зайнятості тієї ж галузі в Україні. Коефіцієнт LQ нижче 1 вказує на концентрацію у промисловості нижче середнього, тобто частка зайнятості цієї галузі в області нижча, ніж частка зайнятості тієї ж галузі в Україні.

- **Критична маса:** спеціалізація не є достатнім критерієм для визначення галузей, що мають економічний потенціал, оскільки занадто малі галузі, які мають дуже малу вагу у регіональній економіці, менш актуальні для розвитку та впровадження політики. Абсолютний розмір промислових питань та розміру галузей або „критичної маси” вимірюється часткою зайнятості у цій галузі в області:

$$cm_i = e_i / e$$

де,

cm_i = критична маса або відносний розмір галузі i у регіональній економіці

e_i = кількість працівників у промисловості i у регіональній економіці

e = загальна кількість працівників у регіональній економіці

- **Заробітна плата:** витрати на заробітну плату на одну зайняту особу (або середня заробітна плата) будуть використовуватись як додатковий критерій для відбору галузей з економічним потенціалом. Очікується, що галузі з вищою середньою заробітною платою сприятимуть економічному розвитку області. Середня заробітна плата повинна бути вище певного порогу порівняно із

середньою заробітною платою для всіх галузей у області та середньою заробітною платою у тій же галузі для України:

$$aw_i = w_i / e_i$$

$$aw = w / e$$

$$AW_i = W_i / E_i$$

де,

aw_i = середня заробітна плата у промисловості i у регіональній економіці

w_i = витрати на заробітну плату у галузі i у регіональній економіці

e_i = кількість працівників у галузі i у регіональній економіці

aw = середня заробітна плата у регіональній економіці

w = витрати на заробітну плату у регіональній економіці

e = загальна кількість працівників у регіональній економіці

AW_i = середня заробітна плата у промисловості i у національній економіці

W_i = витрати на заробітну плату у галузі i у національній економіці

E_i = кількість працівників у галузі i у національній економіці

Здійснення аналізу визначає ті галузі промисловості, які мають критичну масу діяльності та спеціалізацію для працевлаштування, для яких:

• Розмір і спеціалізація (LQs) є достатньо високими, тобто вище визначених порогових значень:

$$LQ_i > X \ \& \ cm_i > Y$$

• і де середня заробітна плата є достатньо високою порівняно з середньою заробітною платою для всіх галузей промисловості області та тієї ж галузі в країні:

$$aw_i > Z_1 * aw \ \text{AND} \ aw_i > Z_2 * AW_i$$

Обидва критерії будуть об'єднані.

Порогові значення X , Y , Z_1 та Z_2 можуть визначатись окремо для кожної області, щоб забезпечити вибір репрезентативної кількості галузей. Немає встановлених правил для визначення цих порогів, найпоширеніша практика - почати з порогових значень, які також використовуються в інших дослідженнях, а потім або використовувати їх, якщо кількість вибраних галузей відповідає очікуванням, або зменшити поріг, якщо кількість відібраних галузей промисловості занадто мала, або збільшити поріг, якщо кількість вибраних галузей занадто висока. Вибрані значення для Харківської, Одеської, Запорізької, Полтавської областей показано у **Таблиці 1**.

Таблиця 1.

Порогові значення, що використовуються для економічного відображення

Критерій	Поріг	Харківська область	Одеська область	Запорізька область	Полтавська область
Ступінь спеціалізації	X	1.25	1.25	1.25	1.25
Критична маса	Y	0.25%	0.25%	0.25%	0.25%
Заробітна плата щодо області	Z ₁	0.90	0.90	0.90	0.90
Заробітна плата щодо національної галузі	Z ₂	0.90	0.90	0.90	0.90

1.2.2 Динамічний аналіз

Статичний аналіз визначає галузі, які мають сучасні переваги. Динамічний аналіз визначає галузі, де зайнятість і середня заробітна плата зростають швидше середнього. Важливим є аналіз часових тенденцій, оскільки вони можуть визначати галузі, які на даний час не проходять порогові рівні у статичному аналізі, але які, як очікується, пройдуть ці пороги і стануть спеціалізованим галузям протягом кількох років.

Для визначення галузей, що мають потенціал зростання у кількості працівників, необхідно зробити такі кроки:

1. Для кожної галузі в області та в Україні буде розраховано *річний відсоток зміни кількості працівників* у 2012 – 2013 роках, 2013 – 2014 роках, 2014 – 2015 роках, 2015 – 2016 роках та 2016 – 2017 роках;

2. Для кожної галузі в області та в Україні буде розраховано *загальний відсоток зміни кількості працівників* за весь період 2012 – 2017 роках;

3. *Відносний річний відсоток зміни кількості працівників у області* обчислюється як різниця між річним відсотком зміни для галузі за вирахованням всіх галузей промисловості області;

4. *Відносний річний відсоток зміни кількості працівників у сукупній промисловості* обчислюється як різниця між річним відсотком зміни для галузі за вирахованням тієї ж галузі у всіх областях (тобто країни);

5. *Відносний загальний відсоток зміни кількості працівників у області* обчислюється як різниця між відсотковою зміною для 2012 – 2017 роках для галузі за вирахованням усіх галузей у області;

6. *Відносний загальний відсоток зміни кількості працівників у сукупній промисловості* обчислюється як різниця між річним відсотком зміни для галузі за вирахованням тієї ж галузі у всіх областях (тобто країни).

Галузь промисловості обрано як таку, що має потенціал зростання у кількості працівників, якщо:

Відносний загальний відсоток зміни у працівниках у області є позитивним для усієї області за весь період 2012 – 2017 роках ТА річний відсоток зміни працівників у області є позитивним принаймні протягом 3 з 5 років.

ТА

Відносний загальний відсоток зміни у працівниках у промисловості країни є позитивним ТА річний відсоток зміни працівників у промисловості країни є позитивним принаймні протягом 3 з 5 років.

Для визначення галузей, що мають потенціал зростання середньої заробітної плати, порівнюється розвиток середньої заробітної плати у області та у сукупній промисловості. Це гарантує мінімізацію впливу високої інфляції, оскільки можна припустити, що інфляція має подібні наслідки для різних галузей та різних областей. Для визначення галузей, що мають потенціал зростання середньої заробітної плати, необхідно зробити такі кроки:

1. Для кожної галузі в області та в Україні буде розраховано *річний відсоток зміни середньої заробітної плати* у 2012 – 2013 роках, 2013 – 2014 роках, 2014 – 2015 роках, 2015 – 2016 роках та 2016 – 2017 роках;
2. Для кожної галузі в області та в Україні буде розраховано *загальний відсоток зміни середньої заробітної плати* за весь період 2012 – 2017 роках;
3. *Відносний річний відсоток зміни середньої заробітної плати у області* обчислюється як різниця між річним відсотком зміни для галузі за вирахуванням всіх галузей промисловості області;
4. *Відносний річний відсоток зміни середньої заробітної плати у сукупній промисловості* обчислюється як різниця між річним відсотком зміни для галузі за вирахуванням тієї ж галузі у всіх областях (тобто країни);
5. *Відносний загальний відсоток зміни середньої заробітної плати у області* обчислюється як різниця між відсотковою зміною для 2012 – 2017 роках для галузі за вирахуванням усіх галузей у області;
6. *Відносний загальний відсоток зміни середньої заробітної плати у сукупній промисловості* обчислюється як різниця між річним відсотком зміни для галузі за вирахуванням тієї ж галузі у всіх областях (тобто країни).

Галузь промисловості обрано як таку, що має потенціал зростання середньої заробітної плати, якщо:

Відносний загальний відсоток зміни середньої заробітної плати у області є позитивним для усієї області за весь період 2012 – 2017 років ТА річний відсоток зміни середньої заробітної плати у області є позитивним принаймні протягом 3 з 5 років

ТА

Відносний загальний відсоток зміни середньої заробітної плати у промисловості країни є позитивним ТА річний відсоток зміни середньої заробітної плати у промисловості країни є позитивним принаймні протягом 3 з 5 років.

1.2.3 Початковий попередній відбір галузей

Переважний рівень аналізу відбувається на 3-значному рівні КВЕД. Аналіз на 2-значному КВЕД або навіть 1-значному рівні КВЕД дасть результати на сукупному рівні, який не є таким корисним, оскільки він поєднує детальніші галузі на 3-значному рівні КВЕД, які є занадто різними. Аналіз на 4-значному рівні КВЕД був би, теоретично, кращим для великих областей, але більшість областей є меншими і для них, багато 4-значних галузей будуть замалими, щоб забезпечити надійні економічні дані.

Для більшості областей не всі 3-значні галузі КВЕД мають наявні економічні дані. Для кількох галузей дані Державної служби статистики не розголошені „для забезпечення дотримання вимог Закону України „Про державну статистику” щодо конфіденційності статистичної інформації”. У більшості випадків це відбувається, коли кількість фірм у галузі є занадто малою. Для кількох 2-значних галузей КВЕД дані доступні для сукупної

промисловості, але не для всіх 3-значних галузей КВЕД, що належать до цієї 2-значної промисловості КВЕД. Після візуального огляду економічних даних, декілька 3-значних галузей було виключено з аналізу, замість яких було використано 2-значні галузі КВЕД вищого рівня. Обрані галузі виділено за допомогою '2' у першій колонці кожного аркуша у файлі Excel. Детальніша інформація наведена нижче у розділі 1.2.4, де наведено інструкції щодо прочитання доданого файлу Excel.

1.2.4 Посібник із супровідних файлів Excel

У розділах 1.3 розглянуто результати Полтавської області, використовуючи методи статичного і динамічного аналізу. Повна інформація включена у доданий файл Excel для Полтавської області (**S3Ukraine – Poltava.xlsx**).

Далі пояснюється структура та розрахунки у супровідних файлах Excel.

•Аркуш Україна:

	A	B	C	D
1	1 = 3-значні не вибрані; 2 = вибрані	КВЕД	Галузь	
2				
3	ФІЛЬТР			
4	2	1.1	Вирощування однорічних та дворічних культур	

○ Колонка A пов'язана з колонкою A у аркуші 'Вибір галузі' (однакова у всіх інших аркушах). Ця колонка визначає, які галузі включено в аналіз (усі галузі зі значення '2' у колонці A).

	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U
1	Опис (укр)	Код за КВЕД-2010	Опис (англ)	К-сть підприємств (одиниць)	К-сть зайнятих (осіб)	К-сть працівників (осіб)	Обсяг реалізованої продукції, товарів, послуг (тисяч грн)	Витрати на заробітну плату, (тисяч грн)		Опис (укр)	Код за КВЕД-2010	Опис (англ)	К-сть підприємств (одиниць)	К-сть зайнятих (осіб)	К-сть працівників (осіб)	Обсяг реалізованої продукції, товарів, послуг (тисяч грн)	Витрати на заробітну плату, (тисяч грн)
2				2012	2012	2012	2012	2012					2013	2013	2013	2013	2013
3																	
4	---	1.1	Галузь	000s	000s	000s	000s	000s		---	1.1	Галузь	000s	000s	000s	000s	000s

	W	X	Y	Z	AA	AB	AC	AD	AE	AF	AG	AH	AI	AJ	AK	AL	AM
1	Опис (укр)	Код за КВЕД-2010	Опис (англ)	К-сть підприємств (одиниць)	К-сть зайнятих (осіб)	К-сть працівників (осіб)	Обсяг реалізованої продукції, товарів, послуг (тисяч грн)	Витрати на заробітну плату, (тисяч грн)		Опис (укр)	Код за КВЕД-2010	Опис (англ)	К-сть підприємств (одиниць)	К-сть зайнятих (осіб)	К-сть працівників (осіб)	Обсяг реалізованої продукції, товарів, послуг (тисяч грн)	Витрати на заробітну плату, (тисяч грн)
2				2014	2014	2014	2014	2014				2015	2015	2015	2015	2015	
3																	
4	---	1.1	Галузь	000s	000s	000s	000s	000s		---	1.1	Галузь	000s	000s	000s	000s	000s

	АО	АР	AQ	AR	AS	AT	AU	AV	AW	AX	AY	AZ	BA	BB	BC	BD	BE
1	Опис (укр)	Код за КВЕД-2010	Опис (англ)	К-сть підприємств (одиниць)	К-сть зайнятих (осіб)	К-сть працівників (осіб)	Обсяг реалізованої продукції, товарів, послуг (тисяч грн)	Витрати на заробітну плату, (тисяч грн)		Опис (укр)	Код за КВЕД-2010	Опис (англ)	К-сть підприємств (одиниць)	К-сть зайнятих (осіб)	К-сть працівників (осіб)	Обсяг реалізованої продукції, товарів, послуг (тисяч грн)	Витрати на заробітну плату, (тисяч грн)
2				2016	2016	2016	2016	2016					2017	2017	2017	2017	2017
3																	
4	---	1.1	Галузь	000s	000s	000s	000s	000s		---	1.1	Галузь	000s	000s	000s	000s	000s

о Колонки Е-ВЕ включають статистичні дані для країни, отримані від Державної служби статистики, спочатку показуючи усі дані за 2012 рік (колонки Е-Л), потім за 2013 рік (колонки N-U), і так далі, і нарешті за 2017 рік (колонки АХ-ВЕ).

Колонки ВG-DY обчислюють відсоткові частки, заробітну плату на одного працівника та відсоткові зміни:

	BG	BH	BI	BJ	BK	BL	BM	BN	BO	BP	BQ	BR	BS	BT	BU
1			К-сть підприємств (одиниць)	К-сть підприємств (одиниць)	К-сть підприємств (одиниць)	К-сть підприємств (одиниць)	К-сть підприємств (одиниць)	К-сть підприємств (одиниць)		К-сть працівників (осіб)	К-сть працівників (осіб)	К-сть працівників (осіб)	К-сть працівників (осіб)	К-сть працівників (осіб)	К-сть працівників (осіб)
2			2012	2013	2014	2015	2016	2017		2012	2013	2014	2015	2016	2017
3															
4	1.1	Галузь	000s	000s	000s	000s	000s	000s		000s	000s	000s	000s	000s	000s

о Колонки ВI-BN показують дані щодо кількості підприємств разом за всі роки.

о Колонки ВР-BU показують дані щодо кількості працівників разом за всі роки.

	BW	BX	BY	BZ	CA	CB	CC	CD	CE	CF	CG	CH	CI
1	К-сть працівників (осіб)	К-сть працівників (осіб)	К-сть працівників (осіб)	К-сть працівників (осіб)	К-сть працівників (осіб)	К-сть працівників (осіб)		Витрати на заробітну плату (тисяч грн)	Витрати на заробітну плату (тисяч грн)	Витрати на заробітну плату (тисяч грн)	Витрати на заробітну плату (тисяч грн)	Витрати на заробітну плату (тисяч грн)	Витрати на заробітну плату (тисяч грн)
2	2012	2013	2014	2015	2016	2017		2012	2013	2014	2015	2016	2017
3	%-частка	%-частка	%-частка	%-частка	%-частка	%-частка							
4	xx%	xx%	xx%	xx%	xx%	xx%		000s	000s	000s	000s	000s	000s

о Колонки ВW-СВ обчислюють відсоткову частку працівників у області для обраних для аналізу галузей, тобто усі області виділені за допомогою '2' у колонці А.

о Колонки СD-СІ показують дані щодо витрат на заробітну плату ('зарплата') разом за всі роки.

	СК	CL	CM	CN	CO	CP	CQ	CR	CS	CT	C	CV	CW
1	Витрати на заробітну плату, (тисяч грн)	Витрати на заробітну плату, (тисяч грн)	Витрати на заробітну плату, (тисяч грн)	Витрати на заробітну плату, (тисяч грн)	Витрати на заробітну плату, (тисяч грн)	Витрати на заробітну плату, (тисяч грн)		Заробітна плата/ Працівник (тисяч грн)	Заробітна плата/ Працівник (тисяч грн)	Заробітна плата/ Працівник (тисяч грн)	Заробітна плата/ Працівник (тисяч грн)	Заробітна плата/ Працівник (тисяч грн)	Заробітна плата/ Працівник (тисяч грн)
2	2012	2013	2014	2015	2016	2017		2012	2013	2014	2015	2016	2017
3	%-частка	%-частка	%-частка	%-частка	%-частка	%-частка							
4	xx%	xx%	xx%	xx%	xx%	xx%		00	00	00	00	00	00

○ Колонки СК-СР обчислюють відсоткову частку витрат на заробітну плату у областях для вибраних для аналізу галузей.

○ Колонки CR-CW обчислюють середню заробітну плату, розділивши дані про витрати на заробітну плату на дані щодо кількості працівників.

	CY	CZ	DA	DB	DC	DD	DE	DF	DG	DH	DI	DJ	DK
1	Заробітна плата/ Працівники (тисяч грн)	Заробітна плата/ Працівники (тисяч грн)	Заробітна плата/ Працівники (тисяч грн)	Заробітна плата/ Працівники (тисяч грн)	Заробітна плата/ Працівники (тисяч грн)	Заробітна плата/ Працівники (тисяч грн)		Заробітна плата/ Працівники (тисяч грн)	Заробітна плата/ Працівники (тисяч грн)	Заробітна плата/ Працівники (тисяч грн)	Заробітна плата/ Працівники (тисяч грн)	Заробітна плата/ Працівники (тисяч грн)	Заробітна плата/ Працівники (тисяч грн)
2	2012	2013	2014	2015	2016	2017		2012	2013	2014	2015	2016	2017
3	у області	у області	у області	у області	у області	у області		у галузі	у галузі	у галузі	у галузі	у галузі	у галузі
4	00	00	00	00	00	00		00	00	00	00	00	00

○ Колонки CY-DD обчислюють середню заробітну плату у області (=100).

○ Стовпці DF-DK обчислюють середню заробітну плату у сукупній промисловості (=100) (для України усі значення дорівнюють 100, ці колонки стають актуальними для областей).

	DM	DN	DO	DP	DQ	DR	DS	DT	DU	DV	DW	DX	DY
1	К-сть працівників (осіб)	К-сть працівників (осіб)	К-сть працівників (осіб)	К-сть працівників (осіб)	К-сть працівників (осіб)	К-сть працівників (осіб)		Заробітна плата/ Працівники (тисяч грн)	Заробітна плата/ Працівники (тисяч грн)	Заробітна плата/ Працівники (тисяч грн)	Заробітна плата/ Працівники (тисяч грн)	Заробітна плата/ Працівники (тисяч грн)	Заробітна плата/ Працівники (тисяч грн)
2	2013	2014	2015	2016	2017	2012-2017		2013	2014	2015	2016	2017	2012-2017
3	зміна	зміна	зміна	зміна	зміна	зміна		зміна	зміна	зміна	зміна	зміна	зміна
4	xx%	xx%	xx%	xx%	xx%	xx%		xx%	xx%	xx%	xx%	xx%	xx%

○ Колонки DM-DQ обчислюють річний відсоток зміни кількості працівників у 2012 – 2013 роках, 2013 – 2014 роках, 2014 – 2015 роках, 2015 – 2016 роках та 2016 – 2016 роках Колонка DR обчислює відсоток зміни кількості працівників у 2012 – 2017 роках

○ Колонки DT-DX обчислюють річний відсоток зміни середньої заробітної плати у 2012 – 2013 роках, 2013 – 2014 роках, 2014 – 2015 роках, 2015 – 2016 роках та 2016 – 2016 роках. Колонка DR обчислює відсоток зміни середньої заробітної плати у 2012 – 2017 роках.

• Аркуш **Область**. Структура аркуша ідентична тій, що і для аркуша Україна, а вищезазначені пояснення можна також використовувати для цього аркуша.

• Аркуш **Вибір галузі**. Цей аркуш визначає, які галузі будуть включені в аналіз. Галузі, про які занадто багато років немає даних, не будуть включені.

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R
1	# Малі значення	'2' якщо # <=3	Ручна корекція			К-сть підприємств (одиниць)	К-сть підприємств (одиниць)	К-сть підприємств (одиниць)	К-сть підприємств (одиниць)	К-сть підприємств (одиниць)	К-сть підприємств (одиниць)		К-сть працівників (осіб)	К-сть працівників (осіб)	К-сть працівників (осіб)	К-сть працівників (осіб)	К-сть працівників (осіб)	К-сть працівників (осіб)
2						2012	2013	2014	2015	2016	2017		2012	2013	2014	2015	2016	2017
3																		
4	0	2			Галузь	000s	000s	000s	000s	000s	000s		000s	000s	000s	000s	000s	000s

○ Колонки F-G повторюють дані про кількість підприємств.

○ Колонки M-R повторюють дані про кількість працівників.

о Колонка А обчислює протягом скількох років дані про кількість працівників дорівнюють 0 або недоступні через конфіденційність (маленька „к” у колонках М-Р).

о Колонка В: Галузі виключаються, якщо дані про кількість працівників недоступні протягом 3 або більше років. Галузі, багато даних про які недоступно, отримують оцінку ‘1’, галузі, дані яких достатньо доступні, отримують оцінку ‘2’.

о Колонка С: Оскільки колонка В включає в себе як 3-значні, 2-значні, так і 1-значні галузі КВЕД, галузі, які перекриваються, вручну відмінюються у колонці С (ці значення виділено світло-оранжевим кольором). Оцінки у колонці С потім використовуються у колонці А у всіх інших аркушах.

• Аркуш **Зайнятість**:

	А	В	С	Д	Е	Ф	Г	Н	І	Ј	К
1	1 = 3-значні не вибрані; 2 = вибрані			К-сть працівників (осіб)	К-сть працівників (осіб)	К-сть працівників (осіб)	К-сть працівників (осіб)	К-сть працівників (осіб)	К-сть працівників (осіб)	К-сть працівників (осіб)	Середній LQ > поріг
2				2012	2013	2014	2015	2016	2017	Середній	1.25
3	ФІЛЬТР			LQ	LQ	LQ	LQ	LQ	LQ	LQ	LQ
4											
5		А	СІЛЬСЬКЕ ТА ЛІСОВЕ ГОСПОДАРСТВО, РИБАЛЬСТВО								
6		1	Сільське господарство, мисливство та надання пов'язаних із ними послуг								xx
7	2	1.1	Вирощування однорічних та дворічних культур	0.xx	0.xx	0.xx	0.xx	0.xx	0.xx	0.xx	0

о Колонки D-I розраховують ступінь спеціалізації (LQ) за кожен рік з 2012 року по 2017 рік. Колонка J обчислює середній коефіцієнт LQs у колонках D-I. Галузь обирається, якщо середній коефіцієнт LQ (колонка J) становить щонайменше 1.25 (поріг червоного кольору у комірці K2). Кількість вибраних галузей промисловості показано у комірці K4.

	М	Н	О	Р	Q	Р	С	Т	U	V	W
1	К-сть працівників (осіб)	К-сть працівників (осіб)	К-сть працівників (осіб)	К-сть працівників (осіб)	К-сть працівників (осіб)	К-сть працівників (осіб)	К-сть працівників (осіб)	Середній LQ > поріг		Критерій	Зайнятість вибраних галузей
2	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Середній	0.25%			
3	Розмір	Розмір	Розмір	Розмір	Розмір	Розмір	Розмір	Розмір		Обидва	%-частка
4								xx		xx	xx%
5											
6											
7	x.x%	x.x%	x.x%	x.x%	x.x%	x.x%	x.x%	1		1	

о Колонки M-R обчислюють відносний розмір зайнятості для кожного року з 2012 року по 2017 рік. Колонка S обчислює середній відносний розмір. Галузь обирається, якщо середній відносний розмір (колонка S) становить щонайменше 0.25% (поріг червоного кольору у комірці T2). Кількість вибраних галузей промисловості показано у комірці T4.

о Якщо галузь проходить обидва критерії, вона відображається у колонці V з позначкою ‘2’ (виділене значення). Кількість вибраних галузей показано у комірці V4. Комірка W4 показує частку зайнятості для вибраних галузей.

• Аркуш Зайнятість - зміна:

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K
1	1 = 3-значні не вибрані; 2 = вибрані			К-сть працівників (осіб)	К-сть працівників (осіб)	К-сть працівників (осіб)	К-сть працівників (осіб)	К-сть працівників (осіб)	К-сть працівників (осіб)		>0 протягом 3 років або всього періоду
2				2013	2014	2015	2016	2017	2012-2017		3
3	ФІЛЬТР			у області	у області	у області	у області	у області	у області		у області
4	1									>0	xx
5		A	СІЛЬСЬКЕ ТА ЛІСОВЕ ГОСПОДАРСТВО, РИБАЛЬСТВО								
6		1	Сільське господарство, мисливство та надання пов'язаних із ними послуг								
7	2	1.1	Вирощування однорічних та дворічних культур	x.x%	x.x%	x.x%	x.x%	x.x%	x.x%		x

○ Колонки D-I обчислюють річний відсоток зміни зайнятості у області за 2012 – 2013 роках, 2013 – 2014 роках, 2014 – 2015 роках, 2015 – 2016 роках, 2016 – 2017 роках та за весь період 2012 – 2017 роках (колонка I). Колонка J підраховує, наскільки часто відносний відсоток зміни є позитивним (у колонках D-H). Галузь обирається, якщо річний відсоток зміни є позитивним принаймні у 3 випадках (поріг червоного кольору у комірці K2) ТА якщо зміна зайнятості є позитивною для всього періоду (позитивний відсоток у колонці I). Кількість вибраних галузей промисловості показано у комірці K4.

	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W
1	К-сть працівників (осіб)	К-сть працівників (осіб)	К-сть працівників (осіб)	К-сть працівників (осіб)	К-сть працівників (осіб)	К-сть працівників (осіб)		>0 протягом 3 років і всього періоду		Критерій	Зайнятість обраних галузей
2	2013	2014	2015	2016	2017	2012-2017		3			
3	у галузі	у галузі	у галузі	у галузі	у галузі	у галузі		у області		ТА	%-частка
4							>0	xx		xx	xx.x%
5											
6											
7	x.x%	x.x%	x.x%	x.x%	x.x%	x.x%		x		x	

○ Колонки M-R обчислюють річний відсоток зміни зайнятості у сукупній промисловості у країні за 2012 – 2013 роках, 2013 – 2014 роках, 2014 – 2015 роках, 2015 – 2016 роках, 2016 – 2017 роках та за весь період 2012 – 2017 роках (колонка R). Колонка S визначає, наскільки часто відносний річний відсоток зміни є позитивним (у колонках M-Q). Галузь обирається, якщо річний відсоток зміни є позитивним принаймні у 3 випадках (поріг червоного кольору у комірці T2) ТА якщо зміна зайнятості є позитивною для всього періоду (позитивний відсоток у колонці R). Кількість вибраних галузей промисловості показано у комірці T4.

○ Якщо галузь проходить обидва критерії для зміни зайнятості, вона відображається у колонці V з позначкою '2' (виділене значення). Кількість вибраних галузей промисловості показано у комірці V4. Комірка W4 показує частку зайнятості для окремих галузей.

6		1	Сільське господарство, мисливство та надання пов'язаних із ними послуг									
7	2	1.1	Вирощування однорічних і дворічних культур	x.x%	x.x%	x.x%	x.x%	x.x%	x.x%	x	x	

○ Колонки D-I обчислюють річний відсоток зміни середньої заробітної плати у області за 2012 – 2013 роках, 2013 – 2014 роках, 2014 – 2015 роках, 2015 – 2016 роках, 2016 – 2017 роках та за весь період 2012 – 2017 роках (колонка I). Колонка J підраховує, наскільки часто відносний річний відсоток зміни є позитивним (у колонках D-H). Галузь вибирається, якщо річний відсоток зміни є позитивним принаймні у 3 випадках (поріг червоного кольору у комірці K2) ТА якщо ця зміна є позитивною для всього періоду (позитивний відсоток у колонці I). Кількість вибраних галузей промисловості показано у комірці K4.

	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W
1	Заробітна плата/ Працівник (тисяч грн)	Заробітна плата/ Працівник (тисяч грн)	Заробітна плата/ Працівник (тисяч грн)	Заробітна плата/ Працівник (тисяч грн)	Заробітна плата/ Працівник (тисяч грн)	Заробітна плата/ Працівник (тисяч грн)		>0 протягом 3 років та всього періоду		Критерій	Зайнятість вибраних галузей
2	2013	2014	2015	2016	2017	2012-2017		3			
3	у галузі	у галузі	у галузі	у галузі	у галузі	у галузі		у області		ТА	%-частка
4							>0	xx		xx	xx.x%
5											
6											
7	x.x%	x.x%	x.x%	x.x%	x.x%	x.x%	x			x	

○ Колонки M-R обчислюють річний відсоток зміни середньої заробітної плати у сукупній промисловості за 2012 – 2013 роках, 2013 – 2014 роках, 2014 – 2015 роках, 2015 – 2016 роках, 2016 – 2017 роках та весь період 2012 – 2017 роках (колонка R). Колонка S підраховує, наскільки часто відносний річний відсоток зміни є позитивним (у колонках M-Q). Галузь вибирається, якщо річний відсоток зміни є позитивним принаймні у 3 випадках (поріг червоного кольору у комірці T2) ТА якщо ця зміна є позитивною для всього періоду (позитивний відсоток у колонці R). Кількість вибраних галузей промисловості показано у комірці T4.

○ Якщо галузь проходить обидва критерії для зміни середньої заробітної плати, вона відображається у колонці V з позначкою '2' (виділені значення). Кількість вибраних галузей промисловості показано у комірці V4. Колонка W4 показує частку зайнятості для вибраних галузей.

• Аркуш Економічний потенціал поєднує усі результати:

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U
1	1 = 3-значні не вибрані; 2 = вибрані			Зайнятість	Заробітна плата	Обідва			Час реєстрації зайнятості		Зміна зайнятості	Зміна зарплати	Обідва			Час реєстрації зайнятості		Обідва			Час реєстрації зайнятості
2	208																				
3	ФІЛЬТР			xx	xx	xx	КВ ЕД	Галузь	xx.x%	xx	xx	xx	КВ ЕД	Галузь	xx.x%		x	КВ ЕД	Галузь	xx.x%	

4	1																		
5		A	СІЛЬСЬКЕ ТА ЛІСОВЕ ГОСПОДАРСТВО, РИБАЛЬСТВО																
6	0	1	Сільське господарство, мисливство та надання пов'язаних із ними послуг																
7	2	1.1	Вирощування однорічних і дворічних культур																
8	2	1.2	Вирощування багаторічних зернових																
9	2	1.3	Відтворення рослин																
10	2	1.4	Тваринництво			1													
11	2	1.5	Змішане господарство							1									
12	2	1.6	Підтримка сільського господарства та післяурожайна діяльність																
13	2	1.7	Мисливство, відловлювання та надання пов'язаних із ними послуг								1								

○ Статичний аналіз

- Колонка D показує, чи галузь обрано для зайнятості.
- Колонка E показує, чи галузь обрано для середньої заробітної плати.
- Колонка F показує, чи галузь обрали для обох. Кількість обраних галузей показано у комірці F3.

▪ Колонки G-H показують код КВЕД та назву обраних галузей.

▪ Комірка I3 показує частку зайнятості для вибраних галузей.

○ Динамічний аналіз

▪ Колонка K показує, чи галузь обрано для зміни зайнятості.

▪ Колонка L показує, чи галузь обрано для зміни середньої заробітної плати.

▪ Колонка M показує, чи галузь обрали для обох. Кількість обраних галузей показано у комірці M3.

▪ Колонки N-O показують код КВЕД та назву обраних галузей.

▪ Комірка P3 показує частку зайнятості для вибраних галузей.

▪ Колонка R поєднує результати статичного та динамічного аналізу.

Галузі, обрані у обох колонках F та M, відображені з позначкою '1'. Колонки S-T показують код КВЕД та назву обраних галузей. Комірка U3 показує частку зайнятості для вибраних галузей.

• Аркуші **Інноваційний потенціал, Україна INN та Область INN** пояснюються у розділі 2.2.3, де обговорюється *Інноваційний потенціал*.

1.3 Економічний потенціал: Полтавська область

Повні результати для Полтавської області наведено у супровідному файлі Excel (**S3Ukraine – Poltava.xlsx**) включаючи усі розрахунки. **Таблиця 2** підсумовує результати для Полтавської області з використанням порогових значень у **Таблиці 1**. Ці пороги також можна змінити, щоб обрати більшу чи меншу кількість галузей. Розділ 1.6.2 пояснює як це можна зробити у супровідному файлі Excel. Первинний відбір включав 159 галузей; 56 галузей пройшли хоча б один з 4 критеріїв відбору (зайнятість, середня заробітна плата, зміна зайнятості, зміна середньої заробітної плати).

Для статичного аналізу було визначено 23 галузі з використанням даних про кількість працівників, які складають 51,9% загальної зайнятості у області. Використовуючи дані про середню заробітну плату, було визначено 30 галузей, що становлять 25,1% загальної зайнятості у області. Поєднання результатів за цими двома критеріями – у 13 галузях, що становлять 20,6% загальної зайнятості у області.

Для динамічного аналізу було визначено 18 галузей з використанням даних про зміну кількості працівників, які становлять 9,1% загальної зайнятості в області. Використовуючи дані про зміну середньої заробітної плати, було визначено 11 галузей, що становлять 20,1% загальної зайнятості у області. Жодна з галузей не пройшла ні статичного, ні динамічного порогу.

Таблиця 2.

Відображення економічного потенціалу: результати Полтавської області

Критерій	Поріг	Кількість вибраних галузей	Частка регіональної зайнятості
Початкова кількість галузей, включених у аналіз	--	159	--
Статичний аналіз - Зайнятість			
Ступінь спеціалізації	1.25	30	
Критична маса	0.25%	57	
Обидва	--	23	51,9%
Статичний аналіз – Середня зарплата			
Щодо області	0.90	41	
Щодо сукупної промисловості	0.90	53	
Обидва	--	30	25,1%
Зайнятість & Середня зарплата	--	13	20,6%
Динамічний аналіз - Зміна зайнятості			
Щодо області	3 з 5 років & період	26	
Щодо сукупної промисловості	3 з 5 років & період	47	
Обидва	---	18	9,1%
Динамічний аналіз – Зміна у середній зарплаті			
Щодо області	3 з 5 років & період	19	
Щодо сукупної промисловості	3 з 5 років & період	33	
Обидва	---	11	20,1%
Зміна зайнятості & Зміна середньої заробітної плати	--	4	2,0%
Статичний та динамічний аналіз	--	0	0,0%

Таблиця 3 показує визначені галузі для кожної з категорій. Галузі, які пройшли обидва критерії або статичного, або динамічного аналізу, виділені жирним шрифтом. Поєднання визначених галузей промисловості становить 22,6% загальної зайнятості у області.

Таблиця 3.

Визначені галузі з економічним потенціалом Полтавської області

КВЕД	Назва	СТАТИЧНИЙ АНАЛІЗ			ДИНАМІЧНИЙ АНАЛІЗ		
		Зайнятість	Середня зарплата	Обидва	Зміна зайнятості	Зміна середньої зарплати	Обидва
	# обраних галузей	23	30	13	18	11	4
1.1	Вирощування однорічних і дворічних культур	X				X	
1.4	Тваринництво	X					
1.5	Змішане сільське господарство		X		X		
8.1	Добування каменю, піску та глини		X				
8.9	Добування корисних копалин та розроблення кар'єрів, н.в.і.у.		X				
9.1	Надання допоміжних послуг у сфері добування нафти та природного газу	X			X		
10.1	Виробництво м'яса та м'ясних продуктів	X	X	X			
10.4	Виробництво олії та тваринних жирів	X					
10.5	Виробництво молочних продуктів	X	X	X			
10.6	Виробництво продуктів борошномельно-круп'яної промисловості, крохмалів та крохмальних продуктів				X		
10.8	Виробництво інших харчових продуктів	X	X	X			
10.9	Виробництво готових кормів для тварин	X	X	X			
16.2	Виготовлення виробів з деревини, корка, соломки та рослинних матеріалів для плетіння				X		
20.1	Виробництво основної хімічної продукції, добрив і азотних сполук, пластмас і синтетичного каучуку в первинних формах		X				
20.5	Виробництво іншої хімічної продукції		X				
22.1	Виробництво гумових виробів		X				
23.1	Виробництво скла та виробів зі скла	X	X	X			
23.9	Виробництво абразивних виробів і неметалевих мінеральних виробів, н.в.і.у.		X				
25.9	Виробництво інших готових металевих виробів		X		X	X	X
28.2	Виробництво інших машин і устаткування загального призначення	X					
28.3	Виробництво машин і устаткування для сільського та лісового господарства	X					
28.9	Виробництво інших машин і устаткування спеціального призначення	X	X	X			
29.1	Виробництво автотранспортних засобів	X					
29.3	Виробництво вузлів, деталей і приладдя для автотранспортних засобів	X	X	X			
30	Виробництво інших транспортних засобів	X	X	X			
32.5	Виробництво медичних і стоматологічних інструментів і матеріалів		X				
35.1	Виробництво, передача та розподілення електроенергії				X		
35.2	Виробництво газу; розподілення газоподібного палива через місцеві (локальні) трубопроводи	X	X	X			

35.3	Постачання пари, гарячої води та кондиційованого повітря		X		X		
36	Збір, очищення та постачання води		X				
37	Каналізація, відведення й очищення стічних вод	X	X	X			
38.1	Збирання відходів				X		
42.2	Будівництво комунікацій		X				
42.9	Будівництво інших споруд	X	X	X			
43.1	Знесення та підготовчі роботи на будівельному майданчику	X	X	X			
46.3	Оптова торгівля продуктами харчування, напоями та тютюновими виробами				X		
46.4	Оптова торгівля товарами господарського призначення					X	
46.7	Інші види спеціалізованої оптової торгівлі				X	X	X
46.9	Неспеціалізована оптова торгівля				X		
47.3	Роздрібна торгівля пальним	X					
47.5	Роздрібна торгівля іншими товарами господарського призначення в спеціалізованих магазинах					X	
49.4	Вантажний автомобільний транспорт, надання послуг перевезення речей	X					
52.1	Складське господарство	X	X	X			
55.1	Діяльність готелів і подібних засобів тимчасового розміщування				X		
60.2	Діяльність у сфері телевізійного мовлення				X		
61.2	Діяльність у сфері безпроводового електрозв'язку				X	X	X
61.9	Інша діяльність у сфері електрозв'язку				X		
63.1	Оброблення даних, розміщення інформації на веб-вузлах і пов'язана з ними діяльність; веб-портали					X	
63.9	Надання інших інформаційних послуг					X	
70.2	Консультавання з питань керування		X				
71.2	Технічні випробування та дослідження		X				
73.1	Рекламна діяльність					X	
77.3	Надання в оренду інших машин, устаткування та товарів		X				
78.3	Інша діяльність із забезпечення трудовими ресурсами		X		X	X	X
79.1	Діяльність туристичних агентств і туристичних операторів				X		
80.1	Діяльність приватних охоронних служб	X					
82.9	Надання допоміжних комерційних послуг, н.в.і.у.		X				
85.5	Інші види освіти				X		
93.2	Організування відпочинку та розваг					X	

1.4 Керівні принципи реалізації відображення економічного потенціалу в інших областях

1.4.1 Оновлення даних для аналізу іншої області

Аналогічний аналіз можна провести для усіх областей України. Слід зробити такі кроки:

- **Аркуш Область:** Вручну замінити усі економічні дані у колонках E-VE на економічні дані іншої області. Важливо переконатись, що всі галузі знаходяться в одному рядку. Аркуш ПЕРЕВІРКА контролює це, усі значення у комірках D3 - I3 повинні дорівнювати 0;

- **Аркуш Вибір галузі:** Вручну перевірити чи вибрано 2-значні галузі КВЕД, якщо для багатьох 3-значних галузей КВЕД недостатньо даних (оцінка '1' у колонках B і C). Якщо вибрано 2-значну галузь КВЕД, то жодна з основних 3-значних галузей КВЕД не повинна бути вибрана.

1.4.2 Коригування Порогів

Якщо кроки у розділі 1.6.1 виконані правильно, усі результати перерахуються автоматично. Аркуш **Економічний потенціал** покаже результати нової області. Ці результати можна скоригувати, якщо необхідно, шляхом коригування таких порогів:

- **Аркуш Зайнятість:**

- Критичне значення для ступеня спеціалізації (LQ) можна перевірити у комірці K3. Вищий поріг спеціалізації зменшить кількість вибраних галузей, а нижчий поріг спеціалізації збільшить кількість вибраних галузей.

- Критичне значення для відносного розміру можна перевірити у комірці T3. Вищий поріг спеціалізації зменшить кількість вибраних галузей, нижчий поріг спеціалізації збільшить кількість вибраних галузей.

- **Аркуш Заробітна плата:**

- Критичне значення для відносної заробітної плати у області можна переглянути у комірці K3. Вищий поріг зменшить кількість вибраних галузей, нижчий поріг збільшить кількість вибраних галузей.

- Критичне значення для відносної заробітної плати у сукупній промисловості у країні можна переглянути у комірці T3. Вищий поріг зменшить кількість вибраних галузей, нижчий поріг збільшить кількість вибраних галузей.

- **Аркуш Зміна зайнятості:**

- Критичне значення для зміни зайнятості у області можна переглянути у комірці K3. Якщо поріг збільшити, річний відсоток зміни стане позитивним протягом кількох окремих років, кількість вибраних галузей зменшиться. Якщо поріг зменшити, річний відсоток зміни стане позитивним протягом меншої кількості окремих років, кількість вибраних галузей збільшиться.

- Критичне значення для зміни зайнятості у сукупній промисловості у країні можна переглянути у комірці T3. Якщо поріг збільшити, річний відсоток зміни стане позитивним протягом кількох окремих років, кількість вибраних галузей зменшиться. Якщо поріг зменшити, річний відсоток зміни стане

позитивним протягом меншої кількості окремих років, кількість вибраних галузей збільшиться.

- **Аркуш Зміна заробітної плати:**

- Критичне значення для зміни заробітної плати у області можна переглянути у комірці КЗ. Якщо поріг збільшити, річний відсоток зміни стане позитивним протягом кількох окремих років, кількість вибраних галузей зменшиться. Якщо поріг зменшити, річний відсоток зміни стане позитивним протягом меншої кількості окремих років, кількість вибраних галузей збільшиться.

- Критичне значення для зміни заробітної плати у сукупній промисловості у країні можна переглянути у комірці ТЗ. Якщо поріг збільшити, річний відсоток зміни стане позитивним протягом кількох окремих років, кількість вибраних галузей зменшиться. Якщо поріг зменшити, річний відсоток зміни стане позитивним протягом меншої кількості окремих років, кількість вибраних галузей збільшиться.

2. Відображення інноваційного потенціалу

Для відображення інноваційного потенціалу використано дані з „Обстеження інноваційної діяльності підприємств за період 2012 – 2014 років” та „Обстеження інноваційної діяльності підприємств за період 2014 – 2016 років”. Дані обох досліджень надані Державною службою статистики України для початкового картографічного аналізу у 2017 роках³.

2.1 Доступність даних про інноваційний потенціал

Для відображення інноваційного потенціалу Полтавської області, у 2017 році Державна служба статистики України надала такі статистичні дані для усіх галузей КВЕД В-Е:

- Частка компаній, які запровадили інноваційні продукти, 4-значні галузі КВЕД В-Е за два періоди 2012 – 2014 роках та 2014 – 2016 роках;
- Частка компаній, які запровадили інноваційні процеси, 4-значні галузі КВЕД В-Е за два періоди 2012 – 2014 роках та 2014 – 2016 роках;
- Частка компаній, які запровадили організаційні інновації, 4-значні галузі КВЕД В-Е за два періоди 2012 – 2014 роках та 2014 – 2016 роках;
- Частка компаній, які впровадили маркетингову інновацію, 4-значні галузі КВЕД В-Е за два періоди 2012 – 2014 роках та 2014 – 2016 роках.

Картографічний аналіз інноваційного потенціалу областей України виключає Сільське господарство (КВЕД А), Будівництво (КВЕД F) та Сферу послуг (КВЕД G-S), оскільки дані інноваційних досліджень не доступні.

³ Для цього звіту було отримано оновлення даних 2017 року, але ці дані не використовувались, оскільки для України розділ по галузях обмежений 2-значним рівнем КВЕД, а для областей доступні лише сукупні дані для всієї області та для окремих галузей.

2.2 Методи інноваційного потенціалу

2.2.1 Визначення інноваційного потенціалу

Для відображення інноваційного потенціалу, наявність даних менша, ніж для відображення економічного потенціалу. Тому методика повинна бути іншою. В ідеалі, частку компаній, які впровадили принаймні одне нововведення, було б корисно включити до аналізу, але ці дані не включені у дані отримані у 2017 році від Державної служби статистики, а також вони не доступні у даних 2019 року.

Методика визначення галузей з інноваційним потенціалом використовує такі два критерії спеціалізації:

- Спеціалізація щодо області: вимірює, у відносних показниках, чи галузь є більш інноваційною, ніж регіональна економіка (тут: усі галузі КВЕД В-Е). Спеціалізація вимірюється за допомогою локального коефіцієнта (LQs):

$$LQ_i = (\%in_{x_i}) / (\%in_x)$$

де,

LQ_i = локальний коефіцієнт для галузі i у регіональній економіці

$\%in_{x_i}$ = частка інновацій типу- x у галузі i

$\%in_x$ = частка інновацій типу- x у регіональній економіці

x = продукт або процес або організаційна чи маркетингова інновація

- Спеціалізація щодо сукупної промисловості у країні: вимірює, у відносних показниках, чи галузь є більш інноваційною, ніж сукупна промисловість у країні (тут: усі галузі КВЕД В-Е). Спеціалізація вимірюється за допомогою локального коефіцієнта (LQs):

$$LQ_i = (\%in_{x_i}) / (\%IN_{x_i})$$

де,

LQ_i = локальний коефіцієнт для галузі i у регіональній економіці

$\%in_{x_i}$ = частка інновацій типу- x у галузі i

$\%IN_{x_i}$ = частка інновацій типу- x у сукупній промисловості у країні

x = продукт або процес або організаційна чи маркетингова інновація

Картографічний аналіз відображає ті галузі, у яких коефіцієнт LQs є вищим за попередньо визначене критичне значення 1.25:

- Галузь матиме інноваційний потенціал у 2014 році, якщо щонайменше для 2 з 4 типів впроваджених інновацій коефіцієнт LQ є вищим 1.25, як щодо області, так і щодо сукупної промисловості у країні.

- Галузь матиме інноваційний потенціал у 2016 році, якщо щонайменше для 2 з 4 типів впроваджених інновацій коефіцієнт LQ є вищим 1.25, як щодо області, так і щодо сукупної промисловості у країні.

2.2.2 Початковий попередній відбір галузей

Лише ті галузі КВЕД В-Е будуть включені до аналізу, які були попередньо відібрані у економічному аналізі (див. розділ 1.2.3).

2.2.3 Посібник із супровідних файлів Excel

На додаток до посібника, що обговорюється у розділі 1.2.4, 3 аркуші пояснюють розрахунки для інноваційного потенціалу:

• Аркуш Україна INN:

	W	X	Y	Z	AA	AB
1						
2	Частка компаній, які впровадили інновації за типом інновацій за період 2012-2014 роках					
3			(у% до загальної кількості опитаних підприємств відповідного виду економічної діяльності)			
4	Діяльність	Код за КВЕД (КВЕД)	Частка компаній, які впровадили інноваційні продукти	Частка компаній, які впровадили інноваційні процеси	Частка компаній, які запровадили організаційні інновації	Частка компаній, які впровадили маркетингові інновації
5	Україна		x.x	x.x	x.x	x.x
6	Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	B	x.x	x.x	x.x	x.x
7	Добування кам'яного та бурого вугілля	5	x.x	x.x	x.x	x.x

○ Колонки W-AB: частка компаній, які запровадили один з 4 типів інновації за 2012 – 2014 роках в Україні

	AE	AF	AG	AH	AI	AJ
1						
2	Частка компаній, які впровадили інновації за типом інновацій за період 2014-2016 роках					
3			(у% до загальної кількості опитаних підприємств відповідного виду економічної діяльності)			
4	Діяльність	Код за КВЕД (КВЕД)	Частка компаній, які впровадили інноваційні продукти	Частка компаній, які впровадили інноваційні процеси	Частка компаній, які запровадили організаційні інновації	Частка компаній, які впровадили маркетингові інновації
5	Україна		x.x	x.x	x.x	x.x
6	Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	B	x.x	x.x	x.x	x.x
7	Добування кам'яного та бурого вугілля	05	x.x	x.x	x.x	x.x

○ Колонки AE-AJ: частка компаній, які запровадили один з 4 типів інновації за 2014 – 2016 роках в Україні

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L
1												
2												
3	Назва	Код за КВЕД										
4	A	B	ФІР МИ 2014	ПРОД УКТ 2014 %	ПРОЦ ЕС 2014 %	ОРГА НІЗАЦ ІЙНІ 2014 %	МАРКЕ ТИНГО ВІ 2014 %	ФІР МИ 2016	ПРОД УКТ 2016 %	ПРОЦЕ С 2016 %	ОРГАН ІЗАЦІЙ НІ 2016 %	МАРК ЕТИНГ ОВІ 2016 %
5	Україна			x.x	x.x	x.x	x.x	x.x	x.x	x.x	x.x	x.x
6	Галузь	B+C+D+ E	xx	x.x	x.x	x.x	x.x	xx	x.x	x.x	x.x	x.x
7	Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	B	xx	x.x	x.x	x.x	x.x	xx	x.x	x.x	x.x	x.x
8	Добування кам'яного та бурого вугілля	05	xx	x.x	x.x	x.x	x.x	xx	x.x	x.x	x.x	x.x

- Колонки D-G: збирають дані з колонок Y-AB за 2014 рік
- Колонки I-L: збирають дані з колонок AG-AJ за 2016 рік
- Колонка C: збирає дані про загальну кількість фірм у 2014 році з аркуша **Ukraine**
- Колонка H: збирає дані про загальну кількість фірм у 2016 році з аркуша **Ukraine**.

	N	O	P	Q	R	S	T	U
1								
2								
3								
4	ПРОДУКТ 2014	ПРОЦЕС 2014	ОРГАНІЗАЦІЙНІ 2014	МАРКЕТИНГОВІ 2014	ПРОДУКТ 2016	ПРОЦЕС 2016	ОРГАНІЗАЦІЙНІ 2016	МАРКЕТИНГОВІ 2016
5								
6	xxx	xxx	xxx	xxx	xxx	xxx	xxx	xxx
7	xx	xx	xx	xx	xx	xx	xx	xx
8	xx	xx	xx	xx	xx	xx	xx	xx

○ Колонки N-Q: обчислюють абсолютну кількість компаній, які впровадили 4 типи інновацій у 2014 році, поєднавши відсоткові частки у колонках D-G з абсолютною кількістю фірм у колонці С. Рядок 6 у колонках N-Q обчислює абсолютну кількість фірм для загального обсягу промисловості. Рядок 6 у колонках D-G потім обчислює відсоткові частки для загального обсягу промисловості для 4 типів інновації.

○ Колонки R-U: обчислюють абсолютну кількість компаній, які впровадили 4 типи інновацій у 2016 році, поєднавши відсоткові частки у колонках I-L з абсолютною кількістю фірм у колонці Н. Рядок 6 у колонках R-U обчислює абсолютну кількість фірм для загального обсягу промисловості. Рядок 6 у колонках I-L потім обчислює відсоткові частки для загального обсягу промисловості для 4 типів інновації.

- Аркуш **Область INN**: Структура аркуша ідентична тій, що й для аркуша Україна, а вищезазначені пояснення також можна використати для цього аркуша.

- Аркуш **Інновації**:

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M
1	1 = 3-значні не вибрані; 2 = вибрані				ПРОДУКТ 2014 %	ПРОЦЕС 2014 %	ОРГАНІЗАЦІЙНІ 2014 %	МАРКЕТИНГОВІ 2014 %		ПРОДУКТ 2016 %	ПРОЦЕС 2016 %	ОРГАНІЗАЦІЙНІ 2016 %	МАРКЕТИНГОВІ 2016 %
2				Україна	Україна	Україна	Україна		Україна	Україна	Україна	Україна	Україна
3	ФІЛЬТР												
4	1												
5	0	A	СІЛЬСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО, ЛІСОВЕ ГОСПОДАРСТВО ТА РИБНЕ ГОСПОДАРСТВО										
6	0	1	Сільське господарство, мисливство та надання пов'язаних із ними послуг										
7	2	1.1	Вирощування однорічних і дворічних культур		xx	xx	xx	xx		xx	xx	xx	xx

○ Колонки E-H: збирають відсоткову частку 4 типів інновації за 2014 рік у Україні з аркуша **Україна INN**

			ЛІСОВЕ ГОСПОДАРСТВО ТА РИБНЕ ГОСПОДАРСТВО														
6	0	1	Сільське господарство, мисливство та надання пов'язаних із ними послуг														
7	2	1.1	Вирощування однорічних і дворічних культур	x	x	x	x	x	x	x	x%			x	x%		

о Колонка D: визначає чи має промисловість інноваційний потенціал у області за 2014 рік, тобто щонайменше 2 (поріг встановлено у комірці D3) з 4 індексів спеціалізації у колонках Z-AC (аркуш Інновації) повинні бути вище значення у комірці Z3 (аркуш Інновації). Комірка D4 відображає кількість вибраних галузей.

о Колонка E: визначає чи має промисловість інноваційний потенціал у сукупній промисловості у країні за 2014 рік, тобто щонайменше 2 (поріг встановлено у комірці E3) з 4 індексів спеціалізації у колонках AE-AH (аркуш Інновації) повинні бути вище значення у комірці AE3 (аркуш Інновації). Комірка E4 відображає кількість вибраних галузей.

о Колонка F: визначає чи має промисловість інноваційний потенціал у 2014 році, якщо вона підпадає під два критерії у колонках D and E: галузі присвоюється оцінка '1'. Комірка F4 відображає кількість вибраних галузей.

о Колонка H: визначає чи має промисловість інноваційний потенціал у області за 2016 рік, тобто щонайменше 2 (поріг встановлено у комірці H3) з 4 індексів спеціалізації у колонках AJ-AM (аркуш Інновації) повинні бути вище значення у комірці AJ3 (аркуш Інновації). Комірка H4 відображає кількість вибраних галузей.

о Колонка G: визначає чи має промисловість інноваційний потенціал у сукупній промисловості у країні за 2016 рік, тобто щонайменше 2 (поріг встановлено у комірці G3) з 4 індексів спеціалізації у колонках AO-AR (аркуш Інновації) повинні бути вище значення у комірці AO3 (аркуш Інновації). Комірка G4 відображає кількість вибраних галузей.

о Колонка J: визначає чи має промисловість інноваційний потенціал у 2016 році, якщо вона підпадає під два критерії у колонках H and I: галузі присвоюється оцінка '1'. Комірка J4 відображає кількість вибраних галузей.

о Колонка L: визначає чи має промисловість інноваційний потенціал як у 2014 році, так і в 2016 році. Галузі присвоюється '1', якщо її вибрано у обох колонках F та J. Комірка L4 відображає кількість вибраних галузей. Комірка M4 показує частку зайнятості у області для вибраних галузей.

о Колонки N-O відображають коди КВЕД та назви обраних галузей.

Альтернативна методика вибору представлена у колонках Q-T, оскільки проходження усіх критеріїв у 2014 році та 2016 році може бути надто суворою:

о Колонка Q визначає чи галузь проходить не менше 3 з 4 критеріїв у колонках D, E, H and I: галузі присвоюється оцінка '1'. Комірка Q4 відображає

кількість вибраних галузей. Комірка R4 показує частку зайнятості у області для вибраних галузей.

- Колонки S-T відображають коди КВЕД та назви обраних галузей.

2.3 Інноваційний потенціал: Полтавська область

Повні результати Полтавської області наведено у супровідному файлі Excel (**S3Ukraine – Poltava.xlsx**) включаючи усі розрахунки. **Таблиця 5** підсумовує результати для Полтавської області з використанням порогових значень у розділі 2.2.1. Ці пороги також можна змінити, щоб обрати більшу чи меншу кількість галузей. Розділ 2.6.2 пояснює як це можна зробити у супровідному файлі Excel.

Первинний відбір включав 159 галузей. У 2014 році 15 галузей мають інноваційний потенціал у області, 11 галузей мають інноваційний потенціал у сукупній промисловості у країні, а 10 галузей мають інноваційний потенціал за двома критеріями. У 2016 році 23 галузі мають інноваційний потенціал у області, 20 галузей мають інноваційний потенціал у сукупній промисловості у країні, та 19 галузей мають інноваційний потенціал за двома критеріями. Поєднуючи 2014 року і 2016 року, 7 галузей мають інноваційний потенціал за ці роки, що становить 6,0% загальної зайнятості у області.

Використовуючи альтернативу, вибравши галузі, які пройшли не менше 3 з 4 критеріїв у 2014 році та 2016 році, отримуємо 11 галузей, що становлять 9,6% загальної зайнятості у області.

Таблиця 4.

Відображення інноваційного потенціалу: результати Полтавської області

Критерій	Поріг	Кількість вибраних галузей	Частка регіональної зайнятості
Початкова кількість галузей, включених у аналіз	--	153	--
2014			
• Інноваційний потенціал щодо області	LQ вище 1.25 у 2 типах інновацій	15	
• Інноваційний потенціал щодо сукупної промисловості	LQ вище 1.25 у 2 типах інновацій	11	
• Обидва		10	--
2016			
• Інноваційний потенціал щодо області	LQ вище 1.25 у 2 типах інновацій	23	
• Інноваційний потенціал щодо сукупної промисловості	LQ вище 1.25 у 2 типах інновацій	20	
• Обидва		19	--
2014 і 2016	Усі критерії за 2014 і 2016	7	6,0%
2014 і 2016 - альтернатива	Не менше 3 з 4 критеріїв у 2014 і 2016	11	9,6%

Таблиця 5 показує визначені галузі для кожної з категорій. Галузі, які пройшли критерії і для 2014 року, і для 2016 року, виділені жирним шрифтом. Галузі, які також пройшли альтернативу, обираючи галузі з не менш ніж 3 з 4 критеріїв у 2014 році та 2016 році, виділені жирним шрифтом та курсивом.

30	Виробництво інших транспортних засобів	X			X				
35.1	Виробництво, передача та розподілення електроенергії				X	X	X		
35.3	Постачання пари, гарячої води та кондиційованого повітря				X	X	X		
38.1	Збирання відходів		X						

2.4 Керівні принципи реалізації відображення інноваційного потенціалу в інших областях

2.4.1 Оновлення даних для аналізу іншої області

Аналогічний аналіз можна виконати для усіх областей України. Слід зробити такі кроки:

- Аркуш **Область INN**: Замінити всі інноваційні дані за 2014 рік у колонках W-AB на інноваційні дані іншої області; замінити усі інноваційні дані за 2016 рік у колонках AE-AJ на інноваційні дані іншої області.

2.4.2 Коригування порогів

Якщо кроки у розділі 2.6.1 виконанні правильно, усі результати автоматично перерахуються. Аркуш **Інноваційний потенціал** покаже результати для нової області. Ці результати можна скоригувати, якщо необхідно, шляхом коригування таких показників:

- Аркуш **Інноваційний потенціал**:

- Критичне значення для ступеня спеціалізації щодо області за 4 типами інновацій у 2014 році можна переглянути у комірці Z3. Вищий поріг спеціалізації зменшить кількість вибраних галузей, нижчий поріг спеціалізації збільшить кількість вибраних галузей.

- Критичне значення для ступеня спеціалізації щодо сукупної промисловості у країні за 4 типами інновацій у 2014 році можна переглянути у комірці AE3. Вищий поріг спеціалізації зменшить кількість вибраних галузей, нижчий поріг спеціалізації збільшить кількість вибраних галузей.

- Критичне значення для ступеня спеціалізації щодо області за 4 типами інновацій у 2016 році можна переглянути у комірці AJ3. Вищий поріг спеціалізації зменшить кількість вибраних галузей, нижчий поріг спеціалізації збільшить кількість вибраних галузей.

- Критичне значення для ступеня спеціалізації щодо сукупної промисловості у країні за 4 типами інновацій у 2016 році можна переглянути у комірці AO3. Вищий поріг спеціалізації зменшить кількість вибраних галузей, нижчий поріг спеціалізації збільшить кількість вибраних галузей.

- Аркуш **Інноваційний потенціал**:

- Критичне значення, що визначає, для скількох з 4 типів інновацій необхідно ввести кращі показники, ніж у області у 2014 році можна переглянути у комірці D3.

- Критичне значення, що визначає, для скількох з 4 типів інновацій необхідно ввести кращі показники, ніж у сукупній промисловості у 2014 році можна переглянути у комірці E3.

о Критичне значення, що визначає, для скількох з 4 типів інновацій необхідно ввести кращі показники, ніж у області у 2016 році можна переглянути у комірці НЗ.

о Критичне значення, що визначає, для скількох з 4 типів інновацій необхідно ввести кращі показники, ніж у сукупній промисловості у 2016 році можна переглянути у комірці ІЗ.

3. Галузі з економічним та інноваційним потенціалом

В ідеалі, результати економічного та інноваційного аналізу повинні об'єднатись для визначення галузей, які мають як економічний, так і інноваційний потенціал. Оскільки інноваційний потенціал можна визначити лише для галузей КВЕД В-Е, обговорення у цьому розділі обмежено галузями КВЕД В-Е. **Наведені тут результати є ілюстративними, оскільки вони не відображають усю економічну діяльність в області.**

3.1 Методи

Галузь вибрано як таку, що має і економічний, і інноваційний потенціал, якщо вона пройшла відбір критеріїв таким чином:

(Зайнятість – Статика

ТА/АБО

Зайнятість – Динаміка)

ТА

(Інновації – 2014 рік та 2016 рік

ТА/АБО

Інновації – не менше 3 з 4 критеріїв)

Для визначення інноваційного потенціалу буде використовуватись альтернативна методика відбору.

3.2 Економічний та інноваційний потенціал: Полтавська область

Таблиця 7 підсумовує результати економічного та інноваційного потенціалу для галузей КВЕД В-Е у колонках 3 та 6. Колонка 7 демонструє, чи має галузь економічний і інноваційний потенціал, а колонка 8 показує частку зайнятості у цій галузі.

Основні показники ефективності для кожної з цих галузей включено у **Таблицю 6**. Критерій, за яким галузь пройшла критичне значення, виділено блакитним кольором, якщо вона пройшла всі статичні або динамічні економічні критерії оцінки виділено жирним шрифтом. Якщо критерій інновації було пройдено, усі оцінки за цей рік виділено рамками.

Загалом **3** галузі у **КВЕД В-Е** показує як економічний, так і інноваційний потенціал, що становить 4,8% загальної зайнятості в регіоні:

- Виробництво молочних продуктів (КВЕД 10.5) – це галузь, яка була визначена на основі поточної сильної спеціалізації і середньої заробітної плати

на одного працівника. Інноваційний потенціал обумовлений відносно високою часткою інновацій у порівнянні з середніми частками на рівні країни як у 2014 році, так і у 2016 році.

- Виробництво інших машин і устаткування спеціального призначення (КВЕД 28.9) – це галузь, яка була визначена на основі поточної сильної спеціалізації і середньої заробітної плати на одного працівника. Інноваційний потенціал обумовлений, головним чином, відносно високою часткою інновацій у 2014 році та інновацій продуктів у 2016 році у порівнянні з середніми частками на рівні країни.

- Виробництво вузлів, деталей і приладдя для автотранспортних засобів (КВЕД 29.3) – це галузь, яка була визначена на основі поточної сильної спеціалізації і середньої заробітної плати на одного працівника. Інноваційний потенціал обумовлений високою часткою інновацій у 2014 році та 2016 році у порівнянні з середніми частками на рівні країни.

Таблиця 6.

Основні показники ефективності для галузей з економічним та інноваційним потенціалом Полтавської області

КВ ЕД	Галузь	Ступінь спеціалізації, середня за 2012-2017	Частка регіональної зайнятості, середня за 2012-2017	Зарплата на працівника щодо області, середня за 2012-2017	Зарплата на працівника щодо промисловості у країні, середня за 2012-2017	Зміна зайнятості щодо області, 2012-2017 (позитив на протязі м # років)	Зміна зайнятості щодо промисловості у країні, 2012-2017 (позитив на протязі м # років)	Зміна зарплати на працівника щодо області, 2012-2017 (позитив на протязі м # років)	Зміна зарплати на працівника щодо промисловості у країні, 2012-2017 (позитив на протязі м # років)	Інновації, Ступінь спеціалізації щодо області 2014				Інновації, Ступінь спеціалізації щодо промисловості у країні 2014				Інновації, Ступінь спеціалізації щодо області 2016				Інновації, Ступінь спеціалізації щодо промисловості у країні 2016			
										Інновації продукту	Інновації процесу	Організаційні інновації	Маркетингові інновації	Інновації продукту	Інновації процесу	Організаційні інновації	Маркетингові інновації	Інновації продукту	Інновації процесу	Організаційні інновації	Маркетингові інновації	Інновації продукту	Інновації процесу	Організаційні інновації	Маркетингові інновації
10.5	Виробництво молочних продуктів	2,274	2,0%	95,1	104,2	-31,1% (3)	-18,8% (2)	-28,3% (2)	-13,8% (3)	3,93	3,78	6,25	5,45	1,43	0,92	1,27	0,90	2,78	1,77	1,76	3,36	1,18	1,30	1,28	1,20
28.9	Виробництво інших машин і устаткування спеціального призначення	2,074	1,5%	153,3	127,4	-15,6% (1)	6,7% (2)	2,9% (2)	11,9% (3)	3,65	5,26	5,80	0,00	1,46	1,50	1,23	0,00	1,96	1,66	1,24	0,79	1,08	2,43	1,60	0,66
29.3	Виробництво вузлів, деталей і приладдя для автотранспортних засобів	2,358	1,3%	109,1	95,1	-16,9% (1)	-78,6% (0)	-57,6% (1)	-158,6% (0)	13,62	9,82	0,00	7,08	4,19	2,09	0,00	2,54	6,66	4,24	2,11	2,69	2,63	3,65	1,32	1,44

Таблиця 7.

Галузі з економічним та інноваційним потенціалом Полтавської області: лише КВЕД В-Е

1	2	3	4	5	6	7	8
КВЕД	Галузь	Зайнятість та зарплата - Статика	Зайнятість та зарплата - Динаміка	Інновації – 2014 і 2016	Інновації – не менше 3 критерій	Економіка & Інновації	Частка регіональної зайнятості
	# вибраних галузей					3	4,8%
10.1	Виробництво м'яса та м'ясних продуктів	X					
10.4	Виробництво олії та тваринних жирів			X	X		
10.5	Виробництво молочних продуктів	X		X	X	X	2,0%
10.8	Виробництво інших харчових продуктів	X					
10.9	Виробництво готових кормів для тварин	X					
11	Виробництво напоїв				X		
14.3	Виробництво трикотажного та в'язаного одягу			X	X		
23.1	Виробництво скла та виробів зі скла	X					
23.9	Виробництво абразивних виробів і неметалевих мінеральних виробів, н.в.і.у.			X	X		
25.9	Виробництво інших готових металевих виробів		X				
26.5	Виробництво інструментів і обладнання для вимірювання, дослідження та навігації; виробництво годинників			X	X		
28.2	Виробництво інших машин і устаткування загального призначення				X		
28.3	Виробництво машин і устаткування для сільського та лісового господарства				X		
28.9	Виробництво інших машин і устаткування спеціального призначення	X		X	X	X	1,5%
29.1	Виробництво автотранспортних засобів				X		
29.3	Виробництво вузлів, деталей і приладдя для автотранспортних засобів	X		X	X	X	1,3%
30	Виробництво інших транспортних засобів	X					
35.2	Виробництво газу; розподілення газоподібного палива через місцеві (локальні) трубопроводи	X					
37	Каналізація, відведення й очищення стічних вод	X					
42.9	Будівництво інших споруд	X					
43.1	Знесення та підготовчі роботи на будівельному майданчику	X					
46.7	Інші види спеціалізованої оптової торгівлі		X				
52.1	Складське господарство	X					
61.2	Діяльність у сфері безпроводового електрозв'язку		X				
78.3	Інша діяльність із забезпечення трудовими ресурсами		X				

4 Можливе розширення системи

Аналіз **економічного потенціалу** можна покращити шляхом додавання *даних про додану вартість*. Дані про додану вартість можна обробляти так само, як і дані про кількість працівників.

Експортні дані збираються відповідно до класифікації продукції СМТК (Стандартна міжнародна торгова класифікація⁴). Експортні дані спочатку повинні бути перераховані до кодів галузей КВЕД, щоб прив'язати їх до окремих галузей КВЕД. Експортні дані, однак, будуть актуальні лише для галузей, що здійснюють торгівлю, тобто тих галузей, у яких продукція з точки зору товарів і послуг реалізується на міжнародному рівні, а не для місцевих галузей, які продають свою продукцію лише на внутрішньому ринку.

Аналіз **інноваційного потенціалу** повинен бути покращеним шляхом додавання інноваційних *даних для всіх галузей*, а отже і для галузей КВЕД А та G-S. Аналіз у розділі 3 цього звіту поєднує економічні та інноваційні дані, тому можливий лише для галузей КВЕД В-Е.

Оскільки на даний час дані недоступні для визначення інноваційного потенціалу у всіх галузях, слід наголосити на результатах економічного аналізу для визначення пріоритетних областей. Статистичні результати надають попередній список потенційних галузей першого пріоритету, але для уточнення цього списку необхідно отримати додаткову якісну інформацію, щоб визначити корисні та прориті галузі.

**Тимчасово виконувач обов'язків
директора Департаменту економічного
розвитку, торгівлі та залучення
інвестицій Полтавської обласної
державної (військової) адміністрації**

Ярослав КАСЯНОВ

⁴ Для детальнішої інформації див. <https://unstats.un.org/unsd/tradekb/Knowledgebase/50262/Search-SITC-code-description>